

مختصر

صحیح البخاری

المسمى بـ:

التجريد الكريم

دانراوی: ابی العباس زین الدین الزبیدی

به کوردی کردن و لیکۆینه وهی

نوری فارس همه خان

به گویره ته خریجی (د. مصطفی دیب البغا) ته خریج کراوه

محمود احمد محمد

پیدا چۆته وهو سه ره په رشتی ته چا پدانی کردوه

دارالمعرفة

بیروت - لبنان

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

- 📖 ناوی کتیب: مختصر صحیح البخاری المسمى بـ (التجريد الصريح).
- 📖 دانراوی: ابي العباس زين الدين الزبيدي.
- 📖 ودرگیرانی: نوری فارس همه خان.
- 📖 تیراژ (۲۵۰۰) دووهزارو پینج سهد دانه.
- 📖 ژماره‌ی سپاردن: (۲۴۶۴ سالی ۲۰۰۹).
- 📖 سالی چاپ: ۲۰۱۰ ز ۱۴۳۱ ک
- 📖 کۆمپیوتهره‌هه‌ئه چنن: (روبار حسین/کۆمپیوتهری شایا)
- 📖 له‌سه‌ر نه‌رکی کتیبخانه‌ی نارام له‌سایمانی چاپ کراوه. مافی چاپکردنه‌وه‌ی بۆ
- کتیبخانه‌ی ناوبراوه.

مُخْتَصَر صَحِيح الْبُخَارِي

المُسَمَّى

بِالتَّجْرِيد الصَّرِيح

دانراوی: اَبی العباس زین الدین الزبیدی

به کوردی کردن و لیکۆئینه وهی

نوری فارس همه خان

به گویرهی ته خریجی (د. مصطفى ديب البغا) ته خریج کراوه

محمود أحمد محمد

پیییدا چۆته وهو سه ره پهرشتی له چاپدانی کردووه

1431 ك

2010 ز

به رگی دووهم

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

باسی گه ورهیی نویژ له مزگه وتی مه ککه و مه دینه دا

۵۸۶- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (لَا تُشَدُّ الرَّحَالُ إِلَّا إِلَى ثَلَاثَةِ مَسَاجِدَ: الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ، وَمَسْجِدِ الرَّسُولِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَمَسْجِدِ الْأَقْصَى). (الْحَدِيث ١١٨٩)¹.

له نه بوهوره دیره وه (رمزی خوی ن بئ) له پیغه مبه ره وه - درودی خوی لسم بئ - دمفه رموی: (تهنیا بو ئهم سئ مزگه وته سه فهر ده کری: بو مه سجیدولحه رام له مه ککه و، بو مزگه وتی پیغه مبه ره - درودی خوی لسم بئ - له مه دینه و، بو مه سجیدولنه قصا له شاری قودس له فه له ستین).

۵۸۷- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ : أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (صَلَاةٌ فِي مَسْجِدِي هَذَا خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ صَلَاةٍ فِيمَا سِوَاهُ، إِلَّا الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ). (الْحَدِيث ١١٩٠)²

نه بو هورهیره (رمزی خوی ن بئ) له پیغه مبه ره وه - درودی خوی لسم بئ - دمفه رموی: تهنیا مه سجیدول حهرامی ن دمرجئ، یه ک نویژ له مزگه وته ی مندا له هه زار نویژ له شوینانی تر دا خیرتره.

له تاجول نوصولا دمفه رموی: بوخاری و موسلیم و تهرمه زی و ئیبنو ماجهیش ئهم فهرمووده یه یان گیراوه ته وه، ئیبنوماجه ئهمهیشی ن پترکردوو: (وه یه ک نویژ له مه سجیدولحه رامدا خیرتره له سه دهه زار نویژی شوینانی تر). (بروانه: تاج/ ١/ ٣٥٠/ ز/ ١١٥).

(١) أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الْحَجِّ. بَاب: لَا تُشَدُّ الرَّحَالُ إِلَّا إِلَى ثَلَاثَةِ مَسَاجِدَ. رَقْم: ١٣٩٧.

(٢) أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الْحَجِّ. بَاب: فَضْلُ الصَّلَاةِ بِمَسْجِدِي مَكَّةَ وَالْمَدِينَةَ. رَقْم: ١٣٩٤

راقه و شیکردنه وه:

مامؤستای عهسقه لانی - رحمتی خودی ن بن - له فهتجولباری دا دهفهرموئ: (مه بهست له مه سجیدولچه رام هه موو حهره می مه ککی یه، ته نانهت نوئژکردن له ناو هه موو خانوو هکان و به شه کانی تری خاکی حهره مدا، له باره ی چهند باره وه بوونی پاداشته وه، دهق وهك نوئژکردن له ناو مه سجیدولچه رامدا وایه.. وه سه فهرکردن بۆ سهردانی گۆری پیروزی پیغه مبه ر له مه دینه بهرئه م نه هیه ناکه وئ، به لکوو شتیوا پیروژ له وکرده وه فره باشانه یه که دمه بن به مایه ی شاد بوون بهر مزای خودای گه وروه مه زن، وهره وایی نه وه به بی کیشه و به ره ئیجماعی له سه ره..) وه گله یی له ئیبو ته میمه له م مه سنه له یه دا دهکا.

ومدهیش فهرموئ: (ئه مه بهس له پاداشا وایه، به لام بۆ گیرانه وه و بریتی که وتن و شتیوا، وانیه، چونکه که سی دوو نوئژی له سه ربی، له یه کی له م دوو مزگه وته دا نوئژی بکا هه بربری تی یه کیکیان ده که وئ.. ومئه م چهند باره وه بوونی پاداشه جگه له ی جه ماعه ته، که نه ویش بیست و جهوت پله ی پتره..). (بر: فهتج شهرحی فهرمووده ی ژماره: ۱۱۹۰، باسی گه وره یی مزگه وتی مه که وه مه دینه). له ژماره (۹) دا گوئرا: نه بوهوره یه ره له بوخاری دا (۴۸) فهرمووده ی هه یه له موقه دمه ی فهتجولباری دا ده ئی: له بوخاریدا (۴۴۶) هه یه.

باسی مزگه وتی قوباء

۵۸۸ - (عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ كَانَ لَا يَصَلِّي مِنَ الصُّحَى إِلَّا فِي يَوْمَيْنِ يَوْمَ يَقْدَمُ بِمَكَّةَ فَإِنَّهُ كَانَ يَقْدُمُهَا ضَحًى فَيَطُوفُ بِالنِّبْتِ ثُمَّ يُصَلِّي رَكْعَتَيْنِ خَلْفَ الْمَقَامِ وَيَوْمَ يَأْتِي مَسْجِدَ قُبَاءَ فَإِنَّهُ كَانَ يَأْتِيهِ كُلَّ سَبْتٍ فَإِذَا دَخَلَ

الْمَسْجِدَ كَرِهَ أَنْ يَخْرُجَ مِنْهُ حَتَّى يُصَلِّيَ فِيهِ قَالَ وَكَانَ يُحَدِّثُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَزُورُهُ رَاكِبًا وَمَاشِيًا (الحديث ۱۱۹۱) - أطرافه في: ۱۱۹۳، ۱۱۹۴، ۷۳۲۶) ۳.

قَالَ: وَكَانَ يَقُولُ: (إِنَّمَا أَصْنَعُ كَمَا رَأَيْتُ أَصْحَابِي يَصْنَعُونَ وَلَا أَمْنَعُ أَحَدًا أَنْ يُصَلِّيَ فِي أَيِّ سَاعَةٍ شَاءَ مِنْ لَيْلٍ أَوْ نَهَارٍ غَيْرَ أَنْ لَا تَتَحَرَّوْا طُلُوعَ الشَّمْسِ وَلَا غُرُوبَهَا). (الحديث ۱۱۹۲):

عبدالوللای کوری عومەر، که ناسراوه به ئیبنوعومەر (رمزی خوی ئ بن) دستووری وابوو تهنه لاه دوو رۆژهدا، لهکاتی چیشتهنگاودا نوێزی سوننه تی دهکرد؛ ئهو رۆژهی که دهرۆیشته ناوشاری مهککه، لهکاتی چیشتهنگاودا دهچوو ناوشار، جا له پيشا دهچوو تهوافی بهی تی دهکرد، ئهوجا له پستی مهقامی ئیبراهیمهوه دوو رکات نوێزی سوننه تی دهکرد.

ههروا ئهو رۆژهیش که دهچوو بۆ سهردانی مزگهوتی قوباو دیسان لهکاتی چیشتهنگاودا نوێزی سوننه تی دهکرد، چونکو ئیبنوعومەر (رمزی خواپان ن بن) ههموو شهممهی دهرۆیشته بۆ سهردانی مزگهوتی قوباو، جاکاتی دهچوو ناو مزگهوتهکهوه ههزی نه دهکرد لی دهرچی، ههتا دوو رکات نوێزی سوننه تی تیدا نه کردایی، فهرمووی: ئیبنوعومەر (رمزی خوی ئ بن) دهیفهرموو: (جاران پیغه مبه ریش درووی خوی لسمه بن. ههموو شهممهی به پی، یا به سواری و لاخ دهچوو بۆ سهردانی مزگهوتهکهی قوباو).

فهرمووی: ئیبنوعومەر (رمزی خوی ئ بن) دمشی فهرموو: (ئه ی نافع) ئه مه ی من دهیکه م ته نیا ئه وهیه که له هاوړپکانی خۆم دیوه کردوویانهو

(۳) أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الْحَجِّ. بَابُ فَضْلِ مَسْجِدِ ثَبَاءٍ وَفَضْلِ الصَّلَاةِ فِيهِ وَزِيَارَتِهِ.

رقم/۱۳۹۹. وانظر مسلم: صلاة المسافرين وقصرها. رقم/ ۸۲۸.

بەس، و مریگەى نوێژکردنى سوننەتیش لەكەس ناگرم، لەهەر كاتیكى شەودا، یا لەهەركاتیكى پۆژدا، بۆ خۆى نوێژى سوننەت بكا، بەلام بەمەرجى لەكاتى خۆركەوتن و خۆر ئاوابووندا نەبێ).

پاڤەو شیکردنەو:

عەسقەلانى (مەسنى خۆى ئى) دەفەر موی: (.. ئەوەى كە دەفەر موی:.. لەكاتى چێشتەنگاودا ئیبنوعومەر نوێژى سوننەتى دەکرد، هەڵدەگرێ كەمەبەست نوێژى سوننەتى تەواف بێ، یامەبەست نوێژى سوننەتى تەواف و سوننەتى چێشتەنگاوبێ پێكەو، چونكە كردنى ئەو نوێژە بەتایبەتى لەو كاتەدا بەلگەى ئەو مەیه كەمەبەستى كردنى نوێژى چێشتەنگاوبێ. (ب: فتح، فەرموودەى ژمارە ۱۱۷۶).

باسى كەوڕەى نیوانى كۆرى پیرۆزى پێغەمبەر و مینبەرەكەى

۵۸۹- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (مَا بَيْنَ بَيْتِي وَمَنْبَرِي رَوْضَةٌ مِنْ رِيَاضِ الْجَنَّةِ، وَمَنْبَرِي عَلَى حَوْضِي). (الحديث ۱۱۹۶ - أطرافه في: ۱۸۸۸، ۶۵۸۸، ۷۲۳۵).^۴

ئەبو ھورەیرە (زمى خۆى ئى) لەپێغەمبەرەو ھەروەى خۆى لەسەر بێ: دەفەر موی: (لەنیوانى گۆرەكەم و مینبەرەكەمدا، باخێكە لە باخەكانى بەھەشت، بارانى رەحمەتى ئى دەبارێت، خۆشە لەو كەسەى كە لەم شوێنە پیرۆزەى مزگەوتەكەما بەتایبەتى، خۆدایەرستى جوان دەكا، و ئەم مینبەرەى ئیستاكەیشم، لەسەر ھەوزى كەوسەر، كەوا لە بەھەشتا، وەك خۆى

(۴) أخرجه مسلم في الحج باب: ما بين القبر والمنبر روضة من رياض الجنة، رقم: ۱۲۹۱.

دادەنریتەووە بۆم و، لە بەهەشتیشا وەك ئیستا لەسەری دادەنیشم و،
پیشوازی لەهاتووانی ئۆمەتەم دەکەم، کە بۆ نۆشین لەناوی کەوسەر دین بۆ
سەری). (ب: تاج ۱/۱/۲۵۰).

پایانی: خاتمة

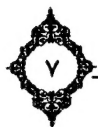
مامۆستای عەسقلانی - پەرزەو پەحمەتی خودی ئی. - لە پایانی ئەم باسەدا دەفەرموی:
(باسەکانی نوێزی تەطەووع و بابەتەکانی تەکی، سیی و چوار
فەرموودە بەرزەووە بوو (مەرفووع)ی لەخۆ گرتووە، دەیان بێژستە
(معلق)ن و، ئەوانی تریان پەییوەستن، واتە مەوصوولن، لەم سیی و چوارە
بیست و دوویان دووبارەن، پالفتەکەیان کەدووبارە نەبن دوازدەن.
موسلمیش پەحمەتی خودی ئی. - گشتیانی گێراوەتەووە، تەنیا ئەم سیانە نەبی:
۱. فەرموودە ئیبنو عومەر: (قُلْتُ لَابْنِ عُمَرَ أَتَصَلَّى الضُّحَى؟ قَالَ لَا..)
ژ/۱۱۷۵ ف.

۲. ۲- فەرموودە عبداللە المزنی: (صَلُّوا قَبْلَ صَلَاةِ الْمَغْرِبِ..) ژ/۱۸۳ ف
۳. ۳- فەلاموودە عقبە کوری عامر: (أَتَيْتُ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ الْجَهَنِيَّ..)
ژ/۱۸۴.

۴. ۴- هەروا دەفەرموی: یازدە بیستراویشی واتیادا.

پاشەو شیکردنەووە:

لەبەرئەووەی کەخوینەری ئازیز بزانی کەسەرچاوەی دیاریکردنی
ژمارە فەرموودەکانی هەر صەحابەیی لەصەحیحی بوخاریدا کوێیە
دەئیم: وابەباش دەزانم کە موقەددیمە فەتحوالباری بکەین بەسەرچاوەی

ئەم بابەتە، چۈنكى بەئاسانى لەویدا ژمارەگە دەدۆزىتەو بۆكەسى خۆى،
تەنەنت لىردا ئامازە بۇ ئەو ناوانەيش دەكەين كە لەبەرگى يەكەمدا
رۆيشتوون، بەپشتى خوا لەمەودوا بەپىي موقەددىمەى فتح البارى و بەپىي
عەينى ژمارەكان تۆمەردەكەين جا دەللىين:

ئەم دوو ھىمايە واتايان وايە:

(ع/۱/۲۲۸-۲۸) = عومدەتولقارى، بەرگى يەكەم، لاپەرە-۲۸، ژمارەى
فەرموودەى ئەوكەسە (۲۲۸) فەرموودەيە بەپىي عەينى).

(م - ۲۴۲ = موقەددىمەى فەتھولبارى، ژمارەى فەرموودەى ئەوكەسە
بەپىي موقەددىمەى فەتھولبارى (۲۴۲) فەرموودەيە. وەھەرودھا. واتە (ع
= عەينى = عومدەتولقارى) (م = موقەددىمەى فەتھولبارى):

ژ ۳- عانىشە (ع/۱/۲۲۸-۲۸). (م-۲۴۲).

ژ ۴- جابىرى كورى عەبدوللای ئەنصارى (ع/۱/۸۴-۶۵). (م-۹۰).

ژ ۵- ئىبنو عەبباس (ع/۱/۲۱۵-۷۰). (م - ۲۱۷).

ژ ۸- ابن عمر (ع/۱۱۶-۲۵۱). (م-۲۷۰).

ژ ۱۰- عەبدوللای كورى عەمر (ع/۱/۲۵-۱۳۱). (م-۲۶).

ژ ۱۱- ئەبو مووساى ئەشعەرى (ع/۱/۵۴-۱۳۵). (م-۵۷).

ژ ۱۳- ئەنەسى كورى مالىك (ع/۱/۲۵۱-۱۴۰). (م-۳۶۸).

ژ ۱۸- عوبادەى كورى صامىت (ع/۱/۸-۱۵۳). (م-۹).

ژ ۱۹- ئەبو سەئىدى خۇدرى (ع/۱/۶۲-۱۶۱). (م-۶۶).

ژ ۲۸/۳۰- ئەبۇذررى غىفارى (ع/۱/۱۴-۲۰۵). (م-۱۴).

ژ ۲۹- ئەبۇبەكرە (ع/۱/۳۷-۲۴۲). (م-۱۴).

- ژ ۳۰- نیبنو مه سعوود (ع/۱۱۵-۸۵). (م-۸۵).
- ژ ۳۸- بهرائی کوپی عزیز (ع/۲۴۲-۳۷). (م-۲۸).
- ژ ۴۳- طلحهی کوپی عوبهیدوئلا (ع/۳۶۵-۴). (م-۴).
- ژ ۴۸- نوعمانی کوپی به شیر (ع/۲۹۶-۰). (م-۶).
- ژ ۵۱- نه بو مه سعوود (ع/۳۱۷-۱۰). (م-۱۱).
- ژ ۵۲- جهریری کوپی عهبدوئلا (ع/۳۲۳-۱۰). (م-۱۰).
- ژ ۵۹- نه بو واقدیددی له پشی (ع/۱۳۲-۲). (م-۱).
- ژ ۶۳- معاوییه (ع/۸۴۹-۲). (م-۸).
- ژ ۶۸- مه حموودی کوپی پرمبیع (ع/۷۱-۰). (م-۱).
- ژ ۷۵- نه سمائی کچی نه بوبه کر (ع/۹۳-۸). (م-۱۶).
- ژ ۷۶- عوقبهی کوپی حاریث (ع/۱۰۱-۳). (م-۳).
- ژ ۷۹- زمیدی کوپی خالید (ع/۱۰۸-۵). (م-۵).
- ژ ۸۸- نه بو شوره یح (ع/۱۲۹-۲). (م-۲).
- ژ ۹۰- سه له مهی کوپی نه کوه ع (ع/۱۵۳-۲۱). (م-۲۰).
- ژ ۹۴/۱۱۵- نوم سه له مه (ع/۱۷۳-۱۳). (م-۱۶).
- ژ ۱۳۷/۱۱۱- عهبدوئلائی کوپی زمیدی نه نصاری (ع/۲۵۱-۸). (م-۹).
- ژ ۱۳۹/۱۱۳- ئوسامهی کوپی زمید (ع/۲۵۸-۱۷). (م-۱۷).
- ژ ۱۴۴/۱۱۷- نه بو نه ییوی نه نصاری (ع/۲۳۶-۸). (م-۷).
- ژ ۱۵۳/۱۲۱- نه بو قه تاده (ع/۲۹۴-۱۳). (م-۱۳).
- ژ ۱۵۹/۱۲۶- عثمان بن عفان (ع/۱۱۵-۳). (م-۹).

- ژ- ۱۸۲/۱۳۷- مغیر بن شعبه (ع/۱/۲۲۴ + ع/۳/۶۲-۰). (۱۱-م).
- ژ- ۱۸۷/۱۴۰- ئەبو جوحەیفە (بروانە: ژمارە ۵-۲۴۰).
- ژ- ۱۹۰/۱۴۱- سانیبی کەوپی یەزید (ع/۳/۷۷-۵). (۶-م).
- ژ- ۲۰۲/۱۴۹- سەعدی کۆری ئەبو وەقاص (ع/۱/۱۹۲-۲۰). (۲۰-م).
- ژ- ۲۰۴/۱۵۰- عەمری کۆری ئومەییە کۆری ضەمری (ع/۴/۱۰۰-۲۰). (۲-م).
- ژ- ۲۰۹/۱۵۳- سووھیدی کۆری نوعمان (ع/۳/۱۰۶-۱). (۱-م).
- ژ- ۲۱۰/۱۵۴- مەیموونە کچی حاریث (ع/۳/۱۰۷ + ۲/۱۷۹-۹). (۷-م).
- ژ- ۲۲۳/۱۶۲- ئوم قەیس کچی میحصەن (ع/۳/۱۳۲-۲). (۲-م).
- ژ- ۲۲۴/۱۶۳- حوزمیفە کۆری یەمان (ع/۲/۱۲-۲۰). (۲۲-م).
- ژ- ۲۴۳/۱۷۴- سەھلی کۆری ئەل- ساعیدی (ع/۳/۱۸۳-۳۹). (۴۱-م).
- ژ- ۲۵۴/۱۸۴- جوبەیری کۆری موطعیم (ع/۳/۲۰۰-۹). (۹-م).
- ژ- ۲۸۰/۱۹۴- ئوممو ھانی کچی ئەبو طالیب (ع/۳/۲۳۳-۰). (۲-م).
- ژ- ۳۱۳/۲۰۵- ئوممو عەطییە (ع/۳/۲۸۱-۰). (۵-م).
- ژ- ۳۳۲/۲۱۴- سەموورە کۆری جوندوب (ع/۳/۳۱۶-۴). (۳-م).
- ژ- ۳۳۷/۲۱۸- ئەبو جوحەیمی کۆری حاریثی صیممە ئەنصاری (ع/۴/۱۴-۲). (۲-م).
- ژ- ۳۳۸/۲۱۹- عەبدوڕەحمانی کۆری ئەبزا (ع/۴/۱۷-۱). (۱-م).
- ژ- ۳۴۴/۲۲۰- عیمرانی کۆری حوصەین (ع/۴/۲۶-۱۲). (۱۲-م).
- ژ- ۳۷۵/۲۳۹- عوقبە کۆری عامیری جوحەینی (ع/۴/۸۹۷-۸). (۹-م).
- ژ- ۳۷۶/۲۴۰- ئەبو جوحەیفە (ع/۲/۱۵۹ + ع/۴/۴۹۹-۴). (۷-م).
- ژ- ۳۹۰/۲۴۸- عەبدوڵلای کۆری مالیکی کۆری بوجەینە (ع/۴/۱۲۲-۰). (۴-م).

- ژ- ۴۵۳/۲۷۷- حهسانی کوپی ثابت (ع/۴-۲۱۷-۱). (م-۱).
- ژ- ۴۵۷/۲۷۹- کهعبی کوپی مالیک (ع/۴-۲۲۸-۴). (م-۴).
- ژ- ۴۷۵/۲۹۰- عهبدوللای کوپی زمیدی نه نصاری (ع/۲-۲۵۱-۹). (م-۹).
- ژ- ۵۴۱/۳۱۸- نهبو بهرزه (ع/۵-۲۷-۴). (م-۴).
- ژ- ۵۵۳/۳۲۴- بورهیدهی کوپی حوصهیب (ع/۵-۳۹-۳). (م-۳).
- ژ- ۵۵۹/۳۲۹- رافعی کوپی خهدیج (ع). (م-۴).
- ژ- ۵۶۳/۳۳۱- عهبدوللای کوپی موغه ففهل (ع/۵-۵۵۹-۸). (م-۸).
- ژ- ۶۰۲/۳۴۹- عهبدوره حمانی کوپی نهبو به کری صهدیق (ع/۵-۹۹-۳). (م-۳).
- ژ- ۶۱۸/۳۵۹- حه فسهی کچی عومه ری کوپی خه طاب (ع/ /). (م-۵).
- ژ- ۶۲۸/۳۶۲- مالیکی کوپی حوو میریث (ع/۵-۱۴۲-). (م-۴).
- ژ- ۷۳۱/۴۰۱- زمیدی کوپی ثابت (ع/۵-۲۶۵-). (م-۸).
- ژ- ۷۴۶/۴۰۷- خه بابی کوپی نه رمتت (ع/۵-۵۳۰۴-). (م-۵) + (ژ/۶۱۶).
- ژ- ۷۵۵/۴۱۰- جابیری کوپی سه مووره (ع/۶-۲۰۵-). (م-۲).
- ژ- ۷۹۹/۴۳۴- ریفاعه ی کوپی رافعی نهل- زورمقی (ع/۶-۷۴-۲). (م-۳).
- ژ- ۸۲۸/۴۴۴- نهبو حومه یدی نهل- ساعیدی (ع/۶-۱۰۳-). (م-۴).
- ژ- ۸۳۴/۴۴۸- نهبو به کری صهدیق (ع/۶-۱۸-). (م-۲۲).
- ژ- ۸۳۸/۴۵۱- عیتبانی کوپی مالیک (ع/۶-۱۱۲۵-). (م-۱).
- ژ- ۹۰۷/۴۷۹- نهبو عه بس عهبدوره حمانی کوپی جهبره (ع/۶-۱۲۰۵-). (م-۱).
- ژ- ۹۲۳/۴۸۷- عه مری کوپی ته غلیب (ع/۶-۲۲۶-۲). (م-۲).
- ژ- ۱۰۸۳/۵۴۷- حاریشه ی کوپی وههب (ع/۷-۱۲۱-). (م-۴).

- ژ ۱۱۰۴/۵۵۴- عامیری کوپی ربیعہ (ع/۷/۱۴۸-۴). (م-).
- ژ ۱۱۲۴/۵۶۰- جوندوبی کوپی عہدوللّٰ (ع/۷/۱۷۱). (م-۸).
- ژ ۱۲۰۰/۵۹۰- زمیدی کوپی نہرقہم (م-۶).
- ژ ۱۲۰۷/۵۹۱- موعہ یقیبی کوپی نہبو فاطیمہ (م-۱).
- ژ ۱۲۳۳/۵۹۷- عہدورپہرہمانی کوپی نہزہر (م-۰).
- ژ ۱۲۴۳/۶۰۱- عوسمانی کوپی مہظمون (م-۰) + ئوم عہلای نہنصاریہ (م/۱).
- ژ ۱۲۶۹/۶۰۹- عہدوللّٰی کوپی عہدوللّٰی کوپی سہلوول.
- ژ ۱۲۷۶/۶۱۱- خہبابی کوپی نہرمت (م-۱۵) + موضعی کوپی عومہیر.
- ژ ۱۲۸۱/۶۱۴- ئوم حہبیبہ (م-۲).
- ژ ۱۴۹۷/۷۲۰- عہدوللّٰی کوپی نہبو نہوفا (م-۱۵). (ع/۹/۱۵۹۴).
- ژ ۱۴۹۰/۷۱۶- عومہری کوپی خہطاب (م-۶۰).
- ژ ۱۶۵۸/۷۸۸- ئوممہل فہضل، لوبابہی کچی حاریث (م-۲).
- ژ ۱۶۹۴/۷۹۹- میسودری کوپی مہخرہمہ (م-۸).
- ژ ۱۶۹۵/۷۹۹- مہروانی کوپی حہکہم (م-۲).
- ژ ۱۸۱۵/۸۳۷- کہعی کوپی عوجرہ (م-۲).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۲۷- باسه‌کانی کارکردن له‌ناو نویژدا

باسی نه‌وه‌ی که له‌ناو نویژدا نه‌یی لی ده‌کری

۵۹۰- عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كُنَّا نُسَلِّمُ عَلَى النَّبِيِّ وَهُوَ فِي الصَّلَاةِ، فَيَرُدُّ عَلَيْنَا، فَلَمَّا رَجَعْنَا مِنْ عِنْدِ النَّجَاشِيِّ، سَلَّمْنَا عَلَيْهِ فَلَمْ يَرُدِّ عَلَيْنَا، وَقَالَ: (إِنَّ فِي الصَّلَاةِ شُغْلًا) الْحَدِيثُ ۱۱۹۹- طَرَفَاهُ فِي: ۱۲۱۶، ۳۸۷۵ °

عەبدوللای کوری مەسعوود، کەناسراوە بە ئیبنومەسعوود (ڕەزای خۆی ئی بن) دەفەر موی: (له‌پێشدا له‌ناو نویژدا سلاومان له‌پێغه‌مبەر -درووی خۆی لاسەر بێ- ده‌کرد، نه‌ویش سلاوه‌که‌ی وه‌لام ده‌داينه‌وه، تا نه‌هوکاته‌ی که له‌لای نه‌جاشی پادشای حه‌به‌شه گه‌ڕاينه‌وه، ئیتر که له‌ناو نویژدا سلاومان ئی ده‌کرد وه‌لامی سلاوه‌که‌مانی نه‌ئه‌دايه‌وه، جا عه‌رزیمان کرد: ئه‌ی پێغه‌مبهری خودا! جارێ که له‌ناو نویژدا سلاومان ئی ده‌کردیت، وهرامی سلاوه‌که‌ت ده‌داينه‌وه، که چی ئیستا وه‌لامی ناده‌یته‌وه، ه‌و‌ی ئه‌مه چییه؟ فهرمووی -درووی خۆی لاسەر بێ- : (به‌راستی نویژ خه‌ریکه‌بوونی گه‌ره‌که، که‌واته: نویژکه‌ر له‌ناو نویژه‌که‌یدا ده‌بی هه‌ردلی لای نویژه‌که‌ی بێو به‌س). (تاج/۱/۲۲۰).

وَفِي رِوَايَةٍ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: إِنْ كُنَّا لَنَتَكَلَّمُ فِي الصَّلَاةِ، عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُكَلِّمُ أَحَدُنَا صَاحِبَهُ بِحَاجَتِهِ، حَتَّى نَزَلَتْ: (حَافِظُوا عَلَى الصَّلَوَاتِ) الْآيَةُ فَأَمَرْنَا بِالسُّكُوتِ). (الْحَدِيثُ ۱۲۰۰- طَرَفُهُ فِي: ۴۵۳۴):

(۵) أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الْمَسَاجِدِ وَمَوَاضِعِ الصَّلَاةِ، بَابُ: تَحْرِيمِ الْكَلَامِ فِي الصَّلَاةِ رَقْمٌ: ۵۲۸،

له گیرانه و میه‌کا، له زهیدی کورې نهرقه مه‌وه (رمزی خوی ن بـ) دمفرموی:
نیمه له پېشدا له‌ناو نوږدا قسه‌مان له‌گه‌ل په‌کتریدا ده‌کرد، هه‌تا نهم
نایه‌ته هاته خوارمه‌وه که دمفرموی: ﴿حَافِظُوا عَلَى الصَّلَوَاتِ وَالصَّلَاةِ
الْوُسْطَى وَقُومُوا لِلَّهِ قَانِتِينَ﴾ البقرة ۲۳۸/۲

واته: به‌باشی ناگاداری هه‌موو نوږده‌ره‌زده‌کانتان بکه‌ن، به‌تایبه‌تی
نوږزی ناسراو به‌(الصلاة الوسطی) که نوږزی عه‌صره، وه‌له‌ناو نوږدا به
سه‌رگزی و ملکه‌چی راوه‌ستن و، دم به‌ زی‌کرو یادی خودا بن و له‌کاری
دنیا‌یی و قسه‌ی ناسایی به‌دوور بن).

نیر به‌پیی نهم نایه‌ته هه‌رمانمان پیکرا به‌ بیدمنگی و خاموشی له
نوږزاو، قسه‌کردنی ناساییمان لی^۲ قه‌دمغه‌کرا (تاج/۱/۲۱۹-ش/د/ت/ن).

رافه‌و شیکردنه‌وه:

زهیدی کورې نهرقه‌می قه‌یسی نه‌نصارویه خه‌زه‌جیه، مالی
نهرقه‌می باوکی، له‌سه‌ره‌تای نیسلا مه‌وه بوو بوو به‌خانه‌ی کۆبوونه‌وی
نه‌ینی موسولمانه‌کان، له‌ رۆزی غه‌زای ئو‌خوددا ویستی هاو‌به‌شی نه‌و
جه‌نگه‌ بکا، به‌لام پیغه‌مبه‌ر (رمزی خوی ن بـ) رپگه‌ی نه‌دا له‌به‌ر نه‌وه‌ی که
به‌می‌ردمنالی دانا، په‌که‌م شه‌رپگه‌ که ناماده‌ی بووه خه‌نده‌ق بووه،
له‌خزمه‌ت هه‌زه‌رتدا هه‌فده‌ غه‌زای کردووه، هه‌رمووده‌ی زوری
پیغه‌مبه‌ری گیراوه‌ته‌وه، به‌تایبه‌تی له‌نیمای عه‌لی‌یه‌وه، به‌لکو دادمن‌ریت
به‌ په‌کیک له‌ خو‌شه‌ویسته‌کانی عه‌لی.

نهم زاتانه‌ فقه‌ی بوون، هه‌رموودمیان لی‌یه‌وه گیراوه‌ته‌وه: نه‌بو
طوفه‌یل و نه‌بو عوسمانی نه‌ل- نه‌دی و نی‌بنو نه‌بی له‌یلاو طاووس و
که‌سانی تریش.

له صه حیجی سوننه تدا داستانیکی هه یه سه بارمت به سوورمتی
(المنافقون). له گه ل ئیمامی عه لیدا (رمزی خوی ئی بن) ئاماده ی رووداوی (صه فین)
بوو، سالی (۶۶) یان (۶۸) ک، له سه رده می (المختار) دا له (کووفه) مردوووه.
جاری گوئی ئی ده بی عه بدوللای کوری ئوبه ی هه رشه له پیغه مبهرو
موسولمانان ده کاو ده لی: (ئه گهر گه پاینه وه بو مه دینه، ده سته ی من و
ده سته ی موحه ممه د، کاممان نازاترو تواناتر بوو، ده سته ی داماو له مه دینه
وه درده نی!) جا ئه مه ده گپرتیه وه بو پیغه مبهرو درودی خوی له سمر بن.
پیغه مبه ریش درودی خوی له سمر بن. له عه بدوللای ده پرسى که شتی وای گوتوووه ؟
ئه ویش سویندی خوارد که شتی وای نه گوتوووه، پیغه مبه ریش باومری پی
ده کاو باومر به قسه که ی زهید ناکا، تا له ئه نجامدا خودا نایه تی نارد
خواره وه راستی قسه ی زهیدی چه سپاندو قسه ی ئیبنوسه لوولی
به دروخسته وه (بپروانه: تاج/ ۷ ل / ۱۹۸ ف/ ۱).

باسی ته خت کردنی چه وو شتی وا له جیگه ی کورنووش دا

۵۹۱- عَنْ مُعَيْقِبِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
فِي الرَّجُلِ يُسَوَّى الثَّرَابَ، حَيْثُ يَسْجُدُ، قَالَ: (إِنْ كُنْتُ فَاعِلًا فَرَأَيْتُ)
(الحديث ۱۲۰۷) ۶.

موعه قیب (رمزی خوی ئی بن) فه رمووی: له پیغه مبهرو درودی خوی له سمر بن.
پرسیارکرا: له ناو نوێژدا، ئه گهر که سی، له جیگه سوژده کهیدا، چه وو خۆل
رێک بخاو، به ده سته ی، خۆل و چه وی شوین کورنووشه که ی ته خت بکا،
دروسته یان نا ؟ فه رمووی درودی خوی له سمر بن: (ئه گهر شتی واتکرد، یه کجار
بیکه و بهس) واته: به یه کجار ده ست پیاده یانان چه وه که رێک بخه.

(۶) أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الْمَسَاجِدِ وَمَوَاضِعِ الصَّلَاةِ، بَابُ: كَرَاهَةِ مَسْحِ الْحَصِيِّ وَتَسْوِيَةِ
التراب، رقم: ۵۴۶.

راڻه و شيڪردنه وه:

۱- وهڪ له شهر چه گاني فهرمووده كه وه دمرده كه وي، لهه جوره شوينانه دا، جياوازي ژن و پياو نكيه، ناوهيناني پياو لهه جوره شوين و پرسيارانه دا، له بهر زورينه ييه، واته: تغلبيه، دنا ههه بؤ پياوو ههه بؤ ژن دروسته كه له ناو نويزدا، ناريجي كورنووشگاكي ريك بكا، نه گهر بههوي خول و زيخ و چه وه وه بهرزو نزمي تيا دابوو.

۲- موعه قيبی كوري نه بو فاطيمي دهوسي، له موسولمانه هره پيشينه گانه، له مهكه موسولمان بووه، له ويوه كوچي دووه مي كردوو بؤ چه به شه، له وي مایه وه ههتا پيغه مبهه - دروودي خوي له سره بي- كوچي فهرموو بؤ مهدينه نازدار، جا نه ویش له چه به شه وه ته شريفی برد بولای پيغه مبهه - دروودي خوي له سره بي- نامادهي پهيماني بهيعه تو ريشوان بوو، ههروا هه موو مه شاهيدو مه لبهنده گاني تري پاش نهو، چاوڊيري سره نه موسويله گهي پيغه مبهه بوو، فهرموودهي كهه گيرا وه ته وه، له سهرده مي جينيشني نه بوبه كرو عومهردا - رزمي خواهان بي- موعه قيب سهركاري سره بهيتولال بوو. نهو نه موسويله يهي پيغه مبهه - دروودي خوي له سره بي- كه كه وه ته لای نيمامي عوسمان و نيمامي عوسمان زور زور ته باروكي پيوه ده كرد، به دهست نه مه وه بوو، كه كه وه ته ناوبيري نه ريسه وه، كه عوسمان نه مه ي له لا زور ناخوش و زحمهت بوو، وههول و تهقه لايه كي بي ماندوو بوونيدا، بؤ دوزينه وه ي، به لام رشه را هات و نه دوزرايه وه، نيتر بهر بهر ده دوو بهر كه ي و ناكوكي و ناتهاباي سهری هه لدا، وههتا نه مرؤكه يش بهر ده وامه. خوي گه وه په نامان بدا، له ناخرو نوخري جينيشيني پيشه وا عوسماندا مهرگ بوو به ميواني و فهرماني هه قی به جي هينا (رزمي خوي بي) نامين.

باسی: نه گهر ولاخه که ی له ناو نویژه که یدا خو ی راده پسان چی بکا؟

۵۹۲- عَنْ شُعْبَةَ - رَحِمَهُ اللَّهُ تَعَالَى - قَالَ: حَدَّثَنَا الْأَزْرَقُ بْنُ قَيْسٍ قَالَ: كُنَّا بِالْأَهْوَازِ نُقَاتِلُ الْحُرُورِيَّةَ، فَبَيْنَمَا أَنَا عَلَى جُرْفٍ نَهْرٍ، إِذَا رَجُلٌ يُصَلِّي، وَأَدَا لِحَاجَمَ دَائِبَتِهِ يَدَيْهِ، فَجَمَلَتِ الدَّائِبَةُ ثَنَازِعُهُ، وَجَعَلَ يَتَّبِعُهَا، قَالَ شُعْبَةُ: هُوَ أَبُو بَرَزَةَ الْأَسْلَمِيُّ، فَجَمَلَ رَجُلٌ مِنَ الْخَوَارِجِ يَقُولُ: اللَّهُمَّ افْعَلْ بِهَذَا الشَّيْخِ، فَلَمَّا انْصَرَفَ الشَّيْخُ قَالَ: إِنِّي سَمِعْتُ قَوْلَكُمْ، وَإِنِّي غَزَوْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سِتَّ غَزَوَاتٍ أَوْ ثَمَانٍ، وَشَهِدْتُ تَيْسِيرَهُ، وَإِنِّي إِنْ كُنْتُ أَنْ أُرَاجِعَ مَعَ دَائِبَتِي، أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أَدْعَهَا تَرْجِعُ إِلَى مَأْلَفِهَا، فَيَشُقُّ عَلَيَّ. (الحديث ۱۲۱۱ - طَرَفُهُ فِي: ۶۱۲۷):

شوعبه (رمزی خوی ن ب): نه زرمقی کوری قه یس گپراهیه وه بۆمان فهرمووی: له ولاتی نه هواز بووین، له گه ل خه واریجه کان دا دهجه نکاين، جارئ له سه ر پوو باری که نارئ بووم، له و دهمه دا ديم که واپاویک نویژ ده کاو، لغاوی ولاخه که ی وابه ده ستیه وه، ولاخه که یشی هه ر بۆلای خوی رای ده کیشاو، پاکیش پاکیشی بوو له گه ئیدا، نه ویش ناوبه ناو که می خوی بۆ شل ده کردو ده رۆیشت له گه ئی، شوعبه (رمزی خوی ن ب) فهرمووی: (ئه م نویژ خوی نه نه بو به رزه ی نه سه له می بوو، که هاوه ئی پیغه مبه ره).

کابراهیه کی خه واریجیش ده ستی کرد به قسه پیکردنی و گوتی: نویژ چۆن واده ی، ده ی خودایه واوای ن بکه ی!

جا که پیره میرد له نویژه که ی بۆوه فهرمووی: (گویم له قسه و په خنه کانت بوو، به لام من خۆم شه ش غهزا، یا هه شت غهزام له گه ل پیغه مبه ر خۆیدا (رمزی خوی ن ب) کردووه و، خۆم به چاوی خۆم دیومه که تا چی راده یی کاری بۆمان ئاسان ده کرد، نه ک گران، به تایبه تی له حالی وادا).

نهوجا فهرمووی: (دهی من نهووم پی باشته که کهمه کهمه و لاخه کهم به کیشم بکاو له ناو نویژه کهدا کهمی له گه لیدا برپوم، هه تا نهودی که بهرهلای بکه م و بگه ریته وه بو ماله وه خووم تووشی سه خله تی بکه م).

٥٩٣ - عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: خَسَفَتِ الشَّمْسُ، فَقَامَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَرَأَ سُورَةَ طَوِيلَةً، ثُمَّ رَكَعَ فَأَطَالَ، ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ، ثُمَّ اسْتَفْتَحَ بِسُورَةِ أُخْرَى، ثُمَّ رَكَعَ حِينَ قَضَاهَا، وَسَجَدَ، ثُمَّ فَعَلَ ذَلِكَ فِي الثَّانِيَةِ ثُمَّ قَالَ: (إِنَّهُمَا آيَتَانِ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ، فَإِذَا رَأَيْتُمْ ذَلِكَ فَصَلُّوا، حَتَّى يُفْرَجَ عَنْكُمْ، لَقَدْ رَأَيْتُ فِي مَقَامِي هَذَا كُلَّ شَيْءٍ وَعِدْتُهُ، حَتَّى لَقَدْ رَأَيْتُنِي أُرِيدُ أَنْ أَخَذَ قِطْفًا مِنَ الْجَنَّةِ، حِينَ رَأَيْتُمُونِي جَعَلْتُ أَتَقَدَّمُ، وَلَقَدْ رَأَيْتُ جَهَنَّمَ يَخْطُمُ بَعْضُهَا بَعْضًا، حِينَ رَأَيْتُمُونِي تَأَخَّرْتُ، وَرَأَيْتُ فِيهَا عَمْرُو بْنُ لُحَى، وَهُوَ الَّذِي سَبَّ السَّوَابِ). (الحديث ١٢١٢) ٧:

عائیشه (همزی خوی ن بن) فهرمووی: به سه ری نی پیغه مبه ر درودی خوی له سه ر بی: خوور گیرا، پیغه مبه ر درودی خوی له سه ر بی: هه ل سایه وه، دوو رکات نویژی خوورگیرانی کرد له سه ر نه م شیوه یه: له پی شدا له دوا ی فاتیه، له پرکاتی یه که مده سووره تیکی دریژی خویند، نهوجا چوو بو چه مینه وه له چه مینه وه شدا زورمایه وه نزاو ویردی زوری له رکوعدا خویند، نهوجا سه ری بهرزه وه کردو ریگ راوه ستایه وه دهستی کرده وه به خویندنی سووره تیکی تر، جا که رکاته که ی ته واکرد چوو بو چه مینه وه نهوجا کورنووشی برد، نهوجا له رکاتی دووهمیشدا هه مان شتی کرده وه، له پاشدا وتاریکی داو تیادا فهرمووی:

(لهراستیدا ئەم خۆرو مانگە دوو نیشانەى گەورەن، لەنیشانە گەورەکانى خودا، کە دەبن بەبەلگە لەسەر یەکیىتى و تەوانایى بۆسنوورى پەرورەدگار، هەر وەك دەبن بەبەلگە و نیشانەى چاوترسینەر بۆ بەندەکان، جا ئەگەر دیتان شتى وا ڕووىدا، ئەوا لەخودا بپارینەوه و نوێژ بکەن، خێرو خیرات بکەن، هەتا دەرووتان بۆ دەکریتەوه و خۆرمەگە یان مانگەگە بەردەبێ، لەراستیدا لەم مەقامەمدا، هەموو ئەو بەلێنانەى کە پێم دراون بینیم، ئەو کاتەى کە منتان بینى خەریکبوو بچمە پیشەوه، ئەوه وابەهەشتیان پێ نیشاندام ووالییان نزیک کردمەوه، تەنانەت قەرمم ئێ خۆش کردو دەستم برد کە بۆلێ ترێ ی ئێ بەینم ! ئەو کاتەیش کە دیتان وامن پاشەو پاش دیمە دواوه، ئەوه دۆزەخیان پێ نیشاندام، وا تاوى سەندبوو، بەشەکانى لەناو خۆیاندا یەکیان دەخواردو یەکتریان دەپلێشانەوه ! لەناویدا عەمرى کورێ لوحەیم بینى، بەناو ناگرەگەدا ریخۆلەى خۆى بەکێش دەکرد، چونکە ئەو یەکەم کەس بوو کە وشترە مەرەخەسى داھێنا).

راڤە و شیکرنەوه:

بەپێى شەرەحەکان ئەم بەھرانە لەم فەرموودەیه وەردەگیرن:

١. کاری کەم لەناو نوێژا پوچی ناکاتەوه.
٢. بەهەشت و دۆزەخ حاڵی حازر دروستکراون و هەن، بگرە هەندێ لە تاوانباران وان لەناو دۆزەخ دا سزا دەدرێن.
٣. لەپێش هاتنى ئیسلامدا، هەندێ کەس دەیانگوت: ئەگەر لەم نەخۆشیە چاک بومەوه، یا لەم سەفەرە بەساغ و سەلامەتى گەرامەوه، یا ئەو مەزەم هاتەدى، ئەوا ئەو وشترە مەرەخەسى بێ، ئێتر بەم

جوڑہ وشتره یان دهگوت (سائبه) که جه معه کهی (سوانب) ه، نیتَر نهو وشتره بۆ خووی به پره لا ده بوو، نه باریان ئی دهنّا، نه سواری یان پی دهگرد، بۆ ناو و له و پریش مه ره خهس بوو، هه چیان ئی قه دهغه نه ده کرد.

له ناو نوێژدا وه لّامی سلاو نادریته وه

۵۹۴ - عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: بَعَثَنِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي حَاجَةٍ لَهُ، فَأَطْلَقْتُ، ثُمَّ رَجَعْتُ وَقَدْ قَضَيْتُهَا، فَأَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَلَمْ يَرُدَّ عَلَيَّ، فَوَقَعَ فِي قَلْبِي مَا اللَّهُ أَعْلَمُ بِهِ، فَقُلْتُ فِي نَفْسِي: لَعَلَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَجَدَ عَلَيَّ آثَى أَبْطَأْتُ عَلَيْهِ؟ ثُمَّ سَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَلَمْ يَرُدَّ عَلَيَّ، فَوَقَعَ فِي قَلْبِي أَشَدُّ مِنَ الْمَرَّةِ الْأُولَى، ثُمَّ سَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَرَدَّ عَلَيَّ، فَقَالَ: (إِنَّمَا مَنَعَنِي أَنْ أَرُدَّ عَلَيْكَ آثَى كُنْتُ أَصْلَى). وَكَانَ عَلَى رَاحِلَتِهِ، مُتَوَجِّهًا إِلَى غَيْرِ الْقِبْلَةِ (الحديث ۱۲۱۷):^۸

جابیری کوپی عه بدو لّلا (وێزی خووی ئی بی) فه رمووی: جاری پیغه مبهه - دروودی خووی لسهه بی. ناردمی بۆ کاریکی خووی، منیش چووم کردم و هاتمه وه بۆ لای پیغه مبهه و سلاوم لی کرد، به دهستی ناوایه کی کرد، به لّام به گوتن وه لّامی نه دامه وه، منیش له بهر نه وهی له نامازه کهی پیغه مبهه - دروودی خووی لسهه بی. حالی نه بووم، نه وهی که ههه خوا خووی باشر ناگای لی یه تهی هات به دلّما، جا له دلّی خوّما گوتم: په نگه پیغه مبهه - دروودی خووی لسهه بی. له سهه نه وه لی یه زویر بووبی چونکه درهنگ هاتمه وه بۆ خزمه تی؟ دیسان سلاوم ئی کرده وه، دیسانه وه سلاوی نه دامه وه، نه مجاره یان له جاری یه کهم زیاتر خه م

دایگرتەم و دڵم سەخڵەت بوو، لەجاری سییەما کەسلاوم لیکرد، وەلامی دامەووە فەرمووشی: (ئەووە مەشغوولی نوێژ بووم، بۆیە وەلامی سلاوەکەتم نەدایەووە).

جابیر فەرمووی: لەو کاتەدا بەرپۆه بوو، بەسواری و لاخەکە ی بوو، لەو کاتەدا رووشی لە رووگە (قیبلە) نەبوو.

نەیی کراوە لە دەست گرتن بە کەلەکەووە لەناو نوێژدا

۵۹۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: لَهِيَ أَنْ يُصَلِّيَ الرَّجُلُ مُخْتَصِرًا (الحديث ۱۲۲۰ - طَرَفُهُ فِي ۱۲۱۹)^۱

ئەبو ھورەیرە (رعزای خوێ لێ بێ) فەرمووی: پێغەمبەر -درووی خوێ لەسەر بێ- نەهی کردووە لەو، کە مروف، چ پیاوو، چ ژن، لەناو نوێژا، دەست بگری بە ھەردوو کەلەکەییەووە.

رافە و شیکرنەوہ:

دەست گرتن بەکەلەکەووە ئەوہیە کە مروف ھەردوو دەستی لەسەر ھەردوولا کەلەکە ی و نانیشکەکانی لەلا قەبرغە ی دووربختاوە، لەسەر شیوە ی نیوہ بازنەیی. ئەم کارمیش بۆیە ناباشە چونکە پەفتاری دەعیە زلەکانە، گەلی جار ماتەمدارو خەمبارەکانیش وادەکەن. دەلێن: جوولەکەیش زۆر وادەکەن.

(۹) أخرجه مسلم في المساجد ومواضع الصلاة، باب كراهة الاختصار في الصلاة، رقم:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۲۸. باسه کانی هه لهی ناو نویژ (ابواب السهو)

باسی نهوه: نهکه ر نویژ خوین بهه له پینج رکاتی کرد

۵۹۶- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى الظُّهْرَ خَمْسًا، فَقِيلَ لَهُ: أَزِيدَ فِي الصَّلَاةِ؟ فَقَالَ: (وَمَا ذَاكَ؟) قَالَ: صَلَّيْتُ خَمْسًا، فَسَجَدَ سَجْدَتَيْنِ بَعْدَ مَا سَلَّمَ (الحديث ۱۲۲۶) ۱:

عه بدوللای کوری مه سهوود (رمزی خوی ل به) فه رمووی: پیغه مبهه ر درودی خوی سهر به. ویژی نیومرۆی به جه ماعت بۆ یارانیکرد، له جیاتی چوارپکات پینج رکاتی کرد، هه رزی کرا: نهی پیغه مبهه ری خوا! خیربوو وای پینج رکات کرد، ئایا نویژی نیومرۆ رکاتیکی ل زیادکراوه؟ فه رمووی: (کوا شتی وابوو) پرسیارکه ره که گوتی: تۆ ئیستا له باتی چوارپکات پینج رکات کرد، نه و جا پیغه مبهه ر درودی خوی ل سهر به. له پاش سلاودانه وه دوو کورنووشی هه لهی برد، نویژکه ره کانی تریش له که ئیدا نه و دوو کورنووشه یان برد.

نهکه ر نویژ خوین قسه ی له که ئیدا کرا و کویی له قسه کرت و به ده ست

ناماژه ی کرد: که نویژ ده که م، نویژ ده که ی پووج نابیته وه!

۵۹۷- عَنْ كُرَيْبٍ رَحِمَهُ اللَّهُ تَعَالَى: أَنَّ ابْنَ عَبَّاسٍ وَالْمُسَوَّرَ بْنَ مَخْرَمَةَ وَعَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ أَزْهَرَ، رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، أَرْسَلُوهُ إِلَى عَائِشَةَ، رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَقَالُوا، إِقْرَأْ عَلَيْهَا السَّلَامَ مِمَّا جَمِيعًا، وَسَلِّمْ عَلَيْهَا عَنِ الرَّكْعَتَيْنِ بَعْدَ صَلَاةِ الْعَصْرِ، وَقُلْ لَهَا: إِنَّا أَخْبَرْنَا أَنَّكَ تُصَلِّيْنَهُمَا، وَقَدْ بَلَّغْنَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

(۱۰) أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّلَاةِ، انْظُرْ (العيوني ۳۱۵/۷، فتح ۱۲۰/۳- خاتمة، صحيح مسلم بشرح النووي ج/ ۶ ص ۱۱۹ مبحث الأوقات التي نهى عن الصلاة فيها، دار إحياء التراث العربي. بيروت. لبنان).

— المترجم —

نَهَى عَنْهَا، وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: وَكُنْتُ أَضْرِبُ النَّاسَ مَعَ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ عَنْهَا، فَقَالَ كُرَيْبٌ: فَدَخَلْتُ عَلَى عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا، فَبَلَّغْتُهَا مَا أُرْسَلُونِي، فَقَالَتْ: سَلْ أُمَّ سَلَمَةَ، فَخَرَجْتُ إِلَيْهِمْ، فَأَخْبَرْتُهُمْ بِقَوْلِهَا، فَرَدُّونِي إِلَى أُمِّ سَلَمَةَ بِمِثْلِ مَا أُرْسَلُونِي بِهِ إِلَى عَائِشَةَ. فَقَالَتْ أُمُّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَنْهَى عَنْهَا، ثُمَّ رَأَيْتُهُ يُصَلِّيهِمَا حِينَ صَلَّى الْعَصْرَ، ثُمَّ دَخَلَ وَعِنْدِي نِسْوَةٌ مِنْ بَنِي حَرَامٍ مِنَ الْأَنْصَارِ، فَأَرَسَلْتُ إِلَيْهِ الْجَارِيَةَ، فَقُلْتُ: قُومِي بِجَنَبِهِ، قَوْلِي لَهُ: تَقُولُ لَكَ أُمُّ سَلَمَةَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، سَمِعْتُكَ تَنْهَى عَنْ هَاتَيْنِ، وَأَرَاكَ تُصَلِّيهِمَا؟ فَإِنْ أَشَارَ بِيَدِهِ فَاسْتَأْخِرِي عَنْهُ، فَفَعَلْتُ الْجَارِيَةَ، فَأَشَارَ بِيَدِهِ، فَاسْتَأْخَرْتُ عَنْهُ، فَلَمَّا أَنْصَرَفَ، قَالَ: (يَا بِنْتُ أَبِي أُمَيَّةَ، سَأَلْتُ عَنْ الرُّكْعَتَيْنِ بَعْدَ الْعَصْرِ، وَإِنَّهُ أَتَانِي نَاسٌ مِنْ عَبْدِ الْقَيْسِ، فَشَغَلُونِي عَنِ الرُّكْعَتَيْنِ اللَّتَيْنِ بَعْدَ الظُّهْرِ فَهُمَا هَاتَانِ). (الحدِيث ۱۲۳۳ - طَرَفُهُ فِي: ۴۳۷۰) ۱۱:

کورہیب (رمزی خوی ن بی) فہرمووی: ٹیبنو عہباس و میسوہری کوری
مہخرہمہو عہبدوہرہمانی کوری ٹہزہر، ٹہم سی ہاورپیہی پیغہمبہر درودی
خوی لہسر بی: منیان نارد بولای عائشہی ہاوسہری پیغہمبہر درودی خوی لہسر بی:
فہرموویان بجو بؤ خزمہتی، سلاوی ہہموومانی عہرز بکہ، وہ لہبارہی
کردنی دوورکات نویزی سوونہت لہپاش فہرزی عہصرہوہ پرسیری لی بکہ،
عہرزی بکہ لہزمانی ٹیمہوہ، کہ ٹیمہ ہہوالمان پی دراوہ، کہ تو ٹہو
دوورکاتہ سوونہتہ دہکہی، ولحال ٹیمہ پیمان گہیشٹوتہوہ کہ پیغہمبہر
درودی خوی لہسر بی: نہیی لہم نویزہ کردوہ، سہرہرای ٹہمیش ٹیبنو عہباس (رمزی
خوی ن بی) فہرمووی: وھمن خوّم لہگہل نیمامی عومہردا، لہسہرکردنی ٹہم نویزہ
لہپاش عہصر، لہخہلکم دہدا، جا کورہیب فہرمووی: جا چووم بؤمالی عائشہ
(رمزی خوی ن بی) پھیامہکہی ٹہوانم پی راگہیانڈ، فہرمووی: لہ ٹوم سہلہمہی

هاوسه‌ری پیځه‌مبه‌ر له‌م باره‌یه‌وه بپرسه، هه‌وایی ته‌واو لای ئه‌وه، منیش
چوو‌مه‌وه بۆ خزمه‌تی ئه‌وان و قسه‌که‌ی عائیشه‌م پێگوتن، جا له‌سه‌ره‌مان
شیوه‌ی که نارد‌میان بۆلای عائیشه، نارد‌میشیان بۆ خزمه‌تی ئوم سه‌له‌مه،
ئوم سه‌له‌مه (عزیز خوی ئی بن) فهرمووی: له‌پیځه‌مبه‌ر خۆیم ده‌بیست که‌نه‌هی
ده‌کرد له‌م نوێژه، که‌چی رۆژی دیتم کاتی له‌کردنی نوێژی عه‌صر بۆوه
ته‌شریفی هات بۆ ماله‌وه له‌ماله‌وه دوورکات نوێژی له‌پاشیه‌وه کرد، له‌و
کاته‌دا کۆمه‌لی ئافرمی نه‌نصاریم له‌لا بوون، که له‌خیلی به‌نی حه‌رام بوون،
له‌به‌رنه‌وه خۆم لێیم نه‌پرسی، به‌لکوو کاره‌که‌ره‌که‌م نارد بۆ خزمه‌تی و پیم
گوت: له‌ته‌نیشته‌یه‌وه رابوه‌سته‌و عه‌رزى بکه: که ئوم سه‌له‌مه عه‌رزت ده‌کا:
ئه‌ی پیځه‌مبه‌ری خوا! من له‌خۆتم بیستوه که نه‌ی ده‌که‌ی له‌کردنی ئه‌م
دوو رکا‌ته له‌م کاته‌دا، که‌چی ئه‌وه‌تا خۆت ده‌یانکه‌ی؟ به‌ که‌نیزه‌که‌م گوت:
جا نه‌گه‌ر به‌ده‌ستی ئاماژه‌ی بۆ کردی که‌کاتی ئه‌وه نییه، بجۆره‌ دواوه‌ وازی
لی به‌ینه، که‌نیزه‌که‌ش رێک وایکردو ئه‌ویش له‌ناو نوێژه‌که‌دا، که له
پرسیاره‌که‌ حالێ بوو به‌ده‌ستی ئاماژه‌ی کرد، ئیتر کاره‌که‌ره‌که‌ رویشته‌ دواوه‌
پیځه‌مبه‌ری به‌جی هیش، کاتی له‌ نوێژه‌که‌ی بۆوه، فهرمووی: دروودی خوی لسه‌ر به‌ی:
(ئه‌ی کچی ئه‌بو ئومه‌یه‌یه! له‌م دوو رکا‌ته نوێژه سوننه‌ته ده‌پرسیت، که
ئیستا له‌پاش نوێژی عه‌سره‌وه من کردم، ئه‌مه دوو رکا‌ته سوننه‌ته‌که‌ی دوا
نوێژی نیوم‌پۆ بوو ئیستا گێرامنه‌وه، چونکه له‌کاتی خۆیاندا نه‌م په‌رژا که
بیانکه‌م، به‌هۆی خه‌ریک‌بوونم له‌گه‌ل وه‌فده‌که‌ی هۆزی عه‌بدول قه‌یسی دا که
هاتبوون ئیسلام ببن و ببن به‌ نوینه‌ری هۆزه‌که‌یان).

رافه‌ و شیکرنه‌وه:

عه‌بدول‌ره‌حمانی کۆری ئه‌زه‌هر برازای عبدالرحمنی کۆری عه‌وفه، له
صه‌حابه‌ گه‌نجه‌کانه، له‌ سائی فه‌تح‌دا، په‌سیده بوو، له‌گه‌ل پیځه‌مبه‌ردا
ئاماده‌ی غه‌زای حونه‌ین بوو.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۲۹- نامه‌ی تهرم: کتاب الجنائز

باسی نهو کهسه‌ی له سه‌ره مه‌رکدا دوا وشه‌ی ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ﴾ بی

(بروانه: تاج/۵۱۶/۱ ز/۱۹۱ تا - ۲۲۹ - باسی تهرم)

۵۹۸- عَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (أَتَانِي آتٍ مِنْ رَبِّي فَأَخْبَرَنِي، أَوْ قَالَ: بَشَّرَنِي، أَنَّهُ مَنْ مَاتَ مِنْ أُمَّتِي لَا يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا دَخَلَ الْجَنَّةَ). قُلْتُ: وَإِنْ زَنَى وَإِنْ سَرَقَ؟ قَالَ (وَإِنْ زَنَى وَإِنْ سَرَقَ). (الحديث ۱۲۳۷- أطرأه في ۱۴۰۸، ۲۳۸۸، ۳۲۲۲، ۵۸۲۷، ۶۲۶۸، ۶۴۴۳، ۶۴۴۴، ۷۴۸۷) ۱۲

ئه‌بوذر (زمای خوی لێ بێ) فه‌رمووی: پێغه‌مبه‌ر - دروودی خوی لسه‌ر بێ- فه‌رمووی: (له‌ته‌رفی په‌رومردگارمه‌وه، له‌ خه‌ودا، جو‌برائیل ته‌شریفی هات بو‌لام، ئه‌م موژده‌ خو‌شه‌ی داییم: هه‌رکه‌سی له‌گه‌لی ئیسلامی من له‌سه‌ر نیمان و باومر به‌خودا به‌مری و هیچ هاوبه‌ش بو‌خودا دانه‌نی، ده‌جیته‌ به‌هه‌شت). ئه‌بوذر فه‌رمووی: عه‌ززی چه‌زرمتم کرد: باحیزی و دزیسی کردبی؟ فه‌رمووی - دروودی خوی لسه‌ر بێ- : (باحیزی و دزیسی کردبی).

پاشه‌و شیکردنه‌وه:

له‌ فه‌تحو‌لباریدا ده‌فه‌رمووی: له‌کاتی سه‌ره‌مه‌رگدا، دمیانه‌وی، وشه‌ی پیرۆزی ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ﴾ بخه‌نه‌ سه‌ر زمانی مامو‌ستای فه‌رموودم‌زانی مه‌زن ئه‌بو زورعه‌و به‌م وشه‌ پیرۆزه‌ ته‌لقینی بکه‌ن، جا له‌خزمه‌تیدا

(۱۲) اخرجہ مسلم فی الايمان، باب مات لا یشرک باللہ شیئاً دَخَلَ الْجَنَّةَ، رقم/ ۹۴.

بروانه: ریاض الصالحین، به‌رگی دووهم لاپه‌ره / ۳۲۷ ز/ ۱۴۴ تا ز/ ۱۶۱. -ومرگپر-

باسی فہرموودہ کہی موعاز دہکن کہ پیغہ مبہر دروودی خوئی لہسمر ہن۔ دہفہ رموی:
(ہہرکہ سی دواقسہی وشہی پیروزی ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ﴾ بی دہجیتہ
بہہشت) جا نہبو زورعہ بہ رشتہی خوئی ہہتا سہر پیغہ مبہر دروودی خوئی
لہسمر ہن۔ نہم فہرموودہ یہیان بو دہگیریتہ وہو لہگہل گوتنی ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ﴾
دا، گیانی پاکی دہردہ چی! فہرماہشتی ماموستای عہسقہ لانی تہواو۔

خودایہ! لہ سہرمہرگدا گوتنی نہم وشہ پیروزہ مان بہنسیب
بفہرمووی و خوئی و فریشتہ کانت تہ ثقینمان بکہن پیی۔ نامین۔
۵۹۹- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ: (مَنْ مَاتَ يَشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا دَخَلَ النَّارَ). وَقُلْتُ أَنَا: مَنْ مَاتَ لَا يُشْرِكُ
بِاللَّهِ شَيْئًا دَخَلَ الْجَنَّةَ. (الحديث ۱۲۳۸ - طرفاه في ۴۴۹۷، ۶۶۸۳) ۱۳

عہ بدولائی کوری مہسعوود رمزی خواہان لہ ہن۔ فہرمووی: خویشہ ویست دروودی
خوئی لہسمر ہن۔ فہرموویہ تی: (ہہرکہ سی لہسمر نیمان و باوہری ساغ بہ خودا
نہمری، بہ لکو بہ موشریکی ہمری دہجیتہ ناو دوزخہ وہو نہ وجورہ
کہسہ دوزخین)۔

منیش بہ پیی موقتہ زای نہم فہرموودہ یہی پیغہ مبہر دروودی خوئی لہسمر ہن۔
دہلیم: (ہہرکہ سی لہسمر نیمان و باوہر بہ خودا ہمری و ہیج ہاوبہش
بو خودا بریار نہدا دہجیتہ بہہشت و نہوہ بہہشتیہ)۔

فہرمان کراوہ بہ شوین کہوتنی تہرمی مردوو

۶۰۰- عَنْ الْبَرَاءِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: أَمَرْنَا النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
بَسْبَعٍ وَكَهَانَا عَنْ سَبْعٍ: أَمَرْنَا بِاتِّبَاعِ الْجَنَائِزِ، وَعِيَادَةِ الْمَرِيضِ، وَاجَابَةِ الدَّاعِي،
وَكَضْرِ الْمَظْلُومِ، وَإِبْرَارِ الْقَسَمِ، وَرَدِّ السَّلَامِ، وَكُثْمِيتِ الْعَاطِسِ، وَكَهَانَا عَنْ آيَةِ

الْفِضَّةُ، وَخَاتَمُ الدَّهَبِ، وَالْحَرِيرُ، وَالْدِّيَاجُ، وَالْقَسِيُّ وَالْإِسْتَبْرَقُ. (الحديث ١٢٣٩، أطرافه في: ٢٤٤٥، ٥١٧٥، ٥٦٣٥، ٥٦٥٠، ٥٨٣٨، ٥٨٤٩، ٥٨٦٣، ٦٢٢٢، ٦٦٥٤) ١٤:

به‌رای کوری عازیب (رمزی خوی لی بی) فہر ممووی: پیغہ مبہر درودی خوی لہ سہر بی۔
فہرمانی پیگردین بہ حہوت شت، وجلہ وگیری لیگردین لہ حہوت شت،
فہرمانی پی گردین بہ شوینکھوتنی تہرم و بہسہردانی نہخوش و چوون
بو سہر دمعویت و یاریدہی ستہ مبارو بہ جیہینانی سویندو و ہلامدانہ و ہ
سلاوونزا بو پزمیو۔ جلہ وگیری لی گردین لہم حہوتہ: لہ حاجہتی زیوو
نہنگوستیلہی زیرو لہ ناوریشم و لہ دیباج و لہ کالو مشکى و ہہوری و
بووشینی تیکیل لہ ناوریشم و شتی ترو لہ نیستہ برہق۔

چوونہ ژوورہوہ بو لای مردوو لہ پاش کفن کردنی

٦٠١- عَنْ أُمِّ الْعَلَاءِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا امْرَأَةً مِنَ الْأَنْصَارِ بَايَعَتِ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَخْبَرْتَهُ أَنَّهُ اقْتَسَمَ الْمُهَاجِرُونَ قُرْعَةً فَطَارَ لَنَا عُثْمَانُ بْنُ مَطْعُونٍ فَأَنْزَلْنَاهُ فِي أَبِيَاتِنَا فَوَجَعَ وَجَعَهُ الَّذِي تُوفِّي فِيهِ فَلَمَّا تُوفِّيَ وَغُسِّلَ وَكُفِّنَ فِي أَثْوَابِهِ دَخَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقُلْتُ رَحِمَهُ اللَّهُ عَلَيْكَ أَبَا السَّائِبِ فَشَهَادَتِي عَلَيْكَ لَقَدْ أَكْرَمَكَ اللَّهُ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (وَمَا يُدْرِيكَ أَنَّ اللَّهَ قَدْ أَكْرَمَهُ). فَقُلْتُ يَا بِي أَنْتَ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَمَنْ يُكْرِمُهُ اللَّهُ؟ فَقَالَ: (أَمَّا هُوَ فَقَدْ جَاءَهُ الْيَقِينُ وَاللَّهُ إِنِّي لَأَرْجُو لَهُ الْخَيْرَ وَاللَّهُ مَا أَذْرِي وَأَنَا رَسُولُ اللَّهِ، مَا يُفْعَلُ بِي). قَالَتْ فَوَاللَّهِ لَأُزَكِّي أَحَدًا بَعْدَهُ أَبَدًا.

(١٤) أخرجه مسلم في كتاب اللباس والزينة، باب: تحريم الذهب والحريير علي الرجل وإباحته للنساء (شرح النووي علي مسلم ج/١٤ ص٢١).
المرجم-

(الحديث ١٢٤٣ - أطرافه في: ٢٦٨٧، ٣٩٢٩، ٧٠٠٣، ٧٠٠٤، ٧٠١٨)°:

ئوم عەلاء (رمزای خوای ئی بێ) کە ژنیکی بوو لە یاریدەدەمران (ئەنصار) وە یەکیکیش بوو، لەو ئافەرەتانە ی کە پەیمانیا ن بە پیغەمبەر دابوو — فەرمووی: کاتی کۆچکاران (موهاجیرین) کۆچیان کرد بۆ مەدینە، نەداراو هەزار بوون، مال و سامانیا ن هەموو ئی بەجی ما بوو، لەبەرئەو هە موهاجیرەگان بە تیروپشک دابەش کران بە سەر مالە یاریدەدەمرەکاندا، عوسمانی کۆری مەظموون بەرئیمە کەوت و ئیمەیش بەردمانەو هە بۆ مائی خویمان و جیگەو ریگە ی شایانمان لە مالەو هە بۆ دابین کرد، بەلام خواستی خوا وابوو نەخۆشکەوت و لەو نەخۆشییەدا مرد، جاکاتی مردو شوێردراو لەجلەگانی خویدا کفن کرا، پیغەمبەر -خروودی خوای لەسەر بێ- هاتە ژوورەو هە بۆ سەرترەمەکە ی.

منیش گوتم: رەحمەتی خودات ئی بێ، ئە ی ئەبوسائیب !

— ئەبوسائیب کە سناوی (کنیە) ی عوسمانی کۆری مەظموونە — من شایەتیت بۆ ئەدەم کە خودا ریزداری کردووی.

پیغەمبەر -خروودی خوای لەسەر بێ- فەرمووی: (چوو زانیت کە خوا ریزی ئی گرتووە؟).

منیش گوتم: بە باوک و دایکەو هە بەقوربانت بێ، پیم بەفرموو ئەگەر خودا ریز لەم زاتە پاک و پیرۆزە نەگرت، ئە ی ریز لەکی دەگرت؟ ئەویش فەرمووی: (هەرچی وەکوو عوسمانە وامردو رویشت بەرپی هەقی

خۆیهوه، به خودا من ئومید دهکهم که خیر بێته رێگهی، به لām بۆ کهسانی تر، نهنجامی کار نادیاره، تهنا ته خۆم که پیغه مبهری خواشم، سویندم به خودا نازانم چیم ئی دهکری و له قیامه تدا چیم به سهر دی (۱).

ئوم عهلا (روزی خوی ئی بهی) فهرمووی: که واته سویندم به خودا جاریکی تر، له سهر ئهم داستانی عوسمانه دا، له خۆمهوه، که سی به پاک و پیرۆزو به ههشتی دانه نییم، مه گهر خوداو پیغه مبهری خودا برپاری ئه وهیان دابی.

رافه و شیکردنه وه:

۱- ئه وهی که پیغه مبههر - درودی خوی له سهر بهی - ده فهرمووی: (.. نازانم.. له قیامه تدا چیم به سهر دی) ئهمه پیشهاتنی ئایه ته که ی سوورتهی فهتخ بووه که ده فهرمووی: ﴿لِيَغْفِرَ لَكَ اللَّهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ﴾ - واته: ههتا خودا له گوناھی پیشین و پاشینت خوش ببی ئه ی موحه ممه د! وه به پی ئهم ئایه ته ی تره که ده فهرمووی: ﴿قُلْ مَا كُنْتُ بِدْعًا مِنَ الرُّسُلِ، وَمَا أَذْرِي مَا يُفْعَلُ بِي وَلَا بِكُمْ﴾.

ئه وهی که گومانی تیدا نییه که پیغه مبههر - درودی خوی له سهر بهی - له م بارمهیه وه فهرمووی: (من یه که م که سم که ده چمه ناو به ههشت).

۲- له م فهرمووده یه دا ناوی دووان له هاوڕێیانی پیغه مبههر هاتوو، یه که میان عوسمانی کوری مه ظعوونه، له مه که که ئیسلام بوو، له پاش سیانزه پیاو، له کۆچی یه که ما خۆی و سانیبی کوری کۆچیان کرد بۆ حه به شه، یه که م که س بوو له کۆچکاران (موهاجیرین) که له مه دینه مردوو، له گۆرستانی به قیع نیژراوه، پیغه مبههر - درودی خوی له سهر بهی - به مردووی ماچی کرد، وه بۆی دهگری، کاتی ئیبراهیمی کوری پیغه مبههر.

دروودی خوی لسمبر بن۔ دهمری، پیغهمبر دروودی خوی لسمبر بن۔ دهمرموی: (بچو بۆلای پيشینی باشی خۇمان عوسمانی کوری مهظعوون)۔

عوسمانی کوری مهظعوون برای شیرى پیغهمبر بووه، پیغهمبر دروودی خوی لسمبر بن۔ گۆرهگهی بهکیلی نیشانه کردبوو زۇرجار سهری دهدا لهگۆرهگهی، له سهردهمی نهزانیشتا عوسمان مهی و بادهی لهخوی حهرام کردبوو، لهسالی دووهمی کۆچیدا لهمهدينه مرد (رمزی خوی ئی بن) بپروانه: (تاج/۱/ ۵۷۴ هـ/ ۶ ز/ ۲۲۱)۔

دووهم هاوړپى نوم عهلايه لهو ژنانهيه كه پهيمانينداوه بهپیغهمبر دروودی خوی لسمبر بن۔ نه نصاریه، له خهويدا دهبنیئت: (عوسمانی کوری مهظعوون جوگهيهك ناوی پروونی رهوانی ههیه، كه دهیگپریتهوه بو پیغهمبر دروودی خوی لسمبر بن۔ دهمرمویت: (ئهوه کردهوی باشیهتی، پاداشتی باشی ههر بهردهوامه بۆی)۔

نهخۆش دهبیئت پیغهمبر دروودی خوی لسمبر بن۔ دهچیت بۆ سهردان و ههوال پرسینی، فهرموودهی له بوخاری و موسلیمدا ههیه۔

۶۰۲- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ: لَمَّا قُتِلَ أَبِي، جَعَلْتُ أَكْشِفُ الثُّوبَ عَنْ وَجْهِهِ، أَبْكِي وَيَنْهَوْنِي عَنْهُ، وَالنَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَنْهَانِي، فَجَعَلْتُ عَمَّتِي فَاطِمَةُ تَبْكِي، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (تَبْكِينَ أَوْ لَا تَبْكِينَ، مَا زَالَتْ الْمَلَائِكَةُ تُظِلُّهُ بِأَجْنِحَتِهَا حَتَّى رَفَعْتُمُوهَ). (الحديث ۱۲۴۴- أطرافه في: ۱۲۹۳، ۲۸۱۶، ۴۰۸۰)۔

جابر (رمزی خوی ئی بن) فهرمووی: (له پۆزی غهزای ئوحووددا باوكم شههیدکرا، كه لاشهكهيان هیئا بۆلای پیغهمبر دروودی خوی لسمبر بن۔ لووت و گویان کردبوو منیش چووم سهريم ههلهدایهوهو دهستم کرد بهگریان

بوئی! خرمان نه يانده هیشت بوئی بگریم، به لام پیغه مبه ر گهرچی ناگای لیّم بوو قه دهغهی لی نه کردم، تا فاتیمهی کچی عمر، که خوشکی باوکم بوو، وه پووری من بوو هاتوو دهستی کرد به گریان بوئی، نه وسا پیغه مبه ر دروودی خوی لسمر بی: فهرمووی: (بوئی بگریت و بوئی نه گریت چوونیه که بوئی نهو، چونکه نهو به پایهی شهیدی گه یشتوو، نهو فریشته به بالیان سیبهریان بوئی کردبوو، تا له خۆرمتاوه که بی پارێزن و تا لاشهی تیک نه چیت، وه گیانی پاک و پیروزی بهرزوه بکه ن بوئی ناسمان، نه مه حالیان بوو ههتا نهو کاتهی که له سهر تاته شوړه که هه لئانگرت). (بروانه: تاج/ ۵/ ۸۲ ف/ ۱ + تاج ۵/ ۸۱ - باسی/ ۵۰).

دروسته له سهر شیوه یه کی دهوا مردنی مردوو رابگه یه نری

۶۰۳ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (نَعَى النَّجَاشِيَّ فِي الْيَوْمِ الَّذِي مَاتَ فِيهِ، خَرَجَ إِلَى الْمُصَلَّى فَصَفَّ بِهِمْ وَكَبَّرَ أَرْبَعًا) (الحديث ۱۲۴۵ - اطرافه فی: ۱۳۱۸، ۱۳۲۷، ۱۳۲۸، ۱۳۳۳، ۳۸۸۰، ۳۸۸۱).^{۱۶}

نه بو هوریره (رمزی خوی لی بی) فهرمووی: لهو رۆژمدا که نه جاشی تیا مرد، که ووشهی نه جاشی نازناوی پادشایانی حبه شبیه کانه، وهک چۆن رۆم به پادشای خویان ده لئین قه یسهر و ئیرانیان به پادشای خویان ده لئین کیسرا، حبه شیش به پادشای خویان ده لئین نه جاشی، وه پادشایه کی باش بوو، پیغه مبه ر دروودی خوی لسمر بی: په یامی مردنی نهوی به یارانی راگه یاند، فهرمووی: نه صحمه که بهنده یه کی باشی خودا بوو نه مړو مرد. جا

حه زرمّت - دروودی خوی لهسەر بێ- له گه‌ڵ هاوڕێیانیدا دمر چوو، ڕۆیشتن بۆ نوێژگا که، لهوێ له پشت خۆیهوه ڕیزی کردن و نوێژی نادیار (صلاة الغائب) ی به کۆمه‌ڵی لهسەر کرد، له نوێژه کهدا وه‌ک نوێژی مردووی ئاسایی چوار الله اکبری کرد. (تاج / ۲/ ۵۵۱/ ۱ + ۵۶۰/ ل ف - ۲).

۶۰۴- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (أَخَذَ الرَّأْيَةَ زَيْدٌ فَأَصِيبَ، ثُمَّ أَخَذَهَا جَعْفَرٌ فَأَصِيبَ، ثُمَّ أَخَذَهَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ رَوَاحَةَ فَأَصِيبَ، وَإِنَّ عَيْنِي رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَتَذَرِفَانِ ثُمَّ أَخَذَهَا خَالِدُ بْنُ الْوَلِيدِ مِنْ غَيْرِ امْرَأَةٍ فَفُتِحَ لَهُ). (الحديث ۱۲۴۶ - اطرافه في: ۳۶۳، ۳۰۶۳، ۲۷۹۸، ۳۷۵۷، ۶۲۴۲): ۱۷

ئه‌نه‌س (هم‌زای خوی ئی بێ) فهرمووی: پێغه‌مبه‌ر - دروودی خوی لهسەر بێ- هه‌والی مه‌رگی زه‌یدو جه‌عفهره‌و عه‌بدولای کوری ڕه‌واحی ڕاگه‌یانده‌ به‌موسوڵمانان، له‌غه‌زای مۆته‌دا له‌شام شه‌هیدکران پێش نه‌وه‌ی هه‌والیان به‌شیوه‌یه‌کی ئاسایی بگاته‌ مه‌دینه‌ فهرمووی - دروودی خوی لهسەر بێ- (زه‌ید ئالاگه‌ی هه‌لگرت و پێکرا، ئه‌وجا جه‌عفهر هه‌لگرت و ئه‌ویش پێکرا، ئینجا عه‌بدولای کوری ڕه‌واح هه‌لگرت و ئه‌ویش پێکرا) له‌م کاته‌دا هۆن هۆن فرمێسک به‌چاوه‌گانی پێغه‌مبه‌ردا - دروودی خوی لهسەر بێ- ده‌هاته‌ خوارێ. فهرمووی - دروودی خوی لهسەر بێ- (ئیتیر ئالاگه‌ خالیدی کوری وه‌لید - که شمشیریکه‌ له شمشیره‌گانی خودا - هه‌لگرت و داینه‌نا هه‌تا خودای گه‌وره‌ سه‌ری خستن، خالید خودسه‌ر له‌خۆوه‌ ئالاگه‌ی هه‌لگرت و خۆی کرد به‌سه‌رکرده‌ی سوپاکه‌ به‌ بێئنه‌وه‌ی که‌سێک ئه‌و ئه‌رکه‌ی پێ بسپێریت). (تاج / ۵/ ۱/ ۱۴۳).

پاشه و شیکردنه وه:

ئه م بههرانه له م باسه وهردهگیرین:

راگه یاندنی په یامی مردنی که سئ له سهر شیوه یه کی رهوا دروسته، له بابیه تی ئه و (نه ی) ه نییه که شهرع نه ی لی کردوه، وهک ئیستا باوه له رادیو و ته له فزیو و و رۆژنامه دا مهرگی که سیك بلا و ده که نه وه، تا خه لك بچن بۆ بهر یکردنی ته رمه که ی و بۆ پرسه و سه ره خو شی کردن له که س و کاری.

نوێژی مردوو له سهر مردووی نادیار دروسته

بۆ باسی فه زلی جه عفه رو زهید بپروانه (تاج ۱/۱۰۵/۵ + ۲ + ۳ + ۴ + ۵) و (تاج ۱۲۲/۵ - ۲۲ + ۱۲۳/۵ - ۲۳ + ۱۲۵/۵ - ۲۴)

پاداشتی منال مردن

۶۰۵ - عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (مَا مِنَ النَّاسِ مِنْ مُسْلِمٍ، يُتَوَفَّى لَهُ ثَلَاثٌ لَمْ يَلْغُوا الْجَنَّةَ، إِلَّا أَدْخَلَهُ اللَّهُ الْجَنَّةَ بِفَضْلِ رَحْمَتِهِ إِيَّاهُمْ). (الحديث ۱۲۴۸ - طرفه فی: ۱۳۸۱): ۱۸

پیشه و نه نه س (همزی خوی لێ بن) فه رمووی: خو شه ویست درووی خوی له سهر یی:

فه رمووی: (هه ر موسو لمانیک سئ منالی نابالقی بمرن، که ره سیده نه بوو بن، بیگومان که خودا له بهر خاتری ئه و مندالانه ده یاته به هه شت) (تاج ۱/۵۳۵/۲، تاکو تایی باسه که).

(۱۸) لم یوافقہ مسلم علی تخریجه (فتیح ۳/۳۰۶/۱۳۹۴ - خاتمة) انظر رقم (۸۶)

وصحیح مسلم ۱۶/۸۰/ - باب فضل من یموت له ولد فیختسبه. - المترجم

شۆردنی مردوو دهستنوێژگرتن بۆی به ناوو به مۆرد

۶۰۶- عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ الْأَنْصَارِيَّةِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: دَخَلَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ تُؤْفِتُ ابْنَتُهُ، فَقَالَ: (اغْسِلْنَهَا ثَلَاثًا، أَوْ خَمْسًا، أَوْ أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ إِنْ رَأَيْتَ ذَلِكَ، بِمَاءٍ وَسِدْرٍ وَاجْعَلْنَ فِي الْآخِرَةِ كَافُورًا أَوْ شَيْئًا مِنْ كَافُورٍ فَإِذَا فَرَعْتَنَ فَأَذِنِّي). فَلَمَّا فَرَعْنَا آذَنَاهُ، فَأَعْطَانَا حِقْوَهُ فَقَالَ: (أَشْعِرْنَهَا إِيَّاهُ) تَعْنِي إِزَارَهُ. (الحديث ۱۲۵۳): ۱۹

ئوم عهتی (رمزی خوی ن بێ) فهرمووی: خه ریکبووین ته رمی زهینه بی کچی پیغه بهرمان دهشۆرد، پیغه مبهه خۆی - دروودی خوی له سه ره بێ- هاته ژوره وه بۆلامان، فهرمووی: (به ناوو مۆرد سیجار، یاپینج جار بیشۆن، یازیاتریش نه گهر زیاترتان به پیویست زانی، وه له دواترین دهستا کافووریشی تی بکهن، کاتیکیش لیبونه وه له شۆردنه که ی ناگادارم بکهن). جا که لیبونه وه پیمان گووت. جا پیغه مبهه - دروودی خوی له سه ره بێ- کراس (نیزار) ده که ی خۆی هه لدا بۆمان و فهرمووی: (بی کهن به ژیر کراس بۆی). واته: له سه ره گوشته وه بی که نه به ری. (تاج ۵۴۶/۱ ز - ۲۰۳).

وَفِي رَوَايَةٍ أُخْرَى: أَنَّهُ قَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (إِذَا دُنِ بِمِيَامِنِهَا وَمَوَاضِعِ الْوُضُوءِ مِنْهَا). قَالَتْ: (وَمَشَطْنَاهَا ثَلَاثَةَ قُرُونٍ). (الحديث ۱۲۵۴):

له گیرانه وهیه کی تر دا: ئوم عه تییه (رمزی خوی ن بێ) فهرمووی: پیغه مبهه - دروودی خوی له سه ره بێ- بۆ شۆردنی ته رمی زهینه بی کچی فهرمووی پیمان: (له نه ندامه راسته کانی وه و له نه ندامه کانی دهستنوێژه وه دهست بکهن به شۆردنی). ئوم عه تییه فهرمووشی: قژه که ی شیمان شانه کردوو کردمان به سی په لک و به پشتیا شۆرمان کرده وه.

به‌رگی سببی بؤ کفن باشه، باسی کفن

۶۰۷- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَفَّنَ فِي ثَلَاثَةِ أَلْوَابٍ يَمَانِيَةٍ بِيضٍ سَحُولِيَّةٍ مِنْ كُرْسُفٍ لَيْسَ فِيهِنَّ قَمِيصٌ وَلَا عِمَامَةٌ (الحديث ۱۲۶۴ - اطرافه فی: ۱۲۷۱، ۱۲۷۲، ۱۲۷۳، ۱۳۸۷): ۲۰

عایشه (همزای خوی لی بن) فهرمووی: پیغهمبه‌ر حرودی خوی لسم‌بن. له سی لؤ جلی یه‌مه‌نی سبی خاوینی لؤ‌که‌دا کفن کرا، نه‌کراس و نه‌می‌زهریان تیان‌ه‌بوو (تاج/۵/۵۴۵/۴)

۶۰۸- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: بَيْنَمَا رَجُلٌ وَاقِفٌ بِعَرَفَةَ، إِذْ وَقَعَ عَنْ رَاحِلَتِهِ فَوَقَصَتْهُ. أَوْ قَالَ فَأَوْقَصَتْهُ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (اغْسِلُوهُ بِمَاءٍ وَسِدْرٍ، وَكَفِّنُوهُ فِي ثَوْبَيْنِ، وَلَا تُحَنِّطُوهُ، وَلَا تُخَمِّرُوا رَأْسَهُ، فَإِنَّهُ يُبْعَثُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مُلْكِيًّا). (الحديث ۱۲۶۵ اطرافه فی: ۱۲۶۶، ۱۲۶۷، ۱۲۶۸، ۱۸۵۱، ۱۸۳۹): ۲۱

ئیب‌نو‌عه‌بباس (همزای خوی لی بن) فهرمووی: پی‌اوی له‌حه‌جی مال‌اوی‌یدا، به‌به‌رگی ئی‌جرام‌ه‌وه، له‌کی‌وی عه‌ره‌فه، له‌خزمه‌تی پیغهمبه‌ردا بوو، له وش‌ره‌که‌ی که‌وته خواره‌وو نه‌ست‌وی شکاو مرد، ئیم‌ه‌ش له‌خزمه‌تی پیغهمبه‌ردا بووین، پیغهمبه‌ر خو‌شی حرودی خوی لسم‌بن. له ئی‌جرام‌دا بوو، فهرمووی حرودی خوی لسم‌بن: (به‌ئاوو مؤرد بيشورن و له‌دوو لؤ جلا کفی بکه‌ن به‌لام هه‌نووط و بو‌نی خو‌شی لی مه‌دن و سه‌ریشی دامه‌پو‌شن، چونکه‌ رو‌زی قیامه‌ت که‌ خودا زیندوو ده‌کاته‌وه به‌ به‌رگی ئی‌جرام‌ه‌وه زیندوو ده‌کاته‌وو وه‌ك حاجیان له‌به‌هیکه‌ ده‌کات). (تاج ۱/۵۴۹/۱-ش/د/ت/ن).

(۲۰) أخرجه مسلم في الجنائز، باب كفن الميت، رقم: ۹۴۱

(۲۱) أخرجه مسلم في الحج، باب: ما يفعل بالمحرم إذا مات، رقم: ۱۲۰۶

۶۰۹- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ أَبِي لَمَّا تُوفِّيَ جَاءَ ابْنُهُ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ: أَعْطِنِي قَمِيصَكَ أَكْفَنُهُ فِيهِ وَصَلَّ عَلَيْهِ وَاسْتَغْفِرَ لَهُ، فَأَعْطَاهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَمِيصَهُ، فَقَالَ (أَذْنِي أَصْلِي عَلَيْهِ) فَأَذَنَهُ فَلَمَّا أَرَادَ أَنْ يُصَلِّيَ عَلَيْهِ جَدَّاهُ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَقَالَ: أَلَيْسَ اللَّهُ نَهَاكَ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَى الْمُنَافِقِينَ؟ فَقَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (أَنَا بَيْنَ خَيْرَيْنِ، قَالَ: (اسْتَغْفِرْ لَهُمْ أَوْلاً تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ إِنْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ سَبْعِينَ مَرَّةً فَلَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ). فَصَلَّى عَلَيْهِ، فَتَرَلْتُ: (وَلَا تُصَلِّ عَلَى أَحَدٍ مِنْهُمْ مَاتَ أَبَدًا وَلَا تَقُمْ عَلَى قَبْرِهِ). (الحديث ۱۲۶۹ - اطرافه في: ۴۶۷۰، ۴۶۷۲، ۵۷۹۶: ۲۲)

نیبنو عومەر - رمزی خوابان ن ہیں۔ فہرمووی: (کہ عہدولای کوری سہلول - سہروکی ناپاکہکان - مرد، عہدولای کوری نہم عہدولایہ، کہ یہ کیک بوو لہاوری راست و باشہکانی پیغہمبہر - درودی خوی لہسر ہیں۔ ہات بو خرمہتی پیغہمبہر - درودی خوی لہسر ہیں۔ عہرزی گرد: نہی پیغہمبہری خودا! کراسیکی خوتہم بدمری، تا بیکہم بہ کفن بو باوکہم، نہویش کراسیکی خوییدا پیی، لہ پاشا داواشی لیگرد کہ نویژی مردووشی لہسہر بکاو بووشی بپاریتہوہ، پیغہمبہریش - درودی خوی لہسر ہیں۔ بہ لینی نہوہی پیداو فہرمووی: (ناگادارم بکہ نویژی لہسہر دہکہم) جا کہ لہشورین و کفن کردنی بوونہوہ، عہدولای پیغہمبہری ناگادارکردہوہ، کہ تہشریفی بجی نویژی مردوو لہسہر تہرمہکہی باوکی بکا، پیغہمبہریش - درودی خوی لہسر ہیں۔ ہہلسا کہ نویژی لہسہر بکا، عومہر - رمزی خوابان ن ہیں۔ ہہلسا جلہکہی پیغہمبہری گرت و کیشایہ دواوہو عہرزی گرد: قوربان! نہی پیغہمبہری خودا! تو خودا ریگہی

ئەمەى نەداویت، ئیتر نوپىزى چى لەسەر دەكەى! ئەو دتا بەئاشكرا قورئان دەفەرموویت: ﴿اَسْتَغْفِرُ لَهُمْ اَوْ لَا تَسْتَغْفِرُ لَهُمْ...﴾؟ پېغەمبەرىش -دروودى خوى لەسەر بى- فەرمووى: (ئەمەى تۆ دەيلكى وايە، بەلام من هيشتا ئوميدم ماوهو بەتەواوى رېگەى ئەو نەگىراوه، چونكە لەم ئايەتەدا، كە سەبارمت بەم بابەتەن، خودا منى كىردووه بەسەر پشك و خاتر خوى كىردووم و دەفەرموى: ﴿اَسْتَغْفِرُ لَهُمْ اَوْ لَا تَسْتَغْفِرُ لَهُمْ اِنْ تَسْتَغْفِرُ لَهُمْ سَبْعِينَ مَرَّةً فَلَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ - تەوبە ۸۰/۹﴾ واتە: ئەى پېغەمبەرى! ئارمىزوى خۆتە داواى لىخۆش بوون بكە بۆيان يا مەكە، ئيمە رېگەى ئەومت لىناگرين، بەلام ئەو بى سووده، ئەگەر نەك جارو دووجار، تەنانەت حەفتا جارىش داواى لىخۆش بوونيان بۆ بكەى خودا لىيان خۆش نابى). ئەوجا پېغەمبەر -دروودى خوى لەسەر بى- فەرمووى: (دەى من لە حەفتا جار زياتر داواى لىخۆش بوونى بۆ دەكەم). عومەر -مىزى خويان ئى بى-؛ فەرمووى ئاخىر ئەمە ناپاك و موناققە.

جا قسەبەر فەرمووى: جاكاتى پېغەمبەر -دروودى خوى لەسەر بى- نوپىزى لەسەر ئىبنو سەلوول كىرد، خودا ئەم ئايەتەى تىرى ناردە خوارەوه كەدەفەرموویت: ﴿وَلَا تَصَلُّ عَلَى أَحَدٍ مِنْهُمْ مَاتَ أَبَدًا وَلَا تَقُمْ عَلَى قَبْرِهٖ - تەوبە ۸۴/۹﴾. واتە: بە هىچ جۆرى نوپىزمەكە لەسەر هىچ كامى لەوان، كاتى كە دەمرن، وە لەسەر گۆرەكەى رامەوهستە بۆ نزاكردن بۆى (بىروانە: تاج ۶/۲۰۷/۱۶-ش/ت).

رافەوشىكردنەوه:

يەكەم- ئەم فەرموودەى بەلگەىەكى روون و ئاشكراىە بۆ

چەند بابەتییکی تازە بابەتی ھاوچەرخ، کە بەزەقی و مەترەقی لەم
سەردەمە ی ئێمەدا روودەدەن، بەتایبەتی لەو ناوچە و ولاتانە ی کە بەناوی
نازادی و سەربەستییە وە رێگە ی ئیلحاد دراو، وەهەندی گرووپ و لایەن و
کۆمەڵ و پارت پەیدا بوون، بەدەق لەبەرنامە ی نووسراوی خۆیاندا
جار دەدەن: (ئێمە باوەرمان بە هیچ نایینی نییە). وە زۆر کەسیش لە
خەڵکی ولات، دەچنە سەر ئەم بیرو باوەرمانە، وەناوی خۆیان لە لیستی
ئەوانا دەنوسن و ناسنامە ی ئەو گرووپانە وەردەگرن، کە ئەمانە لە پێش
ئەم گۆرانکارییەدا سەر بە نایینی لە نایینەکان بوون. ئەمە لە لای.
لە لایەکی تریشە وە زۆرینە ی کات هەتا کاتی مردن، ئەو ی پێی بلیی بۆنی
نایین لێیان نای، بگرە زۆرینە ی کات بە ناشکراش دژی نایین دەوێست،
وەکی تریش کاتی دەمرن، بەشیۆمیەکی گشتی، هەموو مەراسیم و
پێویستیه نایینەکانیان بۆ دەکری، بە وێنە ئەگەر لە پێشدا بە ئیسلام
ناسرابن ئەوا وەک موسوڵمانانی تر دەشۆرین و کفن دەکری و نوێژی
مردوویان لە سەر دەکری و تەلقینیان دا ئەدری و پرسەیان بۆ دادەنری و
سەرخۆشی لە کەس و کارییان دەکری و لە پرسە کە یاندا فاتیحە و قورئان
دەخوینری و پاداشە کە یان دەنیرری بۆ گیانیان و نزای باشیان بۆ دەکری
و داوا ی لێخۆشبوونی گوناھیان لە خدا بۆ دەکری !!

دە ی بریاری شەری پێرۆز سەبارەت بەم مەراسیم و دەستوورە
نایینیانە کە بۆ ئەم زەندیق و بی پروا رەسمییانە دەکری چیه؟
لەو لāmدا دەلێین: بە پێی بنەما شەریعیەکان و فەرموودە ی زانا
گەرەکان و فەرماشتی پەرپاوە ناو دارەکانی شەریعەت، دەبی لەم جۆرە
بابەتانەدا، ئەم بنەما و رێسا سەرەکیانە بەووردی رەچا و بکری:

۱- هەرکەسێ ساغ بوویە وە کە بەشیۆمیەکی شەری لە نایین پاشگەز

بوو ته وه نه وه له یاسانامه ی خودادا کومه ئی برپاری چه سپاوی ناسراو، له باره وه هه یه. ئیمه لیږده دا مه به ستمان پروونکردنه وه ی نه و برپاره زانراوانه نییه، که له یاسانامه (شهریعت) دا سه باره ت به ملحدین و مورته ددی شهرعی هه یه.

۲- برپاردان له سهر و مرگه پان له ئایین کاری موفتی و قازییه، ئیشی ږه شه خه لک و عه وام نییه، وه نه وانیش له کاتی وادا ده بی نه و په ږی دووربینی بکه ن و به کوپړانه برپاری کافر بوونی که سی نه دمن که نیسه تی گوفتارو کرداری پاشگه ز بوونه وه یان ئی دمدری وه ک نه م که سانه ی که گووتمان.

۳- هه موو ئاده میزادی به زیندوویی و به مردوویی، به شی خو ی ریژی هه یه، وه هه موو ریژیکی پاریزراوه، مه گهر ریژی که شهرع ئیسقاتی بکاو پوو چی بکاته وه.

۴- وه ک له شهرحه کانی نه م فه رمووده یه دا هاتووه، حیکمه تی نه م ئاسانکاریه که پیغه مبه ر خو ی - دروودی خو ی له سهر یه - بو سهروکی مونا فقه کانی ږه وا دیوو نه م چه ند مه به سته یه:

۱ - ئومید نه برپاوه، ده گونجی کابرا ته و به بکا، یا ته و به ی کردبی، خاتیمه مه جهووله، ئیمان په نه انه، زور له مانه له سهره مرگ و نه خو شینی مه رگا، پاش نه وه ی که له جاهو ده سته لات و خو شی دنیا نا ئومید ده بن، مل بو هه ق داده نه وینن و دین له کانگای دل نه وه قه بوون ده کهن، ئیمان هی نانی فرعه ون له کاتی نووقم بوونیدا راسترین به لگه یه بو نه م بابه ته.

وه ک قورئان به ده ق ده فه رموی: ﴿... حَتَّىٰ إِذَا أَذْرَكَ الْفَرْقُ قَالَ آمَنْتُ أَلَهُ

لَا إِلَهَ إِلَّا الَّذِي آمَنَتْ بِهِ بَنُو إِسْرَائِيلَ وَأَنَا مِنَ الْمُسْلِمِينَ. ﴿۹۰/۱۰﴾. واته: کاتئ فیرعهون لهدمریاکهدا غهرق بوو، نیمانی هیئاو گوتی: (واباومریم هیئا بهو خواپیهی کهنهوهی ئیسرائیل دهیپهرستن، وه من یهکیکم له موسولمانان).

ب - (استصلاحا للقلوب المؤلفه) ئیتړ شتهکه سوودی ههیه بو مردووکه یا نییهتی نهوه زور کاریگهر نییه لهکارهکهدا. دهئین: بههوی ئهم ههلوئیستهی پیغهمبهردوه لهگهل ئیبنوسهلوولدا، نهو رۆژه ههزارکس له هۆزهکهی ئیسلام دهب.

ج - بو ریزلینان له عهبدووللای کور، که موسولمانیکی زور زورباش بووه، وهک له زیاننامهکهیدا کهمی لهمهودوا پروونی دهکهینهوه، زور لهشوئینکهوتوانی ئهم پارتیه ئیلحادییانه ساویلکهو ههزاروکوه رهشه خهلکن، لهکارهکه بهباشی حالی نهبوون، پارتیه زهنديقهکانیش بو تهفردانی جهماومره دیندارهکه تهقیه بهکاردهیئن و زور به زمقی شالوو نابهنه سهر ئایین و پهپرهوانی. بگره زورکس لهپهپرهوانی رسمی ئهم پارتیه زهنديق و بی ئایینانه نوئیز دهکهن، رۆزو دهگرن، حهج دهکهن، هاموشوی مزگهوت دهکهن، خیر دهکهن.

نمونهی زور ههیه لهسهرنهوه که مروفقای رهن نییه که ههتا مردن لهیهک پیستا بمیئیتهوه. نهومتا رۆزانه دهبینین کهسانی تاوانبارو فاسق و زهنديق و بی دین تهوبه دهکهن و دهگهړینهوه بو باوهشی ئایین، کی دهلی ئهمانهیش تهبهرایان لهو لایهنا نهکردوه؟

تهکفیری شهخصی بهتایبهتی - واته: لهپاش مردن - جگه لهوانهی که له قورئان و سونهتدا ناو براون، کاریکی باش نییه، بگره دروست نییه،

له پاش ره چا و گردنی نه م خالانه، به دلتنيياپيه وه ده لئين:

۱ - گردنی نه م جوړه شتانه، بو نه م جوړه كه سانه، به م جوړه نيازانه ي كه باسما ن گردن، قهيدى نييه، بهر مهرته به ي عهفو ده كه ون، وم بهر نه و شتانه ده كه ون، كه قورئان له باره يانه وه دهفه رميت: ﴿يا ايها الذين امنوا لاتسألوا عن اشياء ان تبدلكنم تسؤكن﴾. وه پيغه م به ريش خوای لسمه بى دهفه رموى: ﴿وَعَفَا عَنْ أَشْيَاءَ رَحْمَةً بِكُمْ لَا عَنْ نِسْيَانٍ فَلَا تَسْأَلُوا عَنْهَا...﴾.

وه كى تریش شته كه گه يشتو ته راده ي به لوا عاممه، له به رنه وه چاوپوښى كردن و خو گيل كردن ليى كاريكى خراپ نييه. نه وه نده هه يه نه گهر كه سى ناگادارى ته واوى هه بى به سهر حالى مردو وه كه دا، كه هه تا كاتى گيان دمرچوون، ههر به رده وام بووه له سهر پاشگه ز بوونه وه له نيسلام، نه وه باشترو چا كتر نه وه يه، كه وهك پاشگه زو مورتهدد مامه لئى له گه لدا بكا، به لام له سنوورى نه م فه رمو وده يه ي پيغه م به ردا، كه هانمان ددها له سهر سړ قايمى كه به دهق دهفه رموى: (استعينوا على قضاء حوائجكم بالكتمان).

ب - وهك له م فه رمو وده پيروزه وه دمرده كه وى، مردو - گهرچى له ژيانيدا خراپيش بى - به لام كاتى دهرى، له لای كه سو كارى شيرين ده بى، نه نكيه گانى ده شارپته وه، له به رنه وه كه سو كارى به پيى توانا، هه ول ددهن مايه ي چاوپوښى لي كړدنى خودا ي بو دابين بكن، وه به هو ي سهرمتا ي خو ربه ليكه وتنه وه و سامى مهرگه وه، له مه دا تاراده يى عوزريان هه يه. سهرنج بفه رموون: نه وم تا عه بدوللا ي كور ي عه بدوللا ي كور ي سه لوول، له زيانى باوكيدا، زور توندوتيز بووه دهره هقى، ته نانه ت داوا ي

له پیڅه مېهر دروونى خوى لىسر ېږي. کرد که ريگه‌ی بدات خوى به‌ده‌ستی خوى بدا
له‌گهر دنى باوکی، له‌سهر نه‌و هه‌لوښته ناشیرینانه‌ی که به‌رام‌مېهر
به‌پیڅه مېهر هه‌پېوو، به‌لام پیڅه مېهر ريگه‌ی نه‌ودى نه‌دا، چونکه ناگای
له‌و نایه‌تانه بوو که سهارمت به‌ ئیبنوسه‌لوولى باوکی هاتبوون، له‌گه‌ل
نه‌ودیشا، نه‌ودتا کاتى ئیبنوسه‌لوول دهمري، له‌بهر چاوى عه‌بدوللای
کورى شیرین دهمي، مهرگ خراپه‌کانى داده‌پوشى، شلوقى هه‌لوښت
کارىکى واده‌کا، که ره‌حمى بوى بجوولئ، چونکه کاتى گله‌یى و تانه‌و
ته‌سهر نییه به‌لکو کاتى لیقه‌ومان و فرياکه‌وتن و نزاى باشه.

نهم ديدو بوچوونه نوښه بوو که وای له‌عه‌بدوللا کرد داوا له
پیڅه مېهر بکاو نه‌و شتانه بو باوکی بکا، که له‌ فهرمووده‌که‌دا باس کراوون.

ج پیڅه مېهرى خودا دروونى خوى لىسر ېږي. به‌نه‌ښى، ناوى موفاق و
ناپاکه‌کانى به‌ حوزه‌يفه‌ی کورى يه‌مان فهرموو بوو، له‌بهر نه‌ود کاتى که‌سى
ده‌مرد، پيشه‌وا عومهر درواى خوايان ېږي. له‌لای خوښه‌ود سهرنجى حوزه‌يفه‌ی دده‌ا،
نه‌گهر ناماده‌ی سهر تهرمى نه‌و مردووه ببوايه‌و نوښى له‌بهر بگردايه، نه‌وا
حه‌زهرتى عومهریش دمیزانى که نه‌ود موفاق نییه، له‌بهر نه‌ود ناماده‌ی
سهر تهرمه‌که‌ی دهموو، وه‌نوښى له‌سهرى ده‌کرد، به‌لام نه‌گهر حوزه‌يفه
ناماده‌ی سهر تهرمه‌که‌ی نه‌بووايه، نه‌وا عومهریش ناماده‌ی نه‌ده‌بوو، وه
له‌ووه نه‌ودى و مرده‌گرت خاوه‌ن نه‌و تهرمه له‌و ناپاکانه‌يه، که پیڅه مېهر
ناوه‌کانيانى به‌نه‌ښى به‌حوزه‌يفه ووتوو، ده‌ی نه‌مه به‌لگه‌ی نه‌وديه که نه‌م
جوړه بابته‌تانه هه‌تا له‌ژېر په‌رده‌وه بن باشه، وه‌شهرع ناشکرا بيينه،
له‌بهر نه‌ود برپارى شهرع به‌پي رواله‌ته، وه‌نه‌صل له‌م جوړه کاتانه‌دا،
به‌رائه‌ته، چونکه نه‌صل به‌قاي نه‌صله‌که ئيمان، وه به‌رائه‌ته له‌ کوفر هه‌تا
به‌به‌لگه‌ی دامه‌زراو کوفرى کابرا ده‌چه‌سپي.

د - فەرمايشتى راست و دروست ئەوھىيە: (كە موسولمان ھەتتا بۆى دەكرى ئەدنیاو لەقيامەتدا لەم جۆرە كەسانە دوور بى، لە دونيادا ھاوړيتى يان نەكات و، لە گۆرستان گۆړى لەگەل گۆړياندا نەبى، چونكە نزيكى مړۆقى خراب لە ھەردوو دنيادا مايەى سەراسيە).

ه - لەبابەتى نيكاح و تەلاق و ميرات و شتى ترى وايشدا ھەمان حسابيان بۆ بكرى.

دووم: عەبدوﻟﻻى كورپى عەبدوﻟﻻى كورپى سەلوول (زمزى خوى لى بى)
يەككە لە ھاوړى زۆر بەرپزەكانى پيغەمبەر -خروودى خوى لىسەر بى- خەزرجيە،
ئەنصاريە، لەپيشدا ناوى حوباب بوو، پيغەمبەر -خروودى خوى لىسەر بى- ناوھەكى
گۆړى و ناوى نا عەبدوﻟﻻ نامادەى غەزاي بەدرو ئوحدو گشت
غەزاوتەكانى ترى پيغەمبەر بوو، لەخزمەت پيغەمبەر خويدا وھيەكى
بوو لەنووسەرانى سرووش، وە لەغەزاي تەبووكا عەبدوﻟﻻى باوكى، كە
ناودارە بە ئيبىنوسەلوول، كە سەرۆكى ناپاكەكان بوو، ھەرپشەى
لەپيغەمبەر كردو گوتى: (من و موھەمەد كاتى گەراينەوھ بۆ شارى
مەدينە، گامان بەدەسلات و تواناتر بوو، بەوى ترمانى چۆل دەكات،
مەدينە يا بۆ من دەبى يا بۆ ئەو) جا كاتىك قورئانى پيروز، پەردەى
لەسەر ئەم قسە ژھراوييەى ئيبىن سەلوول ھەلماى، عەبدوﻟﻻى كورپى،
پشتى پيغەمبەرى گرت و لەدزى باوكى وەستاو بەپيغەمبەرى فەرموو:
(سویندم بە خودا ئەى پيغەمبەرى خودا ! داماوو ناتەوان ئەوھ، عەزیزو
دلیروتوانا توى!) ھەروھەا فەرمووى: (ئەى پيغەمبەرى خوا ! ئەگەر
پيگەم پى بەدى بەدەستى خۆم دىكوژم) بەلام پيغەمبەر -خروودى خوى لىسەر بى-
پيگەى پى نەدا، پيغەمبەر -خروودى خوى لىسەر بى- زۆر لىى رازى بوو، وەگەل جابر
بەسەن و مەدحى ئەوى كردوو، لە شەرى ھەلگەراوھەكاندا (رددە) دا،

له کاتی جینشینى نه بوبکرى سدیقدا، له سالى دوانزهی کۆچیدا، له یه مامه شه هیدبوو، (رمزى خوى لى بى) (بپر: شه ریعته تى ئیسلام، مغنى موحتاج، فیقهی ئاسان، باسی تهره م).

سینه م: نه م عه بدوللای کورپی سه لولوله باوکی ناوی نوبه یی کورپی مالیکه، سه لولول نه نکیه تی، دایکی باوکیه تی، ژنی بوو له هۆزی خوزاعه، ئیبنو سه لولول یه کیك بوو له سه روک هۆزه کانی هۆزی خه زره ج له مه دینه، هۆزی خه زره ج - له پێش کۆچی پێغه مبه ر بۆ مه دینه - برپاریان دابوو که ئیبنو سه لولول بکه ن به پادشای خویان، به لام پێغه مبه رو موسولمانان ده وێه تی ئیسلامییان له مه دینه دامه زراندا، نه م هه له ی له ده ست چوو له به ره نه وه هه تا مرد، نه و کۆنه رقه ی له پێغه مبه ر بوو، مه شه وره به سه روکی ناپاکه کان، که له زاراوه ی سوونه تدا ناو داره به سه روکی مونا فقه کان. ئیبنو سه لول له سالى نو ی کۆچیدا مردوو ه.

٦١٠- عَنْ جَابِرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي بَعْدَ مَا دُفِنَ فَأَخْرَجَهُ، فَتَفَتَّ فِيهِ مِنْ رِقِهِ، وَأَلْبَسَهُ قَمِيصَهُ (الحدیث - ١٢٧٠ - أطرافه فی: ٣٥٠، ٣٠٠٨، ٥٧٥٩): ٢٣

جابرى کورپی عه بدولاً (رمزى خوى لى بى) فه رمووى: پێغه مبه ر - دروودى خوى له سه ر بى.

چوو ه سه ر گۆره که ی عه بدوللای نوبه یی، له پاش ناشتنی، فه رمانی کرد ده ریان هی نا له گۆره که ی، به نو میدی سوود بو ی تفى ده می به فووی خۆیدا له جه سته یی و، کراسیکى خۆی بۆ موفه رکی له سه ر گۆشته وه کرده به ری.

٦١١- عَنْ خَبَابٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: هَاجَرْنَا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَنَلْتَمِسُ وَجْهَ اللَّهِ، فَوَقَعَ أَجْرُنَا عَلَى اللَّهِ، فَمِنَّا مَنْ مَاتَ لَمْ يَأْكُلْ مِنْ أَجْرِهِ

شَيْئًا، مِنْهُمْ مُصْعَبُ بْنُ عُمَيْرٍ، وَمِنَّا مَنْ أُيْنِعَتْ لَهُ ثَمَرَتُهُ، فَهُوَ يَهْدِيهَا قَتْلَ يَوْمٍ
أَخَذَ، فَلَمْ نَجِدْ مَا نُكْفِنُهُ إِلَّا بُرْدَةً، إِذَا غَطَّيْنَا بِهَا رَأْسَهُ خَرَجَتْ رِجْلَاهُ، وَإِذَا
غَطَّيْنَا رِجْلَيْهِ خَرَجَ رَأْسُهُ، فَأَمَرَنَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ نَعْطِيَ رَأْسَهُ،
وَأَنْ نَجْعَلَ عَلَى رِجْلَيْهِ مِنَ الْبِاذْخِرِ (احديث ١٢٧٦ - اطرافه في: ٣٨٩٧،
٣٩١٤، ٣٩١٣، ٤٠٤٧، ٤٠٨٢، ٦٤٣٢، ٦٤٤٨):

خه بباب (رمزى خوى ئى بن) فهرمووى: كاتى له خزمهت پيغه مبهردا درووى خوى
لسمير بن. كاتيك كۆچمان كرد، مهبه ستمان بهس رمزى خوا بوو، نيتړ نه جرو
پاداشى باشمان كه وته سهر خودا، جا گه لى كه سمان لى مردو هيچى له
نه جرو پاداشتى خوى له دونيادا نه خواردوو، گشتى برد بو قيامه تي،
يهمكى لهم خودا پيداوانه ي كه نه مه حاليان بوو، كه مردوو موصعبى
كورى عومه ير بوو، وه گه ليك كه سيشمان ماوون و له خوداى گه وړه به زياد
بيت، باخه كه يان خه مليوه و په يتا په يتا ده ير نن! موصعبى كورى عومه ير
(رمزى خوى ئى بن) كه له غمزاي ئو خودا شه هيد كرا، يهك لو بهرگى له پاش
به جيمابوو كه بريتى بوو له عه بايهك، نه و عه بايه يان بو كرد به كفن،
به لام نه و يش نه و منده نه بوو كه هه موو له شى داپوشى، نه گهر ده ياندا
به سهر سهر يدا قاچه كاني دمرده كه و تن، نه گهر ده ياندا به سهر قاچه كانيدا
سهرى دمرده كه و ت! له بهر نه وه حه زره ت درووى خوى لسمير بن. فهرمووى: (سهرى
به جله كه ي داپوشن و پوشه سورناتك (گياى ئيژخر) يش بدن به سهر
قاچه كانيدا). (تاج/٥/١٢٩/١).

رافه و شيكردنه وه:

خه بابى كورى ئه مرهت (رمزى خوى ئى بن)، يه كي كه له موسولمانه همره
پيشينه كان، يه كه م كهس بوو كه ئيسلامبوونى خوى ئاشكرا كرد، له پيناوى

ئایینی خودادا تووشی ئەشکەنجەو ئازاردانیکی زۆربوو، لەپیش ئیسلامدا ئاسنگەر بوو شمشیری دروست دەکرد، لە کۆچکارە پێشینەکانە دەیفەرموو: ھاوبەش پەیداکارەکان ناگریکان کردموە بۆم و بەسەر ئەو ناگرمدا رایان کیشام، قەرچە قەرچ جەستەم دەسووتا، تا بەمرە بەمرە بەرزە تەواومکە لە هەشتم ناگرمکە کۆژاندموە! هەتا مرد چال و چۆلی ئەو سووتانە بەپشتییەو مابوو، لەکاتی بەستنی پەیمانی بڕایەتیدا پێغەمبەر خوای لەسەر بێ کردی بەبڕای جوبەیری کۆری عەتیک، خەباب نامادە جەنگی بەردو هەموو شەرگاکی تری پاش بەرد بوو لەخزمەت پێغەمبەردا، لە کوفە نیشتەجێ بوو هەر لەوێش مرد، لەسالی ۳۷ کۆچیدا، لەو دەمەدا کە عەلی کۆری ئەبو تالیب خوای لەسەر بێ لە شەری صفین گەڕایەووە عەلی نوێژی لەسەرکرد، ۶۳ ساڵ زیادە.

موصەبە کۆری عومەیر (رمزی خوای ئی بێ)، لەموسولمانە هەرەپێشینەکانە، جوانترین و شوخ و شەنگترین و تەپۆشتەین لاو بوو لەمەککەدا ئەو کاتە موسولمان بوو کە پێغەمبەر لەمالی ئەرقەمدا بەدزییەووە لەگەڵ موسولمانەکاندا کۆ دەبوونەووە، کە دایک و باوکی پێیان زانی پێوەندیان کردو خەپسیان کرد، تا هەلی بۆ هەلکەوت و هەلھاتو کۆچی کرد بۆ حەبەشە، پاشان گەڕایەووە بۆ مەککەو لەوێوە کۆچی کرد بۆ مەدینە، لە پاش عەقەبەیی دوووم پێغەمبەر خوای لەسەر بێ ناردی بۆ مەدینە، لەوێ فێری قورئانی دەکردن و شارمزی دەکردن لە ئاییندا، ئەو یەکەم کەس بوو کە لە مەدینە لەپیش کۆچی پێغەمبەردا نوێژی هەینی کرد بۆ موسولمانەکانی مەدینە، نامادە جەنگی بەرد بوو، لە جەنگی ئوحووددا ئالای ئیسلام بەو بوو، کە لەم جەنگەدا شەھید کرا، عەلی ئالاکەیی هەلگرت، موصەب لەتەمەنی چل سالییدا لەشەری ئوحووددا بە دەستی ئیبنو قەئەی لەیسی شەھید کرا (رمزی خوای ئی بێ).

کفن ناماده کردن بؤ کاتی مردن دروسته

۶۱۲- عَنْ سَهْلٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ امْرَأَةً جَاءَتْ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِرُودَةٍ مَنْسُوجَةٍ، فِيهَا حَاشِيَتُهَا، أَتَذَرُونَ مَا الْبُرْدَةُ؟ قَالُوا: السَّمْلَةُ، قَالَ نَعَمْ، قَالَتْ نَسَجْتُهَا بِيَدِي فَجِئْتُ لَأَكْسُو كَهَا فَأَخَذَهَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُحْتَاجًا إِلَيْهَا، فَخَرَجَ إِلَيْنَا وَإِذَا إِرَارُهُ فَحَسَنَتْهَا فَلَانَ فَقَالَ اكْسُيْهَا، مَا أَحْسَنَتْهَا، قَالَ الْقَوْمُ مَا أَحْسَنْتَ لِبِسِهَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُحْتَاجًا إِلَيْهَا، ثُمَّ سَأَلْتُهُ، وَعَلِمْتَ أَنَّهُ لَا يَرُدُّ، قَالَ: إِنِّي وَاللَّهِ، مَا سَأَلْتُهُ لَأَلْبِسَهَا، إِنَّمَا سَأَلْتُهُ لَتَكُونَ كَفَنِي قَالَ سَهْلٌ فَكَأَنْتَ كَفَنُهُ (الحدیث ۱۲۷۷- اطرافه فی: ۲۰۹۳).

سه‌لی کوری سه‌عد (رمزی خوی لی بر) فهرمووی: ئافره‌تی پارچه‌یه شالی هیئا بؤ پیغه‌مبه‌ر - درودی خوی لسه‌ر بی- هیشتا ریشوه‌دکانی همر پیوه مابوو، همر توپ بوو نه‌برابوو، نهو پارچه شاله به‌شی بالاپوشیکی ده‌کرد، خو دوزان بالاپوش چییه؟ گوتیان: به‌ئی عابایه، که ههموو له‌ش داده‌پوشی - ژنه‌که گووتی: نهی ره‌وانه کراوی یه‌زدان! به‌دل و به‌داو، به‌ده‌ستی خوّم نه‌م پارچه شاله‌م چنییوه بؤ تو که بؤ خوّت له‌به‌ری بکه‌ی، پیغه‌مبه‌ریش - درودی خوی لسه‌ر بی- ئاتاجی به شاله‌که هه‌بوو وهریگرت، رۆژی نهو شاله‌ی کرد بوو به‌ئیزارو له‌باتی دهرپی ئالاندبووی به‌لای خوارووی خو‌یه‌وهو ته‌شریفی هات بؤ ناومان، جا پیاوئ که ناوی فیسار بوو، ده‌ستی دا له‌قوماشه‌که‌ی وگوئی: به‌راستی جوان و چاکه، نهی پیغه‌مبه‌ری خودا! نه‌م شاله‌م بده‌ری تا له‌به‌ری بکه‌م، فهرمووی - درودی خوی لسه‌ر بی- : (باشه) جاجه‌نده هه‌زی خودای له‌سه‌ر بوو، پیغه‌مبه‌ر - درودی خوی لسه‌ر بی- نه‌وه‌نده له‌ناو کۆره‌که‌دا مایه‌وهو پاشان گه‌رایه‌وه بؤ مائه‌وه، له‌وئ شاله‌که‌ی پیچایه‌وهو ناردی بؤی، خزمانیش پییان گووت: جوان نه‌بوو داوای نهو شاله‌ت لی‌کرد، نهو خوئی ئاتاجی پیی هه‌بوو، نه‌وه‌بوو له‌به‌ری کردبوو،

تۆ خۆت دىزانىت كە ئەو -خروودى خۆى لەسەر بى- داواكار ناھومىد ناك، كەواتە نەدەبوو داواى بىكرادىيە. پياوھەكەش (كە ھەندى دەلئىن: عەبدورەھمانى كورپى عەوف بوو، وە ھەندى دەلئىن: سەعدى كورپى ئەبو وەھاس بوو، گوتى: بەخودا بۆ ئەوھم داوا نەكردوو كە لەبەرى بىكەم وەك ئىوھ وادىزانن، بەلام بۆ ئەوھ داوايم كردوو، كە ھەلى بىگرم بۆ ئەو رۆژەى دەمرم، تاببى بەكفنىم. سەھل (رەزى خۆى ئى بى) فەرمووى: ئاواتەكەى ھاتەدى، كە مرد ئەو شالە بوو بەكفنى، خۆزگەم بەخۆى. (بىر/ تاج / ١٠٦/٤ / ف/ ٦).

راقھەو شىكردنەوھ:

لەكۆى فەرموودەكانى ئەم باسەوھ ئەوھى كە لەشەرى پىرۆزدا پىى دەگوتى (التَّبْرُكُ بِأَنْتَارِ الصَّالِحِينَ) بەباشى رەنگ دەداتەوھ.

چوونى ژنان لەگەل تەرما بۆ گۆرستان

٦١٣- عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: نُهِينَا عَنْ اتِّبَاعِ الْجَنَائِزِ وَلَمْ يُحْزَمْ عَلَيْنَا. (الحديث ١٢٧٨):^{٢٤}

ئوممو عەتییە (رەزى خۆى ئى بى) فەرمووى: ئىمەى ژنان نەھیمان لىكراوھ لە شوپىنكەوتنى تەرم كە لەگەلیدا بچىن بۆ گۆرستان، بەلام لەگەل ئەوھشدا ياساغ نەكراوھ لىمان كە لەگەل تەرمدا برۆين بۆ سەر قەبران و ئامادەى ناشتنى بىن (تاج / ٧/٥٦٩/١)

(٢٤) أخرجه مسلم في الجنائز باب: نهى النساء عن إتباع الجنائز (ج/ ٧/ ص/ ٢/ صحيح مسلم بشرح النووي).
- المترجم -

واته: چوونى ژنان له گهڵ تهرمى مردوودا بۆ گۆرستان و ناماده بوونى پڕى و پهسمى ناشتنى تهرم، له لايهين ژنانهوه، ناباشه، واتا: كه راهه تى ههيه، به لām چه رام نيهه.

ماته م دانانى ژن له سى رۆژ بۆ غهبرى ميژدى

٦١٤- عَنْ أُمِّ حَبِيبَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: (لَا يَحِلُّ لِمَرْأَةٍ تُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ، تُجِدُّ عَلَى مَيِّتٍ فَوْقَ ثَلَاثٍ، إِلَّا عَلَى زَوْجٍ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَعَشْرًا). (الحديث ١٢٨١ - اطرافه في: ٥٣٣٥، ١٢٨٢، ١٢٨٠). ٢٥.

حومه يدى كورى ناخه (رمزى خوى ئى بى) فهرمووى: زهينبى كچى نوم سه له مه (رمزى خوى ئى بى) فهرمووى: كاتى نه بو سوفيان مرد كه باوكى نوم حه بيبه هاوسه رى پيغه مبه ر بوو، به م بۆنه يه وه چوون بۆلاى، روانيم نوم حه بيبه داواى بۆنيكى گيراوهى كرد، كه مى زهغه رانى تيدا بوو، جا ههردوو دهستى كرد به ناويداو ئينجا دهسته كانى هينا به سه رى كه نيزه كه گه دا، هه تا دهستى بۆنى كه مى پيوه بمينيت ئينجا دهستى سووى به ههردوولا پروومه تى خويداو، بۆنى دا له خوى و تازيى شكاندو فهرمووى: به و خودايه ي كه هه ر خوى خودايه هيج كاريكم به بۆنى خو ش نيه، به لām بۆ نه وه به كاري دهينم چونكه له پيغه مبه رم ژنه وت خرووى خوى لسه ر بى. له سه ر دووانگه ده يفه رموو: (نه و ژنه ي باوه رى به خوداو، به رۆژى دوايى هه يه، دروست نيه بۆى: كه له سى رۆژ زياتر په سه و ماته م بگيريت بۆ مردوو مه گه ر بۆ ميژدى، كه ده بيت بۆ نه و چوار مانگ و ده شه و تازى باربيت بۆى). (تاج ١٨٧/٣ - ٤).

(٢٥) أخرجه مسلم في الطلاق، باب: وجوب الإحداد في عدة الوفاة (صحيح مسلم

راڻه و شيڪردنه وه:

ئوم حه بيبه ي هاوسهري پيڻه مبهري - دروودي خوي لسمير بن- ناوي رهمله ي كچي
 نه بوسوفيانى كوري سه خره، خوشكى حه زره تي موعاويه يه. له پيش
 پيڻه مبهرايه تيدا به حه قده سال له دايك بووه، له موسولمانه پيشينه گانه،
 كوچي كرد بو حه به شه له وي بيوه زن كهوت، ئوم حه بيبه دمفه رموي
 پياوي له خه ومدا پي فهرمووم: (ئهي دايكي موسولمانان!) له م خه ونه
 شله ژام، زوري پي نه چوو، هر كه عيده ي شهرعيم ته واوبوو پاشاي
 حه به شه كه نيزه كيكي نارد بو لام و خوازبيني كردم بو پيڻه مبهرو شووم
 پيكره، خاليدى كوري وه ليدم كرده وه كيلى خوم، وه كيلى پيڻه مبهريش
 جه عفهرى كوري نه بوتاليب بوو، نه جاشي له جياتي پيڻه مبهري - دروودي خوي لسمير
 بن- چوارسه د ليره ي زيڙي كرد به ماره ييم، خاليد وه ريگرت و دوايي دايه وه
 به خوم.

له باسى ماره ييدا، له بهرگي سي تاجول نوصولدا، ئوم حه بيبه
 دمفه رموي: زني عه بدوللاي كوري جه حش بووم، له وولاتي حه به شه
 نه مري خوداي كرد، جا نه جاشي شاي حه به شه ماره ي بريم له پيڻه مبهري
 - دروودي خوي لسمير بن- وه نه جاشي خوي چواره زار درهم ماره يي له باتي
 پيڻه مبهردا پيم، نه و جا له گه ل شوره جبيلي كوري حه سه نه دا ناردمي بو
 پيڻه مبهري - دروودي خوي لسمير بن- (تاج/٣-٧٨ + تاج/٥-١٥٨ ز/٣٩).

ئوم سه له مه نزيكه ي هه شتاسي سال ژياوه، چونكه له اصابه دا
 دمفه رموي: به حه قده سال له پيش پيڻه مبهرايه تيدا له دايك بووه، وه
 له مه دينه له سائي په نجاو چواري كوچيدا مردووه. ده ي ١٧+١٢+٥٤=٨٣ سال.

زوركه س فهرمووده ي له ئوم حه بيبه وه گيڙاوه ته وه، دوو فهرمووده ي
 له بوخاريدا هه يه. حه زره تي عائشه دمفه رموي له كاتي سه رهمه رگدا، ئوم

حه بيبه ناردی به دوامدا، فهرمووی: خۆت دهمزانی من وتۆ ههوی یه کتری بووین، هه ویش له و مه زه نی ههوی ڤزگاری نابیت، که واته به خه پیری خۆت که ردنم نازاد بکه، منیش که ردنیم نازاد کردو له خودا پارامه وه بۆی که له گوناھی خوش بیت، نه ویش پیی فهرمووم: به راستی دلت خوش کردم خوا دلت خوش بکات.

دینی و سهردانی گۆرو گۆرستان

٦١٥- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: مَرَّ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِامْرَأَةٍ تَبْكِي عِنْدَ قَبْرِ، فَقَالَ (اتَّقِي اللَّهَ وَاصْبِرِي). قَالَتْ: إِلَيْكَ عَنِّي فَإِنَّكَ لَمْ تُصَبِّ بِمُصِيبَتِي، وَلَمْ تَعْرِفْهُ، فَقِيلَ لَهَا إِنَّهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَتَتْ بَابَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمْ تَجِدْ عِنْدَهُ بَرَأَيْنَ، فَقَالَتْ لَمْ أَعْرِفْكَ، فَقَالَ: (إِنَّمَا الصَّبْرُ عِنْدَ الصَّدْمَةِ الْأُولَى) (الحديث ١٢٨٣): ٢٦

پیشهوا نه نسی کوری مالیک (رمزی خوی لی بن) فهرمووی: ژنیک له سهه گۆری منالیککی خوی دهگریا، پیغه مبهه - دروودی خوی له سهه بن. له لایه وه رهت بوو پئی فهرموو: (ئافرهت! له خودا بترسه و دان به خۆتا بگره و ئارام بگره، له بهر باری خودادا). ژنه کهیش نهیناسی که نه وه پیغه مبهه ره، گوتی پئی: به ولاده! تۆ ئاگات له دهردی من نییه، له پاشدا پییان ووت نه وه پیغه مبهه ره بوو، ژنه کهیش چوو بۆ مالی پیغه مبهه ره - دروودی خوی له سهه بن. ږووانی که دهرگاوانی لی نییه، گووتی: نهی پیغه مبهه ره خوا لیم مه گر که نه و قسه زهق و په قهه له ږووی تۆدا، چونکه نه مناسیت، فهرمووی - دروودی خوی له سهه بن: (نه و

(٢٦) أخرجه مسلم في الجناز باب: الصبر علي المصيبة عند الصدمة الأولى ج/ ٦ ص

صهبرو نارام و خۆپراگرتنه‌ی که خودا پێی خوۆشه، ده‌شی له‌سه‌رده‌تای
خۆرپه لێ کهوتنه‌وه بیته). (تاج/۱/۵۲۲-۲ س /د/ت/ن)

گریان بۆ مردوو، په‌واو ناره‌وا‌ی

۶۱۶- عَنْ أَسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ أُرْسِلَتْ ابْنَةُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَيْهِ: إِنَّ ابْنًا لِي قُبِضَ فَأَتَيْتُهُ، فَأُرْسِلَ يُقْرَأُ السَّلَامَ، وَيَقُولُ: (إِنَّ لِلَّهِ مَا أَخَذَ وَلَهُ مَا أُعْطِيَ، وَ كُلُّ عِنْدَهُ بِأَجَلٍ مُّسَمًّى فَلْتَصْبِرْ وَلْتَحْتَسِبْ). فَأُرْسِلَتْ إِلَيْهِ تُقْسِمُ عَلَيْهِ لِيَأْتِيَنَّهَا، فَقَامَ وَمَعَهُ: سَعْدُ بْنُ عُبَادَةَ، وَمَعَادُ بْنُ جَبَلٍ، وَأَبِيُّ بْنُ كَعْبٍ، وَزَيْدُ بْنُ ثَابِتٍ، وَ رِجَالٌ، فَرَفَعَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الصَّبِيَّ وَنَفْسُهُ تَتَقَعَّقُ، قَالَ حَسْبُهُ اللَّهُ قَالَ: كَأَنَّهُا شَنْ، فَقَاضَتْ عَيْنَاهُ، فَقَالَ سَعْدُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَا هَذَا؟ فَقَالَ: (هَذِهِ رَحْمَةٌ جَعَلَهَا اللَّهُ فِي قُلُوبِ عِبَادِهِ، وَإِنَّمَا يَرْحَمُ اللَّهُ مِنَ عِبَادِهِ الرُّحَمَاءَ). (الحديث ۱۲۸۴ - اطرافه
في: ۷۳۷۷، ۶۶۵۵، ۶۶۰۲، ۵۶۵۵، ۷۴۴۸): ۲۷

ئوسامه‌ی کوری زهید (رمزای خۆ‌ای ئی بن) فه‌رمووی: کچیکی پێغه‌مبه‌ر - دروودی خۆ‌ی
له‌سه‌ر بن که ناوی زهینه‌ب بوو، ناردی به‌شوین باوکیا: که‌وا کورپه‌که‌م گیان
ده‌دا، ته‌شریفت بێنه‌ بۆلامان، پێغه‌مبه‌ریش - دروودی خۆ‌ای له‌سه‌ر بن: به‌راپه‌ره‌که‌دا
سلاوی بۆناردو فه‌رمووی: پێی بلی: ئه‌وه‌ی خودا ده‌یدا به‌به‌نده‌ی خۆ‌ی
هه‌تا ماوه‌یه‌ک و له‌پاشا ده‌یباته‌وه بۆ خه‌زینه‌ی خۆ‌ی هی خۆیه‌تی، وه
هه‌مووشتیکیش له‌لای خودا ماوه‌یه‌کی دیاریکراوی هه‌یه‌و که‌ناکامی هات
نێتر پاش و پێشی نیه‌و ماوه‌ی به‌سه‌رده‌چی! که‌وا‌بوو پێی بلی: با‌صه‌برو
نارام بگرێ، ساغ له‌به‌ر ره‌زای خودای گه‌وره، به‌لام دیسانه‌وه که‌چه‌کی

ناردییه وه به شوینیداو سویندی لی خوارد که دهبی هەر ته شریف بهینی
 بۆلای، پیغه مبه ریش - دروودی خوی لسمه بی- هه ئسا له گه ل سه عدی کوری عوباده و
 موعادی کوری جه به ل و ئوبه یی کوری که عب و زهیدی کوری پابیت و
 چهند پیاویکی تر دا چوون بۆلای، که مناله که یان هینا بو پیغه مبه ر - دروودی
 خوی لسمه بی- گیانی ددهاو هه ناسه ی سوار بووبوو، وه ک کونده یی که بیژنه ی
 به دهم گیانه لانه وه ده هات و ده چوو، جاهوون هوون فرمیسک به چاوه کانی
 پیغه مبه ردا - دروودی خوی لسمه بی- هاته خواره وه، سه عدیش (رهزی خوی لی بی) فه رمووی:
 نه ی پیغه مبه ری خوا ! نه م گریانه چییه ؟ فه رمووی: نه مه سۆز و پر حمه
 خودا ده یخاته دلی به نده کانی خو یه وه، وه خودای گه وره له ناو به نده کانی
 خویدا ته نیا رحم به وانه ده کات، که به پر حم و مه یهر مبان). (تاج ۱/۱)
 ۱/۵۸۸- ش/د/ن).

رافه و شیکردنه وه:

به نندو عیمرت له م جوړه فه رمودانه دا نه وه یه که موسو لمان له
 هه موو بۆنه و کاتیکا، پیغه مبه ر بکا به سه ر مه شق. ئیسلام چه زده کا که
 موسو لمان گه شبین بی، ره شبین نه بی، هه میسه له گه ل خه لکا روو خو ش و
 قسه شیرین و رهفتار جوان و کراوه بی، چهنده ی له توانا دایه هه ول بدات
 که باریان سووک بکا. خه میان بره وینیته وه، ببی به مایه ی سه بوری و
 خه م و په ژاره یان، پاداشی باشی گه وره ی خو یان لای خوا یاد بخته وه، بو
 ئیمه له م سه رده مه ناسکه دا، که هه وری خه م وه ک تو یژالی ته م بالی
 کی شاهه به سه ر مینای دل و دموونی هه موو کوردیکی مه ردو موسو لمانی
 پاکدا، عه رزی خوشک و باریان ده که م، که نا ئومید نه بن، جله وی
 سه بر وشه کیبایی و خو گری، له کاتی لیقه ومانی کاره سات و رووداوی

دلته زیندا له دهست نه دهن، ته سلیم به خه م و خه فته و ږه شبینی نه بن، بابزانن که کاری موسولمان هه موو هه رخیره، هه رچی تووشی موسولمان ده بی، ده بی به مایه ی ږه حمه ت، ده بی نه وانه ی که نازیزیکیان له دهست ده چی، پیغه مبهری نازیزو نازدار بکه ن به پیشه و او سه رمه شق بو خویان، له راستیدا نه و هه موو نازیز مردن و ناخویشی و زه حمه ته ی که به سه ر پیغه مبهردا - دروودی خوی لسمه ر بی- هاتوو، بو نه ویه که یه ک به یه ک ږو و او ده گانی ژیان ی پیغه مبه ر، بن به سه ر مه شق بو نیمه، پیغه مبهری خوا - دروودی خوی لسمه ر بی- له سکی دایکی دا باوکی ده مرئ، له هه تیوی دمرناچی دایکی ده مرئ، هه روا باپیره ی - که دالده ی بووه - نه ویش ده مرئ، له شه ش منال، پینجیان له پیش خویدا دهمرن، وه ک نیمامی جه زمری له (ذات الشفاء) دا دمفه رموئ:

وَكُلُّهُمْ قَدْ مَاتَ فِي حَيَاتِهِ إِلَّا الْبَتُولَ قَالَى وَقَاتِهِ

واته:

منالی، یه ک یه ک، به ر له خو ی مردن به س فاتیمه ما، تا وه فات کردن حیکه مه تیکی تری نه م لایه نه ی ژیان ی پیغه مبه ر - دروودی خوی لسمه ر بی- نه ویه: که که س نه لی: نه م منالده مان شووم بوو، یاپی ږه ش بوو، یا نه مه سه ر خوره یه، سه ری باوکی خوارد، یا گوته ی بی بایه خ ی تری له م بابه ته. پیغه مبه ر - دروودی خوی لسمه ر بی- دمفه رموئ: (لَا طَرَّةَ وَخَيْرُهَا أَلْفَالُ): (نه نو قلانه ی خراب هه یه و، نه پی ږه شی و به دقوومی هه یه، به لام باشرین نو قلانه نو خشه لیډانه). که واته دروسته بلین: نه م منداله سه ری به ږزه، یا نه م دوکانه پیوقدومی باشه! یا من چووم بو حه ج نو خشه ش بی له توش، چونکه نه مه یان زیانی بو که س نییه، به لکوو ده بی به هو ی خو شه ویستی زیاتر. وه ک نه و ی که حه لیمه ی سه عدیه ی پیغه مبهری برده وه، بو یان بوو

به هوی گوشاد بوونی رزق و رۆزی. له مامۆستا به پێزهکانی خۆم
بیستوو، له ولاتی خۆمانا، پیره زنی خواناسی وابوو کاتی سولتان
له نهسته مبول گۆراوه، نهو لیڤه ههستی پیکردوو، به ودا که مانگا
شیر دمره کهی، بهر ده کهت که وتوو ته شیر!

٦١٧- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: شَهِدْنَا بِنْتًا لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَالِسٌ عَلَى الْقَبْرِ، قَالَ: فَرَأَيْتُ عَيْنَيْهِ تَدْمَعَانِ، قَالَ: فَقَالَ: (هَلْ مِنْكُمْ رَجُلٌ لَمْ يُقَارِفِ اللَّيْلَةَ) فَقَالَ أَبُو طَلْحَةَ أَنَا، قَالَ: (فَأَنْزِلْ) قَالَ: فَزَلَّ فِي قَبْرِهَا. (الحديث ١٢٨٥- طرفه في ١٣٤٢).^{٢٨}

نه نه سی کوری مالیک (رهزای خوی لی بن) فهرمووی: له گهل ته رمی کچی
پێغه مبهردا - درویدی خوی لسهه بن: جووین بو سه رهقه بران، فهرمووی: پێغه مبهرم
بینی له سهه لیواری گۆره که دانیشتبوو، ته ماشایم کرد ههردوو چاوی
پێغه مبهه هۆن هۆن فرمیسیان پێدا دیته خواره وه جا فهرمووی: (نایا
پیاویکتان واتیادا که نهه شهو نهو ئیشهی نه کردبیت!). نه بو ته له
فهرمووی: (به لی من) فهرمووی - درویدی خوی لسهه بن: (دهتۆ دابهزه ناو گۆره که وه)
نهویش دابهزییه ناو گۆره که وه ته رمی مردوو کهی داگرته ناویه وه.

رافه و شیکردنه وه:

نهه کههی پێغه مبهه - درویدی خوی لسهه بن: ناوی نوم که له یوم بوو، سالی نووی
کۆچی مردوو، هاوسهه ری ئیمامی عوسمان بووه.
نه بو ته له ناوی زهیدی کوری سههلی نه نصاری بوو، خه زه جیه،

لههه موو غه زه واته کانی پیڅه مبهردا ناماده بووه، پیڅه مبهرد دروودی خوی لسمه بښ: له وهسفی دلیری نهودا دمفه رمووی: (تهنھا دهنګی نه بو تهلحه له ناو سوپای نیسلامدا له سهد پیاو باشره). له رږژی شهرې حونه یندا بیست پیاوی له بیړواکان کوشت و چهک و کهلوپه له کانیانی گشت به تالان گرت، له شهر و غه زاکاندا خوی دهکرد به سوپهرو په رده بو پیڅه مبهرد دروودی خوی لسمه بښ: وه دهیغه رموو: (نهی پیڅه مبهردی خوا رڅم دهکهم به قوربانی رڅی تو). پروانه (تاج ۵/ ۱۷۹/۱)

۶۱۸- عَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (إِنَّ أَلَمِيَّتَ يُعَذَّبُ بِبَعْضِ بُكَاءِ أَهْلِهِ عَلَيْهِ) (الحديث ۱۲۸۷ - طرفاه فی: ۱۲۹۰-۱۲۹۲).

قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: فَلَمَّا مَاتَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ذَكَرَتْ ذَلِكَ لِعَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) فَقَالَتْ: رَجِمَ اللَّهُ عُمَرَ، وَاللَّهِ مَا حَدَّثَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّ اللَّهَ لَيُعَذَّبُ الْمُؤْمِنَ بِبُكَاءِ أَهْلِهِ عَلَيْهِ، وَلَكِنْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (إِنَّ اللَّهَ لَيَزِيدُ الْكَافِرَ عَذَابًا بِبُكَاءِ أَهْلِهِ عَلَيْهِ) وَقَالَتْ: حَسْبُكُمْ الْقُرْآنُ: (وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى). (الحديث ۱۲۸۸ - طرفاه فی ۱۲۸۹-۳۹۷۸): ۲۹

کاتی پیڅهوا عومهرد (رهزی خوی لی بښ) پیکرا، صوهه یب (رهزی خوی لی بښ) هاواری لی هه لسا دهیگوت: نای برارو! عومهردیش فهرمووی: نهوه چون واده لییت، نه دیی نازانی که پیڅه مبهرد دروودی خوی لسمه بښ: ریځه ی شتی وای نه داوه، نه وهتا دمفه رمووی: (مردو سزا دهری به هو ی ههن دی لهو گریان هوه که کهس و کاره که ی له سهردی ده گرین).

ثیبَنوعه باس (رمزی خوی نِ بِن) فهرمووی: کاتی عومهر (رمزی خوی نِ بِن) بهو
 پیکرانه مردن قسه که ی عومهر م گپرایه وه بؤ عانیشه: که گوايه مردو سزا
 دمدری له سهر نهو گریانیه که که سوکاره که ی بؤی دمکه ن، عانیشه (رمزی خوی
 نِ بِن) فهرمووی: رهمه تی خوا له عومهر، عومهر پیاوی درؤ نه بوو، به لأم
 یا باش له یادی نه ماوه، یا به هه لهدا چوو، چونکه به خودا پیغه مبه ر
 درویدی خوی لسمه بِن: سهرومال و حال و ههست و نهست به قوربانی گهردی
 سه رگۆری پیرۆزی بی - وه های نه فهرموو، نه یفه رموو که موسولمان
 به هو ی گریانیه که سوکاری له سهری ئیش و نازار دمدری، به لأم فهرمووی
 درویدی خوی لسمه بِن: (کافرو بی پروا که که سوکاری بؤی ده گرین، خودا به هو ی
 نه وه وه نه وه منده ی تر ئیش و نازاری گرانه ر دهکا). عانیشه فهرمووی:
 دهقی نایه تی قورنانتان به سه بؤ شایه تی راستی و دروستی نه م قسه ی من،
 که دمه فهرمو ی: ﴿وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ/ الانعام ۱۶۴/ واته: هیچ
 که سی با گونا هباریش بی، بارو گونا هی که سی کی تر، جگه له خوی
 هه ئناگری﴾. (بر: تاج/ ۱/ ۵۲۷ / ۳ + ز - ۱۹۶، ز ۱۹۷، ۱۹۸) + (فقهی ئاسان
 به رگی ۱/ لاپه ره ۲۷۵).

۶۱۹- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا زَوْجَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
 قَالَتْ: إِذَا مَا مَرَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى يَهُودِيَةٍ يَبْكِي عَلَيْهَا أَهْلُهَا،
 فَقَالَ: (إِنَّهُمْ لَيَبْكُونَ عَلَيْهَا، وَإِنَّهَا لَتُعَذَّبُ فِي قَبْرِهَا). (الحديث ۱۲۸۹ - طرفاه
 فی: ۱۲۸۸، ۳۹۷۸): ۳۰

عانیشه (رمزی خوی نِ بِن) فهرمووی: نه بو عه بدولر ه حمان خوا لیخوش بیت
 پیاوی درؤنییه که وه دمه فهرمو ی، به لأم یا باش له یادی نه ماوه، یا
 به هه لهدا چوو، چونکه شته که خوی ئاوا بوو، جاری پیغه مبه ر درویدی خوی

لەسەر بڕ لە لای گۆڤری ژنه جووله که یه که وه پمته بوو، که چی که سوکاره که یه
له سه ری ده گریان، فه رمووی: (ئه وان له سه ری ده گرین، که چی ئه ویش له
گۆڤره که یه دا سزا ده درئ) (تاج/۱/۵۲۸-ش/د/ت/ن).

۶۲۰- عَنْ الْمُغِيرَةِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: (إِنَّ كَذِبًا عَلَيَّ لَيْسَ كَكَذِبِ عَلَى أَحَدٍ، مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَّبِعُوا مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ) وَسَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: (مَنْ نَبَحَ عَلَيْهِ يُعَذَّبُ بِمَا نَبَحَ عَلَيْهِ) (الحديث ۱۲۹۱): ۳۱

موغیره (رمزی خوی ئی بڕ) فه رمووی: به گووی خۆم له زاری پیرۆزی
پێغه مبه ری ئازیزو نازدارم بیست ده یفه رموو: (درۆ به دهم منه وه وهك
درۆ به دهم كه سئ تروهه نییه هه ركه سئ به ئاره زوو به دهم منه وه درۆ
هه لبه ستئ باجئ قنگی خوی له ناو ئاگری دۆزه خا خوش بکات).
وه هه روه ها لییم ژنه ووت ده یفه رموو (هه رمردوو یئ شین و زاری له سه ر
بکری به هوئ ئه و شین و زاری یه وه سزا ده درئ). (تاج ۱/۵۲۶/۱ + ژماره ۸۹/
و ۹۰ که له پێشه وه رابوون.

۶۲۱- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (لَيْسَ مِنَّا مَنْ لَطَمَ الْخُدُودَ وَشَقَّ الْجُيُوبَ وَدَعَا بِدَعْوَى الْجَاهِلِيَّةِ) (الحديث ۱۲۹۴- اطرافه فی: ۱۲۹۸، ۱۲۹۷، ۳۵۱۹): ۳۲

عه بدو للاً (رمزی خوی ئی بڕ) فه رمووی: پێغه مبه ر - دروودی خوی له سه ر بڕ- فه رمووی:
(ئه وه ی رپوومه ت برنێته وه وه یه خه دا بدرئ و بانگه وازی سه رده می نه زانی
پیش هاتنی نیسلام هه ل بده ت له ئیمه نییه) (تاج/۱/۵۲۴-ش/ت/ن).

(۳۱) اخرجہ مسلم شطره الأول في المقدمة، باب: تغليظ الكذب علي رسول الله رقم: ۴
وشطره الثاني في الجنائز، باب الميت يعذب ببكاء اهله عليه رقم: ۹۲۳
(۳۲) اخرجہ في الأيمان، باب: تحريم ضرب الخدود، رقم: ۱۰۳

راقه و شیکردنه وه:

عهبدو للاًکان که هاوړپې پیغه مبه ربوون چهند که سیکن: عهبدو للاً کورې عه بباس و عهبدو للاً کورې مه سعوودو چهندين عهبدو للاً ناوی ترن که له نیصابه و نیستیعب و چهندين په راوی تری له بابه تی نه مانه ناویان تو مار کراوه له ناو هاوړپیانې پیغه مبه ردا دروودی خوی لمر بی. چاپاش نه مه ده لئین: هرکاتی فهرمووده یی له (عهبدو للاً) وه گیرایه وه، له سهر نه م شیوه یه ی نیړه، که هه رناوی خوی براوه، ناوی باوکی نه براوه، نه وه مبه ست عهبدو للاً کورې مه سعووده، که ناسراوه به نیبنو مه سعوود.

مبه ست له وه که دمفه رموی (له نیمه نییه) دهرکردنی نییه له باز نه ی نیسلام، به لکوو مبه ست هه ږه شهیه، دنا موسو لمان به کردنی هیچ تاوانی. بیجگه له هاوبه ش پهیدا کردن بو خوداو باوړ نه کردن به پیغه مبه ر. کافر نابی.

باسی راسپیږی و به زه یی هاتنه وه به مردوودا

۶۲۲- عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ عَنْ أَبِيهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يْعُوذُنِي عَامَ حَجَّةِ الْوَدَاعِ مِنْ وَجَعِ اسْتَدَّ بِي، فَقُلْتُ إِنَِّّي قَدْ بَلَغَ بِي مِنَ الْوَجَعِ وَأَنَا ذُو مَالٍ، وَلَا يَرِثُنِي إِلَّا ابْنَةٌ، أَفَأَتَصَدَّقُ بِثُلْثِي مَالِي؟ قَالَ: (لَا) فَقُلْتُ: بِالشُّطْرِ؟ فَقَالَ: (لَا). ثُمَّ قَالَ: (الثُّلُثُ وَالثُّلُثُ كَبِيرٌ أَوْ كَثِيرٌ، إِنَّكَ أَنْ تَذَرَ وَرَثَتَكَ أَغْنِيَاءَ خَيْرٌ مِنْ أَنْ تَذَرَهُمْ عَالَةً يَتَكَفَّفُونَ النَّاسَ وَإِنَّكَ لَنْ تُنْفِقَ نَفَقَةً تَبْغِي بِهَا وَجْهَ اللَّهِ إِلَّا أُجِرْتَ بِهَا حَتَّى مَا تُجْعَلَ فِي فِي أَمْرَاتِكَ). فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَخْلَفَ بَعْدَ أَصْحَابِي؟ قَالَ: (إِنَّكَ لَنْ تُخْلَفَ فَتَعْمَلَ عَمَلًا صَالِحًا إِلَّا أُرِدَّتْ بِهِ دَرَجَةٌ وَرِفْعَةٌ ثُمَّ لَعَلَّكَ أَنْ تُخْلَفَ حَتَّى يَتَفَعَّ بِكَ أَقْوَامٌ وَيُضَرَّ بِكَ

آخَرُونَ، اللَّهُمَّ أَمْضِ لِأَصْحَابِي هِجْرَتَهُمْ وَلَا تَرُدَّهُمْ عَلَى أَعْقَابِهِمْ لَكِنَّ الْبَائِسُ
سَعْدُ بْنُ خَوْلَةَ (الحديث ۱۲۹۵): ۳۳

سەعدى گورى ئەبو وقاص (رەزى خەۋى ئى بىن) فەرموۋى: سالى ھەجى
مالئاۋايى، كەناسراۋە بەسالى ھەجھە تولوۋەداع (خجھە الوداع)، لەمەككە
نەخۇشكەۋەتم، كە شەنگ بووم، خەرىكبووم بىرم، پىغەمبەر - دروۋى خەۋى لەسەر بىن -
ھات بۇ سەردان و ھەۋال پەرسىم. ەرزىم كەرد: ئەى پىغەمبەرى خوا!
دەمبىنى كەنەخۇشى چى لى كەردووم، مالىكى زۇرىشم ھەيە، تاقە
كچىكىشم ھەيە كە كەلەپوورو مىراتم لى بگىرى، جادەمەۋى دوۋبەش لەسى
بەشى مالىكەم بىكەم بە خىرو ۋەسىت و راسپىرى، لە پاش مردنم بۇم
بگىرى بەخىر، تۇ فەرمانت چىيە، شتىۋا دروستە يان نا؟

فەرموۋى: (نەۋە دروست نىە) گوتەم دە نىۋەى؟ فەرموۋى: (ئەۋىش
نابى). گوتەم: دە سى يەككىكى؟ فەرموۋى - دروۋى خەۋى لەسەر بىن - سىيەك دەبى،
بەلام سىيەكىش ھەر زۇرە، كەمتر بى باشترە، چونكە تۇ لەپاش مردنى
خۇت، كەلەپوور گەركانت بەدەۋلەمەندى و تىروتەسەلى بەجى بەيلىت،
گەلى لەۋە باشترە كە بە ھەزارى بەجىيان بەيلى، لەپ لەم ولەو پان
بىكەنەۋەو چاۋيان لە دەستى خەلك بى!

ئەۋەش بزانە ھەرچى خەرج بىكەى لەبەر رەزى خەۋى گەۋرە، ئەۋا
پاداشتى باشى لەسەر ۋەردەگىرىت، تەنانەت ئەۋ پاروۋە نانەش كە
دەيدەيت بە زنى خۇت، يا ئەۋ مەصرفەى كە دەيكەى بۇ خىزىنى خۇت،
كە ژىۋارىيان لەسەر تۆيە، ئەم جۇرە مەصرفەش، بەمەرچى بە نىازى
پاك بى، ئەۋىش ھەر خىرىكى گەۋرەيە).

عەرزىم كەرد: قوربان ! ئەى پىغەمبەرى خودا ! دەترسم لە ھاوړپىكانم بەجى بىنم و لەم نەخۆشپىيەدا لە مەككە بمرم و نەگەرپىمەووە لەگەڵ ئىوهدا بۆ رەوگەى كۆچ و دارى هيجرەتم ؟! وە ئەو هەيش بۆ كۆچەكەم زيانى هەبى ؟! فەرمووى: (بابەجىش بىنى، گەنگ ئەو هەيش تۆ بەنيازى پاكى خۆت دەگەى هەر كارى بكەى، لە هەر كوئ بى، بەمەر جى مەبەستت رەزای خودا بى پى، ئەو پايە و پلەت پى بەرزتر دەبىتەو، ئومىد دەكەم كە جارى نەمرى و بىنى و تەمەنت درىژبى و خوا بتكا بەمايەى خىرو خۆشى بۆ گەلى موسولمانان و بى بەهۆى زيان و شكستى بۆ هۆزى كافران، ئەى خودايە ! كۆچ و هيجرەتى ھاوړپىكانم گىرا بكەو پاشگەزيان مەكەرەو و ناخر شەريان مەكە، بەلام داخەكەم هەزارە سەعدى كورى خەولە لەمەككە مرد، بۆيە پىغەمبەر خوای نەسر بى بەزمى پىادا ھاتەو و دلى پى سووتا). (تاج/٣/٢٧-١/ش/د/ن) + (رياض/١/١٣-٦/كوردى)

رافەو شىكردنەو:

سەعدى كورى ئەبو وەقاص لەپاش ئەم نزايەى پىغەمبەر بۆى، چل سالى تر ژيا، خوا بيت و فەرى خستە تەمەنى.

شىن و شەپۆرو روومەت و قژ رنىنەو و دانىشتن بەغەمبارى

٦٢٣- عَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: وَجَعَ أَبُو مُوسَى وَجَعًا شَدِيدًا، فَعُشِيَ عَلَيْهِ وَرَأْسُهُ فِي حَجَرٍ امْرَأَةٍ مِنْ أَهْلِهِ فَلَمْ يَسْتَطِعْ أَنْ يَرُدَّ عَلَيْهَا شَيْئًا فَلَمَّا أَفَاقَ قَالَ: أَنَا بَرِيءٌ مِمَّنْ بَرِئَ مِنْهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَرِئَ مِنَ الصَّالِقَةِ وَالْحَالِقَةِ وَالشَّاقِقَةِ. (الحديث ١٢٩٦): ٢٤

ئەبو بوردەى كۆرى ئەبو موسا (رمزى خۆى لى بىن) فەرمووى: جارى باوكم نەخۆش كەوت، لە كەشەنگىي خۆى بوورايەو، لەوكاتەدا سەرى لەسەر كۆشى ژنى بوو لەكەسوكارەكەى، ژنەكە دەستى كرد بەگريان و هات و هاوار، ئەبو موسا نەيتوانى لەو كاتەدا وەلامى ئەو ژنە بداتەو، بەلام كاتى ھۆشى ھاتەو فەرمووى: من بىزارى خۆم دەرەبىرم و بەرىم لەو كەسەى كە پىغەمبەر -خرودى خۆى لەسەر بىن- لىي بىزارەو بەرىيە لىي فەرمووى: پىغەمبەر -خرودى خۆى لەسەر بىن- بىزارو بەرىيە لەو ژنەى كە شىن و شەپۆر دەكاو، سەرى خۆى دەتاشى و يەخەى خۆى دادەدرى لەكاتى رپوودانى كارەساتا). (تاج/١/ ٥٢٤ ٢/ش/د/ن).

٦٢٤- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: لَمَّا جَاءَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَتَلَ ابْنَ حَارِثَةَ وَجَعْفَرَ وَابْنَ رَوَاحَةَ، جَلَسَ يُعْرِفُ فِيهِ الْحُزْنَ، وَأَنَا أُنْظَرُ مِنْ صَائِرِ الْأَبَابِ، شَقَّ الْأَبَابِ، فَأَتَاهُ رَجُلٌ فَقَالَ إِنَّ نِسَاءَ جَعْفَرَ وَذَكَرَ بُكَاءَهُنَّ فَأَمَرَهُ أَنْ يَنْهَاهُنَّ، فَذَهَبَ، ثُمَّ أَتَاهُ الثَّانِيَّةُ، لَمْ يُطِغْنَهُ، فَقَالَ: (الْهَهْنُ) فَأَتَاهُ الثَّالِثَةُ، قَالَ وَاللَّهِ لَقَدْ غَلَبْنَا يَارَسُولَ اللَّهِ. فَرَعَمَتْ أَلَّهُ قَالَ: (فَاحْثُ فِي أَفْرَاهِهِنَّ التُّرَابَ). (الحديث ١٢٩٩- طرفاه في: ١٣٠٥، ٤٢٦٣٩): ٣٥

عائيشە (رمزى خۆى لى بىن) فەرمووى: پىغەمبەر -خرودى خۆى لەسەر بىن- كاتىك ھەوالى شەھىدبوونى ئەم سى سەرکردەى بۆ ھات، كە لە شەرى مۆتەدا كۆژرابوون، كە عەبدووللاى كۆرى رەواھەو جەعفەر و زمىدى كۆرى حارىئە بوون پىغەمبەر -خرودى خۆى لەسەر بىن- لە مزگەوت بەغەمبارى دانىشت و خەموخەفەت و پەستى لەرووى دياربوو، من لەدرزى دەرگاكوە تەماشام دەکرد، پياوى ھاتە خزمەتى عەرزی كرد: ئەى پىغەمبەرى خودا! ژنانى

جہ عفر شین و شہ پور دمکھن؟! نہویش فہرمانی پی کرد کہ نہ ہیان لی بکات، نہویش رویش، بہ لام سوودی نہ بوو، ژنہ کان بہ گویان نہ کرد، دیسان پیاوہ کہ ہاتہ وہو پی گوتہ وہ، نہویش فہرموویہ وہ: (نہ ہیان لی بکھن).

جا بو جاری سیہم پیاوہ کہ ہاتہ وہ بو خرمہ تی پیغہ مبرو عہرزی کرد بہ خودا نہی پیغہ مبرہی خودا! چاریان ناکہین! عایشہ (ہرمزی خوی لی ہن) فہرمووی: حہ زرمٹ - درودی خوی لہسر ہی - پی فہرموو: (دہی قوربدہن بہ دہمیاند). (ہر: ژمارہ/٦٠٤).

رافہ و شیکردنہ وہ:

نہم فہرموودہیہ وک شیخی عہینی دہفہرمووی: بہ لگہی دہستوری دانیشتن بو تازی واتیادا، لہ گیرانہ وہی نیمامی نہ بوداودا دہلیت: پیغہ مبر - درودی خوی لہسر ہی - لہ مزگہوت دانیشتن. کہ واتہ: نہمہی کہ نیستا موسولمانان لہ مزگہوت دادہنیشن بو پرسہی مردووی خویان لہم فہرموودہیہ و مرگراوہ.

٦٢٥ - عَنْ أَنَسَ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: اشْتَكَى ابْنُ لَآبِي طَلْحَةَ قَالَ فَمَاتَ وَأَبُو طَلْحَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَمَاتَ وَأَبُو طَلْحَةَ خَارِجٌ، فَلَمَّا رَأَتْ امْرَأَتُهُ أَنَّهُ قَدْ مَاتَ هَيَّاتَ شَيْئًا وَنَحْنُهُ فِي جَانِبِ الْبَيْتِ فَلَمَّا جَاءَ أَبُو طَلْحَةَ قَالَ: كَيْفَ الْغُلَامُ؟ قَالَتْ قَدْ هَدَأَتْ نَفْسُهُ، وَأَرْجُو أَنْ يَكُونَ قَدْ اسْتَرَحَ وَظَنَّ أَبُو طَلْحَةَ أَنَّهَا صَادِقَةٌ. قَالَ: فَبَاتَ، فَلَمَّا أَصْبَحَ اغْتَسَلَ، فَلَمَّا أَرَادَ أَنْ يَخْرُجَ أَعْلَمَتْهُ أَنَّهُ قَدْ مَاتَ، فَصَلَّى مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ أَخْبَرَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَا كَانَ مِنْهُمَا فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (لَعَلَّ اللَّهَ أَنْ يُبَارِكَ

لَكُمَا فِي لَيْلَتِكُمَا).

قَالَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ: (فَرَأَيْتُ لَهُمَا سَعَةً أَوْلَادٍ كُلُّهُمْ قَدْ قَرَأَ الْقُرْآنَ).
(الحديث ١٣٠١ - طرفه في: ٥٤٧٠): ٣٦

پیشہوا ئه نسی کوری مالیک (رمزی خوی ن ہی) فہرمووی: کورپکی منالی
ئہبوتہلحہ نہخوش بوو، کہ ئہبوتہلحہ لہمال دمرچوو کورہکہ کہدایک
برای من بوو مرد، کہ ئہبوتہلحہ دیئہوہ بہدایکی دلئیت: کورہکہم چؤنہ
؟ ئوم سولہیمیش، کہ ہم دایکی من و ہم دایکی منالہ مردووہکہ بوو،
پی دہفہرموئیت: لہ گشت کاتیک خاموشرہ زور بیڈہنگہ، تہرمی منالہ
مردووہکہیش لہ قوزبنیکی مالہکہدا دادہنیٹ، ئینجا شیو دادہنیٹ بو
ئہبوتہلحہو شیو دہکا، شہویش خوی نہختیک بوی دہرازیئیتہوہو لہگہلی
دروست دہبیٹ، گہرؤز دہبیٹہوہ ئہبوتہلحہ خوی دہشوریت و کاتیک
دہیہوئیت لہمال دمرچیت، ژنہکہ پی ووت: منالہکہ مردووہ، دہی
بیسپیژن بہخاک و برؤن بینیزن ! جا ئہو بہیانییہ ئہبوتہلحہ نوئیزی
بہیانی لہگہل پیغہمبہردا دہکات و، سہرگوزہشتہی خوی و ژنہکہی و
منالہکہیانی عہرز دہکات دہفہرمیٹ (دروودی خوی لہسہر ہی): (ئایا ئہم شہو دروست
بوون پیکہوہ ؟) دلئیت: بہلی، دہفہرموئیت: (خودا ! لیتان پیرؤز بکات).

دوایی ئوم سولہیم کورپکی بوو، ئہبوتہلحہ باوہپیارہم بوو، پی
فہرمووم: براکەت ہہلبرہو ببیہ بو خزمہتی پیغہمبہر (دروودی خوی لہسہر ہی)
وہچہند دہنکی خورماشی لہگہلہدا نارد، حہزرت (دروودی خوی لہسہر ہی)
فہرمووی: (ہیچت ہیئاوہ لہگہلی ؟) گوتم: بہلی، چہند قلی خورمام
ہیئاوہ، جا خورماکہی و مرگرت و جووی و دوایی لہدہمی خوی دہری

هینا و خورما جو ورا و دهکە ی نایە ناودەمی منالەکە و مەلاشووی پێ هەنوو،
وہ ناوی نا عەبدوللہ).

ئیبنو عویەیینە دەیفەرموو: پیاویکی ئەنصاری دەیکووت: بە چاوی
خۆم نۆ منالی ئەم عەبدوللایەم دیوە، و دەهر نۆیان قورئان خوین بوون.
(ریاض/٤٤/٦١/١).

٦٢٦- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: دَخَلْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى أَبِي سَيْفٍ الْقَيْنِ، وَكَانَ ظَنَرًا لِإِبْرَاهِيمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ فَأَخَذَ
رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِبْرَاهِيمَ فَقَبَّلَهُ وَشَمَّهُ، ثُمَّ دَخَلْنَا عَلَيْهِ بَعْدَ
ذَلِكَ، وَإِبْرَاهِيمُ يَجُودُ بِنَفْسِهِ، فَجَعَلَتْ عَيْنَا رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
تَذَرِفَانِ، فَقَالَ لَهُ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَوْفٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَأَلَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ ؟
فَقَالَ: (يَا ابْنَ عَوْفٍ إِنَّهَا رَحْمَةٌ) ثُمَّ أَتْبَعَهَا بِأُخْرَى، فَقَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
(إِنَّ الْعَيْنَ تَذْمَعُ وَالْقَلْبَ يَحْزَنُ، وَلَا تَقُولُ إِلَّا مَا يَرْضَى رَبُّنَا وَإِنَّا بِفِرَاقِكَ يَا إِبْرَاهِيمَ
لَمَحْزُونُونَ). (الحديث ١٣٠٣) ٣٧

ئەنەسە کۆری مالیک (رمزای خۆی ئی) فەرمووی: لە خزمەت پێغەمبەرەدا
-درودی خۆی لەسەر بێ- چووین بۆ مالی ئەبوسەیفی ئاسنگەر، کە میردی دایەنەکە ی
ئبراهیمی کۆری پێغەمبەر بوو -درودی خۆی لەسەر بێ- باوکی شیرێ ئبراهیم بوو،
پێغەمبەر -درودی خۆی لەسەر بێ- ئبراهیمی هەلگرت و گرتیه باوەش و تیرتیر
ماچی کردو بۆنی کرد، لەپاشان روژی تر چوینەووە بۆ مالیان، ئەم
جارمیان کە چووین ئبراهیم گیانی دەدا، جاجاوەگانی پێغەمبەر -درودی خۆی
لەسەر بێ- هۆن هۆن فرمیسیان پێدا دەهاتە خوارەو، لەبەر پەرۆشی بۆ

حالی ئیبراهیم، جا عهبدولرحمانی کوری عهوف پئی ووت: نهوه تۆیش دهگریت؟ نهی پیغه مبهری خودا! فهرمووی - دروودی خوی لسمه بی: - نهی کوری عهوف! ریگهی رحم ناگیرئ، نهمه نیشانهی رحم و میهره بانیه ئینجا فرمیسیکی تری به شوینا ریژاو فهرمووی - دروودی خوی لسمه بی: - (چاو پرده بی) لهئه سرین و دل کهیل ده بی له خهم و پهژاره به لام به زمان نهوهی رمزای خودای پهرومردگارمانی له سه ره نه بی نایلیین). (له راستیدا نهی ئیبراهیم! ئیمه له دووری تو خهمگین و خهمبارین و به گوچی بیوه ختت پهروشین). (پر: تاج ۱/۵۲۸) + (ریاض ۱/ ۳ تا دوا یی).

۶۲۷- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: اشْتَكَيْ سَعْدُ بْنُ عُبَادَةَ شُكْرِي لَهُ، فَأَتَاهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَعُودُهُ مَعَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ، وَسَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ، وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَلَمَّا دَخَلَ عَلَيْهِ فَوَجَدَهُ فِي غَاشِيَةِ أَهْلِهِ، فَقَالَ: (قَدْ قَضَى)، قَالُوا: لَا يَارَسُولَ اللَّهِ، فَبَكَى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمَّا رَأَى الْقَوْمَ بُكَاءَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَكَوْا فَقَالَ: (أَلَا تَسْمَعُونَ إِنَّ اللَّهَ لَا يُعَذِّبُ بِدَمْعِ الْعَيْنِ، وَلَا بِحُزْنِ الْقَلْبِ، وَلَكِنْ يُعَذِّبُ بِهَذَا وَأَشَارَ إِلَى لِسَانِهِ، أَوْ يَرْحَمُ، وَإِنَّ أَلَمِيَّتَ يُعَذِّبُ بِكُأَةِ أَهْلِهِ عَلَيْهِ). (الحديث ۱۳۰۴) ۳۸

ئیبنو عومەر - رمزای خوابان ئی بی: - فهرمووی: جارئ سهعدی کوری عوباده، نه خوش بوو، پیغه مبهه - دروودی خوی لسمه بی: - رۆیشت بوو سهه رلیدانی، عهبدولرحمانی کوری عهوف و سهعدی کوری نه بو وه قاص و عهبدوللای کوری مه سهوودیشی له گهل بوون، که پیغه مبهه - دروودی خوی لسمه بی: - رۆیشته ژووره وه بوو لای، روانی بوورا وه ته وه و بهل و پوی شکاوه و که سوکاره کهی

دهورمیان داوه، جا فہرمووی دروودی خوی لسمہر ہن: (ثایا ماوه، یا مردووه ؟) گوتیان: نہی پیغہمبہری خودا ! ہیشتا ماوه، ئیتہر پیغہمبہر دروودی خوی لسمہر ہن۔ دہستی کرد بہ گریان، کاتی خہ لکھکھیش دییان واپیغہمبہر دروودی خوی لسمہر ہن۔ دہگری نہوانیش گریان، جا فہرمووی دروودی خوی لسمہر ہن: (گویتان لی بی: خودا لہسہر فرمیسکی چاوو لہسہر خہم و پہزارہی دل ئازارو سزاتان نادا، بہ لآم بہہوی نہم زمانہوہ سزاتان دہدا: نہگہر شیوہن و ناسوپاسی پی بکھن، یا رہحمتان پی دہکا، نہگہر لہکاتی سہختی و قورت و کوستدا قسہی باشیی پی بکھن، وەك ئەوہ بلی: انالہ وانا الیہ راجعون - ۱۵۶/۲)۔ (بر/تاج/۱/۵۲۹/۲)۔

۶۲۸- عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: (أَخَذَ عَلَيْنَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عِنْدَ الْبَيْعَةِ أَنْ لَا نُوحَ، فَمَا وَقَّتْ مِنَّا امْرَأَةً غَيْرَ خَمْسٍ نِسْوَةٍ، أُمِّ سَلِيمٍ، وَأُمِّ الْعَلَاءِ، وَابْنَةُ أَبِي سَبْرَةَ امْرَأَةً مُعَاذٍ، وَامْرَأَتَانِ أَوْ ابْنَةُ أَبِي سَبْرَةَ، وَامْرَأَةً مُعَاذٍ وَامْرَأَةً أُخْرَى) (الحديث ۱۳۰۶ - طرفاه فی: ۴۸۹۲، ۷۲۱۵)۔^{۳۹}

نوم عہتیہہ (رمزی خوی لی ہن) فہرمووی: نہو کاتہی کہ ئیمہی ژنان پھیمانمان بہست لہگہل پیغہمبہردا، لہسہر پابہندبوون بہدہستوورہکانی ئیسلام، حہزرت دروودی خوی لسمہر ہن۔ بہتایبہتی پھیماننی نہوہی لیسہندین: کہ شیوہن و زاری نہکھین، بہ لآم پیئنج ئافرمتمان نہبی کہسمان نہمان بردہسہر، نہوانیش نہم ژنانہ بوون: نوم سولہیم و نوم عہلاوو کچہکھی نہبو سہبرہی ژنی موعازو دووژنی تربوون، یا، کچہکھی نہبو سہبرہو ژنہکھی موعازو ژنیکی تر بوون)۔

ههستان له بهر تهرم و شتی تری وهها

٦٢٩- عَنْ غَامِرِ بْنِ رَبِيعَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (إِذَا رَأَى أَحَدُكُمْ جِنَازَةً فَإِنْ لَمْ يَكُنْ مَاشِيًا مَعَهَا فَلْيَقُمْ، حَتَّى يُخَلِّفَهَا أَوْ يُخَلِّفَهُ، أَوْ تُوضَعَ مِنْ قَبْلِ أَنْ تُخَلِّفَهُ). (الحديث ١٣٠٨) ':

عامری کوری ره بیعه (رمزی خوی لی بی) فهرمووی پیغه مبهه دروودی خوی له سهه بی-
فهرمووی: (کاتی تهرمیکتان بینی له بهری هه لسن، جانه گهر له گه لی نه چوو دامه نیشه وه هه تا تهرمه که تیده بهری، یا نه گهر تینه بهری هه تا دانه ری) پروانه: تاج/ ١ ز/ ٢٢٠ ل - (٥٧١).

٦٣٠- عَنْ سَعِيدِ الْمَقْبَرِيِّ عَنْ أَبِيهِ: قَالَ: (كُنَّا فِي جَنَازَةٍ، فَأَخَذَ أَبُو هُرَيْرَةَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدَ مَرْوَانَ فَجَلَسَا، قَبْلَ أَنْ تُوضَعَ، فَجَاءَ أَبُو سَعِيدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَأَخَذَ يَدَ مَرْوَانَ، فَقَالَ: قُمْ، فَوَاللَّهِ لَقَدْ عَلِمَ هَذَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَهَانَا عَنْ ذَلِكَ، فَقَالَ: أَبُو هُرَيْرَةَ، صَدَقَ) (الحديث ١٣٠٩ - طرفه في: ١٣١٠) ':

سه عیدی مهقبووری (رمزی خوی لی بی) فهرمووی: باوکم ناوی کیسان بوو،
فهرمووی: جاری تهرمیکیان بهری ده کرد، بهرله وه تهرمه که له سهه رسانی
پیاوان دابگیری و له سهه زهوی دابنری، نه بو هورهیره (رمزی خوی لی بی) دهستی
مهروانی گرت و فهرمووی: (هه لسه دامه نیشه، ده سا به خودا نه مهی که له گه لت دانیشه وه نه ویش وه کو من ده زانی که پیغه مبهه دروودی خوی له سهه بی-
نه هی لی کردوین له شتی وا که بهرله وه تهرمه که دابنری له سهه زهوی
نیمه دابنشین، نه بو هورهیره ش فهرمووی: راست دهکا).

(٤٠) أخرجه مسلم في الجنائز، باب: التشديد في النياحة، رقم: ٩٣٦

(٤١) الحديث من أفراد البخاري (عيني ٦٨/١٠٩/٨).

٦٣١- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: (مَرَّ بِنَا جَنَازَةٌ فَقَامَ لَهَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَمْنَا لَهُ فَقُلْنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّهَا جَنَازَةٌ يَهُودِيٍّ؟ قَالَ: (إِذَا رَأَيْتُمُ الْجَنَازَةَ فَقُومُوا). (الحديث ١٣١١) ٤٢:

جابرى كورى عهبدوللا (رمزى خوى لى بن) فهرمووى: تهرمى لهلامانهوه رمت بوو، پيغهمبهر - درووى خوى لهسر بن- لهبهرى ههلسا، نيمهش لهگهليا، لهبهرى ههلساين، نينجا گوتمان: نهى پيغهمبهرى خودا! خو نهوه تهرمى جوولهكه بوو؟ فهرمووى - درووى خوى لهسر بن-: (مردن به سامه! لهبهرنهوه كه تهرمتان بينى لهبهرى ههلسن). (تاج/١/٥٧٢ + ٢/٥٧١/١ + ٣/٥٧٢/١).

راهه و شيكردنهوه:

نهم فهرموودهيهو چهند فهرموودهيهكى دروستى ترى لهم بابتهه بهلگهيهكى روشنن لهسر رپز گرتنى تهرمى مردوو، چ تهرمى جوولهكهبن، چ مهسيحى، چ بيپرواى تر. كهواته بهشداريكردى نوينهري دهولهتيكى موسولمان له رپ و رهمى بهريكردى تهرمى كهساياهتييهكى ناموسولمانان كاريكى دروستهوه بهلگهى سينگ فراوانى نوممهتى نيسلامه، به مهرجى كه نهو نوينهره بهشدارى نهكا له كاريكى دزى نيسلامدا، وهك نهوان لهكاتى بهخاك سپاردندا رهمزى صهليب لهسر سينگى خويان بكيشن، نهو نابى شتى وابكا، بهلام سلاو ليكردن و گول دانان و شتىوا لهسر گورهكهى نهوه شتى تره، نهوه ريزيكي مهدهنييه، ريزى دينى نييه، نهوه پهيوهندى بهكاروبارى جيهانهوه پتره وه لهو بابتهيه كه پيغهمبهر - درووى خوى لهسر بن- له بارهيهوه دمهرموى: (انتم اعلم بامر دنياكم - واته: خوتان له كاروبارى جيهانى پهتى خوتان، كه پهيوهندى بهلايهنى

ثابطينيه وه نهبي، باشر دمزان (١). پروانه: تاج/٤/٣٣٠ ز (١٠٣).

٦٣٢- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (إِذَا وُضِعَتِ الْجَنَازَةُ، وَاحْتَمَلَهَا الرَّجَالُ عَلَى أَعْنَاقِهِمْ، فَإِنْ كَانَتْ صَالِحَةً قَالَتْ قَدْ مُنِنِي، وَإِنْ كَانَتْ غَيْرَ صَالِحَةٍ، قَالَتْ يَا وَيْلَهَا أَيْنَ يَذْهَبُونَ بِهَا، يَسْمَعُ صَوْتَهَا كُلُّ شَيْءٍ إِلَّا الْإِنْسَانَ، وَلَوْ سَمِعَهُ صَعِقَ). (الحديث ١٣١٤- طرفاه في: ١٣١٦، ١٣٨٠) ٤٣.

نهبو سهعيد (رمزي خوي ن بي) له خوشهويسته وه - درووي خوي لسمير بي- دمفه رموي: (كاتي تهرمي مردوو دادهنري لهناو دارهترما، وهبياوان ههلي دهگرن و دهينيته سهرشانيان ههتا بيبهن بوسهر گورستانن لهو کاتهدا مردوو دهک ههگهر مروفيکي باش بي دهلي: زووکهن زوو بمبهن ! وهلي نهگهر مردوو دهک مروفيکي باش نهبي دهلي: هه ي هاوار ! خووم رو ! بوکويم دهبهن ؟ چه زرمهت - درووي خوي لسمير بي- فهرمووي: (لهم کاتهدا هه مووشتي دهنگي دهبيستي، نادهميزاد نهبي، خو نهگهر نادهميزاد گوئي لهم هاتوهاواره بي لترسانا دهتوقي و زندهمقي دهجي) (تاج/ ١/ ٥٦٩/٨).

٦٣٣- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (أَسْرِعُوا بِالْجَنَازَةِ، فَإِنْ تَكُ صَالِحَةً فَخَيْرٌ تَقْدُمُونَهَا، وَإِنْ يَكُ سِوَى ذَلِكَ، فَشَرٌّ تَضَعُونَهُ عَنْ رِقَابِكُمْ). (الحديث ١٣١٥) ٤٤.

نهبو هورهيره (رمزي خوي ن بي) له خوشهويسته وه - درووي خوي لسمير بي- دمفه رموي: (دهست وبرد له بهريکردني تهرمي مردوودا بکهن و زوو بهزوو بيبهن بو گورستان و له ري خيرا برون، چونکه حال لهم دوو خاله بهدمر نيبه: نهگهر خوي مروفيکي باش بي نهوا نيوه نهيبهن بهسهر خيرو خوشيدا،

(٤٣) لم يوافقهم مسلم علي تخريجه (فتح / ٣/ ٢٠٦ - خاتمة كتاب الجنائز). - المترجم

(٤٤) أخرجه مسلم في الجنائز، باب: الإسراع في الجنابة رقم: ٩٤٤.

خو نه گهر خوئی مروفتیکی باش نه بی، نهوا نه وه شه پړکوه و زوو به زوو له کولای خو تانی ده که نه وه (تاج: ۱/۵۶۸-۵ ش/د/ت/ن+ز - ۲۸ ب/۱).
 ۶۳۴- عَنْ نَافِعٍ رَحِمَهُ اللَّهُ تَعَالَى قَالَ: (حُدِّثَ ابْنُ عُمَرَ: أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ: مَنْ تَبَعَ جَنَازَةَ فَلَهُ قِرَاطٌ، فَقَالَ أَكْثَرَ أَبُو هُرَيْرَةَ عَلَيْنَا (۱۳۲۳)، فَصَدَّقَتْ يَغْنِي عَائِشَةُ أَبَا هُرَيْرَةَ وَقَالَتْ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُهُ. فَقَالَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا لَقَدْ فَرَطْنَا فِي قَرَارِيطَ كَثِيرَةٍ (الحديث ۱۳۲۴) ۴۵.

نافع (روزی خوی ن بی) - فهرمووی: (عهرزی ئیبنو عومهریان کرد: که نه بوهورهیره دمفه رموی: پیغه مبه - درودی خوی لسه ر بی - دمفه رموی: (ههر که سی شوین تهرمی بکهوی (قیراتیکی بو هیه) نهویش فهرمووی: (نه بوهورهیره پی ن هه لری!).

جا کاتیک نه مه گه یشته وه به عایشه (روزی خوی ن بی) - فهرمووی: (نه بوهورهیره راست دمفه رموی، منیش نه مه له پیغه مبه بیستوه) جا کاتی ئیبنو عومه ر فهرمایشته که ی عایشه ی ژنه وت، فهرمووی: (قیرات که لیکی زورمان له کیس خو مان داوه). (پروانه: تاج: ۱/۵۵۷-۱ ز - ۲۱۰).

نهو شوینانه ی که نویزیان تیا باش نییه

۶۳۵- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: فِي مَرَضِهِ الَّذِي مَاتَ فِيهِ: (لَعَنَ اللَّهُ الْيَهُودَ وَالنَّصَارَى اتَّخَذُوا قُبُورَ أَوْلِيَاءِهِمْ مَسْجِدًا) قَالَتْ: وَلَوْلَا ذَلِكَ لَأَبْرَزُوا قَبْرَهُ، غَيْرَ أَنِّي أَخَشَى أَنْ يُتَّخَذَ مَسْجِدًا. (الحديث ۱۳۳۰) ۴۶.

(۴۵) أخرجه مسلم في عدة مواضع (عيني / ۱۲۷/۸).

(۴۶) أخرجه مسلم في المساجد ومواضع الصلاة، باب: النهي عن بناء المساجد غلي القبور، رقم: ۵۲۹.

عائیشہ (رمزی خوی ئی بن) کاتی فریشتہی مهرگ هات بو خزمه تی حه زرم ت . دروودی خوی لمسر بن- له کاتی سه ره مه رگدا، حه زرم ت - دروودی خوی لمسر بن- پارچه یه کی گول گولی، دابوو به سه ر پرووی خویدا، ناوبه ناو که پارچه که خفه و ته نگه نه فسه سی ده کرد، پرووی خوی لادهدا وه له م کاتی سه ره مه رگدا فه رمووی: (له عنه ت و نه فرینی خودا له جووله که و گاوربی، که گۆری پیغه مبه رکهانی خویان کردوو به مزگه وت). پیغه مبه ر - دروودی خوی لمسر بن- به مه هه ره شه ی له م کرداره ناپه سه نده یان ده کرد نه بادا موسولمانه کانیش چاو له وان بکه ن و گۆری پیغه مبه ر - دروودی خوی لمسر بن- بکه ن به مزگه وت و نویژو په رستشی تیدابکه ن و به ره به ره له پاش رۆژگاریکی دوورو دریز گۆره که خۆیشی به رستن. عائیشہ (رمزی خوی ئی بن) فه رمووی: ده ی نه گه ر له به ر نه م مه ترسییه نه بوایه گۆره که ی پیغه مبه ریان - دروودی خوی لمسر بن- دهر نه خست خانوویان به سه ره وه نه ده کرد، گه رچی من هه ره مه ترسی نه وم هه یه که گۆره که ی بکریت به مزگه وت) سوپاس بوخوا که هه تا نیستا گۆره که ی نه و به ری ریژی نایینی ئی ده گیرئ، به لام نه وه ی عائیشہ مه ترسی ئی کردوو، له سایه ی خواوه رووی نه داوه. (بروانه: تاج ۱/۳۶۶+۲+۳).

نویژ خوین له کوئی ته ره مه وه ده وه ستی

۶۳۶- عَنْ سُمُرَةَ بْنِ جُنْدَبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: (صَلَّيْتُ وَرَأَى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى امْرَأَةٍ مَاتَتْ فِي نَفْسِهَا فَقَامَ عَلَيْهَا وَسَطَهَا). (الحديث ۱۳۳۱) ۴۷:

سه مووره ی کوری چوندوب (رمزی خوی ن بـ) فهرمووی؛ له پشته پیغه مبهروه دروودی خوی لهسر بـ. نویژی مردووم به کومه لی (به جه ماعت) لهسر تهرمی ژنیک کرد، له زهستانیدا مردبوو، پیغه مبهر دروودی خوی لهسر بـ. له نویژه کهدا له ناوهراستی تهرمه کهدا وهستا بوو (تاج/ ۱/ ۵۵۸/ ۲ - ش/ د/ ت/ ن).

۶۳۷- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ صَلَّى عَلَى جَنَازَةٍ، فَقَرَأَ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ، فَقَالَ: لِيَعْلَمُوا أَنَّهَا سُنَّةٌ. (الحديث ۱۳۳۵) ^{۴۸}:

تهلحه ی کوری عهبدو لالا (رمزی خوی ن بـ) ده لیت: لهسر تهرمی له پشته نیبو عه باسه وه نویژی مردووم به جه ماعت (به کومه لی) کرد، له پاش نه لالاو نه کبهری نویژ دابهستن سوورته ی فاتیحای خویند، که دیباچه و سه رته ی قورنانی پیروژه، له پاشا که لی بووه وه فهرمووی: (بو یه وام کرد تاموسولمانان بزنان که خویندنی فاتیحا له نویژی مردوودا یاساو رهفتارو ریبازی پیغه مبهر خویه تی) (تاج/ ۱/ ۵۵۲/ ۴ - ب/ د/ ت/ ن).

مردوو له ناو گۆردا شت ده بیستی و گفتوگۆ ده کا

۶۳۸- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (الْعَبْدُ إِذَا وُضِعَ فِي قَبْرِهِ وَتَوَلَّى وَذَهَبَ أَصْحَابُهُ، حَتَّى إِنَّهُ لَيَسْمَعُ قَرْعَ نِعَالِهِمْ أَنَاهُ مَلَكَانِ فَأَقْعَدَاهُ فَيَقُولَانِ لَهُ: مَا كُنْتَ تَقُولُ فِي هَذَا الرَّجُلِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَيَقُولُ: أَشْهَدُ أَنَّهُ عَبْدُ اللَّهِ وَرَسُولُهُ، فَيَقَالُ: انْظُرْ إِلَى مَقْعَدِكَ مِنَ النَّارِ أَبَدَ لَكَ اللَّهُ بِهِ مَقْعَدًا مِنَ الْجَنَّةِ، قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (فَيَرَاهُمَا

(۴۸) لم يوافقته مسلم علي تخريجه (فتح ۲/ ص ۳۰۶ حديث رقم: ۱۳۹۴، خاتمة كتاب

جَمِيعًا، وَأَمَّا الْكَافِرُ، أَوْ الْمُنَافِقُ، فَيَقُولُ: لَا أَذَرِي، كُنْتُ أَقُولُ مَا يَقُولُ النَّاسُ،
فَيَقَالُ: لَا ذَرَيْتَ، وَلَا تَلَيْتَ، ثُمَّ يُضْرَبُ بِمِطْرَقَةٍ مِنْ حَدِيدٍ ضَرْبَةً بَيْنَ أُذُنَيْهِ،
فَيَصِيحُ صَيْحَةً يَسْمَعُهَا مَنْ يَلِيهِ إِلَّا الثَّقَلَيْنِ). (الحديث ١٣٣٨ - طرف
في: ١٣٧٤)؛^{٤٩}

ئەنەسە کۆری مالیک (رەزای خۆی ئی) فەرمووی: خۆشەویست دروودی خۆی لەسەر بێ.
فەرمووی: (کاتی بەندە دایدەنن لەناو گۆرمەکیداو ھاوڕێکانی بەرەو
دواوە دەگەڕێنەو، هیشتا گوێی لە چرپە ی کەوشەکانیانە، دوو فریشتە
(کە ناویان نەکیرو مونکیرە) دەگەنەسەری و دایدەنیشین و پێی دەلێن:
باومرپت چییە دەربارە ی ئەم پیاو ؟ واتە: باومرپت چییە دەربارە ی
موحەمەد دروودی خۆی لەسەر بێ. فەرمووی: (جائەوێ موسوڵمان بێ دەلی:
ناگادارم کە ئەم پیاو کە ناوی موحەمەدی کۆری عەبدوللایە، بەندەو
پێغەمبەری خودایە، ئەوجا پێی دەگوترێ: ئا ئەو جێگە ی تۆ بوو لە
ئاگری دۆزەخا، سەیری کە، خودا بۆی گۆرپتەو بەو شوێنە خۆشە لە
بەهەشتا، جائەویش هەردوو جێگە کە بەچاوی خۆی دەبینی) حەزەرت
دروودی خۆی لەسەر بێ. فەرمووی: (بەلام بێروا) یافەر مووی: (بەلام ناپاک =
مونافیق = دوو ڕوو، کەهەمان پرسیاری ئی دەکەن دەلی: ئاگام لەهیچ
نییە، ئەوەندە هەیه سەیری دەمی خەلکم کردووە، ئەوان چییان گوتوو
منیش ئەوهم گوتوو! ئەوجا دەلێن دەک هەرنەزانیت ! نیت یەک گورزی
ئاسنینی ئی دەدەن، دەدەن لەنیوانی هەردوو گوێی، ئەوسا یەک قیزە دەکا
هەرچی لەدەورووبەر یەتی دەیبیستی، مرۆف و جنۆکە نەبی، ئەم دوو
رەگەزە نایبیستن !). (تاج/١/٥٨١ - ش/د/ت/ن).

(٤٩) أخرجه مسلم في الجنة وصفة نعيمها وأهلها، باب: عرض مقعد الميت من الجنة أو النار عليه، رقم: ٢٨٧٠.

نہم فرمودہ یہ لہ گہل نہر موودہ کی دوائ، بہ لکھہ کی رؤشنہ لہ سہر نہم بابہ تانہ

- سزای گۆر راستہ و ہہیہ.
 - پرسپاری نہ کیرو مونکیر ہہقہ.
 - مردوو لہ ناو گۆر دا دہ بیستی، قسہ دہکا، دادہ نیشی دہ بینی، قیزہ و ہاتوو ہاوار دہکا، چاوو گوئی و زمان و نہندامی تری ہہیہ، جہستہ ی ہہیہ، شتی بہ باشی لہ بیر دہمی نی، فریشتہ دہ بینی، شایہ توومان ی سوودی ہہیہ بوی، پیلینیانی لہ سہر تاوانی خوی لہ سہری دہکھوی !
 - گیانلہ بہرانی تر خوا پہنامان بدات. نامین - بیجگہ لہ نادہ میزادو جنوگہ - دہنگی مردوو دہ بیستن.
 - بہہشت و دۆزخ نیستا ہہن و دروستکراون.
 - دوعای خیر و شہر لہ پاش مردنیش کاریگہرییان ہہیہ.
 - ناشتن لہ شوینی پیروزو شوینی چاکدا پہسہندہ.
- ۶۳۹- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: (أُرْسِلَ مَلَكُ الْمَوْتِ إِلَى مُوسَى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَلَمَّا جَاءَهُ صَكُّهُ، فَرَجَعَ إِلَى رَبِّهِ، فَقَالَ: أُرْسَلْتَنِي إِلَى عَبْدٍ لَا يُرِيدُ الْمَوْتَ، فَرَدَّ اللَّهُ عَلَيْهِ عَيْنَهُ، وَقَالَ: ارْجِعْ فَقُلْ لَهُ يَضَعُ يَدَهُ عَلَى مَنْ ثَوْرٍ، فَلَهُ بِكُلِّ مَا غَطَّتْ بِهِ يَدُهُ بِكُلِّ شَعْرَةٍ سَنَةٌ. قَالَ: أَيُّ رَبِّ تَمَّ مَاذَا؟ قَالَ: تَمَّ الْمَوْتُ. قَالَ: فَالآنَ، فَسَأَلَ اللَّهَ أَنْ يُدْنِيَهُ مِنَ الْأَرْضِ الْمُقَدَّسَةِ رَمِيَةً بِحَجَرٍ). قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (فَلَوْ كُنْتُ تَمَّ لَأَرَيْتُكُمْ قَبْرَهُ إِلَى جَانِبِ الطَّرِيقِ عِنْدَ الْكَيْبِ الْأَخْمَرِ). (الحديث ۱۳۳۹ - طرف في: ۳۰۴۷) °.

ئەبو ھوریرە - دروودی خوی لەسەر بێ - فەرمووی کە پیغەمبەر - دروودی خوی لەسەر بێ - فەرمووی: (فریشتە ی گیان کێشان بە فەرمانی خودا دەچی بۆ لای پیغەمبەر موسا - دروودی خوی لەسەر بێ - کاتی دەگاتە خزمەتی، موسا مستە کوڵە یەکی ئی دەدا، چاویکی قەلپووج دەکا، جا فریشتە کە دەگەرێتە وە بۆ لای خودا و دەفەرموی: تۆ منت ناردوووە بۆ لای بەندەیی کە نایەوی بمری! جا خودا چاوی چاک دەکاتە وەو، دەفەرموی: بچۆرە وە بۆ لای و پێی بلی: دەستت دابنی لەسەر پستی جوانە گایی، چەند موو بوو بە ژێر دەستتە وە لەباتی ھەر مووی، لەو مووانە سائی تریش بژی، موسا فەرمووی: ئەو پەر وەردگارم! لەپاش ئەووە چی؟ فەرمووی: لەپاش ئەووەش ھەر مردنە، موسا فەرمووی: کەواتە با نیستا بی، بەلام داوی لە خودای گەورە کرد کەوا نزیک بکاتە وە لەخاک پیرۆزە وە کە بە قەد یەک بەردە ھاویژی بمینی بۆی! جا خوشە و یست - دروودی خوی لەسەر بێ - فەرمووی: ئەگەر نیستا من لەوی بوومایە گۆرە کەیم نیشان دەدان، کەوا لە تەنیش رێگە کە وە لە بن تەپۆلکە لە سوورە کە دایە، بەردە ھاویژیکی دەمینی بۆ بەیتول مەقدیس) (تاج/ ۴/ ۳۸۱ - ش):

بەلگە یە لەسەر ناشتنی تەرم لە شوینی پیرۆزدا، ھەروا لە تەنیش گۆری پیاو چاکانە وە.

ئەم جۆرە فەرموودە یە جۆرە غەیبیە تیکی وا تیا دا، باش وایە بەبی عیلم قەسە ی ئی نە کری.

نوێژ لەسەر تەرمی شەھید

۶۴۰ - عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَجْمَعُ بَيْنَ الرَّجُلَيْنِ مِنْ قَتْلَى أَحَدٍ، فِي تَوْبٍ وَاحِدٍ، ثُمَّ يَقُولُ: (أَيُّهُم

أَكْثَرُ أَخَذًا لِلْقُرْآنِ)، فَإِذَا أُشِيرَ لَهُ إِلَى أَحَدِهِمَا قَدَّمَهُ فِي اللَّحْدِ، وَقَالَ: (أَنَا شَهِيدٌ عَلَى هَؤُلَاءِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ)، وَأَمَرَ بِدَفْنِهِمْ فِي دِمَائِهِمْ وَلَمْ يُعَسَّلُوا، وَلَمْ يُصَلَّ عَلَيْهِمْ. (الحديث ١٣٤٣ - اطرافه في ١٣٤٥، ١٣٤٦، ١٣٤٧، ١٣٤٨، ١٣٥٣، ٤٠٧٩) ٥١:

جَابِرِي كُورِي عَهْدُ لَوْلَا (رمزي خوي لى بن) فِهْرَمُووى: بِيَّغِه مَبِهْر دروودى خوى له سمر
بى. شه هیده گانی شهرى نوحودى، دوو پیاو، دوو پیاو، ده خسته ناو يهك لؤ
جله وه له باتى كفن، ئه و جا ده يفه رموو: (كاميان له م دووانه، زياتر
قورئانى له بهر بووه، ئه وه يانى له ئه لحه ده كه دا ده خسته لای قيبله وه !).

وه فِهْرَمُووى (رمزي خوي لى بن) (له رۆژى قيامه تا من خۆم ناگادارى ئه مانه
ده كه م و ده بم به شايهت بۆيان و شايهت يان بؤ ده دم كه گيانى شيرينى
خۆيان، له پيناوى خودادا به خت كردوو، له پاشدا فه رمانى فه رموو كه
هر به خۆين و خوره كهى خۆيان وه ناشتيانن، نه شوڤردان و نه نوڤزيان
له سمر كرا) (تاج ١/٥٤٧ - ب/د/ت/ن).

٦٤١ - عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
خَرَجَ يَوْمًا فَصَلَّى عَلَى أَهْلِ أَهْلِ أَحَدٍ صَلَاتَهُ عَلَى الْمَيِّتِ، ثُمَّ انْصَرَفَ إِلَى الْمَنْبَرِ،
فَقَالَ: (إِنِّي فَرَطُ لَكُمْ، وَأَنَا شَهِيدٌ عَلَيْكُمْ، وَإِنِّي وَاللَّهِ لَأَنْظُرُ إِلَى حَوْضِي الْآنَ
وَإِنِّي أُعْطِيْتُ مَفَاتِيحَ خَزَائِنِ الْأَرْضِ أَوْ مَفَاتِيحَ الْأَرْضِ وَإِنِّي وَاللَّهِ مَا أَخَافُ
عَلَيْكُمْ أَنْ تُشْرِكُوا بَعْدِي، وَلَكِنْ أَخَافُ عَلَيْكُمْ أَنْ تَنَافَسُوا فِيهَا). (الحديث
١٣٤٤ - اطرافه في: ٣٥٩٦، ٤٠٤٢، ٤٠٨٥، ٦٤٢٦، ٦٥٩٠) ٥٢:

(٥١) لم يوافقته مسلم علي تخريجه (فتح / ٣ / ٣٠٦ ح / ١٣٩٤ خاتمة) - المترجم
(٥٢) أخرجه مسلم في فضائل النبي صلى الله عليه وسلم ، باب: حوض نبينا صلى الله
عليه وسلم وصفته (ج/ ١٥ ص ٥٧/ طبقة ٢. شرح صحيح مسلم للنووي). - المترجم

عوقبەى كورپى عامر (رمزى غوى لى بىز) دەفەر موۋ: پۇزى پىغەمبەر درودى
 خوى لەسر بىز. لەپاش ھەشت سال لە شەھىد بوونى شەھىدانى ئوھود، لەمال
 دەرچوو، پۇشت نوڭزى مردووى لەسەر شەھىدانى غەزى ئوھود كرد،
 لەپاشا كەگەراپەوھ بۇ مەدىنە درودى خوى لەسر بىز. پۇشتە سەر دوانگەكەو، وەك
 خواخافىزى لەزىندوووان و مردوووان بگا، فەر موۋ: (خۆم بەرايى و
 پىشەرەوتانم لەپىش گەلى ئىسلامى خۆمەوھ دەرپۇم، تائەوان دىن ھەوزى
 كەوسەريان بۇ نامادە دەكەم، خۆم چاودىڭم بەسەرتانەوھ لەھەردوو
 جىھاندا كىردەموكانى ئۆھم پى نىشان دەدرى و لە قىامەتدا شاھەتتە بۇ
 دەدەم، سوڭىندم بەخودا مەن ئىستاكە لەم دەمەدا ھەوزى كەوسەر - كە
 ھەوزى تايبەتى خۆمەو ژوانگەى خۆم و ئۆمەتمەو پىشوازى ئۆمەتمى لە
 بەھەشتا لەسەر دەكەم - ئا ئىستا وا لەبەرچاوم و، بەچاوى سەر تەماشى
 ئەو ھەوزە دەكەم، بىگومان كلىلەكانى گەنجىنەكانى زەوى ھەموو
 خەلاتكراون بە مەن، يا فەر موۋ: كلىلەكانى زەوى دراون بە مەن، كەواتە:
 زوو يادىرەنگ گەلى ئىسلام دەست دەگىر بەسەر ئەو ولاتانەدا، بەخودا
 تازە مەن مەترسىم لەوھ نەماوھ كە ئۆھ خوا نەخواخستە، لەپاش مەرگى
 مەن بچنەوھ سەر بىتپەرستى و فرەخودايى و شتى واو دەست بىكەنەوھ بە
 بىتپەرستى، بەپشتى خودا شتى واتازە لەتىكرى ئۆمەتم رووناداتەوھ، تاك
 و تەرايش ئەو گىرنگەى نىيە، بەلام ترسى ئەوھم لىتان ھەيە، كەئىوھش
 وەك نەتەوھكانى تىرى پىش خۇتان، كە لەسەر پىروپىتى دنيا، لەناو خۇتاننا
 بچن بەگىز يەكاو تىك بەربىن و لەناوبچن وەك چۆن ئەوان لەسەر شتىوا
 لەناوچوون). (تاج ۴/ ۳۶۸ + تاج ۱۰/ ل ۵۶/۱).

داواى نيمان هينان له منال دهكرى

۶۴۲- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَخْبَرَهُ أَنَّ عُمَرَ انْطَلَقَ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي رَهْطٍ قَبْلَ ابْنِ صَيَّادٍ، حَتَّى وَجَدُوهُ يَلْعَبُ مَعَ الصَّبْيَانِ، عِنْدَ أُطَمِ بَنِي مَعَالَةَ، وَقَدْ قَارَبَ ابْنُ صَيَّادٍ الْحُلَمَ، فَلَمْ يَشْعُرْ حَتَّى ضَرَبَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدَهُ، ثُمَّ قَالَ لِابْنِ صَيَّادٍ: (تَشْهَدُ أَنِّي رَسُولُ اللَّهِ)، فَتَطَرَّ إِلَيْهِ ابْنُ صَيَّادٍ، فَقَالَ: (أَشْهَدُ أَنَّكَ رَسُولُ الْأُمِّيِّينَ)، فَقَالَ: ابْنُ صَيَّادٍ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (أَتَشْهَدُ أَنِّي رَسُولُ اللَّهِ)، فَرَفَضَهُ، وَقَالَ (آمَنْتُ بِاللَّهِ وَبِرَسُولِهِ)، فَقَالَ لَهُ: (مَاذَا تَرَى ؟) قَالَ ابْنُ صَيَّادٍ: يَأْتِينِي صَادِقٌ وَكَاذِبٌ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (خُلِّطَ عَلَيْكَ الْأَمْرُ). ثُمَّ قَالَ لَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (إِنِّي قَدْ خَبَأْتُ لَكَ خَبِيئًا). فَقَالَ ابْنُ صَيَّادٍ: هُوَ الدُّخُّ، فَقَالَ: (اخْسَأْ، فَلَنْ تَعْدُوَ قَدْرَكَ)، فَقَالَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: دَعْنِي يَا رَسُولَ اللَّهِ أَضْرِبْ عُنُقَهُ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (إِنْ يَكُنْهُ فَلَنْ تُسَلِّطَ عَلَيْهِ وَإِنْ لَمْ يَكُنْهُ فَلَا خَيْرَ لَكَ فِي قَتْلِهِ). (الحديث ۱۳۵۴ - اطرافه في: ۳۰۵۵، ۶۱۷۳، ۶۶۱۸).

وَقَالَ سَالِمٌ سَمِعْتُ ابْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، يَقُولُ: انْطَلَقَ بَعْدَ ذَلِكَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَبِي بَنُ كَعْبٍ، إِلَى التَّخْلِ فِيهَا ابْنُ صَيَّادٍ، وَهُوَ يَخْتَلُ أَنْ يَسْمَعَ مِنْ ابْنِ صَيَّادٍ شَيْئًا، قَبْلَ أَنْ يَرَاهُ ابْنُ صَيَّادٍ، فَرَأَاهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ مُضْطَجِعٌ، يَعْنِي فِي قَطِيفَةٍ، لَهُ فِيهَا رَمْزَةٌ أَوْ زَمْرَةٌ، فَرَأَتْ أُمُّ ابْنِ صَيَّادٍ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يَتَّقِي بِجُدُوعِ التَّخْلِ، فَقَالَتْ لِابْنِ صَيَّادٍ: يَا صَافٍ وَهُوَ اسْمُ ابْنِ صَيَّادٍ، هَذَا مُحَمَّدٌ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَتَارَ ابْنُ صَيَّادٍ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (لَوْ تَرَكْتُهُ بَيْنَ). (الحديث ۱۳۵۵ - اطرافه في: ۲۶۳۸، ۳، ۳۳، ۶۱۷۴، ۳۰۵۶) ۵۳:

عهبدو لائی کوری عومەر - (رمزای خوایان ئی بئ) - فهرمووی: عومەری کوری خەتتاب (رمزای خۆی ئی بئ) لە گەڵ دەستەیی لە یارانی پیڤە مەهردا - دروودی خۆی لەسەر بئ: لە خزمەتی حەزەرەتدا دەرچوون - دروودی خۆی لەسەر بئ: بۆ سووسە کردنی باسی ئیبنو صەییاد، کە دەیدۆزنەو، دەروانن لەناو دەستەیی منالاً یاری دەکات لەلای قەلاکەیی بەنی مەغالە لە مەدینە، ئەو کاتە ئیبنو صەییاد نزیکێ ڕەسییدە بوون بوو، ئیبنو صەییاد بە خۆی نازانی هەتا پیڤە مەهر - دروودی خۆی لەسەر بئ: لە پشتمەو دەستی دەمالی بە پشتیدا، لە پاشا فهرمووی: (نایا شایەتی دەدەیی کە من پیڤە مەهری خودام؟) جا ئیبنو صەییاد تەماشای پیڤە مەهری کردو گوتی: شایەتی دەدەم کە تۆ پیڤە مەهری عەرەبە نە خویندەوارە بێ سەوا دەکانی، ئەنجا گوتی: ئەی تۆ شایەتی دەدەیی کە من پیڤە مەهری خودام؟ پیڤە مەهریش - دروودی خۆی لەسەر بئ: شتی وای نە سەلاندو فهرمووی: (باو ڕم بە خودا و پیڤە مەهرانی خودا هەیه) ئەنجا پیڤە مەهر - دروودی خۆی لەسەر بئ: پێی فهرموو: (لە هەواڵە نەئینییهکان، لە دەنگوباسی غەیب چی ئی دەزانی؟) گوتی: راستیشم بۆ دئی و درۆیشم بۆ دئی.

پیڤە مەهر - دروودی خۆی لەسەر بئ: فهرمووی: (سەریان ئی شیواندووی) لە پاشا پیڤە مەهر - دروودی خۆی لەسەر بئ: فهرمووی پێی: (من شتیکم بۆ گرتوویتە ناو دڵم، نایا دەتوانی کە هەلێ بەئینی و بزانی چی وا لە دڵما) گوتی: ئەو دۆخخە! پیڤە مەهر - دروودی خۆی لەسەر بئ: پێی فهرموو: (چغەت ئی بئ! رادەت ناکەوئ لە پلە و پایەیی خۆت - کە پلەیی کۆلەنانی و کاهینییه - سەرکەویت و پەیی بە غەیبی خودایی ببەیی و بچیتە پایەیی پیڤە مەهران).

عومەری کوری خەتتاب (رمزای خۆی ئی بئ) فهرمووی: (ئەی پیڤە مەهری خودا لێم گەڕی با لە گەردنی بدم، پیڤە مەهر - دروودی خۆی لەسەر بئ: فهرمووی: (ئەگەر ئەو بئ - واتە: ئەگەر ئیبنو صەییاد جەجال بئ - تۆ دەرەقەتی نایەیی،

خُوْ نه گهر نه ویش نه بیْ خیر له کوشتنیدا نییه بوْ تو). (تاج/ ۱۰- ۲۴۸- ز - ۹۶ - ش د ت).

عه بدوللای کورې عومهر - (رمزی خوابان لی بی- فهرمووی: له پاشدا جاریکی تریش پیغه مبهه - (دروودی خوی لسهه بی- خوی و ئوبه یی کورې که عب چوون بوناو نه و باخه خورمایه ی که ئیبنوصه ییاد له وئ بوو، پیغه مبهه - (دروودی خوی لسهه بی- خوی دهادیه په نا بنکی داره خورماکان و له پال قه دی داره خورماکانه وه، به ماته مات به نه سپای ده چووه پیشه وه، به لکو پیش نه وه ی که له ئیبنوصه ییاد ناشکرا بی، به دزه شتیکی لی بیستی، ئیبنو صه ییاد له سهه رایه خی پال که وتبوو، له ناو پارچه یی قه یفه دا بوو، له بهر خویه وه له ناو قه دیفه که دا ورته ورتی بوو، دایکی ئیبنوصه ییاد له وکاته دا پیغه مبهه ی بی، که وا خوی دهادیه په نا قه دی داره خورماکان، له بهر نه وه کوره که ی ناگادار ده کاته وه و بانگی ده کا: صافی! نه وه مو حوممه ده. ئیبنوصه ییاد راده په ر، پیغه مبهه - (دروودی خوی لسهه بی- فهرمووی: (نه گهر دایکی لی بگه رای) خوی ناشکرا ده کرد).

۳۴۶- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: (كَانَ غُلَامٌ يَهُودِيٌّ، يَخْدُمُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَمَرِضَ، فَأَتَاهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَعُوذُهُ، فَقَعَدَ عِنْدَ رَأْسِهِ، فَقَالَ لَهُ: (أَسْلِمَ) فَتَنَظَرَ إِلَى أَبِيهِ وَهُوَ عِنْدَهُ، فَقَالَ لَهُ: أَطْعَمَ أَبَا الْقَاسِمِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَأَسْلَمَ، فَخَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يَقُولُ: (الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَلْقَدَهُ مِنَ النَّارِ). (الحديث ۱۳۵۶ - طرفه في: ۵۶۵۷) ٥٤

نه نهس (رمزی خوی لی بی) فهرمووی: جاران له مه دینه کورپکی جووله که هه بوو، خزمه تی پیغه مبهه ی ده کرد، کوره که نه خوش که وت، پیغه مبهه .

دروودی خوی لسمیر بن- چوو بۆ سهردانی، له سهرینهوه دانیشته و پێی فهرموو: (موسولمان ببه) کوردهکیش باوکی له لایهوه بوو سهیریکی باوکی کرد، باوکیشی پێی گوت: به گوی ئه بو القاسم بکه، جا ئه ویش موسولمان بوو، پێغه مبه ریش -دروودی خوی لسمیر بن- که ته شریفی هه لساو رویشته فهرمووی: (سوپاس بۆ خودا که له ناگری دۆزمخ رزگاری کرد). (تاج/ ۴/ ۱۸۵).

۶۴۴- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (مَا مِنْ مَوْلُودٍ إِلَّا يُولَدُ عَلَى الْفِطْرَةِ، فَأَبَوَاهُ يُهَوِّدَانِهِ، أَوْ يُنَصِّرَانِهِ، أَوْ يُمَجِّسَانِهِ، كَمَا تُنْتَجُ الْبَهِيمَةُ بِهَيْمَةٍ جَمْعَاءَ، هَلْ تُحِسُّونَ فِيهَا مِنْ جَدْعَاءَ). ثُمَّ يَقُولُ أَبُو هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: (فِطْرَةَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ). (الحديث ۱۳۵۹- اطرافه في: ۱۳۵۸، ۱۳۸۵، ۴۷۷۵، ۶۵۹۹) °°

ئه بو هورمهیره (زمای خوی ئی بن) دمهفرموی: (له پێغه مبه ری خۆشه و یسته وه -دروودی خوی لسمیر بن- (هه موو مندائی کاتی له دایک ده بی، به سروشت، به خودا کرد نامادهیه بۆ قه بوئی ئایینی پاک، ئه گهر وازی ئی به یئرئ بهردهوام ده بی له سهر خوداناسی، به لام له وه ودوا باوک و دایکی و نه ریت و ده ستوو رو باوی ناو کۆمه ل ده یگۆرن و له رێ دهری ده که ن، جابه یه ده یکه ن به جووله که، هه یه ده یکه ن به گاور، هه یه ده یکه ن به ئاگر په رست، هه یه ده یکه ن به جوړئ تر، به ئی هه موو مندائی، هه رو ده ک چۆن به چکه ی ئازده ل و مالات له سهرمه تاوه، به ته واوی و به بی که م و کورێ له دایک ده بن: ئه وه تانی نابین که به چکه یی له و به چکانه، له کاتی له دایک بووندا، لووتی برابی، یا گوپی قرتابی، یا که می و کورتی و ناته واوییه کی هه بی، به لام

پاش له‌دايك بوون، لیان کۆل ده‌کری، یان لووت و گوو و ده‌ست و قاجییان، هی هه‌ندیکیان ده‌قرتی (۱) ئینجا نه‌بو هوره‌یره (رمزی خوی ئی بی) فه‌رمووی: نه‌گهر چه‌زیش ده‌که‌ن بو پشستیوانی ئه‌م باسه ئه‌م ئایه‌ته بخویننه‌وه: ﴿فَطَرَهُ اللَّهُ الَّذِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا لَا تُبْدِلُ لِخَلْقِ اللَّهِ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ - ۳۰/۲۰﴾

واته: نه‌و ره‌وشت و سروشته پا‌که خودا کرده بگرن، که خودای گه‌وره له سه‌ره‌تاوه، به‌نی ئاده‌میزادی له‌سه‌ر دروست کردووه، نه‌وه ئایینی راستی دروستی ده‌ستکردی خودا خو‌یه‌تی، بو‌یه هه‌رگیزو هه‌رگیز گۆرینی بو نییه). (تاج/۱/۳۸- س/د/ت).

داوای باوهر هینان له بی بروا له‌کاتی سه‌ره مه‌رگا

۶۴۵- عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ رَحِمَهُ اللَّهُ عَنْ أَبِيهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ: لَمَّا حَضَرَتْ أَبَا طَالِبٍ الْوَفَاةُ، جَاءَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَوَجَدَ عِنْدَهُ أَبَا جَهْلٍ بْنُ هِشَامٍ، وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي أُمَيَّةَ بْنِ الْمُغِيرَةِ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِأَبِي طَالِبٍ: (يَا عَمُّ! قُلْ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، كَلِمَةً أَشْهَدُ لَكَ بِهَا عِنْدَ اللَّهِ) فَقَالَ أَبُو جَهْلٍ، وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي أُمَيَّةَ: (يَا أَبَا طَالِبٍ، أَتُرْغَبُ عَنْ مِلَّةِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ، فَلَمْ يَزَلْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَعْزِضُهَا عَلَيْهِ، وَيَعُودَانِ بَيْنَكَ الْمَقَالَةَ، حَتَّى قَالَ أَبُو طَالِبٍ آخِرَ مَا كَلَّمَهُمْ هُوَ عَلَى مِلَّةِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ، وَأَبَى أَنْ يَقُولَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (أَمَّا وَاللَّهِ لَأَسْتَغْفِرَنَّ لَكَ مَا لَمْ أَتُكِّمْ أَنَّهُ عَنْكَ)، فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى فِيهِ: (مَا كَانَ لِلنَّبِيِّ) الْآيَةِ. (الحديث ۱۳۶۰- اطرافه في: ۳۸۸۴، ۴۶۷۵، ۴۷۷۲، ۶۶۸۱) ۵۶:

(۵۶) أخرجه مسلم في وفاة أبي طالب، انظر شرح صحيح مسلم للنووي ج ۱ / ص ۲۱۳، باب الدليل علي صحة إسلام من حضره الموت..
- المترجم -

سه عیدی کوری موسویب (رمزی خوی ئی بی) فهرمووی: باو کم (رمزی خوی ئی بی)
 فهرمووی: کاتی نیشانهی مردن له ئه بوتالیب دیاریداو هاته سه مردن،
 پیغه مبه درووی خوی لسه بی. چوو بۆلای، له و کاته دا ئه بوجه هل و عه بدوللای
 کوری نه بو ئومه ییه کوری موغیره ی له لا بوون، پیغه مبه درووی خوی لسه بی.
 فهرمووی: (ئه ی مامه بلی: لا اله الا الله، دیکم به به لگه ی باو پرو شایه تیت
 بو ددهم له لای خودا له سه رئه وه که تو ئه م ووشه پرۆزه یه قه بوول
 کردوه). به لام ئه بوجه هل و عه بدوللای کوری ئومه ییه - که له و کاته دا
 له وئ بوون - چوونه بن کلێشه ی و پیان گوت: ئه ی ئه بوتالیب! دمه وئ
 له ئایینی عه بدولوته لیب و باووباپیری خۆت لابه دیت و حاشای ئی بکه یه ؟
 ئیتر ئه مانه که ئی قسه یان له م باریه وه له که ئدا کردو دلیان سارد مر کرده وه،
 هه موو جارئ که پیغه مبه درووی خوی لسه بی. دمیدا به گویدا که شایه تمان به یئی،
 ئه وانیش وه ک شملئ شه ر به ر په رچیان دده یه وه دووباره دمیانگوته وه: ئای
 حاشا ده که ی له میلله ت و ئایینی باووباپیری خۆت، هه تاکوو دواقسه ی
 ئه وه بوو گوتی پیان: که ئه وه له سه ر ئایینی عه بدولوته لیبی باوکیتی، وه
 قاییل نه بوو که بلی: لا اله الا الله. ئیتر پیغه مبه درووی خوی لسه بی. فهرمووی:
 (ئه دی به خودا هه ربۆت ده پارێمه وه داوای لیخۆش بوونت له خودا بو
 ده کم، به ممرجی خودا ئه وه م ئی قه دهغه نه کات جا خودای که وره مه زن ئه م
 ئایه ته ی نارد ه خواره وه، که ده فهرموئ: ﴿مَا كَانَ لِلنَّبِيِّ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَنْ
 يَسْتَغْفِرُوا لِلْمُشْرِكِينَ وَلَوْ كَانُوا أُولِي قُرْبَى مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُمْ أَصْحَابُ
 الْجَحِيمِ﴾. (سورة التوبة). (تاج/ ۶ ل- ۲۱۲ ش).

رافه و شیکردنه وه:

۱. ئه بو تالیب که مامه ی هه قی پیغه مبه ره، واته: برای دایک و

باوکیه تی، ناوی عه بدوله نافی کوری عه بدول موته لیبه، باوکی نیمامی
عه لیبه.

۲. ئەبو جەهل بە کافری کوژراوه لە غەزای بە دردا (بڕ/ تاج/ ۸/ ل ۲۰۸).

ناوی عەمری کوری هاشمی کوری موغیرە ی مەخزوومیە، کەمێ خێل
بوو، مابون بوو واتە: بەدناو بوو، مەشهورە بە فیرەوونی ئەم ئوممەتی
ئیسلامە، کاتی پێغەمبەر درودی خوی لەسەر بێ هەوایی کوشتنی بیست، خۆی چوو
بۆ سەر لاشەکە ی تابزانی راستە کوژراوه، کە بینی تۆپاوه، راوەستا
لەسەری و فەرمووی: (سوپاس بۆ خودا کە بەهۆی کوشتنی ئەم
ستەمکارە وە ئیسلام و موسوڵمانانی سەر بە زرکرد) سێ جار وای فەرموو.
ئەبو جەهل زۆر ئازاری پێغەمبەر و موسوڵمانانی دەدا (بڕوانە: بەرگی
یە کەم لەم کتێبە پیرۆزە فەرموودە ی ژمارە ۱۷۲). ئەم مەلەوونە یە کەم
کەس بوو، کە لەسەر دەمی ئیسلامدا سەری ببری، کاتی پێغەمبەر بە
کوژراوی چوو سەر لاشەکە ی فەرمووی: (ئە ی دوژمنی خودا! سوپاس بۆ
ئەو خودایە ی کە ریسوای کردی، ئەمە فیرەوونی ئەم ئوممەتە بوو،
سەرۆکی پێشەوایانی بێ پر واکانە) ئەوجا کورنوشیکی سوپاسی بۆ خودا
برد، لاشەکە ی توو پر درایە بیرە کە ی بە درهوه.

۱. عەبدوللای کوری ئەبو ئومەییە، گەرچی لە پێشدا زۆر ئازاری
موسوڵمانانی داوه، دوژمنایە تی یەکی سەختی بە رابەر بە پێغەمبەر درودی
خوی لەسەر بێ ئەنجامداوه، بە لām لە پێش ئازادکردنی شاری مەککە دا ئیسلام
بووه، وە ئیسلامیکی جوانی ئی دەرچوو، پورزای پێغەمبەر درودی خوی لەسەر بێ.
دایکی ناوی عاتیکە ی کچی عەبدولوتە لیبه، برای باوکی حەزررەتی
ئومموسە لە مە ی هاوسەری پێغەمبەر درودی خوی لەسەر بێ. لە خزمەت
پێغەمبەر دا نامادە ی فەتوحی مەککە و غەزای حونەین و غەزای تائیف

بووه، له غه زای تائیف تیرئ بهری دهکھوئ، بهو تیره شهید دهبی. (بر: تاج/ ۳ ل/ ۱۳۹ ف/ ۶).

۲. سه عیدی کوږی موسه ییه بی کوږی هه زن. سه عید تابعیه، باوکی و باپیره صه حابی بوون، له مه کهوه کوچیان کرد بو مه دینه، موسه ییه ب بازارگان بوو، لهو کو مه له یه، که له ژیر دره خته که ی شه جهره توول ریضواندا په یمانی به ست له گه ل پیغه مبه ردا، هه وت فه رمووده ی گپرا ته وه، سیانیان له بوخاری پیر وژدا هه یه. هه زن پوژی ئازاد بوونی مه که ئیسلام بوو، په کی که بوو له پیا و ما قولانی قورپش، ناماده ی شه ری یه مامه بوو، له کاتی جینشینی نه بوبه کردا له پوژده که ی شه ری یه مامه دا شه هیدکرا، ره زاو ره حمه تی خوداو به ره که تی خودا له خو ی و له موسه ییه بی کوږی و سه عیدی کوږه زای. سه عید تابعیه، په کی که له رجالی صه حیه ین په کی که له مه لا گه وره کانی مه دینه، که ناوداران به (فقهاء المدینه) له نزیکه ی چل هاوړپی پیغه مبه ره وه فه رمووده ی گپرا وه ته وه، داده نرئ به سه رومری تابعین، له سالی سییه می جینشینی عومه ری کوږی خه تابدا له دایک بووه، له سالی نه وه دو چواری کوچیدا له سه رده می جینشینی وه لیدی کوږی عه بدوله لیک دا، فه رمانی هه قی به جیه ئاوه و مردووه، ره زاو ره حمه تی خوا له م کوږو باوک و باپیره بی. (بروانه: تاج / ۵ ل — ۳۳۱ + تاج/ ۱۰ ل — ۱۶۱ ف — ۱ + عمده القاری و/ ۸ ص ۱۸۰ العمده / ۲۲ ص ۲۰۷ + ئیصابه و ئیستیعب، له ناوی (حزن و مسیّب) دا.

۳. نه م فه رمووده یه:

أ- داده نرئ به مورسه لی صه حابی، چونکه له کاتی نه م پروودا وه دا، که نه م گفتوگو یه له نیوانی پیغه مبه رو نه بوتالیب و نه واندا پروودا وه، نه موسویب و نه هه زنی باوکی موسوئمان نه بوون و، موسه ییش روونی

نہ کردوہ تہ وہ کہ نہم فہرموودہ یہی لہ کی بیستوہ، بہ لام مورسلی
صہ حابی بریاری مہرفووعی ہہیہ، چونکہ صہ حابہ ہہموویان عدولن.
ب۔ نہم فہرموودہ یہ کہ بوخاری و موسلیم گیراویانہ تہ وہ، دادہ نری
بہیہ کی لہ فہرموودہ تہ فردہ کانی صہ حیجہین چونکہ نہم فہرموودہ یہ
کہ موسہیب دہیگیریتہ وہ، موسہیب یہک راوی ہہیہ، کہ سہ عیدی
کورپہ تی، بہ لایہ نی کہ مہ وہ بو تہ وہی رمفعی جہ ہالہ، لہ راوی ببی دہبی
دوہ راوی ببی، بہ لام چونکہ صہ حابہ ہہموویان دادہ رومرن تاقہ یہک
راویشی ہہبی بہ سہ.

باسی خوتند نہ وہی ناموزگاری لہ سہر گورہ

دانیشتن لہ دہوری ناموزگار

۶۴۶- عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كُنَّا فِي جَنَازَةٍ فِي بَقِيعِ الْغَرْقَدِ، فَأَتَانَا
النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَعَدَ وَقَعَدْنَا حَوْلَهُ، وَمَعَهُ مِخْصَرَةٌ، فَكَتَبَ، فَجَعَلَ
يَنْكُتُ بِمِخْصَرَتِهِ ثُمَّ قَالَ: (مَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ، مَا مِنْ نَفْسٍ مَنفُوسَةٍ، إِلَّا كُتِبَ
مَكَائِلُهَا مِنَ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ، وَإِلَّا قَدْ كُتِبَ: شَقِيَّةٌ، أَوْ سَعِيدَةٌ) فَقَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ
اللَّهِ، أَفَلَا تُتَكَلَّمُ عَلَى كِتَابِنَا وَكَدِّعِ الْعَمَلِ، فَمَنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ السَّعَادَةِ فَسَيَصِيرُ
إِلَى عَمَلِ أَهْلِ السَّعَادَةِ وَأَمَّا مَنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ الشَّقَاوَةِ فَسَيَصِيرُ إِلَى عَمَلِ أَهْلِ
الشَّقَاوَةِ؟ قَالَ: (أَمَّا أَهْلُ السَّعَادَةِ فَيُيسَّرُونَ لِعَمَلِ السَّعَادَةِ، وَأَمَّا أَهْلُ الشَّقَاوَةِ
فَيُيسَّرُونَ لِعَمَلِ الشَّقَاوَةِ). ثُمَّ قَرَأَ: (فَأَمَّا مَنْ أُعْطِيَ وَاتَّقَى، وَصَدَّقَ بِالْحُسْنَى ...)
الآيَةِ. (الحديث ۱۳۶۲- اطرافہ فی: ۴۹۴۵، ۴۹۴۶، ۴۹۴۷، ۴۹۴۸، ۴۹۴۹، ۶۲۱۷، ۶۶۰۵، ۷۵۵۲) ۵۷:

(۵۷) أخرجه مسلم في القدر، باب: كيفية خلق آدمي في بطن أمه وكتابة رتبه..

پیشہوا علی (رمزی خوئی فی ہر) فہرمووی: لہ گہل تہرمیک بووین،
 لہ گۆرستانی بہ قیول غرقہد، پیغہمبہر - دروودی خوئی لہسہر ہر۔ تہ شہریضی ہات
 بۆلامان، پیغہمبہر - دروودی خوئی لہسہر ہر۔ تہ شریضی دانیشٹ، ئیمہیش لہدہوری
 دانیشٹین، حہزمت دار دەستیکی بہدہستہوہ بوو، سہری دانہواندو مات
 بوو، خوؤش خوؤش داردہستہکەوی دەخشاند لہ عہرزہکە، وەک کەسێ
 بہرۆشی شتێ بۆو بیر بکاتہوہ، ئہوجا فہرمووی: (یہک بہیہکتان، یہک
 بہیہکی دروست کراوان، لہسہرہتاوہ، لہ ئہزەلدا جیگہی ہەم لہ بہہہشت
 و ہەم لہ دۆزەخدا نووسراوہ، ہەرۋا نووسراوہ کە بہدبہختہ یا
 بہختہورہ). پیاویکیش لہیاران فہرمووی: ئہی پیغہمبہری خودا ! جا
 کەواہیہ بۆ بہو نووسراوہمان پشت نہبہستین و پشتی ئی نہدہینہوہو ئیتر
 واز لہ کاروکردہوی چاکہ بہینین، ئیمہ چی بکەین و چی نہکەین، بئی
 سوودہ، چونکہ جیگہمان لہ بہہہشتا، لہدۆزەخدا لہپیشدا، لہ ئہزەلہوہ
 دیاریکراوہ. فہرمووی - دروودی خوئی لہسہر ہر: ئیوہ لہکاری چاکہ سارد مہبنہوہو
 کارو کردہوی خۆتان بکەن، قەدەر سہریکی خوداییہ، چارہنووس رازیکی
 خوداییہ، ہۆش و ئەقڵی ئیوہ دەرکی حکمەت و دانایی ئەو نہینییہ
 ناکات، ہەرکەسێ لہئەزەلدا، لہزانستی خودادا بۆ کوئی دروست کرابی،
 ریگہی ئەوئی دہگری، جا لہسہر ئەم بنیاتہ بہختیار ریگہی چاکہ دہگری
 و بہدکار ریگہی خرابہ، بہم پییہ کاری باش نیشانہی بہہہشت و خراب
 نیشانہی دۆزەخہ).

ئینجا پیغہمبہر - دروودی خوئی لہسہر ہر: لہ بۆ پشتیوانی ئەم مہسەلہیہ، ئەم
 ئایہتہی خویندہوہ کە دہفہرموئی: ﴿فَأَمَّا مَنْ أَعْطَى وَاتَّقَى وَصَدَّقَ بِالْحُسْنَى
 ... ۷۵-۹۲-۷﴾.

واتہ: جا ہەرکەسێ مالی خوئی لہریگہی خوادا بداو، زہکات و

سہر فیترو بہشی بہ شدارانے لی بداو، لہ خودا بترسی و کو لہ گوناہ و تاوان بکاتہوہ، پہلاماری سہرو نامووس و مالی خہلکی نہدا، وہ لہ ہمان کاتدا پکی وابی کہ چاکہ چاکہ یہو خراپہ خراپہ یہ، ئہوہ ئیمہش کہ خودای بہہقی ئیوہین ئہو کہسہ دہخینہ سہر ریگہی چاکہو، نامادہی دہکہین بو گہیشتن بہپلہی باش کہ شادبوونہ بہ دیداری خودای مہزن و چوونہ ناو بہہہشتی بہرینہ (۱). (بر: تاج/۷ ل/۲۵۳ ف/۱).

باسی خو کوشتن

۶۴۷- عَنْ ثَابِتِ بْنِ الصَّحَّاکِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (مَنْ حَلَفَ بِمِلَّةٍ غَيْرِ الْإِسْلَامِ، كَاذِبًا مُتَعَمِّدًا فَهُوَ كَمَا قَالَ، وَمَنْ قَتَلَ نَفْسَهُ بِحَدِيدَةٍ عَذَّبَ بِهِ فِي نَارِ جَهَنَّمَ). (الحديث ۱۳۶۳- اطرافہ فی: ۴۱۷۱، ۴۸۴۳، ۶۰۴۷، ۶۱۰۵، ۶۶۵۲)^{۵۸}

ثابتی کوری ضحاک (رمزی خوی لی ہن) لہ پیغہ مبہرہوہ - درودی خوی لہ سہر ہن- دمہرموی: ہہر کہسی سویند بخوا بہ میللہتی غہیری ئیسلام، وہک ئہوہ بہ قہستی دل بلی: ئہگہر ناپاکی لہگہلی خوّم بکہم جوولہکہ ہم، وہ لہپاشا دروزن دہرچی و ناپاکی لہگہلی خوی بکا، ئہوہ وہک خوی دہلی وایہ، بہو قسہیہی کافر دہبی، وہ کہسی بہ شتی خوی بکوژی لہناو ناگری دوزہ خیشا، دیسانہوہ بہو شتہیہ سزا دہدریتہوہ، لہعنہت و نہفرمت کردنیش لہ موسولمان بہ قہد کوشتنہکہی گوناہو، موسولمان چی لہعنہتی لی بکہیت و چی بیکوژی چوون یہکہ، وہ ئہو کہسہی بہموسولمان بلی: ئہی بی بروا ! ئہی کافر ! ئہوہ وہک بیکوژی وایہ (تاج/۲ ل/۳۲۵ ف/۳ - ش/د/ت/ن).

رافه و شیکردنه وه:

ثابیتی کوپی ضحاک نه نصاریه، له کومه ئی اصحاب الشجره یه، که پیان دهوتریت: تاقمه ی به یعه تولپیزوان، به لام نه وکاته منال بووه، ناماده ی غه زای به درو صولخی حوده ییبیه و غه زای خه نده ق وحه مرائول نه سه د بووه. له اصابه دا دمفه رموی: له سائی سئی بیعته تدا له دایک بووه، واقیدی دمفه رموی: له سئی کۆچیدا له دایک بووه و له چل و پینج دا مردووه.

۶۴۸- عن جندب رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: (كَانَ بِرَجُلٍ جَرَّاحٌ فَقَتَلَ نَفْسَهُ فَقَالَ اللَّهُ بَدَرْنِي عَبْدِي بِنَفْسِهِ حَرَمْتُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ). (الحديث ۱۳۶۴ - طرفه فی: ۳۴۶۳) ۵۹:

جوندوب (رغزای خوی ئی بن) له پیغه مبه ره وه - جروودی خوی لسه ر بن - دمفه رموی (له نه ته وه کانی پیش ئیوه کابرای دهبی، زامار دهبی، جا ئارامی ئی هه لده گیرئ و چه قوی دینی و دهستی خوی پی له ت له ت دهکا، ئیتر خوی نه که ی ناگیر سیته وه، تاده رمی، خوی گه وره پیش دمفه رموی: (نهم به نده یه م دهست پیشکهری ئی کردم و په له ی له مردنی خوی کردو ئارامی نه گرت له ژیرباری خودادا، وامنیش له سه ر نه وه به هه شتم له و حه رام کرد). (تاج ۳۹/۹/ فت۱):

رافه و شیکردنه وه:

جندوبی کوپی عه بدوللای کوپی سوفیانی بوجه لی، له کوفه داده نیشت، له پاشا له به صره، ناودار بوو به جوندبی خیر، له پاش فیتنه که ی

ثیبنو زووبهیر مردووہ، (رمزی خوی لایسن) •

۶۴۹- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (الَّذِي يَخْنُقُ نَفْسَهُ يَخْنُقُهَا فِي النَّارِ، وَالَّذِي يَطْعُنُهَا يَطْعُنُهَا فِي النَّارِ). (الحديث ۱۳۶۵ - طرفه في: ۵۷۷۸) ۶۰

نهبو هوريره (رمزی خوی لایسن) فہرمووی: پیغہمبہر دروودی خوی لاسمر ہن۔
فہرمووی: (ہرکہسی لہم جیہانہدا بہ ہرشتی، یا بہ ہمرجوڑی خوی بکوڑی لہقیامہ تیشدا دیسانہوہ بہو شتہ سزا ددری، بہوینہ کہسی بہخنکان خوی بکوڑی لہناو ناگری دوزخیشا سزاکی نہوہیہ کہ خوی دہخنکینی ہہروا نہگہر بہچہکی خوی بکوڑی)۔

باسی بہچاکہ ناو ہیئانی مردوو

۶۵۰- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ: (مَرُّوا بِجَنَازَةٍ، فَأَتَتْهَا عَلَيْهَا خَيْرًا، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (وَجَبَتْ)، ثُمَّ مَرُّوا بِأُخْرَى فَأَتَتْهَا عَلَيْهَا شَرًّا، فَقَالَ: (وَجَبَتْ)، فَقَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ مَا وَجَبَتْ؟ قَالَ (هَذَا أَتَيْتُمْ عَلَيْهِ خَيْرًا فَوَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ، وَهَذَا أَتَيْتُمْ عَلَيْهِ شَرًّا فَوَجَبَتْ لَهُ النَّارُ، أَنْتُمْ شُهَدَاءُ اللَّهِ فِي الْأَرْضِ). (الحديث ۱۳۶۷ - طرفه في: ۲۶۴۲) ۶۱:

نہنس کوری مالیک (رمزی خوی لایسن) فہرمووی: پیغہمبہر دروودی خوی لاسمر ہن۔
کؤمہلی لہ ہاورپیانی دانیشتبون، تہرمی لہلایانہوہ تیپہری، خہلکہکہ

(۶۰) من افراد البخاري من هذا الوجه، و أخرجه في الطب من طريق الأعمش عن أبي صالح عن أبي هريرة.. ومن ذلك الوجه أخرجه مسلم: (عيني / ۸ / ۱۹۲) - المترجم
(۶۱) أخرجه مسلم في الجنائز، باب: فيمن يثنى عليه خيراً أو شراً.. من الموتى، رقم: ۹۴۹.

وہسفی باشی نہویان کرد، پیغہمبہری خودایش درودی خوی لسمہر ہی۔ و سہرومان و مندال ہست و نہست بہ قوربانی گہردی سہرگوڑی پیروزی ہی۔ فہرمووی: (پیویست بوو) جا تہرمیکی تریش لہلایانہوہ تیپہری، خہلکہکہ بہخراپہ ناویان ہیئا، پیغہمبہریش درودی خوی لسمہر ہی۔ فہرمووی: (پیویست بوو). عومہری کوڑی خہتتابیش (رمزی خوی لی ہی) فہرمووی: نہی پیغہمبہری خودا ! باوک و دایکم بہقوربانت بن، چی پیویست بوو، مہبہستت چییہ لہوہ کہ دہفہرمووی پیویست بوو؟ فہرمووی: (نہوگہسہی گہنیوہ وہسفی باشی نہوبکہن بہہہشت پیویست دہبی بوئی، وہ نہو گہسہی نیوہ وہسفی خراپی نہو بکہن، دؤزہخ پیویست دہبی بوئی، نیوہ شایہتانی خودان لہسہر زہوی، نہوہی شایہتی باشی بو بدن، بہہہشت بو خوی دابین دہکا، نہوہی شایہتی خراپی لی بدن، دؤزہخ مسؤگہر دہکا بو خوی). (تاج/١/٥٦٤ + ریاض/٣/ل ٧٧٢ ز/١٦٣ ف/١).

٦٥١- عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (أَيُّمَا مُسْلِمٍ شَهِدَ لَهُ أَرْبَعَةٌ بِخَيْرٍ، أَدْخَلَهُ اللَّهُ الْجَنَّةَ) فَقُلْنَا: وَكَلَاةٌ؟ قَالَ: (وَكَلَاةٌ). فَقُلْنَا: وَاثْنَانِ؟ قَالَ: (وَاثْنَانِ) ثُمَّ لَمْ يُسْأَلْهُ عَنِ الْوَاحِدِ. (الحديث ١٣٦٨ - طرف في: ٢٦٤٣) ٦٢:

نہبولنہسود (رمزی خوی لی ہی) فہرمووی: جووم بو مہدینہ، پہتایی داکہوتبوو، زوو زوو خہلک دہمردن، لہخزمہتی عومہردا دانیشتم، تہرمی لہویوہ رمتبوو، خہلکہکہ وہسفی چاکہیان دہکرد، عومہریش (رمزی خوی لی ہی) فہرمووی: (مسؤگہر بوو) لہپاشا تہرمیکی تریش تیپہر بوو، خہلکہکہ وہسفی خاودن تہرمہکہیان بہ باشہ دہکرد، عومہریش (رمزی خوی لی ہی)

فهرموویه وه: (مسؤگهر بوو) له پاشا تهرمیکی سییه م رپت بوو، خه لکه که باسی خاوه نه که یان به خراپه ده کرد، وهك ئه وه ده یانگوت: به راستی پیاویکی به د بوو، عومه ریش گوتییه وه: (مسؤگهر بوو).

ئه بولئه سوهد ده فهرموئ: منیش سهرم له م فهرمایشته ی عومه سورما، چۆن سه بارهت به که سی مه دحی بکه ن هه رده ئی: (مسؤگهر بوو) هه روا سه بارهت به که سی کیش زه می بکه ن هه ر ده ئی (مسؤگهر بوو) له بهر ئه وه لییم روونکرده وه گوتم: ئه ی فهرمان پرده ای موسوئمانان! چی مسؤگهر بوو، وه ئه م فهرمایشته واتای چیه ؟ فهرمووی: (ئه وه گوته یه ده ئیم که پیغه مبه ر خوئی دروودی خوئی له سر بن- له وینه ی ئه م شوینه دا ده یه رموو، که ئه م گوته پیروزیه تی: (هه ر موسوئمانی چوار که س شایه تی خیری بو بدن، خودای گه وره ده یباته به هه شته وه). ئیمه ش که له خزمه تیدا بووین، عه رزمان کرد، ئه ی ئه گه ر که سی سی که س شایه تی بو بدن چۆنه ؟ فهرمووی: (سی که سیش شایه تی بو بدن هه روایه). گوتمان ئه ی دووان ؟ فهرمووی: (دوانیش هه روا). به لام بو یهك شایهت لیمان نه پرسی. (تاج/۱/ ۵۶۴ / ۲ + ریاض/ ۳/ ل ۷۷۵/ ز ۱۶۳/ ف ۲).

سزای ناوگۆر

۶۵۲- عَنْ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (إِذَا أَقْعَدَ الْمُؤْمِنُ فِي قَبْرِهِ، أُتِيَ، ثُمَّ شَهِدَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، فَذَلِكَ قَوْلُهُ: (يُبَيِّتُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ). (الحديث ۱۳۶۹ - طرفه في: ۴۶۹۹) ۶۳:

بہراو (رمزای خوی لٰی بی) گوتی پیغہمبہر - دروودی خوی لمسہر بی۔ فہر مووی: (موسولمان کاتّٰ دہینیژن، دوو فریشتہ - کہ ناویان نہکیرو مونکیرہ - بؤ تاقیکردنہوہ دینہسہری و دایدہنیشینن و لیّی دہپرسن: خوات کیّہ؟ پیغہمبہرت کیّہ، لہسہر چی ئاینیکی ؟ خودای گہورمیش توفیقی دہدات و دہلّی: اشہد ان لا الہ الا اللہ وان محمد رسول اللہ).

شایہتی دووہم کہ ہہرخودا خودایہو خودای بہہہقی تر نییہو محمد پیغہمبہری خودایہ، خودای من ئەللاّیہو پیغہمبہرم موحمہمہدہ، جا مہبہست لہم نایہتہ پیروژہ ئەم پرسیارو وەلامہی ناوگۆرہ، کہ لہقورئان دا دہفہرموی: ﴿يُثَبِّتُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ ۝۱۴-۲۷﴾.

واتہ: خودای گہورہ بہہووی ئەم وتارہ دامہزراروہ جوانہوہ، کہ ووشہی (لا الہ الا اللہ محمد رسول اللہ) یہ موسولمان رزگار دہکاو دایدہمہزریّی لہ دنیاو قیامہتدا. (تاج/۱/ ۵۸۰ ف/۱) بپروانہ: فہرموودہی ژمارہ/۶۳۸ کہ لہپیشہوہ رابوردن لہم بہراوہ پیروژہدا.

۶۵۳- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَخْبَرَهُ قَالَ: اطَّلَعَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى أَهْلِ الْقَلْبِ، فَقَالَ: (وَجَدْتُمْ مَا وَعَدَ رَبُّكُمْ حَقًّا)، فَقِيلَ لَهُ: تَذَعُّوْا أَمْوَانًا؟ فَقَالَ: (مَا أَنتُمْ بِأَسْمَعَ مِنْهُمْ وَلَكِنْ لَا يُجِيبُونَ). (الحدیث ۱۳۷۰ طرفاہ فی: ۳۹۸۰، ۴۰۲۶) ۶۴

ئیبنوعومہر - رمزای خویان لٰی بی۔ فہر مووی: حہزرمّت - دروودی خوی لمسہر بی۔ لہپاش سیّ پۆژ، چووہ سہرئہو بیرہی گہلاشہی ئەبو جہہل و ئومہییہی کوری خہلہف و کۆمہلیّکی تری لہکوژراوانی روژی بہدری تیّدا بوو، لہسہر

٦٥٤- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: إِذَا قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (إِلَهُمَّ لِيَعْلَمُوا الْآنَ أَنَّ مَا كُنْتُ أَقُولُ لَهُمْ حَقًّا). وَقَدْ قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: (إِنَّكَ لَا تُسْمِعُ الْمَوْتَى). (الحديث ١٣٧١ طرفاه في: ٣٩٧٩، ٣٩٨١):

عائیشه‌ی هاوسه‌ری چه‌زمرت دروودی خوای لسمه‌ر بی- دمه‌رموی: نه‌وه‌ی که پی‌غم‌مبه‌ر دروودی خوای لسمه‌ر بی- له‌م باره‌یه‌وه فره‌رموویه‌تی، که گوایه‌ قسه‌ی له‌گه‌ل لاشه‌کانی ناو بیره‌که‌ی به‌دردا کردووه، نه‌مه‌یه که من ده‌یلیم، نه‌ک نه‌وه‌یه که ئیبنو عومه‌رو نه‌و خه‌لکه‌ی تر ده‌یلین پی‌غم‌مبه‌ر دروودی خوای لسمه‌ر بی- ته‌نیا ئاوی فره‌رمو بوو: (له‌راستیدا نه‌مانه ئیستا بۆیان دمرکه‌وتوووه‌و

زۆرباش دوزانن كه نهو قسانه‌ی من بۆيانم ده‌گردد، سه‌بارمت به‌راست و دروستی نايینی پيرۆزی نيسلام، هه‌موویان هه‌ق بوون)، عائیشه فه‌رمووی: (نه‌وه‌تا خودای گه‌وره به‌ده‌قی نایه‌تی قورئان، به‌پیغه‌مبه‌ر ده‌فه‌رموئ: ﴿إِنَّكَ لَا تَسْمِعُ الْمَوْتَى﴾ واته: بیگومان ده‌نگی تۆ ناگات به‌مردووان و تۆ ناتوانی گوته‌ی خۆت به‌مردووان بیستی ﴿واته: كه‌واته چون نه‌و خه‌لکه ده‌لّین: پیغه‌مبه‌ر قسه‌ی له‌گه‌ل بی‌پروا و کوژراوه‌کانی بیره‌که‌ی به‌دردا کردووه؟).

رافه‌و شیکردنه‌وه:

لێره‌دا به‌پێی شه‌رحه گه‌وره‌کانی سه‌حیحی بوخاری و سه‌حیحی موسلیم، نه‌م چهند خاله‌ روون ده‌که‌ینه‌وه:

۱- پرسیارو وه‌لامی ناوگۆڤ هه‌ق و راسته، له‌پاش ناشتن دوو فریشته دێن بۆلای، خودا رۆحی ده‌کاته‌وه به‌به‌ردا و نه‌و پرسیارو وه‌لامانه‌ ڤووده‌ده‌ن كه له فه‌رمووده‌ی ژماره (۶۵۲۰) دا رابوو‌ردن.

۲- جه‌ماومری زاناکان فه‌رمووده‌که‌ی ئیبنوعومەر په‌سه‌ند ده‌که‌ن و رایه‌که‌ی عائیشه به‌رپه‌رچ ده‌ده‌نه‌وه و نایه‌ته‌که ئاوا ته‌ئویل ده‌که‌ن: (نه‌گه‌ر قسه‌و گوته‌ی تۆش بیستن سوودی نابێ بۆیان).

۳- رای جه‌ماومر وایه: كه له‌کاتی پرسیارو وه‌لامی ناو گۆڤدا، گیان ده‌کرێته‌وه به‌به‌ر له‌شی مردوو‌ه‌که‌دا، نه‌ك وه‌ك هه‌ندی ده‌لّین: پرسیار ناراسته‌ی گیانی ده‌کرئ و به‌س.

۴- قسه‌ی دروست له‌م جوړه باسانه‌دا، كه بابه‌تیکی غه‌یبی په‌تین، نه‌وه‌یه كه ده‌قی فه‌رمووده ده‌یفه‌رموئ، له‌به‌رئوه گوئ به‌بۆچوونی

ئەقلى پرووت نادى. عەسقىلانى- پەحمەتى خوداى لەسەربى- لەفەتحو
بارىدا بەدەق دەفەرموى: (هەلەى ئەمانە لەمەووە هاتوووە كە قىاسى غايىب
لە شەهيد دەكەن و كاروبارى پاش مردن بەپۆمەرى پيش مردن دەپيون)
بەروانە: فەرموودەى ژمارە: ٦٣٨ كە لەپيشەووە پابوورد. هەروا بەروان:
رياض الصالحين/ ٢/ ل ١٣٩/ ژ/ ٤/ ٥٨٤.

٦٥٥- عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَتْ: قَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَطِيبًا، فَذَكَرَ فِتْنَةَ الْقَبْرِ الَّتِي يَفْتِنُ فِيهَا الْمَرْءَ فَلَمَّا ذَكَرَ ذَلِكَ ضَجَّ الْمُسْلِمُونَ ضَجَّةً. (الحديث ١٣٧٣):

ئەسمای كچی ئەبوبەكر (زمزای خۆى لى بى) فەرمووى: پۆزى پيغەمبەر -خوودى خۆى
لەسەربى- هەلەسايەووە، وتاریكى پە سۆزو كاریگەرى فەرموو، بەدووورو درێزى
باسى ئەو ئەزموونەو تافیکردنەووە سامناكەى فەرموو، كە لەپاش مردن لە
گۆردا بۆ مەرووف ئەنجام دەدرى، جا ئەوێندە بەسامناكى باسى كرد،
موسولمانان زۆر شەژان و لە تاوان هاواریان لى هەلەسا).

پەناگرتن بەخودا لە سزای گۆر

٦٥٦- عَنْ أَبِي أَيُّوبَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: خَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: وَقَدْ وَجِبَتْ الشَّمْسُ، فَسَمِعَ صَوْتًا، فَقَالَ: (يَهُودُ تُعَذَّبُ فِي قُبُورِهَا). (الحديث: ١٣٧٥) ٦٥:

ئەبو ئەيووبى ئەنصارى (زمزای خۆى لى بى) دەفەرموى: جارى پيغەمبەر -خوودى
خۆى لەسەربى- لەپاش خۆرناوا بوون تەشريفى دەرچوو بۆ دەرەووە مەدينە
جادهنگيكي سامناكى بيست، لەبارمەووە فەرمووى: (ئەووە جوولەكەن

له كؤره كانيانا سزاو نازار دمدريين).

٦٥٧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدْعُو وَيَقُولُ: (اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ، وَمِنْ عَذَابِ النَّارِ، وَمِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَالْمَمَاتِ، وَمِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَالِ). (الحديث ١٣٧٧) ٦٦:

ئەبوهورەدەر (رمزى خوى لى بن) فەرمووى: بەردەوام بپەغەمبەر -دروودى خوى لەسەر بى- ئەم نزاىە دەکرد: (اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ، وَمِنْ عَذَابِ النَّارِ، وَمِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَالْمَمَاتِ، وَمِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَالِ: خودايە! پەنا دەگرم بەتۆ لەسزای گۆڕو، لەسزای ئاگرى دۆزەخ و، لەفیتنەو ئازاودى ژيان و مردن و، لەفیتنەو ئازاودى جەجائە کوپەردى هەلاتباز). (تاج ٥٨٤/١- ش-ن).

مردوو لەگۆرا، بەيانيان و نيواران جيگهى خوى پيشان دەدرى

٦٥٨- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (إِنَّ أَحَدَكُمْ إِذَا مَاتَ، عُرِضَ عَلَيْهِ مَقْعَدُهُ بِالْعَدَاةِ وَالْعَشِيِّ، إِنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ، فَمِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ، وَإِنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ النَّارِ، فَمِنْ أَهْلِ النَّارِ، فَيَقَالُ: (هَذَا مَقْعَدُكَ حَتَّى يَبْعَثَكَ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ). (الحديث ١٣٧٩- طرفاه في: ٣٢٤، ٦٥١٥) ٦٧:

عەبدوللاى كورى عومەر -رمزى خوايان لى بن- فەرمووى: بپەغەمبەر -دروودى خوى لەسەر بى- فەرمووى: (ئيوە کاتى دەمرن، گشت رۆژى بەيانيان و نيواران هەر کەسەتان جيگهى خوى پيشان دەدرى، جا ئەگەر بەهەشتى بى ئەوا

(٦٦) أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الْمَسَاجِدِ وَمَوَاضِعِ الصَّلَاةِ، بَابُ: نَا يَسْتَعَادُ مِنْهُ الصَّلَاةَ، رَقْمٌ: ٥٨٨

(٦٧) أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الْجَنَّةِ وَصِفَةِ نَعِيمِهَا وَأَهْلِهَا، بَابُ: عَرْضُ الْمَقْعَدِ الْمَيْتِ..

جیگه‌ی خوی له بهه‌ه‌شتا ده‌بینی، وه نه‌گهر دۆزه‌خی بی، نه‌وا جیگه‌ی خوی له دۆزه‌خا ده‌بینی، وه‌پیی ده‌لین: نه‌مه جیگه‌ته، له رۆژی قیامه‌تا، که خودا زیندووت ده‌کاته‌وه دییته نی‌ره وه‌مه مائی هه‌تا هه‌تاییه‌ته). (تاج/۵۸۳/۱-ش-تن).

منالی بێ‌بروایان، که به‌مندالی ده‌مرن جیگه‌یان کو‌یه‌؟

۶۵۹- عَنْ الْبَرَاءِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: لَمَّا تُوفِّيَ إِبْرَاهِيمُ عَلَيْهِ السَّلَامُ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (إِنَّ لَهُ مُرَضِعًا فِي الْجَنَّةِ). (الحديث ۱۳۸۲ - طرفاه في: ۳۲۵۵، ۶۱۹۵) ٦٨:

به‌راء (ره‌زی خوی ن بێ) فه‌رمووی: کاتی ئی‌براهیمی کوری پێغه‌مبه‌ر -ه‌روودی خوی له‌سه‌ر بێ- مرد. پێغه‌مبه‌ر -ه‌روودی خوی له‌سه‌ر بێ- فه‌رمووی: (له به‌هه‌شتا دایه‌نیکی بۆ دانراوه، شیری ده‌داتی، تا له‌ته‌مه‌نی مه‌مک خواردنێ تیده‌په‌ری). (ب‌ر: تاج/۲۵۷/۵-ف/۱).

نه‌وه‌ی که له‌باره‌ی مندالی ناموسولمانه‌کانه‌وه

له‌ناییندا روون کراوه‌ته‌وه

۶۶۰- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سُئِلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ أَوْلَادِ الْمُشْرِكِينَ، فَقَالَ: (اللَّهُ إِذْ خَلَقَهُمْ، أَعْلَمُ بِمَا كَانُوا عَامِلِينَ). (الحديث ۱۳۸۳- اطرافه في: ۱۳۸۴، ۶۵۹۷، ۶۵۹۸، ۶۶۰۰) ٦٩:

ئیب‌نو عه‌باس (ره‌زی خوی ن بێ) فه‌رمووی: له‌باره‌ی مندالی ناموسولمان و

(٦٨) من أفراد البخاري لم يوافقه مسلم علي تخريجه (العيني/٢١١/٨/ح/١٣٦). -المترجم-

(٦٩) أخرجه مسلم في القدر، باب: معني كل مولود يولد علي الفطرة، رقم: ٣٦٦٠.

هاوبهش بهيدا كه ره كانه وه، له پيڅه مبهه - درویدی خوی له سهر به - پرسيار كرا: نایا مندالی نه مانه كه به مندالی دهمرن، بهههشتیین یا دۆزهخین ؟ فه رمووی: (خودا خوی باش ده زانی نه وه مندالانه نه گهر گه وره ببوونایه و ته کلیفیان له سهر بوايه كار و كرده ومیان چی دمبوو، به لام مادهم له پيش ره سیدمبووندا مردوون نه وه نه رك و ته کلیفیان له سهر نییه، كه واته له بهر نه وه بهههشتیین). (تاج/ ١٠/ ٣٥ ف/ ٣).

٦٦١- عَنْ سُمُرَةَ بْنِ جُنْدَبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا صَلَّى صَلَاةً، أَقْبَلَ عَلَيْنَا بِوَجْهِهِ، فَقَالَ: (مَنْ رَأَى مِنْكُمْ اللَّيْلَةَ رُؤْيَا)، قَالَ: فَإِنْ رَأَى أَحَدٌ قَصَّهَا، فَيَقُولُ: (مَا شَاءَ اللَّهُ)، فَسَأَلْنَا يَوْمًا، فَقَالَ: هَلْ رَأَى أَحَدٌ مِنْكُمْ رُؤْيَا، قُلْنَا: لَا، قَالَ: (لَكِنِّي رَأَيْتُ اللَّيْلَةَ رَجُلَيْنِ أَتَيْنِي فَأَخَذَا بِيَدِي فَأَخْرَجَانِي إِلَى الْأَرْضِ الْمُقَدَّسَةِ فَإِذَا رَجُلٌ جَالِسٌ، وَرَجُلٌ قَائِمٌ، بِيَدِهِ كَلْبٌ مِنْ حَدِيدٍ)، قَالَ: بَعْضُ أَصْحَابِنَا عَنْ مُوسَى إِنَّهُ يُدْخِلُ ذَلِكَ الْكَلْبَ فِي شِدْقِهِ حَتَّى يَبْلُغَ قَفَاهُ، ثُمَّ يَفْعَلُ بِشِدْقِهِ الْآخَرَ مِثْلَ ذَلِكَ، وَيَلْتَمِسُ شِدْقَهُ هَذَا فَيَعُودُ فَيَصْنَعُ مِثْلَهُ، قُلْتُ: مَا هَذَا؟ قَالَا: الْطَّلِقُ، فَالْطَّلَقُ، حَتَّى أَتَيْنَا عَلَى رَجُلٍ مُضْطَجِعٍ عَلَى قَفَاهُ وَرَجُلٌ قَائِمٌ عَلَى رَأْسِهِ بِفَهْرٍ أَوْ صَخْرَةٍ فَيَشْدُخُ بِهِ رَأْسَهُ فَإِذَا ضَرَبَهُ تَدَهَّدَ الْحَجَرُ فَالْطَّلِقُ إِلَيْهِ لِيَأْخُذَهُ فَلَا يَرْجِعُ إِلَى هَذَا حَتَّى يَلْتَمِسَ رَأْسَهُ وَعَادَ رَأْسَهُ كَمَا هُوَ فَعَادَ إِلَيْهِ فَضَرَبَهُ قُلْتُ مَنْ هَذَا قَالَا الْطَّلِقُ فَالْطَّلَقُ، إِلَى ثَقَبٍ مِثْلِ الثَّنَوْرِ أَغْلَاهُ ضَيْقٌ وَأَسْفَلُهُ وَاسِعٌ يَتَوَقَّدُ تَحْتَهُ نَارًا، فَإِذَا اقْتَرَبَ ارْتَفَعُوا، حَتَّى كَادَ أَنْ يَخْرُجُوا، فَإِذَا خَمَدَتْ رَجَعُوا فِيهَا، وَفِيهَا رِجَالٌ وَنِسَاءٌ غُرَاءَ، فَقُلْتُ: مَنْ هَذَا، قَالَا: الْطَّلِقُ، فَالْطَّلَقُ، حَتَّى أَتَيْنَا عَلَى نَهْرٍ مِنْ دَمٍ، فِيهِ رَجُلٌ قَائِمٌ وَعَلَى وَسْطِ النَّهْرِ - قَالَ يَزِيدُ وَوَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ عَنْ جَرِيرِ بْنِ حَازِمٍ - وَعَلَى شَطِّ النَّهْرِ، رَجُلٌ بَيْنَ يَدَيْهِ حِجَارَةٌ، فَأَقْبَلَ الرَّجُلُ الَّذِي فِي النَّهْرِ، فَإِذَا أَرَادَ أَنْ يَخْرُجَ رَمَى الرَّجُلُ بِحَجَرٍ فِي فِيهِ، فَرَدَّهُ حَيْثُ كَانَ، فَجَعَلَ كُلَّمَا جَاءَ لِيَخْرُجَ رَمَى فِي

فِيهِ بِحَجَرٍ، فَيَرْجِعُ كَمَا كَانَ، فَقُلْتُ: مَا هَذَا؟ قَالَ: اُطْلِقْ، فَاطْلَقْنَا، حَتَّى انْتَهَيْنَا إِلَى رَوْضَةٍ خَضِرَاءَ، فِيهَا شَجَرَةٌ عَظِيمَةٌ، وَفِي أَصْلِهَا شَيْخٌ وَصِيَّانٌ، وَإِذَا رَجُلٌ قَرِيبٌ مِنَ الشَّجَرَةِ بَيْنَ يَدَيْهِ نَارٌ يُوقِدُهَا، فَصَعِدَا بِي فِي الشَّجَرَةِ وَأَدْخَلَانِي دَارًا لَمْ أَرَقَطُ أَحْسَنَ مِنْهَا، فِيهَا رِجَالٌ شُيُوخٌ وَشَبَابٌ وَنِسَاءٌ وَصِيَّانٌ، ثُمَّ أَخْرَجَانِي مِنْهَا فَصَعِدَا بِي الشَّجَرَةَ فَأَدْخَلَانِي دَارًا هِيَ أَحْسَنُ وَأَفْضَلُ فِيهَا شُيُوخٌ وَشَبَابٌ قُلْتُ طَوَّقْتُمَانِي اللَّيْلَةَ فَأَخْبِرَانِي عَمَّا رَأَيْتُ قَالَا: نَعَمْ، أَمَّا الَّذِي رَأَيْتَهُ يُشَقُّ شِدْقُهُ، فَكَذَّابٌ، يُحَدِّثُ بِالْكَذِبَةِ فَتُحْمَلُ عَنْهُ حَتَّى تَبْلُغَ الْآفَاقَ فَيُصْنَعُ بِهِ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ، وَالَّذِي رَأَيْتَهُ يُشْدَخُ رَأْسُهُ، فَرَجُلٌ عَلَّمَهُ اللَّهُ الْقُرْآنَ، فَسَامَ عَنْهُ بِاللَّيْلِ، وَلَمْ يَعْمَلْ فِيهِ بِالنَّهَارِ، يُفْعَلُ بِهِ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ، وَالَّذِي رَأَيْتَهُ فِي الثَّقَبِ، فَهُمْ الزُّنَاةُ، وَالَّذِي رَأَيْتَهُ فِي النَّهْرِ، أَكَلُوا الرُّبَا، وَالشَّيْخُ فِي أَصْلِ الشَّجَرَةِ، إِبْرَاهِيمُ - عَلَيْهِ السَّلَامُ - وَالصَّبِيَّانُ حَوْلَهُ فَأَوْلَاذُ النَّاسِ، وَالَّذِي يُوقِدُ النَّارَ، مَالِكُ خَازِنِ النَّارِ، وَالْدَّارُ الْأُولَى، الَّتِي دَخَلْتَ، دَارُ عَامَةِ الْمُؤْمِنِينَ، وَأَمَّا هَذِهِ الدَّارُ، فَدَارُ الشُّهَدَاءِ، وَأَنَا جِبْرِيلُ، وَهَذَا مِيكَائِيلُ، فَارْفَعْ رَأْسَكَ، فَرَفَعْتُ رَأْسِي، فَإِذَا فَوْقِي مِثْلُ السَّحَابِ، قَالَا: ذَاكَ مَنَزِلُكَ، قُلْتُ: (دَعَانِي أَدْخُلْ مَنَزِلِي)، قَالَا: (إِنَّهُ بَقِيَ لَكَ عُمْرٌ، لَمْ تَسْتَكْمِلْهُ، فَلَوْ اسْتَكْمَلْتَ، أَتَيْتَ مَنَزِلَكَ). (الحديث ١٣٨٦) ٧٠:

سهمووردي كوري جوندوب (رمزي خوي نى) فهرمووى: گهلى جار، پيغه مبهه
 درووى خوي لسمه بى: كه نويزى به يانى بو ده كردين، رووى تيده كردين و
 دهيفه رموو: (كهستان نهم شهو خه ونى نه ديوه؟) نيتر نه گهر كه سى
 خه ونيكى بديبايه دهگيرايه وه بوى و پيغه مبهه ريش درووى خوي لسمه بى:

(٧٠) قال العسقلاني: (.. لم يوافقه مسلم علي تخريجه.. ولكن عند مسلم طرف يسير من اوله: خاتمة / فتح / ٢٠٦).
 المترجم

نه و نه دى خودا مه يلى له سهر بوايه، ليكى دمايه وه و خه و بهر زىنى ده كرد، جا رۆزى پرسى ليمان و فهرمووى: (كهستان خه ونى ديوه؟) عه زمان كرد: نه خه ير، فهرمووى: (به لام من نه شه و له خه ومدا، دوو پياو هاتنه لام و دستيان گرتم و بردميان بۆ خاكى پيرۆز، بۆ ولاتى شام، له وى، كه ته ماشام كرد: وا كابرايى دانىشتوو و پياويكيش قولاپيكي ناسيني به دسته وميه و به پيوه و مستاو، خوش خوش قولاپه كه ده خاته لالغاوى كابراكه تا له پشت سه ريه وه درده چى، نه و جا نه و لالغاوه كه ي تريشى ناوا لى ده كرد، جا هه تا نه م لاي والى ده كرد، نه ولاكه ي ترى چاك دمبو و و دمنوسايه وه به يه كدا، نه و يش ديسان وه وهك جارى پيشووى لى ده كرد وه ! نيتر هه ر به م ده ستووره، گووتم: نه مه چيه؟ دوو فريشته كه فهرموويان: جارى برۆ، رويشتين تاجووينه لاي كابرايه كي تر، له سهر گازمره ي پشت راكشابوو، پياويكيش خرپيكي پيبوو يا تاويريكي پى بوو له سهر سه رى كابراكه راوه ستا بوو ديماللى به ته پلى سه ريда، جا كه به رده كه ي ده كي شا به سه رى كابراكه دا، به رده كه هه لده به زيه وه و خلور دمبو و و، پياوه كه يش ده چوو ديه ي نايه وه، تا ده هاته وه سه رى كابرا وهك خوى ساريژ دمبو و و، جا نه و يش ديسان وه ده يكي شايه وه به سه ريда، نيتر هه روه ها نه مه كارى بوو، گووتم: نه مه چيه؟.

گوويان: جارى برۆ !

جا رويشتين هه تا گه يشتينه لاي شتى وه كوو ته ندوور وابوو، له سه ر وه ته سك و له بنه وه پان و ده لپ بوو، ته ماشام كرد، پياوو زنى رووتى زورى تيا دا بوو ناگر له ژيري دا ده سووتا و بليسه ي ناگر كه ني له نيلى ده هات، جا كه تاوى ده سه ند ناوه كه ده كولا و قولپه ي ده كردو چه پوكانى ده كردو زه لامه كانى ناوى وهك دهنكى دانووله ي سه ر ناگر، له كاتى كولاندا،

به دهم قولته قولته وه بهرز ده بوونه وه خهريك بوون هه ئبچن ! به لام
كلپه ی ناگره كه گورج كپ ده بووه، ئيتر ئه وانيش ده كه وتنه وه بنه كه ی !
ئيتر ههروه ها ئه مه حاليان بوو، گوتم: ئه مه چييه؟ فه رموو يان: جارئ
برؤ، رؤيشتين هه تا گه يشتینه سهر رپووباريكی خوین، كابرایئ له ناويدا
به پيوه رپاوه ستابوو، پياويكيش له سهر ليوارى چۆمه كه بوو، به ردیكى
زۆرى له بهر ده ستدا بوو، گشت جارئ كاتئ كابراى ناو چۆمه ده هات كه
ده ربچئ، كه ده گه يشته لاى ئه و به ردیكى ده كيشا به ناو ده ميداو، ته سی پئ
ده كرد وه بؤ شوینی پيشووی، ئيتر هه موو جارئ تلئكى ده مائى به دم و
قه پۆزیاو، كابرا ده گه راپيه وه بؤ شوینی خوی، گوتم: ئه ی ئه مه چييه؟
فه رموو يان جارئ برؤ، جا رپووشتين، تا گه يشتینه لاى باخيكی سه وز،
دره ختيكى گه وره ی تيايدا بوو، پيره ميردئكى نوورانى له بنيدا دانيشتبوو،
كۆمه ئه مندا لئ زۆر زۆرى له ده وربوون، پياويكی تريش - له نزيك
دره خته كه وه، ناگريكى له بهر دم دابوو، هه ر ناگره كه ی خو ش ده كرد،
ئينجا دوو فريشته كه به و شيخه ئه دا سه ريانخستم و بردميانه ناو
خانوو يه كه وه، قهت خانووی واباشم نه ديوه، پرپوو له پياوی پيرو له لاوو
له ژن و له منال، ئينجا له وئ هيئاميانه دمه وه و ديسان به شيخه ئه كه دا
سه ريانخستم و بردميانه ناو خانوو يه كي تره وه له وى تر جوانترو باشتر
بوو، پرى بوو له پيرو لاو.

ئينجا گوتم: ئه م شه و منتان سووپانه وه، ده پيم بلين ئه مه ی من ديم
چى بوو؟ فه رمويان: به ئئ باشه، ئه وه ی كه ديت: لالغاوه يان هه ئده رى،
ئه وه ئه و درۆزنه يه كه درؤيئ هه ئده به ستئ و له ده مى ئه وه وه به هه ر
چوارلادا بلاوده بيته وه، ئينجا ئه وه هه تا رپۆزى قيامهت هه رواى ئى ده كرى،
ئه وه يش كه بينيت سهريان ده شكاند، ئه وه ئه و جوړه كه سه يه كه خودا

فیری قورئانی کردووه له سایه‌ی خوداوه فیری قورئان بووه، که چی به شهو دمه‌هوی و دهوری ناکاته‌وه، به رۆژیش رهفتاری پی ناکا، تا رۆژی قیامت هه‌روای لی دمکری و نه‌وه حالیه‌تی، نه‌وانه‌یش که له‌ناو کونه‌که‌دا دیتن، نه‌وانه داوین پیسه‌کانن، نه‌وه‌یشی که له‌ناو چه‌مه خویناوه‌که‌دا دیت، نه‌وه سوو خۆر بوو، پیره‌می‌رده‌که‌ی بن دره‌خته‌که‌یش ئیبراهیم بوو، دروودی خوی لی بی، مندا‌له‌کانی ده‌وری‌شی منالی خه‌لکان بوون، که له‌پیش ره‌سیده بوونیاندا مردوون، نه‌وه پیاوه‌یش که له‌نزیکی دره‌خته‌که‌وه ناگره‌که‌ی خۆش ده‌کرد، مالیکی وهردیانی دۆزه‌خ بوو، خانووی یه‌که‌میش که‌چوو‌پته ناوی خانه‌ی سه‌رتاپای موسو‌ل‌مانان بوو، نه‌م خانووه‌یش مالی شه‌هیدانه ! منیش جوبرائیل و نه‌مه‌یش که‌وا له‌که‌ل‌مایه می‌کائیل، جا سه‌ره‌ه‌ل‌په‌، که سه‌رمم هه‌ل‌پری له ژوور سه‌رمه‌وه شتی‌کم دی، وه‌ک په‌له هه‌ور وابوو، فه‌رموویان: نه‌وه‌یش هه‌وارو باره‌گای تۆیه، گوتم: ده‌لیم که‌رپن بابچه‌ ناو جی‌که‌ی دوا‌رۆ‌زی خۆم، فه‌رموویان: هیشتا ته‌مه‌نت ماویه‌تی، که‌ی ته‌مه‌نت له جیهاندا ته‌واو بوو دی‌پته ناو مالی خۆت). (تاج/۸/۱۰ - ف/۱).

مردنی کوتوپری

۶۶۲- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ رَجُلًا قَالَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (إِنَّ أُمَّيْ أَقْبَلْتُ نَفْسَهَا، وَأَطْنُهَا لَوْ تَكَلَّمْتُ تَصَدَّقْتُ، فَهَلْ لَهَا أَجْرٌ إِنْ تَصَدَّقْتُ عَنْهَا؟) قَالَ: (نَعَمْ). (الحدیث ۱۳۸۸ - طرفه فی: ۲۷۶۰) ۷۱:

عائیشه (همزای خوی لی بی) فه‌رمووی: سه‌عیدی کوری عوبیده (همزای خوی لی بی)

عهرزی پیڼغه مبهري كرد - دروودی خوی لسمبر بی- فهرمووی: نهی پیڼغه مبهري خودا !
 دایکم له ناکاو مرد، فریانه کهوت که راسپیږی و وهسیمت بکا، تاخیری بو
 بکهین، ودها دهمزانم نه گهر مه وداي فسه کردنی ببوايه خیریکی بریار ددها
 بو خوی، که له پاش مردنی بو ی بکری، جا نایا خیری دهگا نه گهر من
 نیستا له جیاتی خوی خیری بو بکه م؟ فهرمووی: (به لی خیری دهگا).
 (تاج/١/ل/٥٩٤ ف/١+ ف/٣ + تاج/١/ل/٩٥ ف/١، ٢، ٣ + تاج/٢/ل/٣٧٨ ف/٣
 ز/١٨٣).

باسی گۆری پیڼغه مبهرو نه بوبه کرو عومهر

٦٦٣- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: إِنْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيَتَعَدَّرُ فِي مَرَضِهِ: (أَيْنَ أَنَا الْيَوْمَ أَيْنَ أَنَا غَدًا) اسْتِطَاءً لِيَوْمِ عَائِشَةَ، فَلَمَّا كَانَ يَوْمِي قَبَضَهُ اللَّهُ بَيْنَ سَخْرِي وَنَخْرِي، وَذُفِنَ فِي بَيْتِي. (الحديث ١٣٨٩) ٧٢:

عائیشه (همزی خوی لی بی) فهرمووی: پیڼغه مبهرو - دروودی خوی لسمبر بی- له نه خویشی
 سهرو مه رگیدا، ههر پوژدی به سهرو، له مائی یه کی له ژنه کانی دهبوو،
 نه لهای نوره پوژی من بوو، دمیغه رموو: نه مړو من له کویم، سبهینی له لای
 کیم له هاوسه رده کانم، دوو سبهی له لای کامیانم ؟ بو یه وای دمغه رموو
 چونکه کهزی له مائی من بوو، که سهرو پوژی من هات، نیت له لای من
 گلی خوارده وه مالهو مائی نه کرد، به پیی نوره پوژی ژنه کانی، که
 له شهرعی پیروژا پیی دهگوتری: (قه سم) نیت لهو ماوه یه دا خوم خزمه تم

دهگرد، ههتا گیانی سپاردو شادبوو به دیداری په رومردگاری، ناوا له رۆزی
سهری خوځدا له باوهمدا پستی پیرۆزی دابوو به سینگ و بهرۆکه وه که
خودای مهزن گیانی کیښاو رۆحی موبارهکی و مرگرت). (تاج/۵/۱۵۶ ف/۷ +
تاج/۴ ل/۲۹۷ باسی تهمه نی پیغمه مبر و ماوهی په یامه که ی).

راځه و شیکردنه وه؛

۱- پیغمه مبری خودا دروودی خوی لسمر بڼه- زور ریږو نازی حه زرتهی عانیسه ی
دهگرت، له بهر هم دوو هوځه؛

په که م/ عانیسه ژنیکی ژيرو زرنګ و هوځیارو هوځمه ندو خانه دان و
زاناو دانا بوو، یه کی بوو له بلیمه ته کانی میژوو، زور زور پیغمه مبری
خوش دهویست و پیغمه مبریش نه وی زور خوش دهویست.

دوو هم/ و هک له چهنه فهرمو و دهیه کی ساغ و دروسته وه دمرد که وی،
عانیسه ریږو فزلی تایبه تی هه بووه له لای خودا، وه به سروش پیغمه مبر.
دروودی خوی لسمر بڼه- ناګادار کراوه؛ که عانیسه له ههر دوو جیهاندا ژنی ده بی، جا
له بهر هم دوو هوځه عانیسه له لای پیغمه مبر نازدار بوو، به لام له کاتی
داستانی بوختیانه گه وره که دا، که کرا بۆ عانیسه، حه زرتهی عانیسه
نه خوش کهوت، ناګای له م که ین و به ین و هه لاته نه بوو، که بیوی کرابوو،
له بهر نه وه و هک له وه و پېش نازی عانیسه ی نه ده گرت، تاخودای گه وره
پاکانه ی بۆ عانیسه کرد، به ناردنې (۱۰) ده نایه تی قورنان، نیتر پیغمه مبر
دروودی خوی لسمر بڼه- هیچی له دلا نه ماو گه پرایه وه سهرحالی ناسایی له وه بهری،
ته نانه ت له سهرمه رگیښدا مه به ستی بوو که شوپنه واری نه و رووداوه
ساردوسره له دلی عانیسه دا بسرپته وه، بویه له و ماوه ناسکه دا له مائی
عانیسه مایه وه تاگیانی پاکي سپارد، وه له هه مان کاتدا موسولمانانیش

تېڭگە يەنى رېزى ھاوسەرى خۇيان بزانن و خاوەنى رېزو فەزلى فەرامۇش
نەكەن !

بەندە بۇ ڕوونکردنەوى ئەم دوو ھەلۆیستەى پېغەمبەر گوتوومە:

بولبول ناز دەکا لە گول دەتۆرى بۆیە بەنەسرى دەسنوێژ دەشۆرى

واتە:

حەزەرەتى پېغەمبەرى خۆشەويست و نازدار خروودى خوى لەسەر بى لەکاتى
بوختانە گەورەکەدا کە کرا بۇ عائىشە، کە عائىشە نەخۆشکەوت، لەو
نەخۆشىنەدا، حەزەرت وەك جاران نازى نەدەگرت، بەلام لەکاتى سەرە
مەرگا، بۇ سەپینەوى ئەو یادگارە ناخۆشە، حەزەرت لە باومشى عائىشەدا
گیانى سپارد، دیارە لەو دەمەدا، عائىشە فرمیسكى زۆرى بۇ حەزەرت
رېژاوە، مەبەست ئەومىه: چۆن بولبول لەشەودا، کە تارىكى دادى، خۆى
لەگول دەدزیتەو، بەلام بەيانی زوودەچى خۆى ھەلدەسوئ لە بۆن و
بەرامەو شەونى گول، وەك داواى چاوپۆشى ئى بکا ئاوا، پېغەمبەرىش
خروودى خوى لەسەر بى لە بەرەبەيانی ژيانى ناو بەھەشتا دەسنوێژى بە فرمیسكى
عائىشە گرتووە ئەو گەردە کۆنەى لە دل سەپووتەو.

۲- وەك چراوگى بۇ کاریگەرى و شوینەوارى ئەو ناکۆکییەى کە لەناو
يارانا ڕوویداوە لەناو دليانا، ئاماژە دەکەین بۇ راستیەك عائىشە (زمزى خوى ئى)
لە فەرموودەکەى پيش ئەم فەرموودەىەدا، بۆیە ناوى سەعدى كورى
عوبادە نابا، بەلکو دەفەرموئ: (پیاوئ لە پېغەمبەرى پەرسى ... دایکەم لە
ناکاو مرد.. تاد)، چونکە سەعد لە ڕووداوى ئیفکدا لەسەر عائىشەى
نەکردۆتەو، بەلکوو لە دزى سەعدى كورى موعاز وەستا کە ویستی تۆلە
لە سەرۆكى ھەلاتبازەکان بستیئ، ھەر وەك لەگەل حەزەرتى عەلیشدا

له بهر هه مان هو تا مردن نیوانیان ساز نه بوو !

۶۶۴- عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: إِنِّي لَا أَعْلَمُ أَحَدًا أَحَقَّ بِهَذَا الْأَمْرِ مِنْ هَؤُلَاءِ النَّفَرِ، الَّذِينَ تُؤْفَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ عَنْهُمْ رَاضٍ، فَمَنْ اسْتَخْلَفُوا بَعْدِي فَهُوَ الْخَلِيفَةُ، فَاسْمَعُوا لَهُ وَأَطِيعُوا، فَسَمِيَ: عُثْمَانُ وَعَلِيٌّ، وَطَلْحَةُ وَالزُّبَيْرُ، وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَوْفٍ، وَسَعْدُ بْنُ أَبِي وَقَّاصٍ، رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ. (الحديث ۱۳۹۲ - اطرافه في: ۳۰۵۲، ۳۱۶۲، ۳۷۰۰، ۴۸۸۸، ۷۲۰۷) ۷۳:

عومه‌ری کورێ خه‌تاب (رعزای خوای ن بن) کاتێ نه‌بولوئوئهی فارسی زاماری کرد، له‌پیش شه‌هیدبوونی دا، وه‌سیتی بو موسولمانان کرد، به‌شی له راسپیرییه‌که‌ی ئه‌مه بوو، فهرمووی: (به‌پێی ناگاداری من، که‌سی تر وه‌ک ئه‌م چه‌ند که‌سه‌یه، شایه‌نی نه‌وه نییه که‌بێی به‌جینشینی پێغه‌مبه‌ر له‌پاش مردنی من، چونکه ئه‌م زاتانه‌ی که من ناویان دینم، پێغه‌مبه‌ر دروودی خوای له‌سه‌ر بێ. هه‌تا وه‌فاتی کرد هه‌رلێیان رازی بوو، جا ئه‌مانه هه‌رکه‌سیکیان هه‌لبزاردو کردیان به‌جینشین ئیتر گوێپرایه‌لی بن و فهرمانبه‌ری بکه‌ن، وه‌ناوی ئه‌م شه‌ش که‌سه‌ی هی‌نا: عوسمان و عه‌لی و طه‌له‌ه و زوبیرو عه‌بدولره‌حمانی کورێ عه‌وف و سه‌عدی کورێ ئه‌بو وه‌مقاص (رعزای خوای ن بن).

۶۶۵- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (لَا تَسْبُوا الْأَمْوَاتَ، فَإِنَّهُمْ قَدْ أَفْضَوْا إِلَى مَا قَدَّمُوا). (الحديث ۱۳۹۳ - الحديث ۱۳۹۳ - طرفه في: ۶۵۱۶) ۷۴:

(۷۳) لم يخرجہ مسلم (انظر: خاتمة / فتح الباري / ۳ ص ۲۰۶) - المترجم

(۷۴) لم يخرجہ مسلم (فتح الباري / ۲ - خاتمة - ص ۲۰۶). المترجم

عائیشه (رعزای خوای ن بئ) فہرمووی: پیغہ مہر دروودی خوای لمہر بئ۔ فہرمووی: (جنیو بہ مردووان مہدن، چونکہ ئہوان رووبہروو بوونہ تہوہ لہ گہل کردہوی لہوہ پیچی خویان، کہ لہ جیہانا کردوویانہ، ج چاک، ج خراب، وہ بہ پیی ئہو کردہوہ پیشینہیان پاداشی خویان و مردہ گرن). (تاج/۱/۲۵۵۰).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ماموستای عہسقه لانی رحمتی خودی ن بئ۔ لہ پایانی (نامہی تہرمدا)، بۆمان پروون دہکاتہوہ: کہ نامہی تہرم دوو سہدو دہ فہرموودہی بہرزوہ کراوی واتیا، بہنجاو شہشیان بئرشتہو موتابہعاتن، ئہوانی تریان پھیوہستی تہواون، واتہ: مہوصوولن، سہدو نو فہرموودہیان دووبارہن، سا یا لہم نامہیہ خوئی دا، یا لہ بابہ تہکانی پیشیدا، سہدو یہکیان پالفتہی ئہم نامہیہن و دووبارہنین، پیشہوا موسلیمیش ہہموو فہرموودہ پالفتہکانی گیراوتہوہ، بیجگہ لہم بیست و چوارہیان:

۱. فہرموودہکە ی عائیشہ: (أَقْبَلَ أَبُو بَكْرٍ عَلَى فَرَسِهِ) رقم ۱۲۴۱، ۱۲۴۲ فتح۔ لہ تہجریدہکە دا نییہ۔

۲. فہرموودہکە ی ئوم عہلا سہبارت بہداستانی مہرگی عوسمانی کوری مہظمون، ژمارہ: ۱۲۴۳ ف، ۶۰۱ ت۔

۳. ئہنہس (أَخَذَ الرَّأْيَةَ زَيْدٌ فَأَصِيبَ) ز/۱۲۴۶ ف/۶۰۴ ت۔

۴. فہرموودہکە ی ئہنہس (مَا مِنَ النَّاسِ مِنْ مُسْلِمٍ يَتَوَفَّى لَهُ ثَلَاثَةٌ) ز/۱۲۴۸ ف/۶۰۵ ت۔

۵. فہرموودہکە ی عہبدولرہ حمانی کوری عہوف (قِيلَ مُصْعَبُ بْنُ عُمَيْرٍ) ز/۱۲۷۵ ف، لہ تہجریدہکە دا نہہاتوہ۔

۶. فہرموودہکے ہی سہ ہلی کوری سہ عد: (إِنَّ امْرَأَةً جَاءَتْ بِبُرْدَةٍ مِّنْ سُجَّةٍ) ز/ ۱۲۷۷ ف/ ۶۱۲ ت.
۷. فہرموودہکے ہی نہ نہ س: (شَهِدْنَا بِنْتًا لِّلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) ز/ ۱۲۸۵ ف/ ۶۱۷ ت.
۸. فہرموودہکے ہی نہ بو سہ عید: (إِذَا وُضِعَتِ الْجَنَازَةُ وَاحْتَمَلَهَا الرَّجَالُ) ز/ ۱۳۱۴ ف/ ۶۳۲ ت.
۹. فہرموودہکے ہی نبینو عہ بباس سہ بارت بہ خویندنی سوورہتی فاتحہ لہ نوژی مردودا. ز/ ۱۳۳۵ ف/ ۶۳۷ ت.
۱۰. فہرموودہکے ہی جابیر: (زَمَلُوهُمْ بِدِمَائِهِمْ...) ز/ ۱۳۴۳ ف، لہ تہ جریدہ کدا لہم جیگہ یہ دا نیہ.
۱۱. فہرموودہکے ہی صفیہ کی شہیبہ، سہ بارت بہ تہ حریمی مہ ککہ ز/ ۱۳۴۹ ف، لہ تہ جریدہ کدا لہم جیگہ یہ دا نیہ.
۱۲. فہرموودہکے ہی جابیر. داستانی شہید بوونی باوکی و ناشتنی. ز/ ۱۳۵۱ ف. لہ تہ جریدہ کدا لہم جیگہ یہ دا نیہ.
۱۳. فہرموودہکے ہی نہ نہ س: چیرؤکی کورہ جوولہ ککہ. ز/ ۱۳۵۶ ف/ ۶۴۳ ت.
۱۴. فہرموودہکے ہی نبینو عہ بباس: (كُنْتُ أَنَا وَأُمِّي مِنَ الْمُسْتَضْعَفِينَ) ز/ ۱۵۵۷، لہ تہ جریدہ کدا نیہ.
۱۵. فہرموودہکے ہی نہ بو ہور میرہ: (سہ بارت بہ تاوانی نہو کسہ کہ بہشتی خوی بخنکینی) ز/ ۱۳۶۵، ۶۴۹ ت (بپروانہ تہ خرچی ژمارہ/ ۶۴۹ + فتح الباری، بہرگی/ ۳ لاپرہ/ ۲۶۸).
۱۶. فہرموودہکے ہی عومہر: (أَيُّمَا مُسْلِمٍ شَهِدَ لَهُ أَرْبَعَةٌ بِخَيْرٍ) ز/ ۱۳۶۸ ف/ ۶۵۱ ت.
۱۷. فہرموودہکے ہی نہ بو ہور میرہ، لہ بارہی پہ ناگرتن بہ خودا لہ ناگری

دۆزهخ و سزای گۆږ. ژ/۱۳۷۷ ف/۶۵۷ ت.

۱۸. فەرموودهکەى بەراو. کاتى ئیبراهیم مرد ژ/۱۳۸۲ ف/۶۵۹ ت.

۱۹. فەرموودهکەى سەموورە. خەونە درێژەکەى پێغەمبەر - دروودی خوێ لەسەر بێ -

ژ/۱۳۸۸ ف/۶۶۱ ت (بروانە ژمارە: ۶۶۱).

۲۰. فەرموودهکەى عانیشه: (تَوُفِّي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ

الْاُثْنَيْنِ). ژ/۱۳۸۷ له ته جریدهکەدا نییه.

۲۱. عانیشه راده سپێری کە لە گەڵ ئەوانا نە نیژری. ژ/۱۳۹۱ ف، له

ته جریدهکەدا نییه.

۲۲. فەرموودهکەى عومەر. راسپێرییهکەى عومەر. ژ/۱۳۹۲ ف/۶۶۴ ت.

۲۳. فەرموودهکەى عانیشه: (لَا تَسْبُوا الْأُمْرَاتِ...). ژ/۱۳۹۳ ف/۶۶۵ ت.

۲۴. فەرموودهکەى ئیبنوعەبباس. سەبارەت بە گوتەکەى ئەبولهەب

ژ/۱۳۹۴ له ته جریدهکەدا نییه.

هەروا عەسقەلانی - ڕەحمەتی خودای ئێ - فەرمووی: لەم نامەیەدا چل و هەشت

بیستراو (آثر) ی واتیادا، کە هەیانە دەچیتەووە سەر هاوڕێیانی پێغەمبەر

دروودی خوێ لەسەر بێ، هەشیانە دەچیتەووە سەر زانایانی دوا ئەوان، شەشیان

پەيوەست (موصول)ن، ئەوانی تریان بێ رشتەن (واتە: معلق)ن.

شیخی عەسقەلانی - ڕەحمەتی خودای ئێ - له پایانی (باسەکانی کارکردن لەناو

نوێژدا) دەفەرموی:

لەم باسەدا سیو و دوو فەرموودهى بەرزموه بووی واتیا، شەشیان بێ

رشتەن، واتە: موعلەللەقن، ئەوانی تریان هەموو پەيوەستن، واتە: موصولن،

بیست و شەشیان دووبارەن، ئەوانی تریان کە شەشن پالفتەى باسەکەن،

پێشەوا موسلیم - ڕەحمەتی خودای ئێ - گشتیانی گیراوەتەووە ئەمەیان نەبێ:

۱. فەرموودهگه‌ی ئەبو بەرزە سەبارت بەچیرۆکی بەلەسه بوونی
ولآخه‌گه‌ی ژ/۱۲۱۱ ف.

۲. ته‌علیقه‌گه‌ی عبدالله ی کۆری عەمر سەبارت به‌ فووگردنی پێغه‌مبەر
له‌ناو کړنووشی ناو نوێژی خۆر گیراندا، وا له‌پیش ژماره‌/۱۲۱۳ و،
خۆی ژماره‌ی بۆ دانه‌نراوه‌.

۳. فەرمووده‌گه‌ی ئەبو هورمیره‌ له‌ بابەت خویندنی سوورمت له‌ناو
نوێژی شیواندا.

۴. هه‌روا شیخی عه‌سقه‌لان دمفه‌رموئ: ئەم باسه‌ شه‌ش بیسراویشی واتیا.
بیس ترا - واته‌: اثر = ئەسه‌ر.

هه‌روا مامۆستای عه‌سقه‌لانی -رحمه‌تی خودای ئی بن- له‌کۆتایی (باسه‌کانی
هه‌له‌ی ناو نوێژدا) دمفه‌رموئ:

له‌م باسه‌دا نۆزده‌ فەرمووده‌ی به‌رزه‌وه‌گراوی واتیا، دووانیان له‌م
نۆزده‌یه‌ بێ رسته‌ (معلق)ن بۆیه‌ به‌ نۆزده‌ فەرمووده‌ داده‌نرین، چونکه‌
فەرمووده‌گه‌ی کوره‌یب (ژماره‌/۵۹۷ ت/۱۲۳۳ ف) به‌ چوار فەرمووده‌
داده‌نرئ، ئاوا:

۱- کوره‌یب له‌ عه‌بدولرحمانی کۆری ئەزه‌ره‌وه‌.

۲- کوره‌یب له‌ ئیبنو عه‌بباسه‌وه‌.

۳- کوره‌یب له‌ عه‌بدولرحمانی کۆری ئەزه‌ره‌وه‌.

۴- کوره‌یب له‌ میسوره‌ی کۆری مه‌خرمه‌وه‌.

موسلیم -پژاو ر‌حه‌مه‌تی خودای ئی بن- گشتیانی گێراوته‌وه‌.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۳۰۔ نامہ زہکات (کتاب الزکاة)

باسی پیوستی زہکات

۶۶۶- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: بَعَثَ مُعَاذًا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ إِلَى الْيَمَنِ، فَقَالَ: (ادْعُهُمْ إِلَى شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّي رَسُولُ اللَّهِ، فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لِذَلِكَ، فَأَعْلِمُهُمْ أَنَّ اللَّهَ قَدْ افْتَرَضَ عَلَيْهِمْ خَمْسَ صَلَوَاتٍ فِي كُلِّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ، فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لِذَلِكَ فَأَعْلِمُهُمْ أَنَّ اللَّهَ افْتَرَضَ عَلَيْهِمْ صَدَقَةً فِي أَمْوَالِهِمْ تُؤْخَذُ مِنْ أَغْنِيَائِهِمْ وَتُرَدُّ عَلَى فُقَرَائِهِمْ). (الحديث ۱۳۹۵ - اطرافه في: ۱۴۵۸، ۱۴۹۶، ۲۴۴۸، ۴۳۴۷، ۷۳۷۱، ۷۳۷۲) ۷۰.

ثیبنو عہباس (رمزی خوی لی سن) فہرمووی: کاتی پیغہمبہر - درودی خوی لہسر ہر - موعازی کوری جہبہ لی نارد بو یہمہن و کردی بہ سہرکارو ماموستایان، لہسر نہم شیومہ فہرمانی پیگردو پی فہرموو: (نہوا تو دہجیت بوناو گہلیک، کہ نہہلی کیتاب و خاودہنی نامہن، کاتی دہجیتہ ناویان لہپیشدا داویان لی بکہ شایہتی بدہن: کہ ہہر خودا خودایہو خودای تر نییہو موحمہمہدی کوری عہبدو لا پیغہمبہری خودایہ، نہوجا نہگہر بو نہمہ بہ گوئیان کردی نہوا پیشیان بلئی: کہ خودا - لہ ہہموو شہوو پوژیکدا - پینج نویژی لہسہریان داناوہ جا نہگہر بو نہمہیش بہگوئیان کردی، نہوا پیشیان بلئی: کہ خودا زہکاتی لہسہریان داناوہ، کہ لہ دہولہمہندہکانیان و ہردہگیری و دہدریتہوہ بہ ہہزارہکانیان، جا نہگہر بو نہمہیش بہ گوئیان کردی، نہوا نہکہیت بجیت، نایابی سامان و مالہکانیان ہہلیری

و لهباتی زهکات و هری بگری. وه خوشت له نالھو نزای سته مبار بپاریزه، چونکه ئاهو نزولهی سته مبار تیریکی کوشندهیهو له گهل له کهوان دهرچوو برستی سته مکار دهبرئ و هیچ شتی بهری ناگری تاخوی دهگهیه نیته باره گای په رومردگار (۱). (بر: ریاض الصالحین به کوردی بهرگی یه کهم چاپی دووم لاپه ره/ ۱۹۵ ف/ ۲۰۸/ ۶ ز/ ۲۶).

۶۶۷- عَنْ أَبِي أَيُّوبَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَجُلًا قَالَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (أَخْبِرْنِي بِعَمَلٍ يُدْخِلُنِي الْجَنَّةَ، قَالَ: مَا لَهُ مَا لَهُ، وَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (أَرَبَ مَا لَهُ تَعْبُدُ اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا، وَتُقِيمُ الصَّلَاةَ، وَتُؤْتِي الزَّكَاةَ، وَتَصِلُ الرَّحِمَ). (الحدیث ۱۳۹۶ - طرفاه فی: ۵۹۸۲، ۵۹۸۳) ۷۶:

ئهبو ئه یوبی ئه نصاری (رمزای خوی لئ بئ) فه رمووی: پیغه مبهه - دروودی خوی له سهر بئ - و سهرومال و منال و دایک و باوک و ههست و نهست گشتی به قوربانی گهردی بهرپی دینی کهرانی گوپی پیروزی بی - به سواری و شتری بوو، پیای هات جلّه وی و لاخه کهی گرت و رایوهستان و عهرزی کرد: ئهی پیغه مبهری خودا! کاریکم پی بفرموو ئه گهر ئه نجامی بدهم بمباته به ههشت، بازئ له یارانیش - رمزای خوابان لئ بئ - فه رموویان: چی چی! پیغه مبه ریش - دروودی خوی له سهر بئ - فه رمووی: (خودا بپهرسته و هیچ هاوبه شی بو دانه نی و نویژ بکه و زهکات بده و په یوهندی به خرم و خویشه وه بکه و بویان باش به و به پیی حال پییان لئ مه بره و یارمه تیان بده، ئینجا پیی فه رموو: ده ئینجا بهری و لاخه که بهرده بابروا له ریگهی خویشه وه). (تاج/ ۱۳/ ۹ ف/ ۱/ ۴).

۶۶۸- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ أَعْرَابِيًّا أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ فَقَالَ: (دُلَّنِي عَلَى عَمَلٍ إِذَا عَمِلْتُهُ دَخَلْتُ الْجَنَّةَ، قَالَ: تَعْبُدُ اللَّهَ لَا تُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا، وَتُقِيمُ الصَّلَاةَ الْمَكْتُوبَةَ، وَتُؤَدِّي الزَّكَاةَ الْمَفْرُوضَةَ، وَتَصُومُ رَمَضَانَ، قَالَ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، لَا أَرِيدُ عَلَى هَذَا، فَلَمَّا وُلِّي، قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَنْظُرَ إِلَى رَجُلٍ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ فَلْيَنْظُرْ إِلَى هَذَا). (الحديث ۱۳۹۷) ۷۷:

نهبو هورهيره (رهزای خوی لن بین) فهرمووی: پیاوئ هاته خزمه تی پیغهمبه ر-
دروودی خوی لسمه ر-: گوتی: قوربان ! کاریکم پی نشان بده، نه گهر بیکه م بیم
به به ههشتی ؟ فهرمووی: (بهس خودا بپه رسته و به ندمی و په رستشی بو
بکه و، هیچ هاوبه شی بو برپار مده دو، نویژه فهرزه کان بکه و، زه کاتی
فهرزی سهرت بده و، پوژوی مانگی رده مه زان بگره). پیاوه کهیش گوتی: به و
که سه که گیانی منی به دهسته، له مانه زیاتر ناکه م، جا که رویش
پیغهمبه ر- دروودی خوی لسمه ر-: فهرمووی: (ههرکه سی حه زده کا که له م جیهانه دا
به چاوی خوی پیاویکی به ههشتی ببینی باته ماشای نه م پیاوه بکا).
(تاج/ ۲ ل- ۵۵ ف- ۲ ش/ن)

۶۶۹- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: لَمَّا تُوفِّي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَكَانَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَكَفَرَ مَنْ كَفَرَ مِنَ الْعَرَبِ، فَقَالَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: (كَيْفَ تُقَاتِلُ النَّاسَ وَقَدْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أُمِرْتُ أَنْ أَقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَقُولُوا لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، فَمَنْ قَالَهَا فَقَدْ عَصَمَ مِنِّي، مَالَهُ، وَنَفْسَهُ، إِلَّا بِحَقِّهِ وَحِسَابُهُ عَلَى اللَّهِ)، (الحديث ۱۳۹۹- اطرافه في: ۱۴۵۷، ۶۹۲۴، ۷۲۸۲) فَقَالَ: (وَاللَّهِ لَأُقَاتِلَنَّ مَنْ فَرَّقَ بَيْنَ الصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ، فَإِنَّ الزَّكَاةَ حَقُّ الْمَالِ، وَاللَّهِ لَوْ مَنَعُونِي عَنَّا كَانُوا يُؤَدُّونَهَا إِلَيَّ

رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَقَاتْلَتْهُمْ عَلَى مَنْعِهَا، قَالَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ
فَوَاللَّهِ مَا هُوَ إِلَّا أَنْ قَدْ شَرَحَ اللَّهُ صَدْرَ أَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَعَرَفْتُ أَنَّهُ
الْحَقُّ. (الحديث ۱۴۰۰ - اطرافه فی: ۱۴۵۶، ۶۹۲۵، ۷۲۸۵) ۷۸:

ئەبو ھوریرە (رمزى خىۋى ئى بن) فەرموۋى: كاتى پېغەمبەر - دروودى خىۋى لەسەر بىن:
كۆچى دوايى كرد، وه لەپاش ئەو ئەبوبەكر كرا بەجىنشين (واتە: بە
خەلىفە) وئەو عەرمانەى كە لە ئايين ھەلگەرانەو پەيدا بوون، وه
ئەبوبەكر ويستى بچى بەگزيانا، بەم بۆنەيەو عومەرى كورپى خەتاب (رمزى
خىۋى ئى بن) پىي فەرموو: تۆ چۆن جەنگ دەكەى لەگەل ئەم خەلگەداو،
بەلگەت چىيە لەم بارمىەو؟ ئەى چى دەكەى لەو كە پېغەمبەر - دروودى خىۋى
لەسەر بىن: دەفەر موئ: فەرمانم پىكراو كە شەرپ لەگەل ئەو خەلگەدا بكەم، تا
شايمەتمان دىنن و بەزمان دەلئىن: (لا اله الا الله: ھەرخودا خودايەو بەس)
ئىتر ئەو كەسەى كە ئەمە بلى، ئەوا سەر و مالى خۆى لەمن قەدەغە دەكاو،
خوئىن و نامووس و سەر و سامانى لە من حەرام دەبى، مەگەر لەسەر
ماڤىكى رەوا، كە لەسەرى بى بە پىئى شەرى خىۋا، وئىتر حىساب و
لېپرسىنەوئى لەسەر نىيازى دلى، لەو دىنيادا لەسەر خودايە؟ جا بۆم روون
بكەرەو: ئايا ئەم ھەلوئىستەى تۆ لەگەل ئەم فەرموودەيە پېغەمبەردا
چۆن يەك دەگرەو؟

ئەبوبەكرىش بۆ وەلامى ئەم رەخنەيەى عومەر - فەرموۋى: (ئەمەى
تۆ دەيلىي راستە، بەلام مەسەلەكە گەلئى لەم روالەتكارىيە قوولتەر، بەخودا
زۆرباش دەچم بەگز ئەوانەدا كە فەرقى نوئىزو زەكات دەكەن و دەلئىن:
نوئىز فەرزەو دەيكەين و، زەكات فەرز نىيەو نايدەين، چونكە زەكات ماڤى

ماله، مافیکه خوا له سامانا پیویستی کردووه، نهودی نینکاری بکا، نیکاری له نهصلی له نوصولی نایین دهکا، جا له بهرنهوه دهچم به گزیدا، سویندم به خودا نه گهر لهم لایه نهوه فهرقی من و پیغه مبهه بکهن لیان قه بوون ناکه، که واته نه گهر له مه و بهر گیسکه زه کاتیکیان دابی به پیغه مبهه رو نیستا به بر و بیانووی بی سهر و بهر، نه ییدن به من، که جینشینی پیغه مبهه و فهرمانه وای گشتی موسولمانانم، له سهر نه دانی نهو گیسکه یه دهچم به گزینا. عومهر دهیغه رموو: به خودا دیار بوو که کردنی نهو جهنگه شتی بوو له خوداوو خوئی نابوویه ناو دلی نه بو به کرده، وه منیش بوم دهر کهوت که فهرمایشته که ی نه بو به کر راست بوو) (تاج/۲/۱۲ ف/۴ - ش/د/ت/ن).

تاوانی زهکات نه دهر

۶۷۰- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (تَأْتِي الْإِبِلُ عَلَى صَاحِبِهَا، عَلَى خَيْرِ مَا كَانَتْ، إِذَا هُوَ لَمْ يُعْطِ فِيهَا حَقَّهَا، تَطَوُّهُ بِأَخْفَافِهَا، وَتَأْتِي الْغَنَمُ عَلَى صَاحِبِهَا عَلَى خَيْرِ مَا كَانَتْ، إِذَا لَمْ يُعْطِ فِيهَا حَقَّهَا، تَطَوُّهُ بِأُظْلَافِهَا، وَتَنْطَحُهُ بِقُرُونِهَا، وَقَالَ وَمِنْ حَقِّهَا أَنْ تُحْلَبَ عَلَى الْمَاءِ). قَالَ: (وَلَا يَأْتِي أَحَدُكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِشَاةٍ يَحْمِلُهَا عَلَى رَقَبَتِهِ لَهَا يُعَارَ، فَيَقُولُ يَا مُحَمَّدُ، فَأَقُولُ: (لَا أَمْلِكُ لَكَ شَيْئًا، قَدْ بَلَغْتُ، وَلَا يَأْتِي بِبَعِيرٍ يَحْمِلُهُ عَلَى رَقَبَتِهِ، لَهُ رُغَاءٌ، فَيَقُولُ: يَا مُحَمَّدُ، فَأَقُولُ: (لَا أَمْلِكُ لَكَ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا قَدْ بَلَغْتُ). (الحديث ۲/۱۴۰ - اطرافه في: ۲۳۷۸، ۳۰۷۳، ۹۶۵۸) ۷۹:

نهم فهرمووده يه دوو فهرمووده يه، يه که میان له بهرگی سی ریاض

الصالحیندا، زنجیر ۲۱۶/ ل- ۹۰۰ ف- ۹. تەرجه مە کوردییه کە ی ناوایه:

ئەبو ھوریرە (رەزى خوى ئى بنى) ھەرمووی: پێغەمبەر درود دەفەر موئ:
(ئەو کە سە ی خاوەنى زېڤوزیو بئ و زە کاتى ئ دەر نە کا، لە رۆژى قیامە تا،
ئەو زېڤ و زیو سەوور دە کړیتە وە، لە ناو ناگرى دۆزە خا، تادە مې بە یە ک
پارچە ناگرى سەوور، ئە و جا تە نیشتى و ناوچە وانى و پشتى و ھە موو
لە شى تری پې داخ دە کړئ، ھە موو جار ئ کە سارد دە مېتە وە، سەر لە نوئ
سەوور سەوورى دە کە نە وە بۆ و دی سان وای ئ دە کە نە وە، ئی تر لە و رۆژە دا
کە پە نجا ھە زار سا ئ در یژە، ئە و کا برایە ئە مە حا لیە تی، ھە تا داد گا یی
بە ن دە کە ن لە ناو خۆ یانا لە داد گا ی خە وادا تە و او دە مې، ئە و جا ر ی گە ی خۆ ی
نیشان دە در ئ، سا یا بۆ بە ھە شت، یا بۆ دۆزە خ.

گوترا: ئە ی پێغەمبەرى خودا ! ئە ی و شتر؟

ھەرمووی: (و ئە وە ی خاوەنى و شتر بئ و، مافى مافدارانى ئ نە دا، کە
یە کئ لە و مافانە ی کە لە و شتر دا ھە ن ئە وە یە: ئە و رۆژە ی کە و شترە کە
دە بر ئ بۆ سەر ئا و و ئا و دە در ئ و دە دۆ شرى، لە و شیرە ی ئە و رۆژە ی شدا
مافى ھە ژارانى واتی دا، وە ک خە رمانلۆ غە ی خە رمان، ئە و خا وە ن و شترە ی
کە مافى مافدارانى ئ نە دا، لە رۆژى قیامە تدا، لە دە شتی کی کر کا ی کر کا،
لە سەر دە م را ی دە خە ن بۆ ئە و و شترانە، وە تا بلیت زل و فیلە تە ن و
قە بە ن و یە ک پارێ نە شیان کە م نییە، ئی تر ئە وانی ش بە پا دە ی شیلن و بە
دە م دە ی گە زن و قە پى ئ دە گرن، گشت جار ئ کە دوا یی یە کە یان بە سەریدا
تئ دە پە ر ئ، دی سانە وە بە رایە کە یان دە گێ ر نە وە بۆ سە رى ئی تر ئە مە
حا لیە تی لە و رۆژە دا، کە پە نجا ھە زار سا ئ در یژە ھە تا مە حکە مە و
داد پرسی ی نا و بە ن دە کە ن تە و او دە مې، ئە و جا ر ی گە ی خۆ ی پشان دە در ئ،
سا یا بۆ بە ھە شت یا بۆ دۆزە خ.

گوترا: ئەى پىغەمبەرى خودا! ئەى رەشەولاخ و مەرو بزن ؟

فەرمووى: (وہ ئەوہى خواہنى رەشەولاخ و مەرو بزن بىئو، مافى ھەزارانىان ئى نەداو زەكاتى شەرىعیان ئى دەرئەکا، لە پۇزى ژینەوہدا، لە قیامەتدا، لە دەشتىكى كرکای کرکا، لە سەردەم بۆيان رادەخرى، ئەو ئازەلە لەو کاتەدا، نە تاقە يەکیکیان کەمە، نە شاخبار دراویکیان واتیادا، نە کۆلى، نە شاخ شکاوى، بەئکوو ھەموو زرت و زيت و بزو ئامادەن بۆ شەپە شوق و قوچ وەشانەن، ئیتر بە شاخ دەیدەنە بەر شوق و بە سم گیرەى دەکەن، گشت جارى کە دوايە کەیان بەسەریدا تى دەپەرى، دیسانەو بەراییە کەیان دەگیرنەوہ بۆ سەرى، ئیتر ئەمە حالىەتى لەو رۆژەدا کە پەنجا ھەزار سال درێژە، ھەتا مەحکەمەى ناوەندە بەندەگان تەواو دەبى، ئەوجا رێگەى خۆى پى نیشان دەدرى: جا یا بۆ دۆزەخ، یا بۆ بەھەشت.

گوترا: ئەى پىغەمبەرى خودا! ئەوا بپریار (حوکم) ى زیرو زیوو و شترو رەشەولاخ و بزن و مەرمان زانى ئەى بپریارى ولاخى بەرزە چییەو چۆنە؟

فەرمووى: (ولاخى بەرزە سى جۆرە: بۆ ھەندى پیاو مایەى پاداش و خیرە، مایەى تاوان و شەپە بۆ ئەو پیاوہى کە رايدەگرى بۆ ریاو چاوەو خۆنەندەن و شانازی کردن و ھەروا بۆ دوژمنایەتى و دزايەتى گەلى نیسلام و لە دژى موسولمانان!

بەردەو تارمەھى داپۆشەریشە بۆ ئەو پیاوہى کە لەرێگەى خودادا رايدەگرى و بۆ پروسوورى ھەردوو جیھان، کارو کەسابەتى پێوہ دەکاو، ئەو مافەى کە خودا لەسەر ئەو ولاخەى داناو، کە بریتىە لە خەباتگىران لەسەر پىشتى فەرامۆش نەکا، لەکاتى خۆیدا ئاوو ئالىكى دەدا، وچانى دەدا، ناپرەتینى، مایەى پاداشى باش و خیرى گەورەیشە بۆ ئەو پیاوہى کە

راپیده گری بۆ غەزا کردن و تیکۆشان لەبەر ڕەزای خودا، بۆ بەرژە وەندیی گەلی ئیسلام، لە میڕگێکدا، یا لە میڕغوزاریکا دەیبەستیتەو، ئیتر ئەو و لآخە ھەرچی بخوات لەو میڕگ و میڕغوزارەو، چەندە لەو لەو وەرە بلەو وەرئ، بە ژمارەئ ئەو چاکەو خێرو خێرات بۆ خاوەنەکەئ دەنووسرئ، تەنانەت ئەگەر مەر بەندەکەئ بپسینئ، یان پەت و گوریسەکەئ بپچرپینئ، وە سەرئ دووسەر غار بکاو، بای بآلی خۆئ بداو، یاری بکاو، تەنانەت ئەگەر بەبئ سوارەکەئیشی تەراتین بکا، ھەتا لەکاتی وایشدا، خودا بە ژمارەئ شوین سم و بە ژمارەئ تەرس و میزەکەئ چاکەو خیری بۆ دەنووسرئ.

گریمان خاوەنەکەئ بەسەر ئاویکا بردی، نیازی ئەو وەئیشی نەبئ کە ئاوی بدا، بەلام و لآخەکە لە خۆیەو دەئ نایە ئاوەکەو و لیئ خواردەو، ئەو بە قەد ژمارەئ ئەو ئاوەئ کە دەبخواتەو چاکەئ بۆ دەنووسرئ!

گوترا: قوربان! ئەئ گویدرێژ؟

فەرمووی: (لەبارەئ گویدرێژەو ھیچ سرووشیکم بەتایبەتی بۆ نەھاتووە، تەئیا ئەم ئایەتە دانسقەو کەم ھاوتایە نەبئ، کە تیکرا گشت جۆرە خەیرئ، کەم و زۆر دەگریتەو، کە دەرمووی: ﴿فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ، وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ﴾ (۷-۸) - زلزلة - ۸/۹۹ واتە: ھەر کەسئ بەقەئ سەنگی تۆسقائئ چاکەئ کردبئ پاداشتەکەئ و مردەگریئ، ھەروا ھەرکەسئ بەقەئ سەنگی تۆسقائئ خراپەئ کردبئ، پاداشتەکەئ و مردەگریئ..)، (ریاض الصالحین، کوردی/۳/۹۰۰ ف/۹ ش).

فەرموودەئ دوو وەمیان لە بەرگی سیئ تاجول ئوصول دا، وەرگەرآو کوردییەکەئ، لە لاپەرە/۲۹۶ ز/۱۰۹ ف/۲ - دا ئاواپە:

ئەبو ھورەيرە (رمزى خىۋى ئى بىر) فەرموۋى: پىغەمبەر درودى خىۋى لەسەر بىر.

ھەئساپە، وتارىكى فەرموو بۆمان، باسى ناخونەك و دەستپىسى لەمالى تالانى كرد، وە ئەوئى بە تاوانىكى گەئى گەورە دانا، وە فەرموۋى: (نامەوئى) لە پۇزى قىامەتدا بەيەككىتان بگەم سەپئى ماينى، بەلووشكە لووشك، بە قەلەندۇشكانىيەو بى، كە لە جىھانا بەناھەق بەدەستى ھىنابى، بىت بۆ لام و بلى: ئەى پىغەمبەرئى خودا دەخىلتەم لىم قەوماو، بەدەستى ئەسپەو پەرىشانەم، ھەم شەكەت و ماندووم و ھەم ئابرووم چووم، دەى فرىامكەو، منىش پىئى دەللىم كە من دەسەلاتى ھىچەم نىيە بۆت كە بىكەم، من لە كاتى خۇيدا پىتەم راگەيانددووت، نامەوئى لە پۇزى قىامەتدا بگەم بەيەككىتان مەپئى، يا بىزنى، بە بارەبارو قارە قارو باعە باع، بەسەر نەپەى شانىيەو بى، بى و بلى: ئەى پىغەمبەرئى خودا! فرىامكەو منىش پىئى دەللىم: من دەسەلاتى ھىچەم نىيە كە بۆتى بگەم، من لەكاتى خۇيدا پىم راگەيانددووى !

نامەوئى لە پۇزى قىامەتدا بەيەككىتان كەسى (بە ھاتووھاوار قىزە قىز) بە قەلەندۇشكانىيەو بى، بىت بۆ لام و بلى: ئەى پىغەمبەرئى خودا ! فرىامكەو، منىش پىئى دەللىم، من دەسەلاتى ھىچەم نىيە كە بىكەم بۆت، من لەكاتى خۇيدا پىتەم راگەيانددو، نامەوئى لەپۇزى قىامەتدا بگەم بە يەككىتان نكالاو جەل و بەرگ (بەخششى) بە قەلەندۇشكانىيەو بىت، بى بۆ لام و بلى: ئەى پىغەمبەرئى خودا ! فرىامكەو، منىش پىئى دەللىم: من دەسەلاتى ھىچەم نىيە كە بىكەم بۆت، من لە كاتى خۇيدا پىتەم راگەيانددو، نامەوئى لە پۇزى قىامەتدا بگەم بەيەككىتان مەردە مال و زىرو زىوى دىزىتى و گىزىتى، بەقەلەندۇشكانىيەو بىت، بىت بۆلام و بلى: ئەى پىغەمبەرئى خودا ! فرىامكەو، منىش پىئى دەللىم: من دەسەلاتى ھىچەم

نبيه كه بيكه م بوٽ، من له دنيا دا، سه بارمت بهم كاروباره، پيټم
راگه ياندوو. له گيرانه و ديه كدا: نهى خه لكينه انهى موسولمانينه! هر
كه سيكتان كران به سهركارو كار به دهستي ئيمه ن له سهر كارى، له كاروبارى
موسولومانان، وه به قهد دمرزيهك، يا زياتر، له و كارى له ئيمه شارده وه
قولى دا بو خوى و به دزيه وه حه شارى دا، نه وه داده نرى به گزيتى
دهستپيسى (غول). وه له روى قيامه تدا دهينى به سهر شانیه وه
به بهرچاوى نه وه همكه عه شاماته وه دهيهينى بو مهيدانن بو پاى هق و
حساب و ليپر سنه وه! نه وا به هويه وه باش باش تهريق و ريسواو شهرمه زار
دهبى، وهك خوداى گه ورو مه زنن له م نايه ته دا، سه بارمتى بهم بابيه ته
دمفه رموى: ﴿وَمَنْ يَغْلُلْ يَأْتِ بِمَا غَلَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ - نايه تى نالى عيمران/ ١٦١/٣-
﴿واته: هر كه سى دهستپيسى و ناپاكى و دزى و گزرى له مالى دهسكه وتى
جهنگى نايينى بكاو به ناههق لى قول بدا بو خوى، نه وه له روى
هه لسانه وه دا كه روى قيامه ته، دهينى به سهر شانیه وه دهيهينى بو
مهيدانى ليپر سنه وه به هويه وه باش ريسواو شهرمه زارده بى. خوا په نامان
بدا. نامين. (تاج/ ٢٩٦/٣ ف/ ٢ ز/ ١٠٩ باسى به رتيل و ديارى بو كار به دهست
ناره وايه: تَحْرِمُ الرِّشْوَةَ وَالْهَدْيَةَ عَلَى الْحَاكِمِ).

٦٧١- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ: (مَنْ آتَاهُ اللَّهُ مَالًا فَلَمْ يُؤَدِّ زَكَاتَهُ، مُثِّلَ لَهُ مَالُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ شُجَاعًا أَقْرَعَ،
لَهُ زَبَبَتَانِ يُطَوِّفُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، ثُمَّ يَأْخُذُ بِلِصَمَتَيْهِ، يَغْنِي بِشِدْقَيْهِ، ثُمَّ يَقُولُ: أَنَا
مَالِكٌ، أَنَا كَنْزُكَ، ثُمَّ تَلَا: (وَلَا يَخْسِبَنَّ الَّذِينَ يَنْخَلُوعُونَ.. الْآيَةَ). (الحديث ١٤٠٣
اطرافه في: ٤٥٦٥، ٤٦٥٩، ٦٩٥٧) ^{٨٠}:

(٨٠) اخْرَجَهُ مُسْلِمٌ بِالْمَعْنَى: (ج/ ٧ ص ٦٩ عن ابي هريرة، و ص ٧٢ عن جابر، صحيح
مسلم بشرح النووي - مبحث اثم مانع الزكاة).
الترجم-

ئەبو ھوریرە (رەزى خەلىفە ئىبنى) فەرەمۇوى كە خۆشەويىست دروودى خەلىفە ئىبنى:

فەرەمۇوى: (ھەر كەسكى خەلىفە مالى پى بىدات و زەكەتەكەى نەدا، لەرۋىزى قىامەتدا دەبى بەنپەرە خەلىفەنىكى سەرگەرى زەھراوى، دوو كەتەبەى دەرپەرەوى لە دەم داىە، جا وەك كەتەمە لە مى گادا، ئاوا ئەلقە دەخوات بە مىلىا، دەنووسى بەھەردوو لاغاومىدا، سەرى لەم لاغاومى و كلكى لەم لاغاومەكى ترى گىر دەكاو، بە تەوھەسەو بۆ زىادە سزا، پى دەلى: مەن مائەكەى خەتەم، مەن گەنچەكەى خەتەم!)

ئىنچا خەزەمەت دروودى خەلىفە ئىبنى: بۆ پەشتىوانى ئەم فەرەمۇودەى ئەم ئايەتە پەرۋەزى خەلىفە: ﴿لَا يَخْسِبُنَّ الَّذِينَ آمَنُوا بَلْ لَّيْسَ بَلَاءٌ﴾

واتە: ئەوانەى كە رۇدى و چروكى دەكەن، لە بەختەردى ئەم مالى و دارايىيەدا، كە لە ساىەى خەلىفە پەيىان دراو، باوانەزانن كە ئەم رۇدى و رەزىلىيە بۆ ئەوان چاكە، بەلكو ئەم زۆرەدو خەلىفە بۆ دەرۋەزىيان، ئەم بەشە مائە لەكوئ سامانەكانىيان، كەھەقى خەلىفە ھەقەنەو، ئەوان لەبەر رۇدى نەيدەن پەيىان، لەرۋىزى رەستاخەزدا، دەكرى بەتەوقى ئاسنىن و دەكرىتە مىلىان! (تاج/۲-۱۱-۳-ش/ت/ن).

ئەم مائەى زەكەتەكەى بەرى بەر ئەم (كەنە ناكەوى كە

ھەرەشەى سەخت لە خەلىفەكەى كراو

۶۷۲- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (لَيْسَ فِيمَا دُونَ خَمْسٍ أَوَاقٍ صَدَقَةٌ، وَلَيْسَ فِيمَا دُونَ خَمْسٍ دَرَاهِمٌ صَدَقَةٌ، وَلَيْسَ فِيمَا دُونَ خَمْسٍ أَوْسُقٍ صَدَقَةٌ) (الحديث ۱۴۰۵ - اطرافه في: ۱۴۴۷، ۱۴۵۹، ۱۴۸۴) ^{۸۱}:

ئەبو سەئیدى خۇدرى (رەزى خۇاى ئى بىن) فەرمووى: پېغەمبەر -جروودى خۇاى لەسەر بىن- فەرمووى: (زىو لە پېنج ئۆقىيە كەمىر بى زەكاتى ئى ناكەوى، پېنج ئۆقىيە دەكاتە دوو سەد درەم، ژمارەى وشتر لەپېنج وشتر كەمىر بى زەكاتى ئى ناكەوى، دانەوئە لە پېنج ويسق كەمىر بى، زەكاتى ئى ناكەوى). (تاج/۲/۱۵ ف/۴ + ل/۲۵ ف/۱).

رافە وشىكردنەو:

۱. پېنج وەسق دەكاتە سەد صاع، بەپيوانەى كوردەوارى دەكاتە نزيكەى چل و پېنج تەنەكە.
۲. درەمى شەش دانقە، دە درەم حەوت مسقالە، كەواتە: دوو سەد درەم دەكاتە: سەدو چل مسقال.

خېر كردن لە كەسابەتى پاك

۶۷۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (مَنْ تَصَدَّقَ بِعَدْلِ ثَمَرَةٍ، مِنْ كَسْبٍ طَيِّبٍ، وَلَا يَقْبَلُ اللَّهُ إِلَّا الطَّيِّبَ، وَإِنَّ اللَّهَ يَتَقَبَّلُهَا بِمِيزَانِهِ، ثُمَّ يُرَبِّهَا لِصَاحِبِهِ، كَمَا يُرَبِّي أَحَدُكُمْ فَلَوْهٗ، حَتَّى تَكُونَ مِثْلَ الْجَبَلِ) (الحديث ۱۴۱۰ - طرفه في: ۷۴۳۰):

ئەبو ھورەيرە (رەزى خۇاى ئى بىن) لە پېغەمبەرەو -جروودى خۇاى لەسەر بىن- دەفەرمووى: (ئەوەى خېرى بکا، لە كەسابەتى حەلال چونكە ھەرچى حەلال نەبى خودا وەرى ناگرى، ئەوەى خېرى بکا لە حەلال، خوداى مېھربان بەدەستى راستى خۇى وەرى دەگرى، وەك چۆن يەكى لەئىوہ جووانوو ماینى، يا پارینە وشترى، بۆ خۇى پەرودەکا، خودايش ئەو خېرە ئاوا پەرودە دەکا، تا تەواو گەورە دەبى، وەبەقەد كىويكى ئى دى). (تاج/۲/۶ ف/۴).

تا زوو خیر بکری درهنگه

۶۷۴- عَنْ حَارِثَةَ بْنِ وَهَبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: (تَصَدَّقُوا، فَإِنَّهُ يَأْتِي عَلَيْكُمْ زَمَانٌ يَمْشِي الرَّجُلُ بِصَدَقَتِهِ فَلَا يَجِدُ مَنْ يَقْبَلُهَا، يَقُولُ الرَّجُلُ لَوْ جِئْتُ بِهَا بِالْأَمْسِ، لَقَبِلْتُهَا، فَأَمَّا الْيَوْمَ فَلَا حَاجَةَ لِي بِهَا). (الحديث: ۱۴۱۱ طرفاه في: ۱۴۲۴، ۷۱۲۰) ^{۸۲}:

حاریته ی کوری وهب (رمزی خوی لی بن) فهرمووی: بهگوی خۆم لهزاری پیرۆزی خۆشهویستم بیست دروودی خوی لهسەر بن. دهیضه رموو: (تازوو خیربکهه درهنگه هاكا كهوتنه پۆزگارێکی واوه كهستان دهست ناکهوی، كه خیرتان لی وهربگری، هاكا وای لیها ت پایاو به مالی خیرهوه بهسه ر خه لكا بسورپتهوه، به لكوو ئه وه كهسه ی كه خیرهكه ی دهدات ی پیی ده لی: ئه گهر دوینی بهاتیتایه لیتم ومرده گرت، به لام ئیستا کارم پیی نییه، له به ره ئه وه ومری ناگرم ! له ئه نجامدا كه سی دهست ناکه وی كه خیرهكه ی لی ومربگری). (تاج/ ۱۰/ ل ۷۳/ ف ۴- ش).

۶۷۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (لَا تَقْرُمُ السَّاعَةَ، حَتَّى يَكْثَرَ فِيكُمْ الْمَالُ فَيَفِضَ، حَتَّى يُهَمَّ رَبُّ الْمَالِ مَنْ يَقْبَلُ صَدَقَتَهُ، وَحَتَّى يَعْزِضَهُ، فَيَقُولَ الَّذِي يَعْزِضُهُ عَلَيْهِ: لَا أَرَبَ لِي). (الحديث ۱۴۱۲) ^{۸۳}:

ئه بو هورمهیره (رمزی خوی لی بن) له خۆشهویسته وه دروودی خوی لهسەر بن. دهفه رموی: (قیامهت هه ئناسی، تا مال له نیوانتانا وا زۆردمبی، دمبی به لیشاو، ته نانهت خاوهن سامان دمکهویته مشووری ئه وه وه دمبی كه سیکی وای دمست بکه وی،

(۸۲) أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الرِّكَاعَةِ أَيْضًا: (صحيح مسلم بشرح النووي/ ۹۹/۷). -الترجم-

(۸۳) أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الرِّكَاعَةِ، بِأَب: التَّغْيِيبُ فِي الصَّدَقَةِ قَبْلَ أَنْ رَقِمَ: ۱۵۷.

که خیر و زمکاتی لی و مرگری ! هتا نه گاته نه وه خاومن سامان خیر و زمکات دمبا بؤ مهردووم، به لام نه وهی که بؤی دمبا لکی و مرناگری و پیی دهلی: کارم پیی نییه.

۶۷۶- عَنْ عَبْدِ بْنِ حَاتِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ: كُنْتُ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَجَاءَهُ رَجُلَانِ، أَحَدُهُمَا يَشْكُو الْعِيْلَةَ، وَالْآخَرُ يَشْكُو قَطْعَ السَّبِيلِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (أَمَّا قَطْعُ السَّبِيلِ، فَإِنَّهُ لَيَأْتِي عَلَيْكَ إِلَّا قَلِيلٌ حَتَّى تَخْرُجَ الْعِيرُ إِلَى مَكَّةَ بِغَيْرِ خَفِيرٍ، وَأَمَّا الْعِيْلَةُ، فَإِنَّ السَّاعَةَ لَا تَقُومُ حَتَّى يَطُوفَ أَحَدُكُمْ بِصَدَقَتِهِ لِيَجِدَ مَنْ يَقْبَلُهَا مِنْهُ ثُمَّ لَيَقْفَنَ أَحَدُكُمْ بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ، لَيْسَ بَيْنَهُ وَبَيْنَهُ حِجَابٌ، وَلَا تَرْجُمَانِ يُتْرَجَمُ لَهُ، ثُمَّ لَيَقُولَنَّ لَهُ: (أَلَمْ أَوْتِكَ مَالًا فَلَيَقُولَنَّ: بَلَى، ثُمَّ لَيَقُولَنَّ: أَلَمْ أُرْسِلْ إِلَيْكَ رَسُولًا؟ فَلَيَقُولَنَّ بَلَى، فَيَنْظُرُ عَنْ يَمِينِهِ فَلَا يَرَى إِلَّا النَّارَ، ثُمَّ يَنْظُرُ عَنْ شِمَالِهِ فَلَا يَرَى إِلَّا النَّارَ، فَلَيَتَّقِينَ أَحَدُكُمْ النَّارَ، وَلَوْ بِشِقِّ تَمْرَةٍ، فَإِنْ لَمْ يَجِدْ فَبِكَلِمَةٍ طَيِّبَةٍ). (الحديث ۱۴۱۳- اطرافه في: ۱۴۱۷، ۳۵۹۵، ۶۰۲۳، ۶۵۳۹، ۶۵۴۰، ۶۵۶۳، ۷۴۴۳، ۷۵۱۲) ^{۸۴}:

عهدی کوپی حاتهم (رمزی خوی لی بن) فهرمووی: له خزمه تی چه زرمندا بووم. دروودی خوی لسمیر بن: لهو کاته دا دوو پیاو هاتن بؤ خزمه تی، یه کیکیان سکاالی له دهستی هه زاری کرد، نه وی تریان سکاالی له دهستی ریگری و جهرده یی کرد. پیغه مبه ریش - دروودی خوی لسمیر بن- فهرمووی: (نه ی عه دی ! نایا شاری حیرت دیوه؟ گوتم: نه مدیوه، به لام ناوو نیشانیم بیستوو، فهرمووی: (نه گهر مهرگ مؤلته ت بدات و ته مهنت دریژی، به چاوی خو ت نافرم تی که زاوه نشین ده بین ی له حیرموه دی، ته وافی که عبه دهکا، به بی نه وه ی

كه سِيكى له گه ئدا بى، وه لهو ماوه يه دا له خودا نه بى له كه سى تر ناترسى، چونكه ئاوا رېگه و بان ئه مین و بى ترس ده بى و جهرده و رېگر نامینن، منیش له دلى خوڤدا گوتم: ئه ی ده شى ئه و جهردانه ی هوژى طه ی چییان به سه ربى و بۆ کوئ بچن، ئه وانه ی كه ئیستا ئه م و لاته یان كرده و به ئاگر. هه زمرت فه رمووشى: (ئه گه ر ته مه نت به به ریه وه هه بى گه نجینه كانى كیسرا فه تچ ده كرىن و، ئه و گشته گه نچ و سامان و گه وه ره ده كه ونه ده ستى مسوئلمانان و مسوئلمانان به تالان ده یانبه ن بۆ خو یان!).

عه رزیم كرد: مه به ستت كیسرا ی كور ی هورموزه كه ئیستا شای ئیرانه ؟ فه رموى: به ئى، مه به ستم ئه وه، هه روا ئه گه ر ته مه نت دريژبى به چاوى خۆت پیاو ده بینى به چنگى زیڤه وه، یا به پږ چنگى زیوه وه ده سوورپته وه، به لām له به ر زۆرى پاره و پوول و لیشاوى مال، كه سى ده ست ناكه وئ كه ئه و چنگه زیڤو زیوه ی لى و مرگرى، سویندم به زاتى خودا، ئیوه يه كه به یه كتان له رۆژى قیامه تدا كه ده گه نه وه به خزمه تى خوداى خۆتان، هه ركه سه تان به ته نها خۆى ده چپته به رده ستى خودا، خودا به خودى خۆى به بى په رده و به بى ته رجومان و زمانزان قسه تان له گه ل ده كا، ده فه رموى به به نده له و گه تو گو یه دا: ئایا له دنیا دا پېغه مبه رم نه نارد بۆ سه رت، هه تا فه رمانى منت پى ږا گه یه نى؟ به نده ده ئى: با، به ئى، ده فه رموى: مال و منالیم دابوو پیت یا نا؟ خىرو بىړىكى زۆرم ږژانده و به سه رتا یا نا؟ به نده ده ئى: به ئى وابوو، ئیتر ئه و به نده یه كه سه یری لای راستى خۆى ده كا دۆزه خ ده بینى و، كه ته ماشاى لای چه پى خۆى ده كا دیسان هه ر دۆزه خ ده بینى، جا كه حال وایه خۆتان بپاریزن له ئاگرى دۆزه خ، ئه گه رچى به له تى ده نكه خورما یه كیش بى، ئه وه یشى كه نییه تى به خىرو خىرات خۆى له ئاگر قوتار بكا، بابه قسه ی باش و زمانى

شیرین خوی رزگار بکا). عهدی فہرمووی: من خۆم بہ چاوی خۆم دیتم کہ زنی کہ ژاومنشین لە حیرەوہ دہات و تہوافی کہ عہدی دہکردو ترسی کہسی تری نہبوو، ترسی خودای گہورہ نہبی، وہ من خۆیشم یەکیک بووم لەو لەشکرەدی کہ گہنجینہکانی کیسرامان بہ تالانی گرت، ئیوہیش ئەگەر تہمەنتان درێژ بی ئەوی کہ پیغەمبەر - دروودی خوی لەسەر بی - فہرمووی بہ چاوی خۆتان دەبینن). (تاج/ ۴/ ۳۶۲ ف/ ۱) ئەم تەرجەمەییە دەقی ئەو پیاویہتەدی بوخاریی کہوا لە (کتاب المناقب) باب علامات النبوة فی الاسلام (بروانہ: عمدة القاریء/ ۱۶ ص/ ۱۳۴ ژمارەدی فہرموودە/ ۱۰۰). ھەر وھا بروانہ: ریاض الصالحین/ کوردی بەرگی یەکەم ژمارە/ ۲۳-۱۳۹).

۶۷۷- عن أبي موسى رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: (لَيَأْتِيَنَّ عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ، يَطُوفُ الرَّجُلُ فِيهِ بِالصَّدَقَةِ مِنَ الدَّهَبِ، ثُمَّ لَا يَجِدُ أَحَدًا يَأْخُذُهَا مِنْهُ، وَيُرَى الرَّجُلُ الْوَاحِدُ يَتَّبِعُهُ أَرْبَعُونَ أَمْرًا يُلْذَنُ بِهِ، مِنْ قِلَّةِ الرِّجَالِ وَكَثْرَةِ النِّسَاءِ) (الحديث ۱۴۱۴) ^{۸۵}:

ئەبو موسای ئەشعەری (زمزای خوی ئی بی) فہرمووی: خۆشەویست - دروودی خوی لەسەر بی - فہرمووی: (مەردوم دہکەونە پۆزگارێکی واوہ، پیاو بہ زێری خیرەوہ مالھو مال و شارەو شار دەسوورێتەوہ تابیکا بہ خیر، یا بیدا بہ زەکات، بہ لām ھەژاری دەست ناکەوێ کەلێی وەرگرت، لەبەر زۆری مال کەس نایەوێ، و دەببینرێ چل ژن شوینی تاقە پیاوێ دہکەون و پەنای بۆ دہبەن، تا سەرەوکارییان بکاو، کەس دەسدرێژیان لێنەکا، ئەمەیش لەبەر کەمی پیاوو زۆری ژن، بەھوی زۆری ئازاوەو زۆری کوشتنەوہ). (ریاض/ ۴/ ل/ ۱۳۲۲ + تاج/ ۲/ ۵۹ ز/ ۲۳ ف/ ۲).

خیر که میشی هر زوره

۶۷۸- عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ الْأَنْصَارِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَمَرَنَا بِالصَّدَقَةِ، أَنْطَلَقَ أَحَدُنَا إِلَى السُّوقِ، فَتَحَامَلَ، فَيُصِيبُ الْمُدَّ، وَإِنَّ لَبَعْضَهُمُ الْيَوْمَ لَمِائَةَ أَلْفٍ. (الحديث ۱۴۱۶) ۸۶:

نهو مه سعوودی نه نصاری (رمزی خوی ن بی) فهرمووی: جاران کاتی پیغهمبر درویدی خوی لمبر بی. که فهرمانی بیمان ده کرد به کردنی خیر و سه دهقه، هه مانبوو ده جوو بو بازارو کول کیشی ده کردو مشتئ دانه و یله ی په یدا ده کردو دمیکرد به خیر، نه و سا له کاتی پیغهمبر دواو به سه رینی نهو زاته، حالی نیمه وابوو، به لام نیسته خه لک دارابوون، هه ندئ له برادران سه د هه زار دره و دیناریان هه یه).

۶۷۹- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: دَخَلَتْ أَمْرَأَةً مَعَهَا ابْتَنَانِ لَهَا تَسْأَلُ، فَلَمْ تَجِدْ عِنْدِي شَيْئًا غَيْرَ تَمْرَةٍ، فَأَعْطَيْتُهَا إِيَّاهَا، فَقَسَمَتْهَا بَيْنَ ابْنَتَيْهَا، وَلَمْ تَأْكُلْ مِنْهَا، ثُمَّ قَامَتْ فَخَرَجَتْ، فَدَخَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَيْنَا فَأَخْبَرْتُهُ، فَقَالَ: (مَنْ ابْتَلَى مِنْ هَذِهِ الْبَنَاتِ بِشَيْءٍ كُنَّ لَهُ سِتْرًا مِنَ النَّارِ). (الحديث ۱۴۱۸ - طَرَفُهُ فِي: ۵۹۹۵) ۸۷:

عائیشه (رمزی خوی ن بی) فهرمووی: زنی دووکچی خوی پیبوو، هاته لام بو سوال، منیش تاقه دهنکی خورمام هه بوو دام پی، نه ویش له تی کرد بو هه ردوو کچه که ی و خوی لی نه خوارد، نینجا هه لساو رویش، که پیغهمبر درویدی خوی لمبر بی. هاته وه نه مه م بو گیرایه وه، فهرمووی: (که سئ

(۸۶) أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ: (صَحِيحُ مُسْلِمٍ بَشْرَحِ النَّوَوِيِّ ج/۷ ص ۱۰۵، بَابُ الْحَمْلِ بِأَجْرِهِ). - المَرْتَجَم.

(۸۷) أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الْبَرِّ وَالصَّلَةِ.. فَضْلُ الْإِحْسَانِ إِلَى الْبَنَاتِ، رَقْم ۲۶۲۹.

دووچارى دهستى كچ بېئو خودا بيهوئ بههوى كچه وه تاقي بكاته وه،
 وهباش بئ بؤيان، ئيتړ كچه گان يهك بن يا پتر، خودا له پرؤزى قيامه تدا
 بههوى نهو كچانه وه پرزگارى دهكا له ناگرى دؤزه خ). (رياض/۱/۲۳۴ ز/۳۳
 ژماره/۱۰/۱۲۶۹ + تاج/۹/۱۱/ف/۴/ز/۳).

كام خيره زور خيره

۶۸۰- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى
 اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَيُّ الصَّدَقَةِ أَكْثَرُ أَجْراً؟ قَالَ: (أَنْ تُصَدِّقَ
 وَأَنْتَ مُحِيحٌ صَحِيحٌ، تَخْشَى الْفَقْرَ وَتَأْمُلُ الْغِنَى، وَلَا تُمَهِّلُ حَتَّى إِذَا بَلَغْتَ
 الْحُلُقُومَ قُلْتَ: لِفُلَانٍ كَذَا، وَلِفُلَانٍ كَذَا، وَقَدْ كَانَ لِفُلَانٍ). (الحديث ۱۴۱۹-
 طرفه فى: ۲۷۴۸) ۸۸.

ئهبوهورميره (رمزى خوى ن بئ) فهرمووى: پياوئ هاته خزمه تى
 خوشه ويست - درووى خوى لمسر بئ - عهرزى كرد: نهى په وانه كراوى خودا! كام
 خيرو به خشينه پاداشتى گه وره تره؟ فهرمووى: (نهو خيره ي كه دهيكه ي
 لهشت ساخ بئو دلت به مالدارى خوش بئو، مه ترسى هه ژار كه وتنت
 هه بئو هيوى دهوئ مه ندبوننت هه بئ، نه وهك كه مته رخه مى بكه ي تا
 نه ودهمه ي كه گيان ده گاته سهرليو، وه مردن يه خهت ده گري، جانه وه حله
 به په له پرووزه بلئى: نه وه بؤ نه م نه مه بؤ نهو، تازه چ سوودا گريمان
 نه گهر سووديشى هه بئ كه مه له چاو خير كردنى حالى لهش ساخيدا،
 چونكه نهو شته له دهستى دمرچووه دهبئ به مالى يه كيكي تر!).
 (تاج/۲/۵۷/ف/۱/ش/ن).

۶۸۱- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ بَعْضَ أَزْوَاجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قُلْنَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَيُّنَا أَسْرَعُ بِكَ لِحَقًّا؟ قَالَ: (أَطْوَلُكُمْ يَدًا). فَأَخَذُوا قَصَبَةً يَذَرَعُونَهَا، فَكَانَتْ سَوْدَةً أَطْوَلَهُنَّ يَدًا، فَعَلِمْنَا بَعْدُ: أَنَّهَا كَانَتْ طَوْلَ يَدِهَا الصَّدَقَةُ، وَكَانَتْ أَسْرَعَنَا لِحَقًّا بِهِ، وَكَانَتْ تُحِبُّ الصَّدَقَةَ. (الحديث ۱۴۲۰) ۸۹:

عائشہ (رضی خویٰ عنہا) فرموی: ہندیٰ لہاوسہرہ کانی پیغہمبہر - درودی
 خویٰ لسمہر - عہرزی پیغہمبہریان کرد: لہپاش مردنی تو کاممان زووتر
 دہمرین و لہو دنیا بہخزمہتت دہگہینہوہ؟ پیغہمبہر - درودی خویٰ لسمہر -
 فرموی: (نہوہتان کہ دہستی دریزترہ زووتر دہگاتہوہ بہ من) جا
 زنہکانی پیغہمبہر - درودی خویٰ لسمہر - تہلئ قامیشیان ہینا باسکی خویان پی
 پیوا، تابزان دہستی کامیان دریزترہ، بہلام لہدواییدا دہرکہوت مہبہستی
 حہزمت لہدہستی دریز، خیرہومہندی و بہخشنہیی بوو، چونکہ سہوہ
 لہ ہہموویان باسکی دریزترہ بوو، (بہلام زمینہب لہپیش ہہموویانا
 نہمری خودای کرد، دیاربوو کہدہست دریزیہکہی زمینہب بریتی بوو لہ
 خیرہومہندی و خیرخواہی، چونکہ ہہمیشہ بہدہستی خویٰ نیشی
 دہکردو کوٰی دہکردہوو دہیکرد بہخیرو چاکہ). (تاج/۵/۱۶۰ ف/۱-م/ب).

پافہو شیکردنہوہ:

شیکہرہوہکانی نہم فرموودہیہ زورقسہیان لہم فرموودہیہ کردوہو،
 لہبارہی توفیق و سازان لہنیوان خاتوو سہوہو خاتوو زمینہبہوہ. گرنگ
 نہوہیہ کہجوڑی خیری نایابی پیدمزانری.

خیر به دهوله مه ندو دزو داوین پیس

۶۸۲- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (قَالَ رَجُلٌ: لَا تُصَدِّقَنَّ بِصَدَقَةٍ، فَخَرَجَ بِصَدَقَتِهِ، فَوَضَعَهَا فِي يَدِ سَارِقٍ، فَأَصْبَحُوا يَتَحَدَّثُونَ: تُصَدِّقُ عَلَى سَارِقٍ، فَقَالَ: اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ، لَا تُصَدِّقَنَّ بِصَدَقَةٍ، فَخَرَجَ بِصَدَقَتِهِ فَوَضَعَهَا فِي يَدِي زَانِيَةٍ، فَأَصْبَحُوا يَتَحَدَّثُونَ: تُصَدِّقُ اللَّيْلَةَ عَلَى زَانِيَةٍ، فَقَالَ: اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ عَلَى زَانِيَةٍ؟ لَا تُصَدِّقَنَّ بِصَدَقَةٍ، فَخَرَجَ بِصَدَقَتِهِ، فَوَضَعَهَا فِي يَدِي غَنِيٍّ، فَأَصْبَحُوا يَتَحَدَّثُونَ: تُصَدِّقُ عَلَى غَنِيٍّ، فَقَالَ: اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ، عَلَى سَارِقٍ، وَعَلَى زَانِيَةٍ، وَعَلَى غَنِيٍّ، فَأَتَى: فَقِيلَ لَهُ: أَمَّا صَدَقَتُكَ عَلَى سَارِقٍ فَلَعَلَّهُ أَنْ يَسْتَعِيفَ عَنْ سَرِقَتِهِ، وَأَمَّا الزَّانِيَةُ فَلَعَلَّهَا أَنْ تَسْتَعِيفَ عَنْ زَنَاهَا، وَأَمَّا الْغَنِيُّ أَنْ فَلَعَلَّهُ يَعْتَبِرُ، فَيَنْفِقُ مِمَّا أَعْطَاهُ اللَّهُ). (الحديث: ١٤٢١)؛

نه بو هورمه رده (رمزي خوي لي بر) فهرمووي: خو شه ويست دروودي خوي له سر بهي - له سه رو مال و منال و هه ست و نه ست گشتي به قورباني نه و گهرده بي، كه له پي دي ني كه راني گوري پيروزي دمنيشي فهرمووي: پياوي ده بي له نه وه وي ئيسرائيل، ده لي: به خودا ده بي نه مشه و خيرئ بكه م، شه و خيركه ي ده باو دمنيته ناوده ست دزيكه وه، بو به ياني خه لك ده لين: زور سه يره ئيمشه و خير به دزي كراوه ! خيركه ره كه ده لي: خودايه ! سو پاس بو تو له سه ر نه م خير به م دزه (چونكه نه مه ويست و خواستي تو ي له سه ربووه، خواستي تو يش پره له زانستي به رزو، بي دانايي نيه) ده بي خيرئ تر بكه م، خيركه ي ده باو، دمنيته ناوده ست زنيكي داوین

(۹۰) اخراجة مسلم في الزكاة، باب: ثبوت آخر المتصدق وإن وقعت صدقته في يد غير

أهلها، رقم: ۱۰۲۲.

پیسەو، بۆ بەیانی دیسان خەلك دەلئین: سەیرە! نەمشەو خێر بە ژنیکی داوئین پیس کراو، پیاوگە دەلئ: خودایە! سوپاس بۆ تۆ لەسەر ئەم خێرهەش بەم ژنە داوئینپیسە، دەبی خێری تر بکەم، خێرهەکی دەباو دەینیتە ناو دەستی دەولەمەندیگەو، دیسان بۆ بەیانی خەلگەگە دەلئین: ئای چەند سەیرە خێر بەپیاویکی دەولەمەند کراو!

پیاوگەش دەلئ: خودایە! سوپاس بۆ تۆ لەسەر خێردان بەپیاوی دزو بە ژنی خراپەکارو بە پیاوی دەولەمەند، خێرگەرگە شەو لەخەودا خەوی دی، لەخەوا پێیان گوت: هەرسێ خێرهەگانت گیرابوون، سا بەلکو ئەو دزە بەهۆی خێرهەکی تۆو واز لەدزی کردن بەینئ، بەشکو ئەو ژنە سەلیتەیه (واتە: سۆزانییه) بەهۆی ئەو خێرهی تۆو دەست لەو نیشە خراپە هەلبگری، بەشکو دەولەمەندەگەیش پەندوعیرمت وەربگری و شەرم لەخۆی بکا، لەو مال و سامانەکی کە خودا پێی داو دەست بکا بە بەخشش و خێرکردن). (تاج/۱۰/۷۵-۷۶ ش).

خێر بەخزمی خۆت و بەکورو کچی خۆت

۶۸۳- عَنْ مَعْنِ بْنِ يَزِيدَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: بَايَعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ -أَنَا وَأَبِي وَجَدِي رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا وَخَطَبَ عَلَيَّ فَأُكِّحَنِ وَخَاصَمْتُ إِلَيْهِ: كَانَ أَبِي يَزِيدُ أَخْرَجَ دَنَائِرَ يَتَصَدَّقُ بِهَا، فَوَضَعَهَا عِنْدَ رَجُلٍ فِي الْمَسْجِدِ، فَجِئْتُ فَأَخَذْتُهَا، فَأَتَيْتُهَا بِهَا، فَقَالَ: وَاللَّهِ مَا يَبَاكَ أَرَدْتُ، فَخَاصَمْتُهُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: (لَكَ مَا نَوَيْتَ يَا يَزِيدُ وَلَكَ مَا أَخَذْتَ يَا مَعْنُ). (الحديث ۱۴۲۲) ۱:

مەعنى كۆرى يەزىدى كۆرى ئەخەنسە سى السّلمى (رەزى خۇاى ئى بىن)، فەرمووى:
 (من پەيۋەندىيەكى پتەوم لەگەل پىڭەمبەردا ھەبوو - دروودى خۇاى لەسەر بى- چونكە
 خۇم و باوكم و باپىرم بەيەت و پەيمانمان بە پىڭەمبەر داو، وە پىڭەمبەر
 خۇاى - دروودى خۇاى لەسەر بى- داخوۋاىى ژنى بۆكردم و ھەرخۇشى لىى مارەبىرم،
 سكا لايشم لەخزمەتدا كىردوۋە: جارى يەزىدى باوكم چەند دىنارى لەلاى
 پىاۋى، لەمزگەوت دادەنى كە بۆى بكا بەخىر. منىش چووم پارەكەم برد
 بۆخۇم و ھىنام بۆلاى باوكم. باوكم فەرمووى: بەخودا شتى وانابى، من
 مەبەستم تۆ نەبوۋە، جامنىش بۆ دادخوۋاىى و سكا لاكرىن، باوكم برد
 بۆلاى ھەزرىت - دروودى خۇاى لەسەر بى- خۇشەويست پاش ئەۋەدى كە لەھالەكە ھالى
 بو، فەرمووى: (تۆ بەننازى خۇت گەشتوويت ئەى يەزىد! وەتۇيش
 ئەۋەدى كە بىردوۋتە ھى خۇتە ئەى مەعنا چونكە ئەو پارەيە دانراۋە كە
 بىرى بەكەسى ئاتاجى پىى ھەبى، تۇيش ئەو مەرجەت واتیادا).
 (تاج/۱/ ۶۹/۱ ف/۱).

باقە و شىكردنەۋە:

وہك لەدەقى فەرموۋدەكەۋە دەردەكەۋى: مەعنا خۇاى و يەزىدى
 باوكم و ئەخەنسە باپىرى، ھەرسىكىان ھاورپى پىڭەمبەر بوون، دروودى
 خودا لە پىڭەمبەر و پەزى خودا لەۋان بى.

يەزىد دەفەرموۋى: كاتى مسوئلمان بووم، ھەموو كەس و كارەكەم
 لەگەلما مسوئلمان بوون، تەننا ژنى نەبى، بەم بۇنەيەۋە خودا ئەم ئايەتە
 پىرۋەزى ناردە خوارەۋە بۆ پىڭەمبەر: ﴿وَلَا تُنْكِرُوا بِعِصْمِ الْكَوَافِرِ﴾. سورة
 المتحنة- ۱۰.

خۆشهويست درویدی خوی لیسر بڼه دمه‌رموئ: (خودای گه‌وره به‌لینى پيم داوه، که حه‌فتا هزار کس له‌نوممه‌تم به‌بڼ لیسرسینه‌وه بباته به‌هه‌شت) یم‌زیدى کورې نه‌خنه‌سیش دمه‌رموئ: (سويندم به‌خودا نه‌ی پیغه‌مبه‌رى خودا ! نه‌م نه‌ته‌وه‌ی نیسلا مه‌ی که په‌مپر موى تو دمکه‌ن، نه‌وه‌نده زوړو گه‌ورمو بڼ‌شومار دمبڼ، نه‌م نه‌ندازميه له‌چاو نه‌واندا وه‌ک میشى موړ وایه له‌چاو هه‌موو جوړمکانى تری می‌شدا).

خیر کردن مهرج نییه مروءه به‌ده‌ستى خوی بی‌کا

۶۸۴- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (إِذَا أَلْفَقَتِ الْمَرْأَةُ مِنْ طَعَامِ بَيْتِهَا، غَيْرَ مُفْسِدَةٍ، كَانَ لَهَا أَجْرُهَا بِمَا أَلْفَقَتِ الْمَرْأَةُ مِنْ طَعَامِ بَيْتِهَا، غَيْرَ مُفْسِدَةٍ، كَانَ لَهَا أَجْرُهَا بِمَا أَلْفَقَتِ، وَلِزَوْجِهَا أَجْرُهُ بِمَا كَسَبَ، وَلِلْخَازِنِ مِثْلُ ذَلِكَ، لَا يَنْقُصُ بَعْضُهُمْ أَجْرَ بَعْضٍ شَيْئًا).
(الحديث ۱۴۲۵ - أطرافه فى: ۱۴۳۷، ۱۴۳۹، ۱۴۴۰، ۱۴۴۱، ۲۰۶۵) ۹۲:

عائیشه (همزای خوی نى بڼه) له‌پیغه‌مبه‌روهه درویدی خوی لیسر بڼه دمه‌رموئ: (کاتى ژن به‌بڼ ده‌ست بلاوى- له‌خوړاکى ماله‌وه‌ی ببه‌خشى، نه‌وه پاداشتى باشى بو‌هه‌يه له‌سهر نه‌و به‌خشینه، چونکه نه‌و هو‌ی نه‌وه‌يه، هه‌روه‌ها می‌رده‌که‌شى پاداشتى باشى بو‌هه‌يه، چونکه نه‌و په‌یدای کردووه، کلیدارو کلیل به‌ده‌ستیش هه‌روه‌ها، که‌سیشان له‌پاداشتى که‌سیان که‌م ناکه‌نه‌وه، واته: نابڼ به‌موزاحیمی یه‌کترى). (تاج/۶/۲- ف/۴- ش/د/ت/ن).

رافه و شیکردنه وه:

مه به ست نه وه یه: (نه گهر دوو کهس یا چه ندکه سی هاوبه شی بکه ن له نه جامدانی کاریکی خیردا، نه وه هه ریه کی له وان به قه د جوړی هاوبه شی و نه رکو ماندوو بوونی خوئی، له جیبه جی بوونی نه و کاری چاکه یه دا، خیر و پاداشتی دهگا، و مزوړی و که می پاداشی هه ریه کی له وان، په یوه ندیی به نه اندازه ی رپوئی خو یه وه هه یه له نه جامدانی نه و کاره خیردا، که واته مهرج نییه که هه موو هاوبه شکه رکه کان وه که یه کی خیریان بگات، بو وینه: دروسته ژن که له مالی میړدی، خیرئ بکا، ده چاکه ی بو هه بی، یا که متر یا زیاتر، وده میړد سه د چاکه ی بو بنووسری، یا زیاتر یا که متر).

خیرده بی له سه ر تیږی بی

۶۸۵- عَنْ حَكِيمِ بْنِ حِزَامٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (الْيَدُ الْغُلْيَا خَيْرٌ مِنَ الْيَدِ السُّفْلَى، وَابْدَأْ بِمَنْ تَعُولُ، وَخَيْرُ الصَّدَقَةِ عَنْ ظَهْرِ غِنَى، وَمَنْ يَسْتَغْفِرْ يُعْفَهِ اللَّهُ، وَمَنْ يَسْتَغْنِ يُغْنِهِ اللَّهُ). (الحديث - ۱۴۲۷) ۹۳.

حه کیمي کوړی حیزام (رمزای خوای ن بی) له خو شه ویسته وه دروودی خوای له سه ر بی: دمه رموئ: (دهستی سه ره وه، که دهستی خیر که ره، له دهستی ژیره وه باشته، که دهستی خیر و مرگره، له خیزان و خز می خو شه وه ده ست بکه به خیر کردن، باشترین خیریش نه و جوړه خیره یه که له سه ر تیږی بی، وده ر که سیکیش خوئی به دوور بگری له روو زمردی سوال و سوال کردن، خودا له هه ردو و جیهاندا روو سوورو سه ربه رزی دهکا، وه هه ر که سیکیش

چاوی تیږبې و خوی بېنیز بگرئ و چاوی له دهستی نه م و نه و نه بې، خودا دموئه مهندو بېنیزای دهکا). (تاج/۲۸/۴ ف/۱ + ل/۵۱ ف/۵ + ل/۵۴ ف/۱).

پاښه و شیکردنه وه:

بۇ نه وهی سا به لکو خودای گه وړه، به دهسته لاتی بېسنووری خوی، به پر حمه تی بې پایانی خوی، رفتهاره شیرین و جوانه کانی جاران له ناو مسولمانانا زیندوو بکاته وه، به ربه ره شه وکته و سامو شکوی مسولمانان له سهرجه می جیهانا، وهک سهرده می زیړنیا، دهست پېبکاته وه، و ابو نه م مبهسته، به پستی خودا، زیاننامه ی پر له شانازی و سهربه رزی و جوامیری حه کیمی کوړی حیزام دمنووسین، به راستی هیچ شتی وهک داستان و باسی زیاننامه ی پیاوچاکان برودار نابه ستیته وه به نایین و به په پړه ی کردنی نایینه وه. حه کیمی کوړی حیزام (رمزی خوی ن بې) برازای حه زره تی دایکه خه دیجه ی هاوسه ری پیغه مبه ر بووه - درودی خوی له سر بې - ، رمزای خودا له خه دیجه و برازاکه ی بې، یه کی بووه له به گزاده کانی قورمیش، پیفاده له دهستی نه و دابوو، ابن الاثیر (رمزی خوی ن بې) دمه فرموی: (پیفاده جوړه پیتاک کوکړدنه و میهک بووه، قورمیش له ناو خویندا، هه رکه سی به پپی توانای خوی، بری به خششی ددها، هه تا سامانیکی زوریان کو دکرده وه، جا له و ماله خواردنه مهنی و میوژو خوشاویان دهکری، وه له پوژانی حه جدا دمرخواردی خه لک و حاجیانیا ددها...).

حه کیم خوی دمیفه رموو: (سیازده سال له پېش سالی فیلدا، له دایک بووم، له بیرم دی، که عه بدولوت ته لیبی باپره ی پیغه مبه ر، دهیویست، بۇ جیه جی کردنی نه زره که ی، عه بدولای کوړی، واته: باوکی پیغه مبه ر، سهربری و بیکا به قوربانی، حه کیم له ناو ژووری که عبه دا له دایک بووه،

له جاهیلیه تا شهست سال ژیاوه، له ئیسلامیسا شهست سال ژیاوه، شهست کۆیله ی له سهرده می نادانی پئیش ئیسلامدا نازادکردوو، له سهرده می ئیسلام دا حه جی کرد، سه د و شتری دیاری به یتی پی بوو، کاتی له جیای عهرمه، له رۆژی عهرمه دا راوهستا، سه دکۆیله ی هی نابوو، له وئ له گه ئیا راوه ستابوون، له گه ئیا حه جیان ده کرد، ههر سه دیان یه کی سه روته وقی زیویان له گه ردندا بوو، به نه خش لیان نوو سرابوو، نه مانه نازادکراوی خودان، له بهر رمزای خودا حه کیمی کوپی حیزام نازادی کردوون، ههزار سه ر په زیشی کرد به هه دیی به یت.

حیزامی باوکی له هه رای (فجار) دا کوژرا، خو ش ئاماده ی نه م هه رایه بووه، له پئیش بیعنه تدا دۆستی پیغه مبه ر بوو، له دوا ی بیعنه تیش هه ر پیغه مبه ری خو شی ده ویست، به لام درمگ ئیسلام بوو، یه کئ بوو له (مسلمه) ی فه تج، له رۆژی نازادکردنی مه ککه دا، بۆ ریزنان له حه کیم، پیغه مبه ر دروددی خوی له سه ر به فه رمووی: (هه رکه سه ی بپرواته مائی حه کیمی کوپی حیزامه وه، له سه رو مائی خو ی دنیایه). حه کیم پیاویکی ژیری ریزداری له خوا ترسی ده و له مه ند بوو، زۆر به خشنده و خیرکه ر بوو، سه دو بیست سال ژیاوه، سالی په نجاو چوار، له سهرده می جینشینیی مو عاوییه دا، له مه دینه، له مائی خو ی دا زایه بوو (رمزی خوی ن به).

٦٨٦- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ، وَهُوَ عَلَى الْمِنْبَرِ، وَذَكَرَ الصَّدَقَةَ وَالْتَعَفُّفَ وَالْمَسْئَلَةَ: (الْيَدُ الْعُلْيَا خَيْرٌ مِنَ الْيَدِ السُّفْلَى، فَالْيَدُ الْعُلْيَا هِيَ الْمُنْفَقَةُ، وَالسُّفْلَى هِيَ السَّائِلَةُ). (الحديث ١٤٢٩) ٩٤:

عهبدو ئلای کوپی عومه ر (رمزی خوی ن به) فه رمووی: پیغه مبه ر دروددی خوی له سه ر

بہ لہ سہر دوانگہ، باسی خیر کردن و خو پاراستن لہ دہرووزہو گہدایی
فہرموو، لہم لایہ نہوہ فہرموو؛ (دہستی سہرہوہ لہ دہستی ژیرہوہ
باشترہ، دہستی سہرہوہ نہو دہستہیہ گہشت دہبہ خشی، دہستی
ژیرہوہیش نہو دہستہیہ کہ گہدایی دہکا).

رافہو شیکردنہوہ:

نہم بہ ہرانہ لہ فہرموو دہکانی نہم باسہ و مردہ گیرین:

۱. چاکہ کردن لہ گہل خیزان و باشبوون و بویان و مہ سرفہ کردن بویان
بہ نیازی پہرستش بہ شیکہ لہ خیر کردن، خیر بہ باوک و دایک و برا
دہشی.

۲. وازہینان لہ ہہندی کاری ناشایستہ و پشت بہستن بہ خودا، کہ ہہقی
نہوہی بؤ بکاتہوہ، و ہک تۆ واز لہ سوال کردن بہیننی، بہنومیدی نہوہی
کہ خودا دہروویہکی باشترت لی بکاتہوہ، بؤ دابینکردنی بزئیوی و
گوزہرانی خۆت و مال و منال، لہکاتی وادا خودا دی بہہانای بہندہی
خۆیہوہو بہ لینی نہوہی دہدات.

باسی ہاندان لہ سہر خیر کردن

۶۸۷- عَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ إِذَا جَاءَهُ السَّائِلُ، أَوْ طَلِبَتْ إِلَيْهِ حَاجَةٌ، قَالَ: (أَشْفَعُوا تُزَجَّرُوا، وَيَقْضَى
اللَّهُ عَلَى لِسَانِ نَبِيِّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا شَاءَ). (الحديث ۱۴۳۲- أطرافہ
فی: ۶۰۲۷، ۶۰۲۸، ۷۴۷۶) ۹۰:

نهبو مووسا (رمزی خوی ن بر) فهرمووی: جاران که خوْشه ویست دروودی خوی لهسر بر. نیازمه ندی دهاته خزمه تی بو کاریکی خوْی، رووی ده کرده دانیشتوانی خزمه تی و دهیفه رموو: (تکای باش بکه ن بو داماو و نیازمه ندان، هه تا کری و مزو پاداشتی باشی لهسر وهریگرن، هه چیش نیازی خودای گهوره ی لهسهر بی، دپته دی، وه خودای گهوره لهسر زمانی پیغه مبهری خوی بهیانی دهکا) (بر: ریاض ل/ ۲۸، تاج/ ۹ ل/ ۸۷ ص/ ۵۴ ج/ ۵).

۶۸۸- عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَتْ: قَالَ لِي النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (لَا تُرْكِي قِيُوكِي عَلَيْكَ). وَفِي رِوَايَةٍ: (لَا تُخْصِي قِيُخْصِيَّ اللَّهُ عَلَيْكَ). وَفِي رِوَايَةٍ: (لَا تُوعِي قِيُوعِيَّ اللَّهُ عَلَيْكَ، إِرْضَخِي مَا أَسْتَطَعْتَ) (الحديث: ۱۴۳۴) ۹۶:

نهمای گچی نه بوبه کری صه دیق (رمزی خوی ن بر) فهرمووی: پیغه مبهر. دروودی خوی لهسر بر. پیی فهرمووم: (نهی نهماو! خیر بکه و ببه خسه ره وه، دهست مه گرمه وه، تا ده توانی مال له ریگهی خودادا، بهخت بکه و، مه یکه ره کیسه و تووره که و پریاسکه وه، دمرگا که ی به ده دمبین مه بهسته و، پارو پوولی زور، بهین سوودیکی ره واکه له که مه که، نه گینا خودایش له توی دهگریته وه!) (ریاض/ ۱۱۴/ ۲ فهرمووده ی ژماره/ ۵۵۹/ ۱۶ + تاج/ ۷۷/ ۱۰ ف/ ۱۰ ص/ ۲۲۰ ج/ ۵).

۶۸۹- عَنْ حِكْمِ بْنِ حِزَامٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: يَارَسُولَ اللَّهِ، أَرَأَيْتَ أَشْيَاءَ، كُنْتُ أَتَحَنَّنُ بِهَا فِي الْجَاهِلِيَّةِ، مِنْ صَدَقَةٍ، أَوْ عَتَاقَةٍ، وَصِلَةٍ رَحِمٍ، فَهَلْ فِيهَا مِنْ أَجْرٍ؟ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (أَسَلَمْتَ عَلَى مَا سَلَفَ مِنْ خَيْرٍ) (الحديث ۱۴۳۶ - أطرافه في: ۲۲۲۰، ۲۵۳۸، ۵۹۹۲) ۹۷:

(۹۶) أخرجه مسلم في الزكاة (عيني/ ۲۰۰/ ۸) = ج/ ۷ ص ۱۸ - المترجم).

(۹۷) أخرجه مسلم في الإيمان، باب: بيان حكم عمل الكافر.. رقم: ۱۲۳ - ج/ ۲/ ۱۴۰.

حه کیمی کوری حیزام (رمزی خوای آن بر) فهرمووی: (ئهی پیغه مبهری خودا !
 نایا نهو چاگانهی که له مه و پیش، له سهرده می نه زانی پیش هاتنی نیسلام
 دا کردوومن، به نیازی نزیکبوونه وه له خودا، وهک خیرکردن و کۆیله نازاد
 کردن و به سهرکردنه وهی خزم و خویش، نایا پاداشیان ههیه، وه به کرده وهی
 چاکه ژمیهر ده کرین بۆم؟ پیغه مبهر - دروودی خوای لسه بر- فهرمووی: (له سهر
 بناغه و پیشینه یه کی باش مسوئمان بوویت).

پاشه و شیکردنه وه:

ئهم فهرموودیه به لگه یه کی روونه له سهر نه وه: که کرده وهی باشی
 کاتی بئ باوهری، له پاش نیسلام بوون، سوودی ههیه بۆ خاوه نه که ی،
 ههروهک کرده وهی باشی پیش ره سیده بوون، سوودی ههیه بۆ خاوه نی له
 پاش بالۆ بوون.

خیرکردنی کلیل به دهست لهو ماله ی وا له ژیر دهستیدا

۶۹۰- عَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
 قَالَ: (الْخَازِنُ الْمُسْلِمُ الْأَمِينُ، الَّذِي يُنْفِقُ - وَرَبَّمَا قَالَ: يُعْطِي - مَا أَمَرَ بِهِ، كَامِلًا
 مُؤَفَّرًا، طَيِّبٌ بِهِ نَفْسُهُ، فَيَذْفَعُهُ إِلَى الَّذِي أَمَرَ لَهُ بِهِ، أَحَدُ الْمُتَصَدِّقِينَ). (الحديث
 ۱۴۳۸ - طَرَفَاهُ فِي: ۲۲۶۰، ۳۳۱۹) ۹۸:

له نه بو مووساوه (رمزی خوای آن بر) خوشه ویست - دروودی خوای لسه بر- فهرمووی:
 (کلیل به دهستی مسوئمانی دهستپاک، کاتی نهو فه رمانه ی که خاوه ن مال

پیی کردوو، سه بارمت به کردن و جیبه جی کردنی خیری، نه گهر به ته و او ی و به تیرو ته سه لی، وه ک پیی گوتراوه، نه و فه رمانه نه نجام بدا و پیدا به و که سه ی که پیی گوتراوه، وه پی خوشحال بی به نه نجامدانی، نه وه خیر که ره کان دهن به دوو، که نه و یه کیکیانه). (بروانه: ژماره: ۶۸۴).

۶۹۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (مَا مِنْ يَوْمٍ يُصْبِحُ الْعِبَادُ فِيهِ، إِلَّا مَلَكَانِ يَنْزِلَانِ، فَيَقُولُ أَحَدُهُمَا: اللَّهُمَّ أَغْطِ مَنْفِقًا خَلْفًا، وَيَقُولُ الْآخَرُ: اللَّهُمَّ أَغْطِ مُنْسِكًا تَلْفًا). (الحديث: ۱۴۴۲) ۹۹:

نه بوهوره پره (رمزی خوی ن بی) له خوشه ویسته وه، دمه رموی (درووی خوی لسه بی: هه موو روژی که به نده کان روژیان لیده بیته وه، دوو فریشته دینه خواره وه، یه کیکیان دمه رموی: خودایه! نه وه ی به خشندمیه، توش پیی ببه خشه و توله ی به زیاده وه بو بکه ره وه، نه وی تریشیان دمه رموی: خودایه! نه وه ی چرووک و گرو خیرنه که ره، توش له وی بگره وه و نایه و مایه ی بفه و تینه). (بر: ریاض/۷/۲۹۵/ل/۲۴۷).

۶۹۲- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: (مَثَلُ الْبَخِيلِ وَالْمُنْفِقِ، كَمَثَلِ رَجُلَيْنِ، عَلَيْهِمَا جُبَّتَانِ مِنْ حَدِيدٍ، مِنْ تَلْدِيهِمَا إِلَى تَرَائِقِهِمَا، فَأَمَّا الْمُنْفِقُ: فَلَا يُنْفِقُ إِلَّا سَبْعَتِ، أَوْ وَفَرَتْ عَلَى جُلْدِهِ، حَتَّى تُخْفِيَ بَنَانَهُ، وَتَغْفُوا أَثَرَهُ، وَأَمَّا الْبَخِيلُ: فَلَا بُرِيدَ أَنْ يُنْفِقَ شَيْئًا إِلَّا لَزِقَتْ كُلُّ حَلْقَةٍ مَكَانِهَا، فَهُوَ يُوسِعُهَا وَلَا تَتَّسِعُ). (الحديث ۱۴۴۳) - أطرافه فی: ۱۴۴۴، ۲۹۱۷، ۵۲۹۹، ۵۷۹۷ ۱۰۰:

نه بوهوره پره (رمزی خوی ن بی) فه رموی: ژنه وتم له خوشه ویست (درووی خوی

(۹۹) أخرجه مسلم في الزكاة، باب: في المنفق والممسك، رقم: ۱۰۱۰.

(۱۰۰) أخرجه مسلم في الزكاة، باب: مثل المنفق والبخيل، رقم ۱۰۲۱.

لسمرب: دهيفهرموو: (پياوۍ ږمزيل و پياوۍ بهخشنده (سهځي) مانهندی دوو پياو وان، کهپهکی سهر و زړیهۍ ناسنینه تهسکیان لهسهردابۍ، له مهمکیانهوه بیۍ تاددانهۍ سنگیان، جاجار لهگهل جارا، کهبهخشندهکه شتی دمهۍخشۍ، زړیهکهۍ کشی دۍ و گوشادو گهوره دمبی، تاوای لی دۍ لهبهړپیۍ دهخشۍ (و وهک چوڼ جلی شوږ شوین پیۍ خاوهنهکهۍ لهکاتی روښتن دا، کویر دهکاتهوه، خیر و خیرات و بهخشندهپیش ناوا گونه و تاوانی خاوهنهکهۍ دادهپوشۍ)!

بهلام پياوۍ ږمزيل و چرووک ههرکاتی ویستی خیرۍ بکا، یا شتی ببهۍخشۍ، نهلقهۍ زړیهکهۍ دپتهوه پهک و زیاتر قولفهکانی تهسک دهنهوه، ههتا بهره بهره، ههر دوو دهستی شهتهک دهرین به بهر بینیهوه). فهرمووی: له پیغه مبهرم بیست دهيفهرموو: (جا ږمزیلهکه ههر ههول و تهقه لا دمدات، که کهشی بیۍ بهلام ناتوانۍ!).. (تاج - ش + ریاض/۱۱۵/۲/ ۱۷/۵۶۰/ ز/۶۰).

۶۹۲- (مکرر) - عَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ صَدَقَةٌ). فَقَالُوا: يَا نَبِيَّ اللَّهِ، فَمَنْ لَمْ يَجِدْ؟ قَالَ: (يَعْمَلْ بِيَدِهِ، فَيَنْفَعْ نَفْسَهُ وَيَتَصَدَّقَ). قَالُوا: فَإِنْ لَمْ يَجِدْ؟ قَالَ: (يُعِينْ ذَا الْحَاجَةِ الْمَلْهُوفَ). قَالُوا: فَإِنْ لَمْ يَجِدْ؟ قَالَ: (فَلْيَعْمَلْ بِالْمَعْرُوفِ وَلْيُمْسِكْ عَنِ الشَّرِّ، فَإِنَّهَا لَهُ صَدَقَةٌ). (الحديث ۱۴۴۵ - طرفه فی: ۶۰۲۲) ۱۱:

نهېومووسا (ږمزی خوی لۍ) فهرمووی: پیغه مبهرم - ډروودی خوی لسمرب: فهرمووی: (هه موو مسولمانۍ لهسهریه تی که خیری بکا) عهرزیان کرد: نهۍ پیغه مبهری خودانهۍ نه گهر مسولمانۍ نه یوو چوڼ؟ فهرمووی: (قولۍ لیته لمانۍ و نیس بکا، هه خوی به خیو بکا، هه خیریش له دهسکه وتی

کارهکەى بکا). گوتیان: ئەى ئەگەر ئەمەى بۆ نەکرا چۆن؟ فەرمووی: (یاریدەى لێقەوماویکی داماو بدە) گوتیان: ئەى ئەگەر ئەمەشى بۆ نەلوا جى بکا؟ فەرمووی: (بارەفتارى جوان بى و کارى باش بى و پێگەى باش بەخەلك بلى و واز لەخراپە بێنى، ئەمەيش دەبى بەگەورەترین خێرو خیرات بۆی). (ریاض/۱/۱۳۳ / ژ/۱۴۱ / ز/۱۳).

۶۹۳- عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَتْ: بُعِثَ إِلَى نُسَيْبَةَ الْأَنْصَارِيَّةِ بِشَاةٍ، فَأُرْسِلَتْ إِلَى عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ مِنْهَا، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (عِنْدَكُمْ شَيْءٌ، فَقُلْتُ: لَا، إِلَّا مَا أُرْسِلَتْ بِهِ نُسَيْبَةُ مِنْ تِلْكَ الشَّاةِ، فَقَالَ: هَاتِ، فَقَدْ بَلَغَتْ مَحَلَّهَا). (الحديث ۱۴۴۶ - طرفاه فى: ۱۴۹۴، ۲۵۷۹) ۱۰۲:

ئوم عەتى (زمى خوى ئى بى) فەرمووی: من کەناوم نوسەیبەى ئەنصارىیەو، ناودارم بە داىکى عەتى، پێغەمبەر - دروودى خوى لەسەر بى - مەریکی زەکاتى بۆ ناردم، کاتى سەرىم برى، بەدیاری بەشى عائیشەى هاوسەرى پێغەمبەرم لى نارد، پێغەمبەر - دروودى خوى لەسەر بى - بەعائیشە دەفەرموى: (ئایا شتیکتان لەلا هەیه کەقاوەلتى پى بکەین؟). عائیشە دەفەرموى: (هێچم لەلا نییە، تەنیا دیارییەکەى ئوم عەتى نەبى، کە لەو مەره زەکاتە بۆى ناردووم، کە تۆ پیت دابوو، ئایا تۆ لەو دەخوى؟) پێغەمبەریش - دروودى خوى لەسەر بى - فەرمووی: (بەهێنە ئەو کە یووتە جیگەى خوى، گە یووتە ئەو جیگەى کە پى حەلل دەبى، چونکە هەتا زەکات بى بەمن حەرامە، ئیستا بوو بەمالى ئوم عەتى و لەزەکاتى دەرچوو، بەلکوو دادەنرئ بەدیاری، دیاریش بۆ من حەلە). (پروانە: تاج/۲/۴۶ - ف/۱+۲+۳+۴+۵+۶).

(۱۰۲) أخرجا مسلم في الزكاة، باب: إباحة الهدية للنبي صلى الله عليه وسلم ..

زەكاتى نازەل

٦٩٤- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ أَبَا بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: كَتَبَ لَهُ النَّبِيُّ
أَمْرَ اللَّهِ رَسُولَهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (وَمَنْ بَلَغَتْ صَدَقَتُهُ بِنْتُ مَخَاضٍ وَلَيْسَتْ
عِنْدَهُ، وَعِنْدَهُ بِنْتُ لَبُونٍ، فَأَلَّهَا تُقْبَلُ مِنْهُ، وَيُعْطِيهِ الْمُتَدِقُ عَشْرِينَ دِرْهَمًا أَوْ
شَاتَيْنِ، فَإِنْ لَمْ يَكُنْ عِنْدَهُ بِنْتُ مَخَاضٍ عَلَى وَجْهِهَا، وَعِنْدَهُ ابْنُ لَبُونٍ، فَإِنَّهُ يُقْبَلُ
مِنْهُ، وَلَيْسَ مَعَهُ شَيْءٌ). (الحديث ١٤٤٨) طرفاه فى: ١٤٥٠، ١٤٥١، ١٤٥٣، ١٤٥٤، ١٤٥٥، ٢٤٨٧، ٣١٠٦، ٥٨٧٨، ٦٩٥٥ (١٠٣):

پيشهوا نه نهس (رمزى خوى ن بى) فهرمووى: (.. نهو زهكاتە فهرزەى
كه خوداى گه وره داي ناوه له سه ر نه ته وهى ئيسلام، نه بوبه كر بوى
نووسيمه وه: (وه هه ركه سهى زهكاتە كهى ده يكرده گويره كه وشترىكى مئى
يهك ساله، به لام نه وهى نه بوو، به لكو گويره كه وشترىكى مئى دوو سالهى
هه بوو، نهوا نه وهى لى و مرده گيرى، به لام زهكات سينه كه بيست دره م يا
دوو مهر يادوو بزى سهر باقى دمدا ته وه به زهكادر، وه نه گه ر كه سيكيش
زهكاتى وشتره كانى ده يكرده كويره كه وشترىكى مئى يهك ساله، به لام
گويره كه وشترى واى نه بوو، به پئى مهر جى خوى، كه به كه لگى زهكات بى،
به لكوو پارينه وشترىكى ني رهى دوو سالهى هه بوو، نهوا نه وهى
ليو مرده گيرى، سه ر به سه ر به بى سهر باقى). (تاج/٢٠/٢ ف/١ - ب/د/ن).

رافه و شيكر د نه وه:

نهم فهرموود هيه نهم ناسك كارى يانهى وا تيا (بى: ژماره/٤٨ ب/١):

(له فہرموودہ رشتہ چوارینہ کانی بوخارییہ، رشتہ کھی ئاواپہ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: حَدَّثَنِي ثُمَامَةُ أَنَّ أَسْمَا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ حَدَّثَهُ أَنَّ أَبَا بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ.. واتہ: بوخاری دمفہرموی: موحہممہدی کورپی عہبدوللا قسہی بؤ کر دین، فہرمووی: باوکم قسہی بؤ کر دووم، فہرمووی: ئومامہ قسہی بؤ کر دووم، کہ ئہنہس قسہی بؤی کر دووہ، کہ ئہبوبہ کر ئہو زہکاتہی.. تاد. رشتہ کھی لہہموو قوناعہکانیدا بہتہ حدیثہ، لہ شوینی یہ کما تہ حدیثہ کہ بہ بیژی کویہ، لہسن شوینکھی تردا بہ بیژہی تاکہ، پیوانی رشتہ کہ ہموویان بہ صرہیین، کورپ لہباوکیہوہ دہگیرپتہوہ، کہ موحہممہدہ لہ عہبدوللاوہ، کورپزا لہ باپیریہوہ، کہ ئومامہیہ لہ ئہنہسہوہ، چونکہ ئہنہس باپیریہ ئومامہیہ، برازا لہ مامہیہوہ، کہ عہبدوللای کورپی موئنہنای کورپی ئہنہسہ، لہ مامہیہوہ دہگیرپتہوہ کہ ئومامہی کورپی عہبدوللای کورپی ئہنہسہ، زنجیریہی رشتہ کہ ہموویان نہوہی ئہنہسن، عہبدوللای کورپی موئنہنا لہنہفراد (تاکہگان)ی بوخارییہ، واتہ: پیشہوا موسلیم احتجاجی پینہ کر دووہ، واتہ: لہ پیوانی صہحیحی موسلیم نییہ (بر: فہرموودہی زمارہ/ ۶۶ بہرگی یہ کما). بوخاری (رمزی خوائ ن ہن) لہ دہ شوینا لہ صہحیحی بوخاریدا ئہم فہرموودہیہی گیراوتہوہ، لہہندئ شوینا پارچہ پارچہی کر دووہ، لہہندئ شوینا بہ دوورو دریزی گیراویہ تہوہ، ہندئ گیرانہوہی ئہم فہرموودہیہ، بؤ دئیایی تہواو، مؤری ئہموستیلہ کھی پیغہمبہری وا پیوہ. ئہم بہہرانہ لہم فہرموودہیہ و مردہ گیرین:

دروستہ فہرموودہ بنووسری، دروستہ باشتر بدرئ بہ زہکات، حہنفییہگان ئہم فہرموودہیہ دہکەن بہبہلگہ بؤ: (دانی بہہا لہ زہکاتا دروستہ، ہمروا لہ کەفارمتو لہ سہرفترمو لہ عوشورو لہ خہراجو لہ نہزرا).

(بلا رقم) - وَعَنْهُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ أَبَا بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: كَتَبَ لَهُ الْقِيَّاسَ فَرَضَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (وَلَا يُجْمَعُ بَيْنَ مَتَفَرِّقٍ، وَلَا يَفْرَقُ بَيْنَ مُجْتَمِعٍ، خَشْيَةَ الصَّدَقَةِ). (الحديث ۱۴۵۰):

ديسان له نه نه سه وه (رمزای خوی ن بی) دهفه رموی: (نه وه زهکاته فه رزهی که پیغه مبه ر - درودی خوی لسه ر بی - به فه رمانی خودای گه وره دایناوه له سه ر مسولمانان، نه بو به گری سه دیق (رمزای خوی ن بی) نووسی بو وم کردمی به سه رکاری سه ر زهکاتو ناردمی بو به حرمین، تا به پیی نه وه زهکاتنامه یه زهکاته که یان کو بکه موه، له وه زهکاتنامه یه دا نه مهی تیا نوو سرابوو: (نه مائی جیا کو ده کری ته وه، نه مائی کو جیا ده کری ته وه له ترسی زهکات). (تاج/۲۰/۲ ف/۴).

پاشه و شیکردنه وه:

وهک برپاره نازه لی ورده تا نه گاته چل سه ر مه ر، یا چل سه ر بزن، زهکاتی لی ناکه وی، که بوو به چل سه ر یهک سه ری لی ده که وی، جا بو تیگه یشتنی ته و او له م فه رمووده یه نه م نموونه یه ده یئینه وه:

سی که س، یه کی سه رو چل سه ر مه رپان هه بی، سی سه ر زهکاتیان ده که وی، هه ری هه کی مه ری، به لام بچن به حیل ه شهر ع، مه رپه کان بکه ن به یه کا، نه وه کاته یهک سه رپان ده که وی، گوایه هاو به شنو مائی هاو به شیش نازه لی ورده هه تا نه گاته سه دو بیستو یهک، هه ری هک سه رپان لی ده که وی. نه مه نموونه ی فی لی شهر عی کو کردنه وه، نموونه ی فی لی شهر عی جیا کردنه وهش وهک: دوو هاو به ش دوو سه دو دوو مه رپان هه بی، له کاتی وادا، سی مه ر زهکاتیان ده که وی نه وهان بچن له کاتی زهکات له یهک

جیاببنه وه نه وکاته له باتی سی سهر دوو سهریان ده که وئ.
 وَفِي أَنَّ أَبَا بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: كَتَبَ لَهُ الَّتِي فَرَضَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (وَمَا كَانَ مِنْ خَلِيطَيْنِ، فَإِلَهُمَا يَتَرَجَعَانِ بَيْنَهُمَا بِالسُّورَةِ) (الحديث: ١٤٥١):

له گێرانه وهیه کا: نه نه س (رمزای خوی ئی بی) فه رمووی: (نه وه زه کاته ی که پیغه مبه ر - درووی خوی لسه ر به - داینا وه، نه بوبه گر نووسی بۆم که: (نه مائی جیا کۆده کریته وه وه نه مائی کۆ جیا ده کریته وه له ترسی زه کات، وه هاوبه شانیش له ناو خویانا، به ریک و پیک کی که م و زیادی ده گێر نه وه بۆ یه کتری، هه رکه سی به قه د به شی خوی له سه رمایه که دا زه کات ده دا) (تاج/٢٠/٢ - فز/٤).

رافه و شیکردنه وه:

بۆ نموونه: دوو هاوبه ش چل سهر مه ریان هه یه، مه ری زه کاتی لی ده که وئ، گریمان سیی سهریان هی یه کیکیانه وه، ده سه ری هی نه وی تریان، مه ره زه کاته که دابه ش ده کری به سه ر چواردا، سی چاره کی به ر نه وه هاوبه شه یان ده که وی که سیی سه ری هه یه، چواریه کیشی به ر نه وی تریان ده که وئ که ده سه ری هه یه.

٦٩٥ - عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ أَعْرَابِيًّا سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الْمَجْرَةِ، فَقَالَ: (وَيَحْكَ إِنَّ شَأْنَهَا شَدِيدٌ، فَهَلْ لَكَ مِنْ إِبِلٍ تُؤْذِي صَدَقَتَهَا؟). قَالَ: نَعَمْ. قَالَ: (فَاعْمَلْ مِنْ وَرَاءِ الْبَحَارِ، فَإِنَّ اللَّهَ لَنْ يَتْرِكَ مِنْ غَمْلِكَ شَيْئًا). (الحديث: ١٤٥٢ - أطرافه في: ٢٦٣٣، ٣٩٢٣، ٦١٦٥):^{١٠٤}

ئەبوسەئیدی خودری (رەزەئى خەوى ئى بەر) فەرمووی: عارمبێکی دهستهکی دهیویست کۆچ بکا بۆ مه دینه بۆلای پیغه مبه ر خروودی خوی لسمه ر بـ جا سه بارهت بهم بابته له چه زه رتهی پرسی، خوشه ویست خروودی خوی لسمه ر بـ پێی فەرموو: هاوار له خۆت! ئەو بایه گه لێ سهخت و دژواره ئه رکی گرانه، به هه موو که سێ راناگیرێ، واز له م لایه نه بینه، به لام نایا و شترت هه یه، که زه کاتیان لێ بدهی؟ گوته: به لێ هه مه. فەرمووی: (ده له هه رکوی کاری باش ده که ی بیکه، خودا دهکا که له و بهر دمریاوه دمیکه ی، له هه رلا دمیکه ی جیاوازی نییه، کاری خیر هه ر کاری خیره، خودا بۆتی دهنووسی و هیچی لێ کهم ناکاتهوه). (تاج/ ٢ / ١٤ ف- ٢ ش/ د/ ن).

٦٩٦- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ أَبَا بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ كَتَبَ لَهُ فَرِيضَةَ الصَّدَقَةِ، الَّتِي أَمَرَ اللَّهُ رَسُولَهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (مَنْ بَلَغَتْ عِنْدَهُ مِنَ الْإِبِلِ صَدَقَةُ الْجَدْعَةِ، وَلَيْسَتْ عِنْدَهُ جَدْعَةٌ، وَعِنْدَهُ حِقَّةٌ، فَإِنَّهَا تُقْبَلُ مِنْهُ الْحِقَّةُ، وَيَجْعَلُ مَعَهَا شَاتَيْنِ إِنْ اسْتَيْسَرَكَ لَهُ، أَوْ عِشْرِينَ دِرْهَمًا، وَمَنْ بَلَغَتْ عِنْدَهُ صَدَقَةُ الْحِقَّةِ، وَلَيْسَتْ عِنْدَهُ الْحِقَّةُ، وَعِنْدَهُ الْجَدْعَةُ، فَإِنَّهَا تُقْبَلُ مِنْهُ الْجَدْعَةُ، وَيُعْطِيهِ الْمَصْدِقُ عِشْرِينَ دِرْهَمًا أَوْ شَاتَيْنِ. وَمَنْ بَلَغَتْ عِنْدَهُ صَدَقَةُ الْحِقَّةِ وَلَيْسَتْ عِنْدَهُ إِلَّا بَنْتُ لَبُونٍ، فَإِنَّهَا تُقْبَلُ مِنْهُ بَنْتُ لَبُونٍ، وَيُعْطِي شَاتَيْنِ أَوْ عِشْرِينَ دِرْهَمًا، وَمَنْ بَلَغَتْ صَدَقَتُهُ بَنْتُ لَبُونٍ، وَعِنْدَهُ حِقَّةٌ فَإِنَّهَا تُقْبَلُ مِنْهُ الْحِقَّةُ، وَيُعْطِيهِ الْمَصْدِقُ عِشْرِينَ دِرْهَمًا أَوْ شَاتَيْنِ، وَمَنْ بَلَغَتْ صَدَقَتُهُ بَنْتُ لَبُونٍ وَلَيْسَتْ عِنْدَهُ، وَعِنْدَهُ بَنْتُ مَخَاضٍ، فَإِنَّهَا تُقْبَلُ مِنْهُ بَنْتُ مَخَاضٍ، وَيُعْطِي مَعَهَا عِشْرِينَ دِرْهَمًا أَوْ شَاتَيْنِ) (الحديث ١٤٥٣) ١٠٠:

پیشه وانهس (رەزەئى خەوى ئى بەر) فەرمووی: ئەو زهکاته فەرزه ی که خودا

دایناوه له سهر مسوئلمانانی ئوممهتی پیغه مبهه درودی خوی لسمه بر نه بوبه کر
 (دزای خوی ل بر) بوی نووسیمه وه له سهر ئهم شیومهیه: (ههرکه سی زهکاتی
 وشترهکانی دهیکرده وشتریکی میچکهی چوار ساله، بهلام ئهم جوړه
 وشتری نه بوو، بهلکوو نیونه وشتریکی می سی ساله ی هه بوو، نهوا
 وشتریکی می سی ساله ی لیومرده گیرئ له گهل دوو مهړدا، یا له گهل دوو
 بزندا، نه گهر مهړو بزنی هه بوو، یا له گهل بیست درم زیوی پروت دا.
 وههرکه سی زهکاته که ی دهیکرده نیونه وشتریکی می سی ساله، بهلام
 نهوه ی نه بوو، بهلکو وشتریکی می چوار ساله ی هه بوو، نهوا نهوه ی
 لیومرده گیرئ، بهلام زهکات سینکه، یا بیست درم، یا دوو مهړ، یا دوو
 بزنی سهرباقی دمداته وه به خاوهن وشترهکان، وه ههرکه سی زهکاته که ی
 دهیکرده نیونه وشتریکی سی ساله، بهلام نه مه ی نه بوو، بهلکو پارینه
 وشتریکی می دوو ساله ی هه بوو، نهوا نهوه ی لیومرده گیرئ، له گهل دوو
 مهړ یا دوو بزنی، یا بیست درم سهرباقی ددا، وههرکه سی زهکاته که ی
 دهیکرده پارینه وشتریکی می دوو سالانه، بهلام نه مه ی نه بوو، بهلکو
 نیونه وشتریکی سی ساله ی هه بوو، نهوا نهوه ی لیومرده گیرئ، بهلام زهکات
 سینکه بیست درم، یا دوو سهر مهړ یادوو سهر بزنی سهرباقی دمداته وه
 پی وههرکه سی زهکاته که ی دهیکرده پارینه وشتریکی می دوو ساله بهلام
 نه مه ی نه بوو بهلکو گویره که وشتریکی می یه ک ساله ی هه بوو، نهوا
 نهوه ی لیومرده گیرئ له گهل بیست درم یا دوو مهړ، یا دوو بزنی
 سهرباقی دا، وه هر که سی زهکاته که ی دهیکرده گویره که وشتریکی می
 دوو ساله ی هه بوو نهوا نهوه ی لیومرده گیرئ، بهلام زهکات سینکه بیست
 درم یادوو مهړ، یا دوو بزنی سهرباقی دمداته وه، نه گهر که سیکیش
 گویره که وشتریکی می یه ک ساله ی ریکوپیکی نه بوو، بهلام پارینه

وَشَرِيكِي نِيرِي دُوو سَالْهِي هَهَبُوو نَهَوَا نَهَوِي لِيَوْمَرْدَهْ كِرِي سَهْرَبَهْ سَهْر
بَهْبِي سَهْرَبَاقِي). (تاج/٢/٢١ ف/١-ب/د/ن).

٦٩٧- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ أَبَا بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ كَتَبَ لَهُ هَذَا
الْكِتَابَ، لَمَّا وَجَّهَهُ إِلَى الْبَحْرَيْنِ:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

هَذِهِ فَرِيضَةُ الصَّدَقَةِ، الَّتِي فَرَضَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى
الْمُسْلِمِينَ وَالَّتِي أَمَرَ اللَّهُ بِهَا رَسُولُهُ، فَمَنْ سَأَلَهَا مِنَ الْمُسْلِمِينَ عَلَى وَجْهِهَا
فَلْيُعْطِهَا، وَمَنْ سَأَلَ فَوْقَهَا فَلَا يُعْطِ:

(فِي أَرْبَعٍ وَعِشْرِينَ مِنَ الْإِبِلِ فَمَا دُونَهَا، مِنَ الْغَنَمِ، مِنْ كُلِّ خَمْسٍ شَاةٌ، فَإِذَا
بَلَغَتْ خَمْسًا وَعِشْرِينَ إِلَى خَمْسٍ وَثَلَاثِينَ فَفِيهَا بَنْتُ مَخَاضٍ أُثْنَى، فَإِذَا بَلَغَتْ
سِتًّا وَثَلَاثِينَ إِلَى خَمْسٍ وَأَرْبَعِينَ فَفِيهَا بَنْتُ لَبُونٍ أُثْنَى، فَإِذَا بَلَغَتْ سِتًّا وَأَرْبَعِينَ إِلَى
سِتِّينَ فَفِيهَا حِقَّةٌ طَرَوْقَةُ الْجَمَلِ، فَإِذَا بَلَغَتْ وَاحِدَةً وَسِتِّينَ إِلَى خَمْسٍ وَسَبْعِينَ
فَفِيهَا جَدَعَةٌ فَإِذَا بَلَغَتْ (يَعْنِي) سِتًّا وَسَبْعِينَ إِلَى تِسْعِينَ فَفِيهَا بَنْتُ لَبُونٍ فَإِذَا بَلَغَتْ
إِخْدَى وَتِسْعِينَ إِلَى عِشْرِينَ وَمِائَةٍ فَفِيهَا حِقَّتَانِ طَرَوْقَتَا الْجَمَلِ، فَإِذَا زَادَتْ عَلَى
عِشْرِينَ وَمِائَةٍ فَفِي كُلِّ أَرْبَعِينَ بَنْتُ لَبُونٍ، وَفِي كُلِّ خَمْسِينَ حِقَّةٌ، وَمَنْ لَمْ يَكُنْ
مَعَهُ إِلَّا أَرْبَعٌ مِنَ الْإِبِلِ فَلَيْسَ فِيهَا صَدَقَةٌ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ رَبُّهَا، فَإِذَا بَلَغَتْ خَمْسًا مِنَ
الْإِبِلِ فَفِيهَا شَاةٌ، وَفِي صَدَقَةِ الْغَنَمِ: فِي سَائِمَتِهَا إِذَا كَانَتْ أَرْبَعِينَ إِلَى عِشْرِينَ
وَمِائَةٍ شَاةٌ، فَإِذَا زَادَتْ عَلَى عِشْرِينَ وَمِائَةٍ إِلَى مِائَتَيْنِ شَاتَانِ، فَإِذَا زَادَتْ عَلَى
مِائَتَيْنِ إِلَى ثَلَاثِ مِائَةٍ فَفِيهَا ثَلَاثُ شِيَاهٍ، فَإِذَا زَادَتْ عَلَى ثَلَاثِ مِائَةٍ فَفِي كُلِّ مِائَةٍ شَاةٌ،
فَإِذَا كَانَتْ سَائِمَةُ الرَّجُلِ نَاقِصَةً مِنْ أَرْبَعِينَ شَاةً وَاحِدَةً، فَلَيْسَ فِيهَا صَدَقَةٌ إِلَّا أَنْ
يَشَاءَ رَبُّهَا.

وَفِي الرِّقَّةِ رُبْعُ الْعُشْرِ، فَإِنْ لَمْ تَكُنْ إِلَّا تِسْعِينَ وَمِائَةً فَلَيْسَ فِيهَا شَيْءٌ إِلَّا أَنْ شَاءَ رَبُّهَا (الحديث ١٤٥٤) ١١٦:

پیشہوا ئہنہس (دہزای خوای لہ بن) دمفہرموئ؛ ئہبوبہکر (دہزای خوای لہ بن) کاتئ منی کرد بہ سہرکاری سہرزہکاتی ولاتئ بہحرہین و ناردمی بؤئہوئ، ئہم زہکاتنامہیہی بؤ نووسیم:

بہناوی یہزدانی بہخشندهی میہرہبان

ئہمہ دەستووری زہکاتدانی فہرزہ، کہ پیغہمبہر -درویدی خوای لہسہر بہر- بہفہرمانی خودای گہورہ دایناوہ لہسہر مسوئمانان، جا ہەر مسوئمانئ لہسہر ئہم شیوہ رپک و پیکہ داوای لیکرا ئہوا بابیدات، وہ ہەرکەسی داوای زیاتری لہمہ لیکرا ئہوا بازیادہکە نہدات.

وشر لہپینج سہرہوہ ہہتا دہگاتہ بیست و چوار سہر، زہکاتہکەیی بہ مہر، یا بہبزن دہدرئ، لہہموو پینج سہر وشرئ، مہرئ، یا بزنئ، زہکاتی لیدہکەوئ، لہدہسہر دوو مہر یادوو بزن، لہپازدہ سہر سی مہر، یا سی بزن، لہ بیست سہر چوار مہر یا چوار بزن، مہری زہکات دہبی تہمہنی سالیکی تہواو بی یازیاتر، بزن دہبی تہمہنی دوو سالی رپک بی، یا زیاتر، وہنییریش دہبی واتہ بہران و سابریینیش دہدرین بہزہکاتدا، وہلہکەرتی نیوان دوو ژمارہیش- وەک شەش، نو، یا حەقەدە، یا بیست و سی- ہیچ ناکەوئ، بہلام وشرەکان کەبوون بہبیست و پینج سہر ہہتا دہبن بہچل و پینج سہر پارینہ وشریکی مینگەیی دوو سالہیان زہکات لیدہکەوئ، وەکەبوون بہچل و شەش سہر ہہتا دہبن بہشەست سہر نیونہ

وشتريكى سى سالى بهر كه لىان زهكات ليدكه وئ، وكه بوون به شهست و يهك سهر ههتا دهبن به حهفتاو پينج سهر، وشتريكى مئى چوار سالى لىان زهكات ليدكه وئ، وه كه بوون به حهفتاو شش سهر ههتا دهبن به نه وهد سهر، دوو پارينه وشتري مينگهئى دوو سالى لىان زهكات ليدكه وئ، وكه بوون به نه وهدو يهك سهر ههتا دهبن به سه دو بيست سهر دوو نيونه وشتري سى سالى بهر كه لىان زهكات ليدكه وئ، به لام كاتى له سه دو بيست سهر پتر بوون نهوا له هه موو چل سهرئ پارينه وشتري مينگهئى دوو سالى لىان زهكات ليدكه وئ، وهله هه موو په نجا سهرئ نيونه وشتري سى سالى لىان زهكات ليدكه وئ، وههركه سى ته نيا چوار سهر وشتري هه بوو، نه وه زهكاتيان ليناكه وئ، مه گهر خاونه كه لىان به نارم زووى خوى زهكاتيان ليددا.

به لام كه بوون به پينج وشتري مهرئ يا بزنى زهكاتيان ليدكه وئ. زهكاتى مهر و بزنىش كه به ده مئى خويان بله و مپين و بؤ دمه وه بپرين و به له مپري كه ز بزين و به ناليك و نالفى ماله وه نه زين- ناوايه: كه بوون به چل سهر ههتا دهبن به سه دو بيست سهر مهرئ يا بزنى زهكاتيان ليدكه وئ، وه كه له سه دو بيست سهر زورتربوون تا دهبن به دوو سه دسه، دوو مهر يا دوو بزنى زهكاتيان ليدكه وئ، وهكه له دوو سه د سهر زورتربوون ههتا دهبن به سئ سه د سهر، سى مهر ياسئ بزنى زهكاتيان ليدكه وئ، وهكه له سئ سه د سهر هه لىان بوارد، نهوا له هه موو سه د سهرئ مهرئ يا بزنى زهكاتيان ليدكه وئ.

به لام نه گهر مهر و بزنى پياوئ كه به ده مئى خويان له دهشت و دمر دهله و مپران، يهك سهر لىان له چل سهر كه متر بوو، نهوا زهكاتيان ليناكه وئ، مه گهر خاونه كه لىان خوى مه لىلى هه بئ.

٦٩٨- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ أَبَا بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ كَتَبَ لَهُ الَّتِي أَمَرَ
اللَّهُ رَسُولَهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (وَلَا يُخْرَجُ فِي الصَّدَقَةِ هَرَمَةٌ وَلَا ذَاتُ عَوَارٍ،
وَلَا تَيْسٌ، إِلَّا مَا شَاءَ الْمُصَدِّقُ) (الحديث: ١٤٥٥) ١٠٧:

٦٩٩- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمَّا بَعَثَ مُعَاذًا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَلَى الْيَمَنِ، قَالَ: (إِنَّكَ تَقْدُمُ عَلَى قَوْمٍ أَهْلُ كِتَابٍ، فَلْيَكُنْ أَوَّلَ مَا تَدْعُوهُمْ إِلَيْهِ عِبَادَةُ اللَّهِ فَإِذَا عَرَفُوا اللَّهَ، فَأَخْبِرْهُمْ: أَنَّ اللَّهَ قَدْ فَرَضَ عَلَيْهِمْ خُمْسَ صَلَوَاتٍ فِي يَوْمِهِمْ وَلَيْلَتِهِمْ، فَإِذَا فَعَلُوا فَأَخْبِرْهُمْ أَنَّ اللَّهَ فَرَضَ عَلَيْهِمْ زَكَاةً مِنْ أَمْوَالِهِمْ وَتَرُدُّ عَلَى فَقَرَائِهِمْ، فَإِذَا أَطَاعُوا بِهَا فَخُذْ مِنْهُمْ وَتَوَقَّ. كَرَامَتِ أَمْوَالِ النَّاسِ) (الحديث ١٤٥٨) ١٠٨:

(١٠٧) راجع رقم: ٦٩٦- المترجم).

(١٠٨) أخرجه مسلم في الإيمان، باب الدعاء الى الشهادتين وشرائع الاسلام، رقم: ١٩.

(نہ ہلی کیتابن = جوولہ گہ و گاورن) لہ چاوخہ لکانی تردا جوڑہ
 شارد زایہ کیان ہہیہ لہ ناییندا، جاکاتی دہجیتہ ناویان لہ پیشا داویان لہ
 بکہ کہ شایہ تی بدن کہ ہر خدا خودایہ و ہر خودای گہورہ شایانی
 پہرستہ و بہس، و محمدی کوری عہدو للاً پیغہ مہری خودایہ۔ جاکاتی
 نہ مہیان زانی و لہ مہ حالی بوون و خوایان لہ سہر نہم شیوہ راست و
 دروستہ ناسی، نہوا پیشیان رابگہ یہنہ: کہ خدا (لہ ہہموو شہوو رپوژیکا)
 پینج نویژی لہ سہریان داناوہ، جاکاتی بو نہ مہیش بہ گوئیان کردی، نہوا
 پیشیان رابگہ یہنہ: کہ خدا زہکاتی لہ سہریان داناوہ، کہ بہ شیکی
 دیاریکراوہ لہ مالہ کانیان، لہ دہولہ مہندہ کانیان و مردہ گیری و دہدریتہ و بہ
 ہہ ژارہ کانیان، جاکاتی بو نہ مہ بہ گوئیان کردی و رازی بوون کہ بہ پی
 یاسانامہی خدا زہکاتی سامانہ کانیان بدن، نہوانہ کہی نایابی مالہ کانیان
 ہہ لبریزی و لہ باقی زہکات و مری بگری، بہ لکوو نہوہی دمیدن پیت
 لہ جیاتی زہکاتی سامانہ کانیان لییان و مربگرہ بہرمہ جی مہرجہ
 سہرہ کیہ کانی زہکاتی تیادا بی) (ت/۲/۴-ش/د/ت/ن)۔

دانی زہکات بہ خرمی پی شیواو خیرترہ

۷۰۰- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ كَانَ أَبُو طَلْحَةَ أَكْثَرَ الْأَنْصَارِ
 بِالْمَدِينَةِ مَالًا مِنْ نَحْلِ، وَكَانَ أَحَبَّ أَمْوَالِهِ إِلَيْهِ بَيْرُ حَاءٍ، وَكَانَتْ مُسْتَقْبَلَةَ الْمَسْجِدِ،
 وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدْخُلُهَا، وَيَشْرَبُ مِنْ مَاءٍ فِيهَا طَيِّبٍ،
 قَالَ أَنَسٌ: فَلَمَّا أُنْزِلَتْ هَذِهِ الْآيَةُ: (لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ). قَامَ
 أَبُو طَلْحَةَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ
 وَتَعَالَى يَقُولُ: (لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ). وَإِنَّ أَحَبَّ أَمْوَالِي إِلَى

بِرُّخَاءَ، وَإِنَّهَا صَدَقَةٌ لِلَّهِ، أَرْجَوْ بِرَّهَا وَدُخِرَهَا عِنْدَ اللَّهِ، فَضَعَهَا يَارَسُولَ اللَّهِ حَيْثُ أَرَاكَ اللَّهُ. قَالَ: فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (يَخُ، ذَلِكَ مَالٌ رَابِعٌ، ذَلِكَ مَالٌ رَابِعٌ، وَقَدْ سَمِعْتُ مَا قُلْتَ، وَإِنِّي أَرَى أَنْ تَجْعَلَهَا فِي الْأَقْرَبِينَ). فَقَالَ ابُطَلْحَةَ: أَفَعَلُ يَارَسُولَ اللَّهِ، فَقَسَمَهَا أَبُو طَلْحَةَ فِي أَقَارِبِهِ وَبَنِي عَمِّهِ). (الحديث ١٤٦١ - أطرافه في: ٢٣١٨، ٢٧٥٢، ٢٧٥٨، ٢٧٦٩، ٤٥٥٤، ٤٥٥٥، ٥٦١١) ١٠٩:

پیشہوا نہنس (رمزی خوی لٰ بن) دہفہ رموی: لہ مہ دینہ، نہ بوتہ لہ، لہ ناو یاریدہ دہران (انصار) دا لہ ہہ موویان دہو لہ مہ ندر بوو، بہ تاییہ تی باخہ خورمای زوری ہہ بوو، باخی خورمای ہہ بوو ناوی بہیرہ حا بوو، بہر ابہر قبیلہ ی مزگہ و تہ کہ ی پیغہ مہر بوو، نہم باخہ خو شہ ویسترتین مالی بوو، کانیاویکی سازگاری تیادا بوو، گہ لٰ جار پیغہ مہر - دروودی خوی لہ سمر بن۔ تہ شریفی دہ چوو لہ ناوہ کہ ی دہ خوار دہوہ.

نہنس (رمزی خوی لٰ بن) فہ رموی: جا کاتی نہم نایہ تہ ہاتہ خوار دہوہ: ﴿لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ﴾. آل عمران / ٩٢/٣. واتہ: ناگہن بہ پاداشتی زور چاک و خیری تہ واو، ہہ تا سہر ف دہ کہن لہ ریگہ ی خودادا، لہ مالہ نایاب و خو شہ ویستہ کانتان و، لہو نازو نیعمہ تہ و پایہ و بہرہ باشانہ ی کہ خودا پیی داو). ﴿لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ﴾ و ہمنیش

نہ بوتہ لہ (رمزی خوی لٰ بن) ہہ لسا چوو بو خزمہ تی پیغہ مہر - دروودی خوی لہ سمر بن۔ عہرزی کرد: قوربان! خودای گہورہ لہ قورنانی پیرو زدا کہ نامہ ی خو یہ تی، دہفہ رموی: ﴿لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ﴾ و ہمنیش

باشترین مالّم به لاهمه وه باخی بهیره حایه، جا نهوا نهو باخی بهیره حایه م
کرد به خیر، ساخ له بهر رهمزای خودا، نومید ده کم که خودا به چاکه
بینووسئ بؤم، وه پاشه که وتی بکا بؤم بؤ رۆزی دوا ییم، جاتؤیش نهی
پیغه مبهری خودا! خۆت سهرپشک به، چۆنی به باش دمرانی ناوی لی
بکه، پیغه مبه ریش درودی خوی لیسر بی- فهرمووی: (بهه، بهه لهم خیره جوانه!
بهراستی مالی به سوودو خیردار ناوا دمی! تیگه یستم ده لیی چی، من وا
به باشی دمرانم که بیدهی به خزم و خویشانی خۆت). جا نه بوطه لحه
فهرمووی: (باشه ده یکم) نه وسا نه بوطه لحه دابهشی کرد به سهر خزم و
نامؤزاکانی خوی دا). (تاج/۲/۳۷۴/۱-ش/ت).

۷۰۱- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي أَضْحَى أَوْ فِطْرٍ، إِلَى الْمُصَلَّى، ثُمَّ انْصَرَفَ، فَوَعِظَ النَّاسَ وَأَمَرَهُمْ بِالصَّدَقَةِ، فَقَالَ: (أَيُّهَا النَّاسُ تَصَدَّقُوا) فَمَرَّ عَلَى النِّسَاءِ، فَقَالَ: (يَا مَعْشَرَ النِّسَاءِ تَصَدَّقْنَ، فَإِنِّي رَيْتُكُنَّ أَكْثَرَ أَهْلِ النَّارِ) فَقُلْنَ: وَبِمَ ذَلِكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: (تَكْثِيرُ اللَّعْنِ، وَتَكْفُرُنَ الْعَشِيرَ، مَا رَأَيْتُ مِنْ نَاقِصَاتِ عَقْلِ وَدِينٍ أَذْهَبَ لِلْبَّ الرَّجُلِ الْحَازِمِ مِنْ إِحْدَاكُنَّ يَا مَعْشَرَ النِّسَاءِ ثُمَّ انْصَرَفَ، فَلَمَّا صَارَ إِلَى مَنْزِلِهِ جَاءَتْ زَيْنَبُ، امْرَأَةُ ابْنِ مَسْعُودٍ، تَسْتَأْذِنُ عَلَيْهِ، فَقِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ هَذِهِ زَيْنَبُ فَقَالَ: (أَيُّ الزَّيْنَبِ) فَقِيلَ: امْرَأَةُ ابْنِ مَسْعُودٍ، قَالَ: (نَعَمْ ائْذِنُوا لَهَا). فَإِذْنٌ لَهَا، قَالَتْ: يَا أَيُّهَا اللَّهُ إِنَّكَ أَمَرْتَ الْيَوْمَ بِالصَّدَقَةِ، وَكَانَ عِنْدِي حُلِيٌّ لِي، فَأَرَدْتُ أَنْ أَتَصَدَّقَ بِهِ، فَرَعِمَ ابْنُ مَسْعُودٍ، أَنَّهُ وَلَدَهُ أَحَقُّ مَنْ تَصَدَّقْتُ بِهِ عَلَيْهِمْ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (صَدَقَ ابْنُ مَسْعُودٍ، زَوْجُكَ وَلَدُكَ أَحَقُّ مَنْ تَصَدَّقْتُ بِهِ عَلَيْهِمْ). (الحديث ۱۴۶۲) ۱۱۰:

ئەبو سەئیدى خۇدرى (رەزى خۇى لى ھى) فەرمووى: پۇژى جەئنى قوربان -
يا رەمەزان - بوو، پېغەمبەر - دروودى خۇى لىسەر ھى. دەرچوو پۇشت بۇ نوئزگاگە،
لەوى نوئزى جەئنى بەگۇمەل بۇ گىردىن، گەنوئزەگە تەواو بوو، دەستى
کرد بە پەندو ئامۇزگارى خەلگەگە، وە فەرمانى پېکردن بەخېکردن،
فەرمووى: (ئەى مسوئلمانىنە! خېر بکەن) ئەوجا پۇشت بۇ ناو ژنەکان و
پى فەرموون: (ئەى ژن گەل! خېرو خېرات بکەن و زۇرىش بپارپنەو،
داواى لىبوردن لەخودا بکەن، چونکە مە لەشەوى ميعراجدا ديم کەئيوە
زۇربەى خەلگى دۇزەخ بوون!) عەرزىان کرد: ئەى پېغەمبەرەى خودا!
ئەو لەبەرچى وایە؟ فەرمووى: (زۇر رەفو نەفرىن دەکەن و سېلەى
لەگەل مېرد دەکەن و چاکەى ئەوتان لەبەرچا و نىيە، کەسم نەدیوہ کە
وہک ئيوہ ھەم کەم ھۆش و ھەم کەم ئايىن بى، کەچى لەگەل ئەوہىشا پياو
بەو ھەموو زىرەکى و زىنگىيەوہ دەپخەلەتېنن و بۇرى دەدەن).

لەپاشا پېغەمبەر - دروودى خۇى لىسەر ھى. گەرپايەوہ بۇ مائەوہ، لەمائەوہ
زەینەبى ژنى ئىبنو مەسوود پۇشت بۇ خزمەتى، رېخوازى کرد کە بچى
بۇ خزمەتى، عەرزىان کرد: قوربان! زەینەب ھاتووە، پرسىارى ھەيە؟
فەرمووى: (کام زەینەب) عەرزى کرا: ژنەکەى ئىبنو مەسوود فەرمووى:
(دەى رېگەى پىدەن بابى، نىتر رېگەيان پىدا، گوتى: ئەى پېغەمبەرەى
خودا! ئەمپۇ تۇ فەرمانت فەرموو کەخېر بکەين، مەنىش برى خەلەم
ھەيە، دەمەوى کە بىکەم بەخېر، کەچى بەقسەى ئىبنو مەسوودى
مېردم بى، ئەو خەلە خېرە بدەم بە ئىبنو مەسوودو بەمەندالەکانى ئەوہ
خېرى زۇرتەرە، نایا ئەمە وایە؟ پېغەمبەر - دروودى خۇى لىسەر ھى. دەفەرمووى:
(ئىبنو مەسوود راست دەکا، قەسەکەى تەواو، مېردەگەت و مائەکانت
پېشیاوترىن کەسەن کەئەم خېرەيان پىدەمىت!) (رىاض ۱/۲۶۲ ژ ۱۵/۳۲۶ +
تاج ۱/ل ۲۶/ف ۲).

۷۰۲- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (لَيْسَ عَلَى الْمُسْلِمِ فِي فَرَسِهِ وَغُلَامِهِ صَدَقَةٌ): (الحديث ۱۴۶۳ - طرفه فی ۱۴۶۴) ۱۱۱:

نہ بوہورہ پیرہ (رمزی خویٰ لی بن) فہرمووی: پیغہ مبہر - درودی خویٰ لہسہر بی - دمفہرمووی: (مسولمان لہم دوو شتہیدا زمکاتی لہسہر نییہ: لہ ولاخی بہرزہیداو لہ کویلہیدا) واتہ: ولاخی بہرزہو کویلہ زمکاتیان لی ناکہوئی.

دانی زہکات بہ ہہتیو وبہ میرد

۷۰۳- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَلَسَ ذَاتَ يَوْمٍ عَلَى الْمَنْبَرِ، وَجَلَسْنَا حَوْلَهُ، فَقَالَ: (إِنَّ مِمَّا أَخَافُ عَلَيْكُمْ مِنْ بَعْدِي مَايُفْتَحُ عَلَيْكُمْ مِنْ زَهْرَةِ الدُّنْيَا وَزِينَتِهَا). فَقَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَوْ يَأْتِي الْخَيْرُ بِالشَّرِّ؟ فَسَكَتَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقِيلَ لَهُ: مَا شَأْنُكَ. تَكَلِّمُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلَا يَكَلِّمُكَ؟ فَرَأَيْنَا أَنَّهُ يَنْزِلُ عَلَيْهِ، قَالَ: فَمَسَحَ عَنْهُ الرُّحْضَاءُ فَقَالَ: (أَيْنَ السَّائِلُ؟) وَكَأَنَّهُ حَمِدَهُ فَقَالَ: (إِنَّهُ لَا يَأْتِي الْخَيْرُ بِالشَّرِّ، وَإِنَّ مِمَّا يُنْبِئُ الرَّبِيعُ يَقْتُلُ أَوْتِلْمُ، إِلَّا أَكَلَةَ الْخَضِرَاءِ أَكَلْتُ حَتَّى إِذَا امْتَدَّتْ خَاصِرَتَاهَا، اسْتَقْبَلَتْ عَيْنِ الشَّمْسِ، فَتَلَطَّتْ وَبَالَتْ وَرَتَعَتْ، وَإِنَّ هَذَا الْمَالَ خَضِرَةٌ خُلُوةٌ، فَنِعَمَ صَاحِبُ الْمُسْلِمِ مَا أُعْطِيَ مِنْهُ الْمُسْكِينُ وَالْيَتِيمُ وَابْنُ السَّبِيلِ أَوْ كَمَا قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَإِنَّهُ مَنْ يَأْخُذْهُ بِغَيْرِ حَقِّهِ كَالَّذِي يَأْكُلُ وَلَا يَشْبَعُ، وَيَكُونُ شَهِيداً عَلَيْهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ). (الحديث ۱۴۶۵) ۱۱۲:

نہ بو سہعیدی خودری (رمزی خویٰ لی بن) فہرمووی: روژی پیغہ مبہر - درودی خویٰ

(۱۱۱) أخرجه مسلم في الزكاة، باب: لازكاة علي المسلم في عبده وفرسه رقم: ۹۸۲.

(۱۱۲) أخرجه مسلم في الزكاة باب: تخوف ما يخرج من زهرة الدنيا. رقم: ۱۰۵۲.

لەسەر بێ: لەسەر دوانگە کە دانیشتو ئیلمەیش لە دەوری دانیشتین، فەرمووی: (من زۆرتر لەو مەترسیتان لێدەکەم، کە خودا لە پیت و فەری زەوی دەری دەهێنێ بۆتان) عەرزی کرا: مەبەست لە پیت و فەری زەوی جییه؟ فەرمووی: (ئەو مێه کە دەبێ بە مایە ئارایشت و پەونە قی ژانی جیهان، وەك زیو زیو سامانیتر. پیاوی عەرزی کرد: قوربان! بۆچی شتیوا دەبێ کە ئەم خێرو خوشییە بێ بە مایە خراپە و شەر!)

پێغەمبەر: دروودی خۆی لەسەر بێ: هەتا ماوەی پامو مات و خامۆش بوو گووتیان بە پرسیار کەرەکە: ئەو چیتە هەر لەخۆتەو، بەبێ ئەو پێغەمبەر قسەت لەگەڵدا بکات، قسە لەگەڵ دەکە؟ خامۆشییە کە پێغەمبەر: دروودی خۆی لەسەر بێ: درێژە کێشا، هەتا زەمینمان بۆ ئەو چوو کە لەم بارمێهەو سرووش (وەحی = نیکا) ی بۆ بێ، پاش ماوەی بارانای ئارەقی ناوچەوانی خۆی سەری و فەرمووی: (کوا پرسیار کەرەکە؟) وەك بێی پرسیار کە پێ خۆش بێ وابوو، پیاو کە گوتی: قوربان! ئەمە تەم، فەرمووی: (خێر هەر خێر دینی و چاکە هەر دەبێ بەهۆی چاکە، کەواتە: خێر شەر ناھێنێ! بەلام مائی دنیا میوەیەکی شیرین و خوشە، وەك سەوزەگیای بەھار ناسک و نازدارە، هەموو کەسێ کەم تازۆر حەزی لێ دەکا، جائەوێ کە بەشیوەیەکی پەیدا ی بکا، لەسەر شیوەیەکی پەوایش جێگە ی بکاتەو، ئەو کۆمەك و دەستگیرێکی فرە چاکە بۆی، وەلێ ئەو بەشیوەیەکی ناپەیدا ی بکا، ئەو وەك سەكەر و ژەمەنبوور دەوایە، هەر دەخوا و هەرتێر ناخوا، دەق مائیش وەك سەوزەو گزەگیای بەھار وایە، ئێو دەلێن: گواپە گزەگیای بەھار شتی چاکەو ئازەلی پێدەژی، ئەمە راستەو وایە، بەلام گەلێ جارێش ئەگەر ئازەل هەر بێماشی تەو و زیادەخوری تیا بکا، تورخەو کاپێچ و ژانی پێدەکا و دەیکوژی، یازۆری نامینی کە بیکوژی،

به لَام نازده لي گيا خور كه به دهم و جه دم ديخوا تا كه له كه ي هه ل دي، نه و جا خوي دما به خورو دمست دهكا به كاويژو به ناسايي ريخ و گميزي خوي دهكاو له پاشدا هه ميشه له سهر نه م ياساو دمستووره تي هه ل ده چي ته وه، له گيا خواردن و وچان گرتني خوي، نه و نازده له هيچي لي نايهت.

له راستي دا نه م ماله ميوميه كي سه وزو خوشه وه هاريكاري كي چا كه، بو نه و مسولمانه ي كه به شي نه داراو هه تيوو رپيوار ي لي دمدا ت، ومه وه ي كه مال به نار هوا پهيدا بكا وهك ژمه نه برده وايه، هه رده خواو تي ر ناخوا، وه روي قيامه تيش ده بي به شايهت له سهر ي) (تاج/ ٥٢/ ٢ ف/ ٧ + تاج/ ٩/ ٢٩٤ ف/ ٢١).

رافه و شي كردنه وه:

شيخ نه بو حاميد رحمه الله عنده ي لي بن: ده لي: (مال وهك مار وايه، كه هه م ترياق ي واتيا، كه شتي كي به كه لكه، وه هه م زه هري واتيا، كه شتي كي كوشنده يه، خاوه ن مالن ي يا وهك مار مزي ليزان وايه، به هوشيارانه خوي له شهري مار كه رزگار دهكاو، به شار مزي ترياقه كه ي لي دم رده يني، يا وهك كابريه كي گيلوكه به نه زاني ده يگري و پي وه ي دمداو تووكي سهري با دهيبا، خوا په نامان بدا له شتي وا).

٧٠٤- عَنْ زَيْنَبِ امْرَأَةِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: كُنْتُ فِي الْمَسْجِدِ، فَرَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: (تَصَدَّقْنَ وَلَوْ مِنْ حُلِيِّكُمْ) وَكَأَنَّ زَيْنَبَ تُنْفِقُ عَلَى عَبْدِ اللَّهِ وَآيَتَامٍ فِي حَجَرِهَا، قَالَ: فَقَالَتْ لِعَبْدِ اللَّهِ: سَلْ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَيْجُزِي عَنِّي أَنْ أُنْفِقَ عَلَيْكَ وَعَلَى آيَتَامِي فِي حَجَرِي مِنَ الصَّدَقَةِ؟ فَقَالَ: سَلِي أَلْتَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ،

فَأُتِلِّقْتُ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَوَجَدْتُ أَمْرًا مِنَ الْأَنْصَارِ عَلَى الْبَابِ حَاجَتُهَا مِثْلُ حَاجَتِي، فَمَرَّ عَلَيْنَا بِلَالٍ، فَقُلْنَا، سَلِ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَيْجِزِي عَنِّي أَنْ أُلْفِقَ عَلَى زَوْجِي وَأَيْتَامَ لِي فِي حَجْرِي، وَقُلْنَا: تُخْبِرُنَا، فَدَخَلَ فَسَأَلَهُ، فَقَالَ: (مَنْ هُمَا) قَالَ: زَيْنَبُ، قَالَ: (أَيُّ الزَّيَانِبِ) قَالَ: أَمْرَأَةُ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: (نَعَمْ لَهَا أَجْرَانِ: أَجْرُ الْقَرَابَةِ وَأَجْرُ الصَّدَقَةِ) (الحديث ۱۴۶۶) ۱۱۳:

له پیښه وه پابورد برپاوه ژماره: (۷۰۱) زهینه بی کچی عهبدو لای کوری موعاویه، زنی ثینومه سعوود بوو (رمزی خوی لې بی) ژنیکی دهست پهنګین بوو، عهبدو لای میړدی دهست کورت بوو، نهو هه تیوانه ی که له لای بوونو خوی به خپوی ده گردن برار او خوشکه زای بوون، چه نندین فهرمووده له پیڅه مبهروه ده گپړته وه، سه بارمت به چوونی ژنان بو مزگهوت، بو جه ماعه تی خهوتنان، دمه فرموی: پیڅه مبهر دروودی خوی لیسر بی. به نیمه ی ژنانی فهرموو: (نیوه ی نافرمتان کاتې چوون بو مزگهوت بو ناماده بوونی جه ماعه تی نویژی خهوتنان، بوئی خوش مه دهن له خوتان).

لیرهدا شتې پروون ده کهینه وه، فهرمووده ی دروست (حه دیسی صه حیج) و هه روا هه موو جوړه فهرمووده یه کی تر، وهک فهرمووده ی حه سهن، بایه خو نرخ ی ته واوی خوی هیه، خواه پیاو بی گپړته وه خواه ژن، ومه وه مه رجانه ی که دانراون بو راوی وهک: عه دالهت وچاگی و ثیقه یی، بو ژن و پیاو وهک یه که، سه حابه ی پیڅه مبهر دروودی خوی لیسر بی. هه موویان عادلن، ژن بن یا پیاو، وه هه موویان مه قبول الریوایه ن. واته: له ریوایه تا جیاوازی ژن و پیاو نییه.

۷۰۵- عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَلِيَّ أَجْرٌ أَنْ أَتَّقِيَ عَلَى بَنِي أَبِي سَلَمَةَ إِذَا هُمْ بَنِيٌّ؟ فَقَالَ: (الْفَقِي عَلَيْهِمْ فَلَكَ أَجْرٌ مَا أَتَّقَيْتَ عَلَيْهِمْ). (الحديث ۱۴۶۷ - طرفه فی ۵۳۶۹) ۱۱۴.

نوم سەلەمە (زمزای خوی ئی بن) دمفەر موئی: گوتم: ئەهی پێغەمبەری خودا! چەند منائیکم هەیه لە ئەبوسەلەمە میردی پێشووم، هێشتا لەهەتیوی دمرنەچوون، نایا خێرم دەگا ئەگەر مەسرفیان بۆ بکەم وەک تریش خۆ ناتوانم بەرەڵاشیان بکەم بەم لاو بەم لادا، چونکە منائی خۆمن؟! فەرمووی: (مەسرفیان بکە، ئەو مەسرفەیی بۆیان دەکەیت، پاداشتی باشی هەیه بۆت).

پاڤه و شیکردنەوه:

نوم سەلەمە (زمزای خوی ئی بن) ناوی هیندی کچی ئەبو نومهیهی کوری موغیرمیه. لە پێشا خیزانی ئەبوسەلەمە هەق نامۆزای بوو، چوار منائی لە ئەبوسەلەمە هەبوو، دوو کوڕ، دوو کچ، کۆرەکانی سەلەمە و عومەر بوون، کچەکانیش دوو پرەو زینەب بوون، کە ئەبوسەلەمە مرد، هەر چواریان لە هەتیوی دمرنەچوو بوون، نوم سەلەمە و ئەبوسەلەمە میردی لە موسولمانە پێشینەکان، کۆچیان کرد بۆ حەبەشه، لەحەبشه وه گەرانەوه بۆ مەککه، لە مەککه وه کۆچیان کردوه بۆ مەدینه. نوم سەلەمە ژنیکی جوانی شوخی هۆشمەندی دانا بوو، لەپوژی خودەیبیهدا ئەو نامازەیی کرد بۆ پێغەمبەر (دروودی خوی لەسەر بن). کە ئیحرام بشکێنێ و سەری

خوی بتاشی، نیتر مسولمانانیش ناچار دهن کهوا بکهن، هزره تیش وایکرد، له جومادای دووهمی سالی چواری کوچی شووی کرد به پیغهمبهر دروودی خوی لسمهر بن. نوم سهلهمه به چاوی خوی هزره تی جو برائیلی دیوه له سر شیوهی (دحیه الکلبی).

نوم سهلهمه لهم زاتانه وه گیرانه وهی ههیه: له پیغهمبهر خوی و له ابو سهلهمه و فاتیمه ی زههرا وه، ثم زاتانه ییش گیرانه و میان له وه وه وه ههیه: دوو کورپه کهی: سهلهمه و عومهر و زهینه بی کچی و عامیری برای و موضعه بی برازای و خیره دایکی هسه نی به صری و زورکه سی تریش له ژن و له پیاوو له صه حابه و غهیری صه حابه، په کهم که ژاوه نشین بوو له نافرمتانی مسولمان، که کوچی کردوو بۆ مه دینه. له دهو روبه ری (٦٠) ی کوچیدا مردوو، نه بو هورهیره نویژی له سر تهرمه کهی کردوو، دواترین کهس بوو له هاوسه رانی پیغهمبهر دروودی خوی لسمهر بن. که مردوو. نوم سهلهمه دهفرموی: ناماده ی جهنگی خه بیهر بووم، نه وکاته که مهر حه ب کوژرا، گویم له قرچه قرچی ددانه کانی مهر حه ب بوو که به شم شیر ده یان شانندن.

نه بو سهلهمه ی میردی نوم سهلهمه ناوی عه بدوللای کوری عه بدول نه سه دی کوری هیلالی مه خزوومی یه، یازدهه مین کهس بووه که ئیسلام بووه، برای شیر ی پیغهمبهر و ئیمامی هه مزه ی مامی پیغهمبهر بوو، پوهه بیه ی که نیزه کی نه بوله هه ب، له پیشا شیریدا به هه مزه، نه و جا به پیغهمبهر له پاشا به نه بو سهلهمه، پورزای پیغهمبهر بوو، دایکی ناوی بهرره ی کچی عه بدول موته لیب بوو، له فهرمووده دا دهفرموی: (په کهم کهس که نامه ی کرداری به دهستی راستی وهرده گری، نه بو سهلهمه ی کوری عه بدول نه سه ده).

له سالی چواری کۆچیدا، له غه زای ئو خوددا زامارده بی، که ده گه رپته وه
 بۆ مه دینه زامه که ی ده گولیته وه ده ته قی و ده مرئ. له سالی دووی کۆچیدا
 پیغه مبه ر - خروودی خوی لسه ر بی - که ده رچوو بۆ غه زوه ی (العشیره) نه بوسه له مه ی
 کرد به جینشی نی خوی له سه ر شاری مه دینه. بۆ پترناسینی ئه م بنه مائه
 پیرۆزه یه بفرموو بپروانه: (فرمووده ی ژماره (۹۴، ۲۰۱۰، ۲۲۳، ۲۸۴)
 + (تاج/۲/۱۸۴، تاج/۱/۴۹۴ + تاج/۵/ل/۱۵۸ + تاج/۱۴۶-۱/ف/۵/ز/۳۰ +
 تاج/۳-۶۸/ف/۴/ز/۲۹ + ریاض/۱/ل/۲۵۰/ز/۲۹۹/۳۸) + (تاج/۱/۵۲۰/ف/۳+۴
 + تاج/۱۸۹-۴/۱/ت/۲/۴۷/۴) + (تاج/۳/ل/۱۳۰/ف/۲/ز/۵۱، تاج/۳/ل/۱۳۹/ف/۶
 ز/۵۶) + (ت/۵/ل/۱۲۰/ف/۱۶/ز/۲۰، تاج/۵/ل/۱۸۶/ف/۴).

باسی نایه تی

﴿وَفِي الرَّقَابِ وَالْغَارِمِينَ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ﴾

۷۰۶- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: أَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالصَّدَقَةِ، فَقِيلَ مَتَى ابْنُ جَمِيلٍ، وَخَالِدُ بْنُ الْوَلِيدِ، وَعَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ. فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (مَا يَتَّقُمُ ابْنُ جَمِيلٍ إِلَّا أَنَّهُ كَانَ فَقِيرًا فَأَغْنَاهُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ، وَأَمَّا خَالِدٌ: فَإِنَّكُمْ تَظْلِمُونَ خَالِدًا، قَدْ اخْتَبَسَ أَذْرَاعَهُ وَأَعْتَدَهُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، وَأَمَّا الْعَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ: فَعَمُّ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَهِيَ عَلَيْهِ صَدَقَةٌ وَمِثْلُهَا مَعَهَا). (الحديث ۱۴۶۸) ۱۱۰:

ئه بو هورمه ريه (رمزي خوي ئی بی) فرمووی: پیغه مبه ر - خروودی خوی لسه ر بی - فرمانی
 کرد به دانی زه کات، پیشه و عومه ر (رمزي خوي ئی بی) فرمووی: ئیبنو جه میل و

خالدی کوری وهلیدو عه عباسی کوری عه بدولوطه لیب، فەرمانه که ی
تۆیان پیگه یشتوو، به لام زهکات نادن!

پیغمبهر خویدی خوی لیسر یز فهرمووی: (ئیبنو جه میل تۆله ی نه وه
دهستینی، که له پیش نیسلام بوونیدا هه زار بوو، له پیت و فهری نیسلام و
له سایه ی خواو پیغمبهر وه نیستا دهوله مه ندبووه، واته: نه م کاره ی
ئیبنو جه میل نه وه پهری سپله یی و پینه زانییه. به لام ئیوه ناهه قی له خالد
دهکن، چونکه نه وه ته نانه ت زیره کانی و چه ک و تفاق جهنگی خویی
تهر خان (وهقف) کردوو، له پگه ی خوادا، ئیتر چون زهکات نادات.
عه عباسی کوری عه بدول موطه لیبیش که هه ق مامه ی منه که
پیغمبهری خودام، به ئیتان دده می نه وه زهکاته ی که له سه ریه تی
دمیدات، و نه وه منده ی تریش له گه ئیدا ده بی بدا).

پوونگردنه وه:

١- گه لی جار باسی که سی به خراپه ده کری، له پیش نیسلام بوونیدا،
وهک زۆر له هاو پیاپی پیغمبهر خویدی خوی لیسر یز بگره هه ندیکیان هه تا نه وه
ده مه ی که نیسلام بوون، دزایه تی نیسلامیان کردوو، به لام له پاش
نیسلام بوون یه کسه ر گۆراون و له دوژمنیکی سه رسه خته وه بوون
به دوستیکی دلسۆزی نیسلام.

٢- هه روا جاروبار له فهرمووده و شتی وادا، به تایبه ت له کاتی جه رح و
ته عدیلدا، باسی خراپه ی هه ندی که س ده کری، بگره پیغمبهر خوی
زه می هه ندی که سی کردوو، وهک نه وه به کابرایه کی فهرموو: (پگه ی پی
بدن با بی بۆ لام، به راستی کابرایه کی زۆر به ده).

وہک لہم فہرموودہیش دا پیغہمبہر - دروودی خوای لسمہر ہی - باسی خراپیی
 ئیبینوجہمیل دہکا. دہبی لہم جوڑہ شوینانہدا ہہ لوئیستی ئیمہ چی بی؟
 وہلام: کورت و پوخت دہبی ئیست لہکارہکدا بکہین، یہکسہر حوکمی نہو
 کسہ بہپی نہو شوینہ نہدمین، بہلکوو دہبی چاومروان بکہین، زانا گہورہ
 پسپورہکان چییان برپارداوہ لہو بارمیہوہ، ئیمہیش پہپرہوی برپاری
 نہوان بکہین، تہنانت نہگہر زاناکان لہناوخوایندا سہبارت بہوکہسہ
 رایان جیاجیا بوو ئیمہ سہرپشکین رای کامیان بہہیزتر بوو، نہو رایہ
 دہکہین بہ سہرمہشق.

با ئیبینوجہمیل بکہین بہنموونہ بوؤ نہم بابہتہ:

۱- قازی حوسہین - رحمتی خودی لی ہی - دہلی: ناپاک (مناقق) بوہ، بہقسہی
 نہوبی گواہ نہم نایہتہ: ﴿وَمِنْهُمْ مَنْ عَاهَدَ اللَّهُ﴾ سہبارت بہو ہاتوہ،
 عہسقہلانی لہ ئیصابہدا نہمہ بہ (إدعاء) دادہنی، وہ دمفہرموی: (وا باوو
 ناسراوہ کہ نہم نایہتہ سہبارت بہ نہعلہبہ ہاتوہ).

۲- موہللہب - رحمتی خودی لی ہی - دمفہرموی: (ئیبینو جہمیل ناپاک بوو،
 لہبہرنہوہ زمکاتی نہدا، بہلام کاتی خودا داوا۱ تہوبہی لیکرد بہم نایہتہ:
 ﴿وَمَا لَقَمُوا إِلَّا أَنْ أَغْنَاهُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ مِنْ فَضْلِهِ فَإِنْ يَتُوبُوا يَكُ خَيْرًا لَهُمْ﴾
 التوبہ: ۷۴ ﴿﴾

ئیبینوجہمیل کوتی: پہرودہگارم داوا۱ توبہو پہشیمانیم لیڈہکا،
 ئیتر توبہی کردو مسولمانیکی جوانی لی دہرچوو.

۳- شیخی عہینی دمفہرموی: (نہم فہرمایشتہی پیغہمبہر - دروودی خوای لسمہر
 ہی - دووپات کردنہوہی مہدحہ لہشیوہی زم دا). عہسقہلانیس ہہروا
 دمفہرموی.

۴- پيشهوا نهوهوى - پمزاو پهحمهتى خوداى لى بى- پشتگيرى نيين
قهصار دهكا، كه داستانهكه دهپړئ بهسهر نهدانى خيرى سوننهتداو دهلى:
(گوماني نهوه نابړئ به هاوړپياني پيغهمبهر كه فهرز جيبه جئ نهكهن).
كهواته: كورتو پوخت زوړينهى فهرمايشتهكان له بهرژموندى نيينو
جهميله، لهبهرنهوه بهر هم فهرموودهيه دهكهوى: (باسى چاكه
مردووتان بكه و باسى خرابهيان مهكهن). پمزاو پهحمهتى خودا له
نيينوجهميل بى.

باسى رووسوورى دوورى لهسوال

۷۰۷- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: إِنَّ نَاسًا مِنَ الْأَنْصَارِ، سَأَلُوا
رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَعْطَاهُمْ، ثُمَّ سَأَلُوهُ فَأَعْطَاهُمْ، حَتَّى نَعِدَ مَا
عِنْدَهُ، فَقَالَ: (مَا يَكُونُ عِنْدِي مِنْ خَيْرٍ فَلَنْ أَدْخِرَهُ عَنْكُمْ، وَمَنْ يَسْتَغْفِرْ يُعْفِّهِ
اللَّهُ، وَمَنْ يَسْتَغْنِ يُغْنِهِ اللَّهُ، وَمَنْ يَتَصَبَّرْ يُصْبِرْهُ اللَّهُ، وَمَا أُعْطِيَ أَحَدٌ عَطَاءً خَيْرًا
وَأَوْسَعَ مِنَ الصَّبْرِ). (الحديث ۱۴۶۹ - طرفه فى ۶۴۷۰) ۱۱۶:

نهبوسهعیدی خودری (رمزی خوی لى بى) فهرمووى: چهند كهسى - له
ياریدهدمران (نهانصار) - چهندجاری داواى بهشيان لهپيغهمبهر - درووى خوی
نسر بى - گرد، نهویش ههموو جاری بهشى ددهان، تا نهو ماللى كه لهلاى بوو
ههمووى تهواو بوو، جا فهرمووى - درووى خوی نسر بى - : (نهو مال و خپرو بپړه
لهلاى من بى لهنيوهى ناشارمهوه، وه من نهوهى لهدهستم بى لهنيوه
دریغى ناکهم، وه ههرکهسیکیش خوی به دوور بگری له رووزمردی
سوال و سوالکردن، خودا لهههردوو جیهاندا روو سوورو سهربهزى دهكا،

وہ ہر کہ سیکیش چاوی تیربی و خوی بی نیاز بگری و چاوی لہدہستی
نہم و نہو نہی، خودا دہولہ مہندو بی نیازی دہکا، وہ ہر کہ سیکیش دان
بہ خویا بگری و سہووری خوی بدا، مسوگر کہ خودایش سہبرو نارامی
پیدہ بہ خشی، وہباشترین و گہورہترین خہلاتی کہ بہ کہ سی درابی،
خہلات و بہرہی سہبرو نارامگرتنہ (تاج/۲/۱۴۸-ش/د/ت/ن)

۷۰۸- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
قَالَ: (وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَأَنْ يَأْخُذَ أَحَدُكُمْ حَبْلَهُ، فَيَحْتَطِبَ عَلَى ظَهْرِهِ خَيْرٌ لَهُ
مِنْ أَنْ يَأْتِيَ رَجُلًا فَيَسْأَلَهُ أَغْطَاهُ أَوْ مَنَعَهُ). وَفِي رِوَايَةٍ: عَنْ الزُّبَيْرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ
عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (لَأَنْ يَأْخُذَ أَحَدُكُمْ حَبْلَهُ فَيَأْتِيَ بِحُزْمَةِ
الْحَطَبِ عَلَى ظَهْرِهِ فَيَبِيعَهَا، فَيَكْفَأَ اللَّهُ بِهَا وَجْهَهُ خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَنْ يَسْأَلَ النَّاسَ
أَغْطُوهُ أَوْ مَنَعُوهُ). (الحديث ۱۴۷۰ - أطرافه في: ۱۴۸۰، ۲۰۷۴، ۲۳۷۴
+ الحديث ۱۴۷۱ - طرفاه في: ۲۰۷۵، ۲۳۷۴) ۱۱۷:

نہبوہورہیرہ (رحمہ خوی لہ بی) فہرمووی: پیغہ مبہر درووی خوی لہسمر بی
فہرمووی: (سویندم بہو کہسہ کہ گیانی منی بہ دہستہ، کہسی لہنیوہ
گوریسہ ہلہگری و بہکول کولہدار بکیشی و بیفروشی و خودا بیکا
بہمایہی نہوہ کہ خوی پی رزگار بکا لہچاو بہرہو زیری نہم و نہو،
نہمہی گہلی باشرہ لہوہ کہبچی دہست لہ مہردوم پان بکاتہوہ، نیتر نہو
مہردومہ بہشی بدن یا بہشی نہدن، ہر نیش کردنہ کہ باشرہ لہ سوال
کردنہ کہ ۱) (تاج/۲/۴۹-۳-ش/د/ت/ن).

۷۰۹- عَنْ حَكِيمِ بْنِ حِزَامٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَعْطَانِي ثُمَّ سَأَلْتُهُ فَأَعْطَانِي، ثُمَّ سَأَلْتُهُ فَأَتَانِي، ثُمَّ قَالَ: (يَا حَكِيمُ إِنَّ هَذَا الْمَالَ خَصْرَةٌ خُلُوءٌ، فَمَنْ أَخَذَهُ بِسَخَاوَةِ نَفْسٍ بَوْرِكَ لَهُ فِيهِ، وَمَنْ أَخَذَهُ بِإِشْرَافِ نَفْسٍ لَمْ يُبَارَكْ لَهُ فِيهِ، وَكَانَ كَالَّذِي يَأْكُلُ وَلَا يَشْبَعُ، أَلَيْدُ الْعُلْيَا خَيْرٌ مِنَ الْيَدِ السُّفْلَى). قَالَ حَكِيمٌ: فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ، لَا أَرْزَأُ أَحَدًا بَعْدَكَ شَيْئًا حَتَّى أَفَارِقَ الدُّنْيَا، فَكَانَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَدْعُو حَكِيمًا إِلَى الْعَطَاءِ فَيَأْبَى أَنْ يَقْبَلَهُ مِنْهُ، ثُمَّ إِنَّ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ دَعَاهُ لِيُعْطِيَهُ فَيَأْبَى أَنْ يَقْبَلَ مِنْهُ شَيْئًا، فَقَالَ إِنِّي أَشْهَدُكُمْ يَا مَعْشَرَ الْمُسْلِمِينَ عَلَى حَكِيمٍ أَنِّي أَغْرَضْتُ عَلَيْهِ حَقَّهُ مِنْ هَذَا الْفَنِيِّ فَيَأْبَى أَنْ يَأْخُذَهُ، فَلَمْ يَرْزَأْ حَكِيمٌ أَحَدًا مِنَ النَّاسِ بَعْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتَّى تُؤْفَى). (الحديث ١٤٧٢ - أطرافه في: ٢٧٥٠، ٣١٤٣، ٦٤٤١) ١١٨:

حَكِيمِي كُورِي حِيْزَام (رَمَزِي خَوَالِي نِي بَرِي) فَهَرْمُوِي: جَارِي دَاوَايْ بَهْشَم لِه بِيْغَه مَبْهَر (مَرْوَدِي خَوَالِي لَسْمَر بَرِي) كَرْد، نَهْوِيْش بَهْشِي دَام، دِيْسَان دَاوَام لِيْكَرْدَهوِه، دِيْسَانَهوِه بَهْشِي دَامَهوِه، هَم دِيْسَان دَاوَام لِيْكَرْدَهوِه هَم دِيْس بَهْشِي دَامَهوِه، لِه پَاشَا فَهَرْمُوِي: (نَهِي حَكِيم! رَاسْتَه كِه مَالِ مِيوَه يَه كِي سَهْوَزُو شِيرِيْن وَخَوْشَه، بَه لَام بَزَانَه نَهوِي بَه رَجَاو تِيْرَبِيْ وَ دَلِ تِيْرَبِيْ وَهَرِي بَغَرِي، خُودَا بَهْرَه كَهْتُو وَ پِيْتُو فَهَرِي بُوْتِيْ دَه كَاو نَهو مَالَه خَيْرِ دَهْدَاتَهوِه، وَهَلِيْ نَهوِي كِه بَه خَوَاوَه لُوْكِي وَ چَاو چَنُوْكِي هَه لِه بَهْهَلِيْ بُوْدَه كَاو قَرْم وَ مَرخِي لِيْخَوْش دَه كَاو چَاوِي تِيْدَمَبَرِي تَادَه يَسَهْنِي، بَه شِيْوَه يَه كِي وَا لَهوِه دَوَايِش خَاوَمَنَه كَهِي چَاوِي لَه دَوَايَهْتِي، نَهوِه نَهو مَالَه پِيْتُو بَهْرَه كَهْتُو بَه حَهوَادَا دَه چِيْ! نِيْتَر نَهو كَه سَه كَه نَهوِه حَالِيَهْتُو وَهَك رُومَه نَبُورْدَهِي لِيْ دِي، هَمَر دَه خَوَاو هَمَر تِيْرَنَابِيْ! دِيَارَه كَه دَه سَتِي سَه رُوو،

که دهستی خیرکهره، یا نهو دهستهیه که بیژ له دمووزده دهکاتهوه، دیاره که دهستی سهروو له دهستی ژپرو که دهستی دمووزدهکهره گه لی باشتره).

حهکیم (رمزای خوی لی بر) فهرمووی: که نه مەم له خوشه ویست دروودی خوی لسمبر بر. ژنهوت گوتە: نهی ره بهری خودا! بهو که سه که توی کردووه به پیغه مبهریکی راست و دروست و رهوانه ی کردووی له گه لی نهو نایینه راست و دروسته دا، نیتز له پاش تو تا له جیهان دمرده چم شت له کهس و مرناگرم، له پاش هه زهرت دروودی خوی لسمبر بر. نه بوبه کورو عومەر - رمزای خوابان لی بر. له کاتی جینشینی (خه لافهت) ی خویاندا، بهشی ههکیمیان له دهسکه وتی جهنگی (فه یا) ددها، به لام ههکیم ههتا مرد بزگورپکی له کهس و مرنه گرت، عومهریش شایه تی لیگرت و فهرمووی: نهی گه لی مسولمانینه! نیوه به شایهت بن، نه وهتا من به بهرچاوی نیوه وه له م دهسکه وته بهشی خویی ددهم، وهک نهو پشکه ی که خودا بو ی داناوه، به لام ههکیم خوی وهری ناگری). (ریاض الصالحین ۲/ ل ۹۵ ژ ۵۲۴/۳ ۵۷/ز).

۷۱۰- عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُعْطِينِي الْعَطَاءَ فَأَقُولُ: أَعْطِهِ مَنْ هُوَ أَفْقَرُ إِلَيْهِ مِنِّي، فَقَالَ: (خُذْهُ إِذَا جَاءَكَ مِنْ هَذَا الْمَالِ شَيْءٌ، وَأَلْتَ غَيْرَ مُشْرِفٍ وَلَا سَائِلٍ، فَخُذْهُ وَمَالًا فَلَا تُتْبِعْهُ نَفْسَكَ). (الحديث ۱۴۷۳ - طرفاه فی: ۷۱۶۳، ۷۱۶۴) ۱۱۹.

عومهری کوری خهتاب (رمزای خوی لی بر) فهرمووی: جاران پیغه مبهر دروودی خوی لسمبر بر. که بهشی ددهام له مال، عهرزیم دهکرد: قوربان! بیده به کهسی که نهو له من زیاتر پیویستی پی هه بی، نهویش دروودی خوی لسمبر بر. دهیفرموو:

(نهی عومهر! کاتی لهم ماله شتیکت پیدرا و مری بگره، بهمه رجی چاوی
تینه بری و خوت داوای نه کهی، نه گینا خوتی تیمه گینه). (تاج/۲/۵۱/۶ -
ش/ن).

۷۱۱- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (مَيزَالُ الرَّجُلِ يَسْأَلُ النَّاسَ، حَتَّى يَأْتِيَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ لَيْسَ فِي وَجْهِهِ مِرْعَةٌ لَحْمٍ) وَقَالَ: (إِنَّ الشَّمْسَ تَذْهَبُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، حَتَّى يَبْلُغَ الْعَرَقُ نِصْفَ الْأُذُنِ، فَيَبَيِّنُهُمْ كَذَلِكَ اسْتَغَاثُوا بِأَدَمَ، ثُمَّ بِمُوسَى، ثُمَّ بِمُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) (الحديث ۱۴۷۴) + (الحديث ۱۴۷۵ - طرفه: ۴۷۱۸) ۱۲۰:

نبینو عومهر (ومری خوی لیسن) دمفه رموی: حه زهت درودی خوی لمسر بی-
دمفه رموی: (پیاوی واتان ههیه نهی مسولمانه کان! هه رخه ریکی دهرووزمه
سوالکرده، ههتا له پوژی ژینه وهدا کهدی بو دیوانی خودای گه وره، بو
لیپرسینه وه، یهک پرزوله گوشت به پروویه وه نامینی، لهو دهشتی
مه حشه ره دا خودا موری سوالکهری دهنی به پروویه وه، دم و چاوی
یه کپارچه نیسقانی پروتی بی گوشت دهی! (فه رمووده ی ۱۴۷۴ له فه تحول
باری دا). (ریاض/۲/ل/۱۰۰/ژ/۵۲۰/ز/۵۷/ف/۹ - ش).

فه رمووده کهی تر کورته وه کراوی فه رمووده یه کی زورد ریژه. پروانه:
(ریاض/۱/ل/۳۱۲/ژ/۳۹۹ ههتا ۴۰۳ + تاج/۱۰/ز/۱۳۰/ف/۴، ۵، ۶، ۷، ۸) + (تاج/۲/ل/۵۲/ز/۲۰).

۷۱۲- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (لَيْسَ الْمِسْكِينُ الَّذِي يُطَوَّفُ عَلَى النَّاسِ، تَرُدُّهُ اللَّقْمَةُ وَاللَّقْمَتَانِ، وَالتَّمْرَةُ وَالتَّمْرَتَانِ، وَلَكِنَّ الْمِسْكِينَ: الَّذِي لَا يَجِدُ غَنِيًّا يُعْنِيهِ، وَلَا يُعْطَنُ بِهِ فَيَتَدَقَّقَ عَلَيْهِ

وَلَا يَقُومُ فَيَسْأَلُ النَّاسَ). (الحديث ۱۴۷۹) ۱۲۱.

نه بوهورهیره (عزای خوی ن بر) له پیغه مبه ره وه - درووی خوی لسم بر - دمه رموی:
(ههزاری بهراستی نه وه نییه که دمرگاو ماله و مال دمسووپته وه، خه لک
خیری پی ده که ن و، لیرو له وی به پارووی، دوو پاروو، یا دمنک دوو دمنک
خورما دهستی پیوه دمنین و له کولی خویانی ده که نه وه، به لام ههزاری
ته و او که شایسته ی دهسگیزی و زه کات پیدانه، نه و که سهیه که خوی
نه وه نده ی دارایی نییه که به شی بکاو، که سیش پی نازانی تازه کاتی
بداتی و دهسگیزی بکا، وه خویشی له بهر قه درگرتنی خوی ناچی سوال
له م و له و بکا). (ریاض ۲/ ل ۱۰۴/ ژ ۵۳۷/ ز ۵۷ - ش + تاج ۲/ ل ۴۲/ ف ۳
ز ۸/ ش/ د/ ن).

باسی خه مل و خه رساندن ی به رزه دره خت

۷۱۳- عَنْ أَبِي حُمَيْدٍ السَّاعِدِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: غَزَوْنَا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ غَزْوَةَ تَبُوكَ، فَلَمَّا جَاءَ وَادِي الْقُرَى، إِذَا امْرَأَةٌ فِي حَدِيقَةٍ لَهَا،
فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِأَصْحَابِهِ: (أَخْرُصُوا) وَخَرَصَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَشْرَةَ أَوْسُقٍ، فَقَالَ لَهَا: (أَخْصِي مَا يَخْرُجُ مِنْهَا). فَلَمَّا أَتَيْنَا تَبُوكَ
قَالَ: (أَمَّا، إِنَّهَا سَتَهَبُ اللَّيْلَةَ رِيحٌ شَدِيدَةٌ، فَلَا يَقُومَنَّ أَحَدٌ وَمَنْ كَانَ مَعَهُ بَعِيرٌ
فَلْيَعْقِلْهُ). فَعَقَلْنَاهَا، وَهَبَتْ رِيحٌ شَدِيدَةٌ فَقَامَ رَجُلٌ فَأَلْقَتْهُ بِجَبَلٍ طَيِّبٍ. وَأَهْدَى
مَلِكُ أَيْلَةَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَغَاءَ بَيْضَاءَ، وَكَسَاهُ بُرْدًا وَكَتَبَ لَهُ
بَيَّحْرِهِمْ، فَلَمَّا أَتَى وَادِي الْقُرَى قَالَ لِلْمَرْأَةِ: (كَمْ جَاءَتْ حَدِيقَتُكَ) قَالَتْ: عَشْرَةٌ
أَوْسُقٍ: خَرَصَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ: (إني مُتَعَجِّلٌ إِلَى الْمَدِينَةِ فَمَنْ أَرَادَ مِنْكُمْ أَنْ يَتَعَجَّلَ مَعِيَ فَلْيَتَعَجَّلْ)، فَلَمَّا — قَالَ الرَّأْوِي كَلِمَةً مَعْنَاهَا أَشْرَفَ عَلَى الْمَدِينَةِ قَالَ: (هَذِهِ طَابَةُ) فَلَمَّا رَأَى أَحَدًا قَالَ: (هَذَا جَبَلٌ يُحِبُّنَا وَنُحِبُّهُ، أَلَا أَخْبِرُكُمْ بِخَيْرِ دُورِ الْأَنْصَارِ). قَالُوا: بَلَى، قَالَ: (دُورُ بَنِي النَّحَارِ، ثُمَّ دُورُ بَنِي عَبْدِ الْأَشْهَلِ ثُمَّ دُورُ بَنِي سَاعِدَةَ، أَوْ دُورُ بَنِي الْحَارِثِ بْنِ الْخَزْرَجِ، وَفِي كُلِّ دُورٍ الْأَنْصَارُ — يَغْنَسُ — خَيْرًا). (الحديث ١٤٨١ — أطرافه في: ١٨٧٢، ٣١٦١، ٣٧٩١، ٤٤٢٢) ١٢٢:

نهبو حومه يدي نهل — ساعیدی (رمزی خوی لی بن) فهرمووی: له خرمه تی
 حه زره تدا (رمزی خوی لی بن) چووین بؤ غه زای ته بووک، که گه یشتینه وادیلقورا،
 ژنی له ناو باخیکی خویدا بوو، پیغه مبه ر — دروودی خوی لسمر بن — به هاوړپیانی خوی
 فهرموو: (ناده ی نهم به ری نهم باخه بخه ملینن) نیمه ش هه رکه سه مان
 به جوړی خه ملاندان، وه پیغه مبه ر — دروودی خوی لسمر بن — خوی خه ملاندی به ده
 وه سق، وه به ژنه که شی فهرموو: (تؤ سه ر ژمیړی بکه، به ری باخه که
 چه نده بوو ژماره که یمان بؤ له به رکه). نه و جا رپوشتین هه تا چووینه
 ته بووک، پیغه مبه ر — دروودی خوی لسمر بن — فهرمووی: (ناگادار بن! که نه مشه و
 بایه کی سه خت هه لده کا لی تان، که ستان له وکاته دا هه لمه سن، هه رکه سه ش
 وشتری هه یه باتوند پیومندی بکا) جائیمه یش وشتره کانمان نه شکیل کرد،
 جابایه کی سه ختی وا هه لی کرد، پیاوی له وکاته دا هه لسا بایه که هه لیگرت و
 له لای دوو کیوه که ی طه یدا، له وی تووړی دا، فروستاده ی ئیبنو عه لمای شای
 نه یله نامه یه کی له ئیبنو عه لماوه هی نا بؤ پیغه مبه ر — دروودی خوی لسمر بن — له گه ل
 هی ستره ماچه یه کی سپیدا، به دیاری، پیغه مبه ریش — دروودی خوی لسمر بن —

(١٢٢) أخرجه مسلم في الحج، باب: أحد جبل يحبنا ونحبه وفي الفضائل باب: في معجزات النبي ﷺ. رقم: ١٣٩٢، لاحظ (فتح — ٣ ص ٤٤١ — خاتمة) من نفي العقلانيي لإخراج مسلم لهذا الحديث — المترجم.

نامه‌یه‌کی بۆی ناردو عه‌بایه‌کی نایابیشی به‌دیاری بۆ ناردو به‌پیی
 پهماننامه‌یه‌کی نووسراو، به‌رام‌بهر سه‌رانه‌یه‌کی دیاریکراو، له‌سه‌ر
 قه‌له‌مره‌وه‌که‌ی خۆی هی‌شتیه‌وه، جاکاتی هاتینه‌وه بۆ وادیلقورا،
 پی‌غه‌مبهر -دروودی خۆی له‌سه‌ر به‌- بۆ مه‌سه‌له‌ی به‌ری باخه‌که له‌ژنه‌که‌ی پرسى:
 (به‌ره‌که‌ی چهند وه‌سقی دهرچوو ؟). گوتى: ده وه‌سق: ده‌ق به‌قه‌د نه‌وه که
 پی‌غه‌مبهر خه‌م‌لاندى. ئه‌وجا پی‌غه‌مبهر -دروودی خۆی له‌سه‌ر به‌- فه‌رموى: (من
 به‌زووی دهرچومه‌وه بۆ مه‌دینه، جا ئه‌وه‌ی هه‌ز ده‌کا له‌گه‌ل من دابی نه‌وه
 که‌یفی خۆیه‌تی و نه‌وه‌شی هه‌ز ده‌کا لی‌ره به‌می‌نیته‌وه نه‌وه به‌می‌نیته‌وه).
 ئه‌وسا که‌وتینه‌ پێ، کاتی له‌دووره‌وه مه‌دینه‌مان لی دهرکه‌وت، پی‌غه‌مبهر
 -دروودی خۆی له‌سه‌ر به‌- فه‌رمووی: (ئه‌مه‌ طابه‌یه) کاتی‌کیش چاوی به‌جیای ئو‌حود
 که‌وت فه‌رمووی: (ئه‌وه‌میش جیای ئو‌حوده، ئه‌م کپوه ئیمه‌ی خۆش ده‌وی و
 ئیمه‌ش ئه‌ومان خۆش ده‌وی !). له‌پاشدا فه‌رمووی: (ئه‌دی با‌پیتان بلی‌م
 که‌ باشترین تیره‌کانی یاری‌ده‌دهران (انصار) گامانه‌ن). یاران فه‌رموویان
 به‌فه‌رموو، فه‌رمووی: (باشترین بنه‌ماله‌ی یاری‌ده‌دهران، که‌ هه‌موویان
 هه‌ر باشن، بنه‌ماله‌ی به‌نی نه‌ج‌ارن، ئه‌وجا بنه‌ماله‌ی به‌نی عه‌بدول
 نه‌شه‌هل، ئه‌وجا بنه‌ماله‌ی به‌نی ساعیده، ئه‌وجا بنه‌ماله‌ی به‌نی حاریسی
 کو‌پی خه‌زرج، وه‌کی تریش به‌شی‌ومه‌یه‌کی گشتی تیره‌و بنه‌ماله‌و
 گه‌ره‌که‌کانی یاری‌ده‌دهران هه‌موویان هه‌رخێردارو خاسن). (تاج/٤/١٣٣١/١
 ز/١٠٣- م/ت).

رافه‌و شیکردنه‌وه:

عه‌ینی ده‌فه‌رموی: ئه‌م فه‌رموودیه‌ موس‌لیم اخراجی کردووه.
 مه‌دینه له‌پیشا ناوی یه‌ثریب بوو، تانه‌ندازه‌یی ناوو هه‌واى بۆ لاوه‌کی

ناسازبوو، یه‌ثریب واته: لۆمه‌و سه‌رزده‌نشت. جاله‌به‌ر ئه‌م واتایه‌ پی‌غه‌مبه‌ر
 -دروودی خوای له‌سه‌ر بی- ناوه‌که‌ی گۆڤری و فه‌رمووی: (خودای گه‌وره‌ خۆی مه‌دینه‌ی
 ناوانوه‌ طابه‌) طابه‌ وشه‌یه‌کی عه‌ره‌بییه‌، واته‌: شاریکی خۆش و باش و
 سازگار و خاومنی دانیش‌توانی خاس و باش. عه‌سقه‌لانی و عه‌ینی -رحمته‌ی خودایان بی-
 بی- ده‌فه‌رموون: إحصاء بؤیه‌ وای پی‌ ده‌گوتری، چونکه‌ عه‌ره‌به‌کان بی-
 سه‌واد بوون، وه‌ نووسینیان باش نه‌ده‌زانی، له‌به‌رئه‌وه‌ ژماره‌یان به‌ ورده
 به‌ردو چه‌و کۆنترۆل ده‌کرد، که‌پێیان ده‌لێن (حصی) بۆ شاره‌زابوونی
 ته‌واو له‌پیرۆزی مه‌دینه‌ به‌روانه‌: (تاج/ ۲/ ۱۳۸) تا دوا‌یی.

زه‌کاتی دانه‌ویته‌و به‌رووبوو‌می دیم‌ی و به‌راو

۷۱۴- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
 (فِيمَا سَقَتِ السَّمَاءُ وَالْعُيُونُ، أَوْ كَانَ عَثَرِيًّا الْعَشْرُ، وَمَا سُقِيَ بِالتَّضْحِ نِصْفُ
 الْعَشْرِ). (الحديث: ۱۴۸۳) ۱۲۳:

ئیب‌نو عومه‌ر -هم‌زای خواجه‌ان بی- فه‌رمووی: پی‌غه‌مبه‌ر -دروودی خوای له‌سه‌ر بی-
 فه‌رمووی: (ئه‌وه‌ی به‌باران و چه‌م و جۆگه‌و کانی و کاریژ ئاوبدری، یاخود
 دیم‌ی بی، یاخود ر‌ه‌گه‌که‌ی بگاته‌ ناو و پێویستی به‌ئاودانی ئاسایی نه‌بی،
 ئه‌وه‌ی وابی، زه‌کاته‌که‌ی دمی‌ه‌که‌، ئه‌وه‌یشی که‌ به‌ولاخی ئا و هه‌لگوز،
 یاخود به‌ئاو‌کیش ئا و بدری، زه‌کاته‌که‌ی نیوه‌ی دمی‌ه‌که‌، که‌ ده‌کاته‌ بیست
 یه‌ک). (تاج/ ۲/ ۲۵/ ۷).

کاتی وه‌رگرتنی زه‌کاتی خورما کاتی ر‌ینینی به‌ره‌که‌یه‌تی

۷۱۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ يَوْنِي بِالتَّمْرِ عِنْدَ صِرَامِ النَّخْلِ، فَيَجِيءُ هَذَا بِتَمْرٍ خٍ، وَهَذَا مِنْ تَمْرِهِ، حَتَّى يَصِيرَ عِنْدَهُ كَوْمًا مِنْ تَمْرٍ، فَجَعَلَ الْحَسَنُ وَالْحُسَيْنُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَلْعَبَانِ بِذَلِكَ التَّمْرِ، فَأَخَذَ أَحَدُهُمَا ثَمْرَةً فَجَعَلَهُ فِي فِيهِ، فَنَظَرَ إِلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَخْرَجَهَا مِنْ فِيهِ، فَقَالَ: (أَمَّا عَلِمْتَ أَنَّ آلَ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَأْكُلُونَ الصَّدَقَةَ). (الحديث ١٤٨٥ - طرفاه في: ١٤٦١، ٣٠٧٢) :١٢٤

نه بو هورهيره (رمزي خوي نى بى) فهرمووى: جاران لهكاتى رڼينى بهرى دارخورمادا، زهكاتى خورمايان دههينا بو پيغه مبهه (حرووى خوي لسمه بى) نه م دهيهيناو نهو دهيهينا، ههتا له خزمهت پيغه مبهردا دهبوو به خهرمانى خورما، ههسهن و حوسهين (رمزي خويان نى بى) ياريان بهو خورماى زهكاته دهكرد، جا يه كيكيان دهنكى خورماى هه لگرت و نايه ناو دهميه وه، پيغه مبهه (حرووى خوي لسمه بى) سه رنجيكي داو به په نجهى له دهمى دهرهيناو نهوسا فهرمووى: (نه وه چ عه جهب كه نازوانى خانه وادهى مو حه مهده (حرووى خوي لسمه بى) زهكات ناخون). (تاج ١٤٦/٢ ز ١٩).

نایا دروسته زهكاتدهر زهكاته كهى له زهكات وه رگر بكريته وه؟

٧١٦- عَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: حَمَلْتُ عَلَى فَرَسٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَأُضَاعَهُ الَّذِي كَانَ عِنْدَهُ، فَأَرَدْتُ أَنْ أَشْتَرِيَهُ، وَظَنَنْتُ أَنَّهُ يَبِيعُهُ بِرُخْصٍ فَسَأَلْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: (الْأَشْتَرُهُ وَلَا تُعْذِرْ فِي صَدَقَتِكَ، وَإِنْ أُعْطَاكَهُ بَدَرْتَهُمْ فَأَبْنِ الْعَائِدَ فِي صَدَقَتِهِ كَالْعَائِدِ فِي قَيْتِهِ). (الحديث ١٤٩٠ - اطرافه في: ٢٦٢٣، ٢٦٣٦، ٢٩٧٠، ٣٠٠٣) :١٢٥

(١٢٤) أخرجه مسلم في الزكاة، باب: تحريم الزكاة علي رسول الله وعلي آله.. رقم: ١٠٦٩.

(١٢٥) أخرجه مسلم في الهبات، باب: كراهة شراء الانسان ماتصدق به ممن تصدق عليه، رقم: ١٦٢٠.

عومهری کوری خهتاب (رمزی خوی ئی بن) فهرمووی: نهسپیکم هه‌بوو، له
 رینگهی خودادا به‌خشییم به‌غزا کاری، به‌لام خامنه‌که‌ی قه‌دری نه‌زانی و
 زۆربیی خزمه‌تی کرد، منیش ویستم لیی بکرمه‌وه، به‌زه‌ینی خۆم گوتم:
 به‌هه‌رزان ده‌یفرۆشیته‌وه، چونکه‌ ته‌واو له‌روو لاوازی کردبوو، بۆ نه‌مه
 پرسیارم له‌ خۆشه‌ویست دروودی خوی لاسه‌ر بن. کرد، فهرمووی: (نه‌بیکرمه‌وه
 نه‌هیچ خێرو به‌خشینیکی تری خۆت به‌پاره‌ هه‌لبگره‌وه، با
 پییه‌خسراوه‌که‌ی به‌یه‌ک دره‌میش بیداته‌وه‌ پیت، چونکه‌ نه‌وه‌ی که
 خێرو به‌خسرای خۆی بکړیته‌وه، یا بیه‌بلینن به‌پاره‌و به‌و پاره‌یه‌ هه‌لئ
 بگړیته‌وه، وه‌ک سه‌گن وایه‌ رشانه‌وه‌ی خۆی بخواته‌وه‌ (ریاض/٤/ ١٨٨-١
 ز/ ٢٨٥ + تاج/ ٢ ل/ ٣٦٩ ف/ ١ ز/ ١٧٨).

پاشه‌و شیکردنه‌وه:

له‌به‌رنه‌وه‌ی که‌ له‌پیشه‌وه‌ له‌جینگه‌ی خۆیدا، ژياننامه‌ی ئیمامی عومهر
 (رمزی خوی ئی بن) به‌هه‌له‌ نه‌نووسراوه، والێرمدا به‌سه‌ری ده‌گرینه‌وه: ناوی
 عومهری کوری خه‌تابه، قورمیشییه، عه‌ده‌وییه، له‌پشتی هه‌شته‌ما
 ره‌چه‌له‌کی له‌باوکه‌وه‌ ده‌گاته‌وه‌ به‌پێغه‌مبه‌ر دروودی خوی لاسه‌ر بن. دایکی ناوی
 حه‌نته‌مه‌ی کچی هاشمه، که‌سناوی نه‌بو حه‌فصه، نازناوی فارووقه، له
 عه‌شه‌ره‌ی موبه‌شه‌رمیه، جینشینی دووه‌مه، له‌پیش پێغه‌مبه‌ری (بیعه‌ت)
 دا به‌سیی سال، یا به‌سیازده‌ سال له‌دایک بووه، له‌سه‌رده‌می نه‌زانیدا پایه‌ی
 نوینه‌ری قورمیش به‌و سپێرابوو، که‌ شه‌رئ، هه‌رایئ سه‌ری هه‌لده‌دا نه‌و
 ده‌که‌وته‌ نیوانیانه‌وه، له‌سه‌رم‌تای ئیسلامه‌وه‌ زۆر توندوتیژ بوو له‌گه‌ل
 مسوڵماناندا، به‌لام کاتئ ئیسلام بوو مسوڵمانیکی زۆرجوانی لیدم‌رجوو،
 ئیسلامبوونی دانرا به‌سه‌رکه‌وتنیکێ گه‌وره‌ بۆ مسوڵمانان، ئیبنومه‌سه‌عوود

دهیفه رموو: (تا عومهر ئیسلام نه بوو نه ماندوویرا به ناشکرا خودا بپهرستین).

یه کیکه له کوچکاره پیشینه کان، ناماده ی به یعه تی ریزوان و غه زای به درو هه موو شهرگه و مه لبه ندو جه نگه کانی تری پیغه مبه ر بووه، یه کی بوو له و جه ند که سانه، که پیغه مبه ر وهفاتی کرد لیان رازی بوو، له پاش وهفاتی نه بوبه کر، له سائی سیازده ی کوچیدا بوو به دووهم جینشین، ئهم ولاتانه و جه ندین شوینیر له سه رده می ئه ودا نازادکران:

شام و عیراق و میصر، دیوان ئه و داینا، هه ر ئه و مووچه ی بو پیاوانی سوپا، به پیی خزمه تیان بو ئیسلام برپیه وه، کاره هه ر مگرنگه کانی تری: ئه و نویژی ته راویچی له سه ر ئهم شیوه ی نیستا، له شه وانی رده مه زان دا دامه زرانده، میژووی کوچی دانا، که هه تا ئه مپو که سائی (۱۴۲۴ ک) به رده وامه، وه به پشتی خوا هه تا نزیکه قیامه ت هه ر به رقه راردمی. ئه و یه که م که س بوو که نازناوی (امیر المؤمنین: فه رمانرپوای مسولمانان) ی پی به خشرا).

سه رده تای سه حیحی بوخاری له ناوی سه حابه گاندا به ناوی عومهر ده ست پی ده کا، هه رخوی له ناو یارانی پیغه مبه ردا ناوی (عومهری کوری خه تاب) بووه، به لام بیست و چوار عومهر ناوی تر له ناو هاوړپییانی تری پیغه مبه ردا هه یه. پێشه و عومهر (رمزی غوی ئی به ت) پیاویکی بالابه رزی ته و او که له گه تی تیگسمرپوای گرانه بوو، که له گه تیکی وابوو که له ناو خه لگا ده وسته تا، ده تگوت: ئه و سواره و ئه وان پیادمن، له سائی گرانی و برسیتییه که دا، وازی له خواردنی گوشت و چه وری و خواردنی شتی خوشت هینا، له جیاتی ئه وه به خواردنی پوڤن زمیتوون ئیکتیضای ده کرد، هه تا هه ست به و نیش و نازارو سه خله تییه بکا، که خه لگانی هه ژاری ئه و

زه کات ده شی به نازاد کړاوه کانی هاوسه ره کانی پیغه مېهر

ئىبنو عەباس (زمزى خوى لى بىن) فەرموۋى: جارى مەرىپەتلىك بەزەگات دابوو بە كارەكەرىكى مەيموونەى ھاوسەرى پىغەمبەر، كە ئازادكراۋى مەيموونە بوو، مەركە مردارمە بوو، پىغەمبەر -خروودى خوى لەسمە بىن- كەلاكى مەركەى دى فرېدراپوو، پىغەمبەر -خروودى خوى لەسمە بىن- كەلاكى مەركەى دى فرېدراپوو، فەرموۋى: (ئەى ئەو بۇجى كەلكتان لەكەولەكەى وەرنەگرتوۋە ؟) گوتيان: ئاخىر ئەمە مردارمە بوو ئىتر چۆن كەلكى لىومەرىگىن ؟

فهرمووی: (تهنیا خواردنی دروست نییه، واته: دروسته سوود له که وئی مرداره ووه بوو و مربیگری). (تاج/۱/۱۰۸).

کهی زهکات له زهکاتی دهرده چی

۷۱۸- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَتَى بَلْخَمَ تُصَدِّقَ بِهِ عَلَى بَرِيرَةَ فَقَالَ: (هُوَ عَلَيْهَا صَدَقَةٌ وَهُوَ لَنَا هَدِيَّةٌ) (الحدیث ۱۴۹۵) - طرفه فی: ۲۵۷۷/۲۷.

نه نهس (روزی خوی ل من) فهرمووی: گوشتیان هیئا بو پیغه مبه ر - درودی خوی ل من
من که بیخوات، عه رزیان کرد: نه م گوشته هی صه دهقه یه، داویانه به
به ریره ی نازادکراوی عانیشه، نایا تو لیی دهخوی ؟ فهرمووی: (نهمه بو
نه و صه دهقه یه، به لام بو نیمه ده بی به دیاری و له صه دهقه یی
دهرده چی) (تاج/۲/۴۶ ف/۳ ز/۱۹ - ش/ د/ ن).

یه کی له گپړه ووه کانی نه م فهرمووده یه نه بو داوودی طه یالیسیه،
له ناو فهرمووده زانه گه وره کاند له پله ی (الحافظ) دا بوو، کاتی له
نه سپه هان بوو، فه قیکانی چل هه زار فهرموودمیان له ده م نه ووه
نووسییه وه، په راوی نه ده گرت به ده سته وه، له سائی ۲۰۴ دا له به صره کوچی
دوایی کرد.

زهکات له دهوله مه ند وهرده گیری و دهری به هه ژار

۷۱۹- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِمَعَاذِ بْنِ جَبَلٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ حِينَ بَعَثَهُ إِلَى الْيَمَنِ: (إِنَّكَ سَتَأْتِي قَوْمًا أَهْلَ

کتاب، فإذا جِئْتَهُمْ فَأَذْغُهُمْ إِلَى: أَنْ يَشْهَدُوا أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لَكَ بِذَلِكَ فَأَخْبِرْهُمْ أَنَّ اللَّهَ قَدْ فَرَضَ عَلَيْهِمْ خَمْسَ صَلَوَاتٍ فِي كُلِّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ، فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لَكَ بِذَلِكَ، فَأَخْبِرْهُمْ أَنَّ اللَّهَ قَدْ فَرَضَ عَلَيْهِمْ صَدَقَةً، تُؤْخَذُ مِنْ أَغْنِيائِهِمْ فُتْرُدُّ عَلَى فَقَرَائِهِمْ فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لَكَ بِذَلِكَ فَإِيَّاكَ وَكَرَائِمَ أَمْوَالِهِمْ، وَاتَّقِ دَعْوَةَ الْمَظْلُومِ فَإِنَّهُ لَيْسَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ اللَّهِ حِجَابٌ). (الحديث ۱۴۹۶ - طرفه فی: ۱۴۵۸). له پیئشهوه رابوورد، بپروانه ژماره/ ۶۹۹-۱۳۸.

نزای خیرکردن بو خیرکه روزه کاندەر

۷۲۰- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ أَبِي أَوْفَى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَتَاهُ قَوْمٌ بِصَدَقَتِهِمْ قَالَ: (اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى آلِ فُلَانٍ) فَأَبَاهُ أَبِي بِصَدَقَتِهِ، فَقَالَ: (اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى آلِ أَبِي أَوْفَى) (الحديث ۱۴۹۷ - أطرافه فی: ۱۶۶، ۶۲۳۲، ۶۳۵۹) ۱۲۹.

عهبدوئلاى كورى ئه‌بو ئه‌وفا (رعزای خوی ئی بن) فهرمووی: باوكم يه‌كئك بوو له ده‌سته‌ی ئه‌صحابول شه‌جره، واته: ده‌سته‌ی دره‌خته‌كه، كه له‌ژێر دار سه‌مووره‌كه‌دا، كه شیخه‌ئێ بوو له‌خوده‌یبییه، ئه‌و هاوړپیانه‌ كه‌له‌و رووداوه‌دا له‌خزمه‌ت پیغه‌مبه‌ر - دروودی خوی لسه‌ر بن- دابوون، په‌یمانێ خو‌شنوودی (بیعة الرضوان) یان له‌گه‌ل پیغه‌مبه‌ردا - دروودی خوی لسه‌ر بن- په‌ستبوو، پیغه‌مبه‌ر - دروودی خوی لسه‌ر بن- ده‌ستووری وابوو، كه‌كه‌سێ زه‌كاتی

(۱۲۸) أخرجه مسلم في الايمان (عيني) انظر: (باب الدعاء الي الشهادتين وشرائع الاسلام) شرح صحيح مسلم للنووي/ ۱ ص ۱۹۶ - المترجم.
(۱۲۹) أخرجه مسلم في الزكاة، باب: الدعاء لمن آتي بصدقتين رقم: ۱۰۷۸ (صم/ ۷/ ۸۴ = صحيح مسلم ج/ ۷ ص ۱۸۴ بشرح النووي) - المترجم).

خوی بوی دمهینا، دمهیرموو: (اللهم صل علی آل فلان): خودایه پرحممت برپژده به سهر بنه ماله ی فیساره که سدا). باو کیشم که زه کاته که ی خوی بوی برد، فهرمووی دروودی خوی لسم یی: (اللهم صل علی آل ابی اوفی: خودایه پرحممت برپژده به سهر بنه ماله ی نه بو نه وفادا). (تاج/۲: ۴۳۹/۱۷/ز).

رافه و شیکردنه وه:

به پیی نه فهرموودیه، سوننه ته بهم بیژمو رسته یه، زه کات و مرگر نزا بکا بۆ نهو که سه ی که زه کاته که ی لی و مرده گری، بۆ نموونه: زانا زه کات له دانا و مرده گری، سوننه ته که زانا له پاش و مرگرتنه که نه مزایه بۆ دانا بکا: (اللهم صل علی آل دانا): خودایه پرحممت برپژده به سهر که س و کارو بنه ماله ی دانا). نه مه یه کیکه لهو شوینانه که من پهیره ویی سوننه ته پی باشتره، له پهیره ویی مه زه هب، چونکه به لگه ی مه زه ه بی بۆ داوا که یان، که دمهیرموون: نزا کردن بۆ زه کاتدر سوننه ته، به لام بهم رسته یه نا، به لگه که یان له به لگه ی عه قلی یه وه نزیکتره، که گوا یه: صه لات و سه لام هر تایبتمه ندن به پیغه مبه ران و فروستاده کانه وه، به لام نه فهرموودیه نه وه پووج ده کاته وه.

عه بدوللای کوری نه بو نه وفا (رمزی خوی لی یی) خوی و باوکی، له هاو پیانی پیغه مبه ر بوون، نه بو نه وفا ناوی عه لقه مه ی کوری خالیده، له عه بدوللای وه نه وه دو پینج فهرمووده گیرانه وه ته وه، بوخاری یازده فهرمووده ی له وه وه گیرا وه ته وه، عه بدوللای یه کیکه لهو حه وت سه حابه یه که پی شه وا نه بو حه نیفه درواو دمه متی خودای لی یی: به خزمه تیان گه یشتوو، نه وکاته که نه بو حه نیفه به خزمه ت عه بدوللای ده گا، سالی هه شتای کوچی بووه،

نہ بوحہ نیفہ حہوت سالان بووہ، کہ تہ مہنی فامین و لہشت تیگہ یشتنہ،
 کہواتہ: نہ بو حہ نیفہ تابیعۃ، بہ پی فہرموودہی ساغی پیغہ مہر - درووی
 خوی لہسر بن۔ لہ باشی و چاکیدا لہ پلہی دووہ می چاکانی نہ تہوہی ئیسلام دایہ:
 (خَيْرُ أُمَّتِي قَرْنِي، ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ - تاج/۵/۴ - ز/۱). عہدوللا نامادہی
 حودہ بیبہ و خہیبہ رو مہ لہ بندو شہرگہ کانی دوائہ وانیش بووہ، خوئی و
 باوکی لہ یارانۃ بہ یعہتی ریزوانن، عہدوللا ہہتا پیغہ مہر و وفاتی کرد،
 لہ مہ دینہ لہ خرمہ تیدا بوو، لہ پاشا باری کرد بو کووفہ، لہ کوٹای
 تہ مہ نیدا کویر بوو بوو، عہدوللا دہیفہ رموو: شہش غہ زام لہ خرمہ تی
 پیغہ مہردا کردووہ، لہو غہ زایانہدا لہ برسانا کوللہ مان دہخوارد۔ لہ
 ہہشتاو حہوت یا ہہشتاو شہشی کوچیدا لہ کووفہ مردووہ، دوا ہاورپی
 پیغہ مہر بووہ کہ لہ کووفہ مردووہ، نہم زاتانہ فہ قتی بوون: نہ بو
 ئیسحاق شہیبانی و سہلہ مہی کوری کھیل، (رمزی خوی لہ بن)۔

نہوہی کہلہ دہریا دہردہ ہینری

۷۲۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (أَنَّ
 رَجُلًا مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ، سَأَلَ بَعْضَ بَنِي إِسْرَائِيلَ بِأَن يُسَلِّفَهُ أَلْفَ دِينَارٍ، فَدَفَعَهَا
 إِلَيْهِ، فَخَرَجَ فِي الْبَحْرِ فَلَمْ يَجِدْ مَرْكَبًا، فَأَخَذَ خَشَبَةً فَنَقَرَهَا فَأَدْخَلَ فِيهَا أَلْفَ
 دِينَارٍ فَرَمَى بِهَا فِي الْبَحْرِ، فَخَرَجَ الرَّجُلُ الَّذِي كَانَ أَسْلَفَهُ فَإِذَا بِالْخَشَبَةِ، فَأَخَذَهَا
 لِأَهْلِهِ حَطْبًا، فَذَكَرَ الْحَدِيثَ. فَلَمَّا نَشَرَهَا وَجَدَ الْمَالَ). (الحديث ۱۴۹۸ -
 أطرافه في: ۲۰۶۳، ۲۲۹۱، ۲۴۰۴، ۲۴۳۰، ۲۷۲۴، ۶۲۶۱) ۱۳۰:

ئەبو ھورەيرە (رمزى خوى نى م) فەرموۋى: پېغەمبەرى خۇشەويست درودى خوى
 لەمەن. دىمفەرموۋى: (پياۋى لە نەۋى ئىسرائىل، ھەزار دىنارى زىپ، لە
 پياۋىكى ترى بەنى ئىسرائىلى قەرز دەكا، كەكاتى دانەۋى قەرزەكە دىت،
 پياۋەكە دەچى بۇ قەراخى دەريا، بەلام پاپۇرى دەست ناكەۋى (تا
 سوارىي و بچى بۇلاى خاۋەن قەرزەكە و قەرزەكە و قەرزەكەى بداتەۋە). جا
 لەبەرنەۋە كۆتكەدارى دەھىنى و ناۋەكەى ھەلەمكۆلى و نامەيى لەخۇيەۋە
 بۇ ھاۋرپكەى دەنوۋسى و تىادا دەنوۋسى: لە فەيسارە كەسەۋە بۇ فەيسارە
 كەس و دەيخاتە ناو كۆتكە دارەكە و ھەروا ھەزار دىنارى زىپى تىدەخاۋ
 لۆكى دەكاۋ فرپى دەماتە ناو دەرياكەۋە دەلى: خۇدايە! خۇت ئاگات
 لىيەتى، قاپۇر كەشتى نىيە، كاتى خۇشى ئەۋ پياۋە داۋاى شاپەت و
 كەفلى لىكردم، منىش شاپەت و كەفلىم نەۋو جگە لە تۆ، جائەۋا من ئەم
 قەرزەى سەرخۆم بەناۋى ئەم دەريايەدا ناردەۋە بۆى، ئىتر تۆيش
 ئارەزوۋى خۇتە من لەمە زىاترم لە دەست نايى، لەۋ لايەشەۋە كابراى
 خاۋەن قەرز دى، ھەتا بزائى برادەركەى پارەكەى بۇ دىنى، بەلام كەس
 ديارنابى، كە تەماشە دەكا كۆتكەدارەكە دەبىنى، جادەلى: ئەمە دەبەمەۋە
 بۇ سوۋتەمەنى ئەم شەۋى خىزانەكەم، جا كەلە مالىۋە كۆتەرەدارەكە
 دەقلەشىنى پارەكە و كاغەزەكە دەۋزىتەۋە!). (تاج/۱۰/۹۱-۳- ب ز/۲۳).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

منىش لەكۆتايى ئەم فەرموۋە پىرۋزەدا، لەناۋ ئەم كىتەبە پىرۋزەدا،
 بە دلىكى پىر پەژارەى رۇزگارەۋە، عەرزى نازىزانى خۇم دەكەم:
 لەقورئاندا دىمفەرموۋى: پەپوۋ سلىمانە نامەى پېغەمبەر سولەيمانى

دهبرد بۆ شازنی یه مهن، ههروا دمفه رموی: ﴿وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ. الانبیاء: ۱۰۷﴾ وه دمفه رموی: ﴿لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ أَنفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَؤُوفٌ رَّحِيمٌ. التوبه: ۱۲۸﴾. له فهرموودهی ساغ دا ههیه، که بوخاری (مختصر خودی له بی گیاراویه ته وه دمفه رموی: (ئیماندارئ کاغه زئ دهنووسیت بۆ دۆستیکی و له گهل سپاردهیه کا دایان دهنئ له ناو کۆته رهداریکاو، کۆته رهداره که دما به دهم ناوی دمریاوه و دمفه رموی: خودایه من ههر نه و مندم له توانادا ههیه، سادهی تویش بهرهمه تی خوئ ئهم نامه و ئهمانه ته بۆ بگهیه نه به دهستی خاوه نی، وه خودایش نامه و ئهمانه ته که ده گهیه نی به دهستی دۆسته که ی و نزاکه ی گهرا ده کا، له فهرموودهی ساغیش دا دمفه رموی: له ههر شوینی سلّو له پیغه مبه ر بکری و سلّواتی له سه ر بدرئ له ناو گۆره که یدا پیی راده گهیه نن و ئه ویش وه لامی دداته وه، ههروا له سه حیه ی دا ههیه، که هاوړپیانئ پیغه مبه ر (دروودی خوی له سه ر بی) له کاتی دووری و سه خله تی دا، داوایان له خودا ده کرد که سلّوو تکاو هه والیان رابگهیه نی به پیغه مبه ری خودا و یارانئ، خودایش داوا و نزاکه یانی جیبه جئ ده کرد، عاصیمی کوړی ثابت که سه ر کرده ی لقئ بوو، له پییش شه یدبوونیدا فهرمووی: (اللَّهُمَّ أَخْبِرْ عَنَّا رَسُولَكَ: ئه ی خودایه هه والمان به پیغه مبه ره که ت رابگهیه نه).

ئیمامی ئه نه س (زمزی خوی له بی) دمفه رموی: قورئان خوینه کان که ژماره یان (۷۰) که س بوو، کاتئ گه مارؤدران، له پییش شه یدبوونیاندا له خودا داوا ده که ن که سلّوو هه والیان به پیغه مبه رو یارانئ رابگهیه نی، دمفه رموون: (بَلِّغُوا عَنَّا قَوْلَنَا أَلَّا لَقِينَا رَبَّنَا، فَرَضِيَ عَنَّا وَأَرْضَانَا) واته: خودایه! هه والئ حالمان رابگهیه نه به گه لی ئیسلام، کهوا ئیمه شادبووین

به دیداری پهرومردگارمان، وهخودا لیمان رازییه، وهرآزیشی کردوین).

له شهرحی پهراوی (الترغیب والترهیب) دا، له لاپهړه/ ۵۱۷ دمدا، له بهرگی دوودا، له باسی (خلاصة أقوال العلماء في حكم الصلاة على النبي صلى الله عليه وسلم) دا، موناجاتیکی شیرینی هزرهتی عومه‌ی واتیادا که له‌گه‌ل پیڅه‌مبه‌ردا کردوویه‌تی، له پاش مهرگی پیڅه‌مبه‌ر - دروودی خوی له‌سهر به -

له ته‌حیاتیشدا هه‌موو جارېک نوږت خوږن چه‌ند جارې به‌صیغه‌ی نیدا، له‌سهر شیوه‌ی گازکردن، خیتاب ناراسته‌ی پیڅه‌مبه‌ر - دروودی خوی له‌سهر به - ده‌کاو ده‌لی: (السَّلامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ): (سلاوو دروودو په‌حمه‌تو هه‌موو جوړه پیتو پیروزیی خودات له‌سهر بیت نه‌ی پیڅه‌مبه‌ری خودا!).

له‌باسی نیسراو میعراجدا، له‌حه‌دیسی صه‌حیچدا هاتووه: که پیڅه‌مبه‌ران و شه‌هیدان، له ژیانی به‌رزه‌خدا زیندون، ته‌نانه‌ت پیڅه‌مبه‌ران جه‌سته‌شیان خاک ناپرزینئ، وه‌له‌ژیانی به‌رزه‌خدا، هاموشوی یه‌کتر ده‌کن، چاویان به‌یه‌کتر ده‌که‌وی، سلاوو چاک و چوئی له‌یه‌کتری ده‌کن، دوعای باش بو یه‌کتر ده‌کن، راویژ به‌یه‌کتر ده‌کن، ناموژگاری خیری یه‌کتر ده‌کن، مشووری گه‌لی خوږان ده‌خون، خه‌مو خه‌فه‌تیاں بو ده‌خون، په‌رستش و عیبادت ده‌کن، هج ده‌کن، ته‌وافی به‌یت ده‌کن، له‌گوړه‌کانیاندا نوږت ده‌کن، جاری وادمبئ به‌هوئی پرووداوی دنیا‌یی‌یه‌وه ده‌گرین، یاخو‌ش‌حال دهن، له‌شه‌وی نیسرادا هزره‌تی نیبیراهیم (سه‌لامی خوی لی بئ) سلاوی نارد به‌پیڅه‌مبه‌ردا بو گه‌لی نیسلاو و پیی فه‌رموو: نه‌ی موحه‌مه‌دا سلاوم رابگه‌ینه به‌گه‌لی خو‌تو هه‌والیان پی‌بده که

به ههشت خاكه كه ی پاك و به پیزو به فه ره، ناوه كه ی شیرینه، هه مووی دهشتایی و نه رمانییه، هه ركه س دهیه وی كه نه مام و باخی تیادا بنیژی بۆ خۆی، با ئه م زیكره زۆر بلی: (سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ!).

له حه دیسی سه حیج دا هه یه، كه شه یخان گێراویانه ته وه، كه پیغه مبه ری خودا له شه وی نیسراو میعراجدا قسه و گفتوگۆو راویژ له گه ل پیغه مبه ركه ان ده گاو، ئیمامهت و به رنوژی زیان بۆ ده گات، وه به هره له نامۆزگاری حه زره تی مووسا و مرده گری، هه تا ژماره ی نوێزه فه رزه گان له به نجاوه ده بن به پینج نوێژ، هه روا له حه دیسیکی موسلیما حه زره ت دروودی خوی له سه ر به: ده فه رموی: (ئه و شه وه كه چووم بۆ نیسرا له لای موساوه تیپه ریم، له لای ته پۆلکه له سه سووره كه دا بوو، له ناو گۆره كه یدا نوێژی ده كرد).

وه کی تریش په یوه ندی گیانی له نیوانی حه زره ت و ئومه ته دا، قهت نه به راوه، قه تیش نابری، یه کی له و په یوه ندی یانه، چاوپیکه وتنی حه زره ته دروودی خوی له سه ر به: به خه و، كه له شانی هه موو مسوڵمانیک دا هه یه، كه به خه و به خزه ت حه زره ت بگات، وه به پێی فه رمووده ی ساخ ئه و كه سه ی كه مسوڵمان له خه وندا ده یبین ئه وه پیغه مبه ر خۆیه تی، ئه گه ر خه و نه كه مه رچی خه ونی دروستی تیادا بوو، وه ك له پێشه کی ئه م كتیبه پیرۆزه دا ئامازه مان بۆ خه و نه كه ی ئیمامی بوخاری كرد، كه به پێغه مبه ره وه دیبووی، كه به و به هۆی دانانی سه حیجی بوخاری پیرۆز. یا ئه وه ی كه له خه وندا حه زره تی ئیبراهیم سه لامی خودای ئی بی به دایکی ئیمامی بوخاری فه رموو: (.. به به ره كه تی دوعای زۆری تۆ، خودا چاوی كۆره كه تی چاك كرده وه ..). له په راوه گه وره گانی شه ریه ته دا،

چه سپاوه که په یوه نندی گیانی له نیوانی خوښه ویست و نوممه تدا هه تا
 رږوژی قیامهت، به هوی سه لاواتدان و خهونی دروسته وه دمینی. پیغه مبهه
 درودی خوی لسمه به. به دهق دمه رموی: (.. اِنْ صَلَاةٍ اُمَّتِي تُعْرَضُ عَلَيَّ فِي كُلِّ يَوْمٍ
 جُمُعَةٍ..) فهرموودهی کویره کهیش، که پیغه مبهه خوی درودی خوی لسمه به. فیری
 نویژی جیبه جی بوونی مرازی کرد، فیری نه وهیشی کرد که له پاش دوو
 رگات نویژی قهزای حاجه، پیغه مبهه درودی خوی لسمه به. له لای خودا بکا به
 تکاکارو دهسکه لا، وه له خودای گه وره داوا بکا که له بهر خاتری پیغه مبهه
 درودی خوی لسمه به. مرازی قه بوول بفهرموی، وه له ناو پارانه وهی پاش
 نویزه که دا، پیغه مبهه به دهق پیی دمه رموی: (.. بَلَى: يَا مُحَمَّدًا اِنِّي
 اَتَوَجَّهُ بِكَ اِلَى رَبِّي فَيَقْضِي حَاجَتِي.. واته: بَلَى نهی موحه ممه دا رووده که مه
 تۆو دمتکه به تکاکار، له لای په رومردگارم که مرازم جی به جی بکا..). نه م
 فهرموودهیه گه وره ترین به لگه یه له سر نه وه که داوای گیرابوونی نزاو
 پارانه وهو جیبه جی بوونی مرازو مبهه ست له لای خودا، به هوی
 پیغه مبهه وهو له بهر خاتری نهو، شتیکی هه قه و په وایه و له سرده می
 پیغه مبهه وه هه تا نیستا به رده وامه، و مزانا گه وره کانی فهرمووده
 سه بارهت بهر شته و پله ی به هیزی په که ی دمه رموون: تیر میزی
 دمه رموی: حه دیسیکی حه سه نی صه حیه.

حاکم دمه رموی: صه حیه و به پیی مهرجی بوخاری و موسلیمه.
 ته به رانی دمه رموی: حه دیسیکی صه حیه.

پالفتی مبهه ست له فهرمووده یه کی ساخ نه مه یه: (که سلالات دانی
 زور له دیداری پیغه مبهه ری خوښه ویست درودی خوی لسمه به. به تایبه تی له وکاته
 تایبه تیانه دا که مسولمان ته رخانیاں دهکات بو خواپه رستی و نویزو
 زیکرویدی خودا، سلالاتدانی زوری وا، دمیّت به مایه ی پیروژی هه ردو

جیهان و دهبی بههوی هاتنه دی ئاوات و، دهبی بهرپگه چاره ی رزگاری بوون له هه موو سه خله تی و ناخوشیه ک و، دهبی به کلیلی حه لبوونی گشت کیسه یه کی سلاوات لیدره که، مه به ست نه مه یه که حه زه مت - دروودی خوای له سهر به - به ئوبه ییه ی کوپی که عب (رهزی خوای ئی به -) دمه ره مویت: (إِنَّ يَكْفَى هَكَ وَیَغْفِرْ لَكَ ذَنْبَكَ). تیرمزی بهرشته یه کی ساخ گیراویه ته وه (تاج/ ۱- ۵۱۵ ز/ ۱۹۰ ف/ ۱) له نیستعابا ابن عبدالر دمه ره رموی: سائی له سه رده می عومه ردا وشکه سال و گرانی بو، پیای و ده چیه سه ر قه بری پیغه مبه رو عه رزی ده کا: نه ی پیغه مبه ری خودا! داوای باران له خوا بکه بو ئوممه ت، خو و ده خته له به ربی بارانی له ناو بچن، پیغه مبه ره - دروودی خوای له سهر به - ده چیه خه وی، دمه ره رموی: برپو بولای عومه ر پیی بلئ: که نویژه بارانه بکا، به بیگومان بارانیان فریا ده که وی، نه ویش و ده کا.

نه مه له لایه ک، وه کی تریش: سوپاس و ستایش بو خودای تاک و ته نیاو پاک و پرۆز، که به میهره بانی خوای هیدایه تی داوین بو قه بوولی نیسلام، بو په پره وی موحه ممه د - دروودی خوای له سهر به - بو خزمه تی نوری خودا، که ئایینی پرۆزی نیسلامه، که خوای به ئینی ته و او کردنی نه و نووره دره خشانه ی داوو دمه ره رموی: (وَاللّٰهُ مُتِمُّ نُورِهِ).

قورئانیش دمه ره رموی له باره ی ژبانێ شه هیدانه وه له جیهانی به رزه خدا: (أَحْيَاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ، فَرِحِينَ بِمَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَيَسْتَبْشِرُونَ بِالَّذِينَ لَمْ يَلْحَقُوا بِهِمْ مِنْ خَلْفِهِمْ) هه روه ها دمه ره رموی: (وَيَتَّخِذُ مَا يُنْفِقُ قُرْبَاتٍ عِنْدَ اللَّهِ وَصَلَوَاتِ الرَّسُولِ).

نه و مه ته پوخته ی نه م نایه ت و فه رموو دانه به لگه ی رۆشن له سه ره نه وه که پیغه مبه ران - دروودی خوای له سهر به - له ناو گوڤه گانیاندا زیندوون و په رسته شی

خودا دمهکن و، قسه و نزاى خیر بۆ نههلى نيمان دمهکن و، بهتهنگى
 نوممه تيانه وه دین، سه نرج بفرموى، كه چۆن پيغه مبه ران له ژيانى
 به رزه خدا، بۆ بى نازى و كه ساسى كه له كانيان بهرۆشن، له فرموى ديه كى
 ساغى بوخارى و موسليم دا دفرموى: (له شهوى نيسرادا مووسا دهگريا،
 خودا لى پرسی: ﴿مَا أَبْكَاكَ؟ قَالَ يَارَبِّي هَذَا الْفُلَامُ الَّذِي بُعِثَ مِنْ بَعْدِي
 يَدْخُلُ مِنْ أُمَّتِهِ أَفْضَلُ مِمَّا يَدْخُلُ مِنْ أُمَّتِي﴾. له فرموى ديه كا، كه پيشه وا
 تهر مذى په حمتى خودى لى بى. دهگير پته وه دفرموى: (ئه سما دفرموى: چووم
 بۆلاى نوم سه له مه (رمزى خودى لى بى) روانيم نوم سه له مه دهگري، گوتم: خيره
 بۆچى دهگري؟ فرموى: له خهوما پيغه مبه ران دى درووى خودى لى بى. خۆل
 به سه رو پيشه وه بوو، عه رزيم كرد: ئه ي پيغه مبه رى خودا! ئه وه چ
 خيره ته بۆ وات ليه اتوه؟ پيغه مبه ر درووى خودى لى بى. فرموى: نه ختى
 له مه و به ر به ديار حوسه ينى كورمه وه بووم، له به ر چاوى خۆم كوشتيان.

جا وابهندهش له سه ر ئه م بنيا ته داوا له خوداى گه و ره و مه زن ده كه م
 كه ئه م سلاوات و تكاو هه والانه مان رابگه يه نى به پيغه مبه رى نازيزو
 خۆشه ويست درووى خودى لى بى. سا به شكوو خودا به لوتفى خۆى به رتكاو
 شه فاعه تى ئه و زاته مان بخت، ئه ي خۆشه ويست! ئه ي پيغه مبه رى خودا!
 دروود و سلاوى خودات لى بى، په حمه ت و به ره كات و سلاواتى زۆرى
 بى شومارى خوات له سه ر بى ت، سلاوى فريشته و سه رجه مى مسوئمانانت
 لى بى ت، به تايبه تى سلاوى گه لى كوردى سه رجه م مسوئمانى سته مديه ي
 سته مبات لى بى، ئه ي موحه ممه د! رووده كه مه تۆو ده تكه م به تكاكار
 له لای په روهر دگارم كه نه م مرازه مان جى به جى بفرموى: كه له قيامه تداو
 له گشت مه لبه نده و حال و مه قاميكي شياودا، به سه ر به رزى و به

رووسووری، به خزمهت پیغمبهری خوداو یاره نازدارهکانی بگهین و، تیرتیر سهری نووری جهمالیان بکهین.

ههروها به خزمهت ماموستاو فحق و دوست و برادرو خزم و کهس و کارو خوشهویستانی خومان شادبینهوه، وه له بههشتا بهتایبهتی له خزمهتیاندا بهوپهری شادی و خوشیهوه پیکهوه دابنیشین و جهخاری دمردی دووری نازیزان له دل دهرکهین و، وهك جاری جاران شادو شکور ببینهوه به یهکترو تیرتیر سهریکهینهوه سهرپانی دایک و باوگمان و ئوخه بکهین، وه له دنیاذا تا ئاخر ههناسه به بیوهیی و بهخوشی و به سهربهزری بژین و، داماوو کهساسی بهردهستی دوست و دوژمن نهبین!

نازیزان! نهی ناشقانی بهرنامه پیروژهکهی موحهممه د - درودی خوی لسمه بئ - خوا یاربئ نیمهی دوعا گوئی ئیوه لهم خزمهتی نامه پیروژهدا، لههیلای راست و رهوانی قورنانی پیروژو، لهپربازی راست و دروستی سوننهت و، لهشا ریگهی ژیاننامه و سهرهتی راستهقینهی حهزهرت - درودی خوی لسمه بئ - دهرناچین، بهپشتی خودا له بیدعهت و نهفسانه و نیسرائیلیات و شهتحات زور دوور دهبین، ههقیشمان نییه بهسهر کهسانیکهوه که ههزارو یهك شهلتاخ و بوختان بۆ سهرجهمی نهتهوهو گهلی موحهممه د - درودی خوی لسمه بئ - دهکهن و، بهقهسی نهوان بیئت ههرخویان مسوولمانی ساخن، گوایه نهو خهلکهیتر ههمووی بیدعهتکارو شتی تری وان!

تهنانهت توسل به پیغمبهریش به شيرك دادمنین! نهمه لهکاتیکا که له فهرموودهی سهحیحی بوخاریدا ههیه که تهوهسسول به خوشهویستانی خودا، لهلای خودا دروسته، له بوخاری شهریفدا دهفهرموی: (عَنْ أَنَسٍ أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ كَانَ إِذَا قُحِطُوا

اسْتَسْقَى بِالْعَبَّاسِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ، فَقَالَ: اللَّهُمَّ إِنَّا كُنَّا نَتَوَسَّلُ إِلَيْكَ بَنِيِّنَا
فَلتَسْقِنَا وَإِنَّا نَتَوَسَّلُ إِلَيْكَ بِعَمِّ نَبِيِّنَا فَاسْقِنَا، قَالَ: فَيَسْقُونَ).

ئىستاش كاتى ناردنى ئەم عەرزەيەيە، كە دەينىرىن بۆ خزمەتى
پىغەمبەرى خۆشەويست، لەخوداى گەورە سەرورە داواكارىن كەبەلوتفە
كەرمى خۆى بىگەيەننەت پىي، ومودوعا و نزاكانمان گىرا بكاو، مرادمان بىداو،
نائومىدمان نەكاو، پىغەمبەرمان لى رازى بكاو، بەر شەفاعەت و تكاى ئەو
زاتەمان بختو، لە هەردوو ژيان و لە هەردوو جىهاننا تۆ تكاكارو پارىزەرمان
بىت ئەى پىغەمبەرى خودا، ومقورئان چەترى سەر سەرمان بىت!

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سوپاس بۆ خودا، سلا و لە حەزەرت
دروود لە ياران، بەحمەت لە نەعمەت
خۆشەويستى خوا، نەحمەدى نازدار!
تا چەكەرەو چووز شىن دەكا بەهار
تا بانگ دەدرىن لە دىھات و شار
سلاوات لە تۆ بە سەدان ھەزار
تا گول لە گولشەن دەشەكيتەو
بە شنۆى بەحمەت دل دەشنيتەو
شەونم بە ھەتاو دەشۆریتەو
بارانى دروود داتكریتەو!
تا مەل دەخوینى لەسەر چلى دار
بە شنەى باوەر دل دەبن بىدار

بە شەو بە رۆژ، بىن دەدوو شوهار
بۆ گىيانى پاكىت سىلاوى بۆندار

*_*_*_*_*_*_*_*_*_*_*_*

نەى خۆشەويستى گەلى كورد زمان
نەحمەدى سەرورەر تاجى سەرسەرمان
بە قەد گەلاو گىاو گوللى كوردستان
بارانى رەحمەت بەدا لە گۆرتان

*_*_*_*_*_*_*_*_*_*_*_*

كۆترى نامەبەر! شەنە باى رەحمەت
رەبەرى نىوان حەزرەت و نەومەت
تەكام نەمەيە كە بەبىن رەحمەت
نەم نامە بەرى بۆ خەمەت حەزرەت:
لەپاش بەيمانى عەرزى سىلاوم
ئاواتى گەورەم نەى نوورى چاوم!
بەسەيرى دىدار بىرپىژم چاوم
بەلكوو بىنابىن ھەتاكوو ماوم!!
قوربان! كوردىكم نەشقى قورنانت
نەك جارنى سەد جار بىم بەقوربانت
تەشرىفىن بىنە بۆ كوردستان
دوعاى بۆ بكە، دەستم دامانت
وا لە باوەشیا زۆر لە يارانت
تامەرزۆن لەبۆ مەهرى جارانت
وان لە نامەزىيا نوینەرى جوانت

لە خەزمو دۆست نەهوو باوانت!
 بۆ کوردان بوونە چەتری ئەمانت
 چاوەڕێن لەبۆ تەشەریف هێنانت
 کاتن تەواوو گەشت و سەیرانت
 بۆمبە لە گەل خۆت بۆ دەرکەوانت
 کاتن کوردن هات بوو بەمیوانت
 نەگەر نەیزانی کاکە زمانت
 بفرەموو دەبم بە تەرجمان
 خودا بۆمکاتە بال کەردانت
 پۆم بەقوربانت، سەر بەقوربانت
 چاوە بەقوربانت، دل بەقوربانت!

لە گەنجینەی کۆنی دۆزراوەدا پێنج یەك هەیه

۷۲۲- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ : أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (الْعَمَاءُ جُبَّارٌ، وَالْبُرُ جُبَّارٌ، وَالْمَغْدُنُ جُبَّارٌ، وَفِي الرِّكَازِ الْخُمْسُ). (الحديث ۱۴۹۹ - أطرافه في: ۲۳۵۵، ۶۹۱۲، ۶۹۱۳، ۱۳۱)

ئەبو ھورەیرە (ڕەزای خۆی نا بێت) فەرمووی: پێنجەمبەر - دروودی خۆی لەسەر بێت - فەرمووی: (چوار پێو و دەس ئەگەر شتی زامار بکەن، بەبێ سووچی خاوەنەگەیان خۆینی نییە، ھەروەھا کان و بیریش ئەگەر شتیکیان تێکەوت، یارمان بەسەر شتیکا، خۆینی نییە، گەنجینەی کۆنی دۆزراوەیش پێنج یەکی ھێ زەگاتە). (تاج/۲/۲۸ - ش/ت/ن).

باسی لیپرسینه وهی زهکات کوکهره وه

۷۲۳- عَنْ أَبِي حَمِيدٍ السَّاعِدِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: أَسْتَعْمَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلًا مِنَ الْأَسَدِ عَلَى صَدَقَاتِ بَنِي سُلَيْمٍ، يُدْعَى ابْنُ اللَّتِيَّةِ فَلَمَّا جَاءَ حَاسِبُهُ. (الحديث ۱۵۰۰) ۱۳۲:

ئه بو حومه ییدی ئهل — ساعیدی (رمزی خوی لی بن) فهرمووی: پیڤه مبهه درودی خوی لسمه بن. پیاو یکی نه سدی کرد به سه رکاری سه زهکات، ناوی نیبنولوتبیه بوو، کابرا که هاته وه، گوتی: ئه مه هی ئیوهیه وه هی زهکاته، ئه مه ییش هی خومه به دیاری بوم هاتو وه.

جا پیڤه مبهه درودی خوی لسمه بن. سه رکه وته سه روانگه و راوه ستاو ستایش و سوپاسی خودای کردو، فهرمووی: ئه مه چی پی ده لئین! هه ندی سه رک کار که ده ینیرم بو شوینی که دیته وه ده لی: ئه مه یان زهکاته وه هی ئیوهیه، ئه مه یشیان هی منه به دیاری بوم هاتو وه، جائه گهر وایه ئه دیی بوچی له مائی بابی، یا له مائی دایکی دانانیشت، هه تا بزانی که دیاری بو دی یا نا. ...) (تاج/ ۳/ ۲۹۵ ز/ ۱۰۹ ف/ ۱).

باسی داخ کردنی وشتی زهکات

۷۲۴- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: غَدَوْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ لِيُحَنِّكَهُ، فَوَافَيْتُهُ فِي يَدِهِ الْمِسْمَ يَسْمُ لِإِبِلِ الصَّدَقَةِ. (الحديث ۱۵۰۲ — طَرَفَاةُ فِي: ۵۵۴۲، ۵۸۲۴) ۱۳۳:

(۱۳۲) أخرجه مسلم في كتاب الأمانة، باب تحريم هدايا الغنم ج/ ۱۲ ص ۲۲۰ شرح مسلم (النووي — المترجم).

(۱۳۳) وافقه مسلم علي تخريجه (كاب اللباس والزينة. باب: جواز رسم الحيوان في غير الوجه ج/ ۱۴ ص ۹۸ شرح مسلم. نووي — المترجم).

نه نهس (رمزی خوی ن بـ) فهرمووی: که دایکم عه بدوللای کوری
 نه بوطه لحه ی بوو، که دایک برای منه، فهرمووی پیم: نهی نه نهس! ناگات
 له م کورهبی، هیچی توخن نه که وی و هیج نه خوا هه تا دهیبهیت بو
 خزمه تی پیغه مبه ر - درووی خوی لسه ر بـ و مه لاشووی شیرین دهکا. نه نهس
 فهرمووی: منیش سهرله به یانی مناله که م برد بولای پیغه مبه ر - درووی خوی لسه ر
 بـ که چوومه خزمه تی له ناو باخیکا بوو، سهردمری یه کی کیپرکیچی جهونی
 له به ردا بوو، داخیکی به دمه سته وه بو، و شتری زه کاتی پی داخ ده کرد. (تاج/۴-
 ۱۵۲+۲+۲+۴/۴۸).

۳۱- باسه کانی زه کاتی سهر فیتره (أَبْوَابُ صَدَقَةِ الْفِطْرِ)

۷۲۵- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: فَرَضَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
 وَسَلَّمَ زَكَاةَ الْفِطْرِ، صَاعًا مِنْ تَمْرٍ أَوْ صَاعًا مِنْ شَعِيرٍ، عَلَى الْعَبْدِ وَالْحُرِّ، وَالذَّكْرِ
 وَالْأُنْثَى، وَالصَّغِيرِ وَالْكَبِيرِ، مِنَ الْمُسْلِمِينَ، وَأَمَرَ بِهَا أَنْ تُؤْذَى قَبْلَ خُرُوجِ النَّاسِ
 إِلَى الصَّلَاةِ. (الحديث ۱۵۰۳ - أطرافه فی: ۱۵۰۴، ۱۵۰۷، ۱۵۰۹،
 ۱۵۱۱، ۱۵۱۲) ۱۳۴:

نیبنو عومه ر - رمزی خویمان ن بـ فهرمووی: پیغه مبه ر - درووی خوی لسه ر بـ مه نی
 خورما، یا مه نی جو، سهر فتره ی دانا له سهر هه موو مسولمانی، نیتر به نده
 بی، یا نازاد بی، نیترینه بی، یا میینه بی، گه وره بی یا بجووک،
 ومفه رمانیشی کرد: که له پییش نه وه دا مه ردوم برؤن بو نویژی جه زن
 سهر فتره که بده ن.

واته: واباشه که سهر فتره نه که ویته دوا ی نویژی جه زن به لکوو له
 پیشر بدرئ). (تاج/۲/۳۴ - ش/د/ن).

٧٢٦- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كُنَّا تُخْرَجُ فِي عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ الْفِطْرِ صَاعًا مِنْ طَعَامٍ أَوْ صَاعًا مِنْ شَعِيرٍ أَوْ صَاعًا مِنْ تَمْرٍ أَوْ صَاعًا مِنْ إِقِطٍ أَوْ صَاعًا مِنْ زَبِيبٍ. وَقَالَ أَبُو سَعِيدٍ: وَكَانَ طَعَامُنَا الشَّعِيرُ وَالزَّبِيبُ وَالْأَقِطُ وَالتَّمْرُ. (الحديث ١٥٠٦) ١٣٥:

نه بوسه عیدی خودری (رمزی خوی ن بن) دمفه رموی: له سه رده می پیغه مبهه
خویدا جرووی خوی لسمه به. مهنی خوراکمان ددها له باتی سهر فتره، وهک: مهنی
خورما، یامهنی جو، یامهنی میووژ، یامهنی که شک (تاج/٢/٣٥ ز - ١٥ -
ش/د/ت/ن).

٧٢٧- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: فَرَضَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَدَقَةَ الْفِطْرِ، صَاعًا مِنْ شَعِيرٍ أَوْ صَاعًا مِنْ تَمْرٍ، عَلَى الصَّغِيرِ وَالْكَبِيرِ، وَالْحُرِّ وَالْمَمْلُوكِ. (الحديث ١٥١٢): و اتاکی لة ذماره (٧٢٥) دا
رابورده.

باقه و بوونکردنه وه:

صاع واته: مهن. ماموستا مه لا عه بدولکه ریمی بیاره - خودا دهست به
عه مری پیروزی بگری، له بهرگی یه که می شه ریعه تی نیسلامدا له لاپه ره/
٢٢٢ دا دمفه رموی: پینج وهسق دهکاته سی سه د صاع، به پیوانه ی
کورده واری دهکاته نزیکه ی چل و پینج تهنه که. بروانه: (ب/١ ز/ ١٤٨
ل/١٦٧).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

شیخی عه سقه لان - پرزاو پر حمه تی خودای گه وری لی بی - له پایانی نامه (کتاب) ی زه کاتدا، بۆمان پروون ده کاته وه: که نامه ی زه کات سه دو حه فتاو دوو فهرمووده ی بهرزه وه گراو (مهر فووع) ی وا تیا دا، په یوه سته کانیا ن سه دو نو زده فهرمووده ن، نه وانی تریان مو تابه عه و بی پشته ن، دوو باره یو وه کانی سه د فهرمووده ی پیکن، پالفته که یان حه فتاو دوو فهرمووده ن، په نجاو نو فهرموده یان له ته جریده که دا هه ن له ژماره (۶۶۶) وه هه تا ژماره: (۷۲۴) = ۷۲۴ - ۶۶۵ = ۵۹. پی شه و ا موسلیمیش - پرزاو پر حمه تی خودای لی بی - گشت فهرمووده پالفته کانی گیرا وه ته وه، بی جگه له م حه فده یه یان:

۱. فهرمووده که ی نه بو زه، ژماره (۱۴۰۶) له فته تح دا، له ته جریده که دا نییه.
۲. فهرمووده که ی نیبو عومه ر، سه باره ت به را فیه ی نایه تی: ﴿وَالَّذِينَ يَكْنِزُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ...﴾ ژماره (۱۴۰۴) له ته جریده که دا نییه.
۳. فهرمووده که ی نه بو هوره یر: (لَا تَقَوْمُ السَّعَةِ حَتَّى يَكْثُرَ فِيكُمْ الْمَالُ) ژماره (۶۷۵ ت = ۱۴۱۲ ف). بر وانه په راویزی ژماره: (۶۷۵) له ته جریده که دا و بر وانه (صم/۹۷/۷ = شه رح ی صه حیح ی موسلیم نه وه ی ل - ۹۷. هه روا له شوینی تریش).
۴. فهرمووده که ی عه دی کو ری حاته م: (جَاءَ رَجُلَانِ أَحَدُهُمَا يَشْكُرُ الْعِيْلَةَ) ژماره (۶۷۶ ت = ۱۴۱۳ ف). بر وانه په راویزی ژماره: (۶۷۶ ت = ۱۴۱۳ ف + ریاض/۱ - ژ = ۱۳۹/۲۳ ز/۱۳).
۵. فهرمووده که ی عانی شه (رمزی خوی لی نه): (أَيُّنَا أَسْرَعُ لِحَوْقًا بِكَ) ژماره: (۶۸۱ ت = ۱۴۲۰ ف)، بر وانه: ژماره (۶۸۱) هه روا: (صم/۸/۱۶ - باب فضائل ام المؤمنین زینب - کتاب فضائل الصحابة).
۶. فهرمووده کی مه عنی کو ری یه زی د: (۶۸۳ ت = ۱۴۲۲ ف).

۷. فہر موودہ کہی نہ بوبہ کری صہ دیق (فی إِيْثَارِهِ بِمَا لِه) لہ تہ جریدہ کہدا نییہ، معلقہ، بی رشتہ یہ، لہ نیوانی ژمارہ/ ۱۴۲۵ و ۱۴۲۶ دا دیہ.
۸. نہ بو ہورہ میرہ: (خیر الصدقة عَنْ ظَهْرِ غِنَى) ژمارہ: (۱۴۲۶ - ف) لہ تہ جریدہ کہدا نییہ.
۹. نہ نہس لہ نہ بوبہ کرمود لہ بابہت نووسینہ و دی زمکاتہ و دی ژمارہ: (۶۹۴ ت = ۱۴۴۸ ف).
۱۰. ٹیبنو عومہر: (لا یجمع بین متفرق ولا یفرق بین مجتمع) ژمارہ: (۱۴۵۰ فتح) لہ تہ جریدہ کہدا ژمارہ ی بو دانہ نراوہ، وا لہ دوا ژمارہ (۶۹۴) دہ.
۱۱. نہ بو سہ عیدی خودری، داستانہ کہی زمینہ بی ژنی ٹیبنو مہ سعوود، ژمارہ (۷۰۱ ت = ۱۴۶۲ ف).
۱۲. فہر موودہ کہی نہ بولاس: (حَمَلْنَا النِّبْيُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى إِبْلِ الصَّدَقَةِ لِلْحَج) بی رشتہ و بی ژمارہ یہ، لہ تہ جریدہ کہدا نییہ، لہ فہتہ کہدا وا لہ نیوانی ژمارہ (۱۴۶۷) و (۱۴۶۸) دہ.
۱۳. زوبہ میر: (لَأَنْ يَأْخُذَ أَحَدُكُمْ حَبْلَهُ فَيَخْتَطِبُ)، ژمارہ: (۱۴۷۱ ف) لہ تہ جریدہ کہدا نییہ.
۱۴. سہ ہلی کوپی سہ عد، ژمارہ: (۷۱۳ ت = ۱۴۸۱ ف) بروانہ پہراویزی ژمارہ/ ۷۱۳ لہ تہ جریدہ کہدا.
۱۵. ٹیبنو عومہر (فِيمَا سَقَتِ السَّمَاءُ الْعَشْرُ) ژمارہ: (۷۱۴ ت = ۱۴۸۳ ف).
۱۶. فہضلی کوپی عہ عباس لہبارہ نوپژ لہناو مالی کابہدا لہ تہ جریدہ کہدا نییہ، بی رشتہ یہ وا لہ دوا ژمارہ/ ۱۴۸۲ دہ لہ فہتہ کہدا.
۱۷. نہ بو ہورہ میرہ داستانہ کوٹہرہ دارہ کہو نہ مانہ تہ کہ، ژمارہ: (۷۲۱ ت = ۱۴۹۸ ف).
- مامؤستای عہ سقہ لان دہیشفہرموی: (لہم نامہ یہدا بیست بیستراو (اثر) یشی واتیادا، کہ لہ ہاوپریانی پیغہ مہرو پہیرہوان (سہ حابہ و تابعین) دہ و، گیردراونہ تہ وہ.

۳۲- نامه‌ی حج (کتاب الحج)

(تبیینی: نامه‌ی حج له ریاض الصالحین دا وا له بهرگی سی دا ل/۱۸۹ بهشی کوردی).

۱- باسی که‌ورده‌یی و پی‌ویستبوونی حج

باب: وجوب الحج وفضله

۷۲۸- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ الْفَضْلُ رَدَفَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَجَاءَتْ امْرَأَةٌ مِنْ خَتَنَمٍ، فَجَعَلَ الْفَضْلُ يَنْظُرُ إِلَيْهَا وَتَنْظُرُ إِلَيْهِ، وَجَعَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَصْرِفُ وَجْهَ الْفَضْلِ إِلَى الشَّقِ الْأَخْرِي، فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ فَرِيضَةَ اللَّهِ عَلَى عِبَادِهِ فِي الْحَجِّ أَذْرَكَتْ أَبِي شَيْخًا كَبِيرًا، لَا يُثْبِتُ عَلَى الرَّاحِلَةِ، أَفَأُحُجُّ عَنْهُ. قَالَ: (نَعَمْ). وَذَلِكَ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ. (الحديث ۱۵۱۳- اطرافه فی: ۱۸۵۴، ۱۸۵۵، ۴۳۹۹، ۶۲۲۸) ۱۳۶:

عەبدوللای کوری عەباس (ڕەزەیی خۆی نەبێ) فەرمووی: فەضلی بڕام، لە حەجی مالاوایی دا، لە پاشکۆی پێغەمبەردا بوو، لەوکاتەدا ژنی لەهۆزی خەزەم هات، پرسیاری هەبوو، فەضل دەستی کرد بە تەماشاکردنی ژنەکە، ژنەکەیش دەستی کرد بە تەماشاکردنی فەجل، جاپێغەمبەر ڕووی خۆی لەسەر بێ. دەستی نا بەڕووی فەضله‌وهو بەرچاوی گرت، تا ڕێگەی تەماشاکردنی بگرێ. ژنەکە گوتی: ئەه‌ی پێغەمبەری خودا! حەج کە فەرزی خودایە لەسەر بەنده‌کانی، کەوتۆتە سەر باوکم، لەحالی‌کا کە پیرەمێردیکی نیختیاری وایە، خۆی بەسەر وڵاخەوه ناگرێ، جا ئایا مەرووفی بەککەوتووێ وا حەجی لەسەر دەمێنێ؟ وه‌ ئەگەر لەسەری

دەمىنى ئاشكرايە كەخۇي ناتوانى ھەج بكا، جا ئايا دەمى كە من لە باتى
خۇي ھەجى بۇ بكم؟ پىغەمبەر - جەزەلەلەر - ھەمى: (ئا، ھەجى
لەسەر دەمىنى، ۋەدەش بى كە تۇ ھەجى بۇ بكم!) ئەم پىرسىارو
ۋەلامەش لەكاتى ھەجى مالاۋايدا بوو. (تاج/۲/ ۱۵۴/ف/۷+ ل/۱۵۶/ز/۸۰+
ل/۲۳۱).

ئەم بەھرانە لەم ھەمى ۋەدەش ۋەدەش:

۱- ھەج ھەزە

۲- كاتى ھەج لەسەر كەسى پىۋىست بوو، ئەگەر لەبەر ھۆيەكى رەوا
خۇي نەيدەتوانى ھەج بكا، دەمى ۋەكىل ھەجى بگرى، ھەجى بۇ بكا.
بۆيە دەگوتى: ھەجى مالاۋايدا، چۈنكى پىغەمبەر لەم ھەجەدا مالاۋايدا
لە موسولمانان كەرد.

فەزلى كورى ھەبەس ھەق ئامۇزاي پىغەمبەر، براى ھەقى ئىبنو
ھەبەس، كورى گەورە ھەبەس، لە غەزاي مەككە ۋە غەزاي ھونەيفا لە
خەزەمەت پىغەمبەر دا بوو، لە ھەجى مالاۋايدا پىغەمبەر - جەزەلەلەر - بۇ
پىزلىنەن لە پاشكۆي خۇيە ۋە سۈرى كەرد بوو، لەكاتى شۆردنى تەرمى
پىرۋى پىغەمبەر دا، ھەلى ۋە ھەزەل ۋە ئوسامە كورى زەيد شۆردىيان،
ھەزەلەنەش دايان ھىلايە ناۋ قەبرەكەيە ۋە، ھەلى تەرمەكەي دەشۆردو
فەزەل ناۋەكەي دەكرد بە دەستىدا. فەزەل پىۋىكى قىزجۈنى سىپىلكەي
قۇزبوو. زۆركەس لەۋە ۋە ھەمى ۋە گىرپاۋەتە ۋە، ۋەك ھەبەللاى براى ۋە
ئەبو ھورمىرە ۋە تەنەت ھەبەس باۋكىشى يەك ھەمى ۋە لەۋە ۋە
گىرپاۋەتە ۋە. پىغەمبەر - جەزەلەلەر - خۇي زنى بۇ ھىناۋ، خۇي مەريشى
بۇدا، يەك كچى لەدوا بەجىما، ناۋ ئومكولتوم بوو، شوۋى كەرد بە

حەسەنی کۆری عەلی، لەپاش ئەو شووی کرد بەئەبوموسای ئەشعەری. ڕا جیایی یەکی زۆر ھەیە لەبارە ی میژووی مەرگیەو، وادەردەکەوئ ئیبنوعەباس ئەم فەرموودە ی لە فەضل وەرگرتبئ (بەر: ت/ ۲- ۱۷۲- ۵). لێردا ئاماژە بۆ خائیکێ گەرنە، لەھەندئ لایەنی ژیانی ھاورپێانی پێغەمبەر -دروودی غوای لەسەر ھە- دەکەین، کە ئەویش ئەمەییە: (لە سوننەت و سیرەتدا چەسپاو، کەگونا، کەم تا زۆر لەناو یارانێ پێغەمبەردا بوو، ھەیانبوو نەزەری حەرامی کردوو، وەک ئەمە ی فەزڵ و ئەم ژنە، ھەیانبوو ماچی لە ژن سەندوو، ھەیانبوو دزی کردوو دەستی لەسەر دزی بپاوە، ھەیانبوو داوینپێسی کردوو لەسەر داوینپێسی داری ھەددی لێدراو، ھەیانبوو بەدە ی نۆشیو ھەددی بەدەنۆشی لێدراو.

بەلام ئەم جۆرە شتانە نابێ بکڕین بە مەھانە بۆ تانەدان لێیان، ئەو ی کەگومانی تیا دا نییە: ھاورپێانی پێغەمبەر -دروودی غوای لەسەر ھە- باشترین چینی نەتەو ی ئیسلام بوون و ئەم جۆرە گوناھانە کاتی بوو، بەرەبەرە تەو بەیان لێکردوو، بەھۆی ئامادە بوونی مەجلیسی پێغەمبەرەو و جێبەجێ کردنی فەرمانەکانی خودا، ھەموویان گەشتوونەتە پلە ی یەقین و باومپی تەواو، و ھەموو دادپەر و مرو عادڵ بوون. کورت و پوخت نابێ ئێمە کوێرانە ئەم جۆرە ھەلوێستانەیان بکەین بە ئەیارەو پێومر، چونکە ئەنجامی کاری ئەم زاتانە بەس زانا گەورەکان دەیزانن).

۷۲۹- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَرْكَبُ رَاحِلَتَهُ بِذِي الْحُلَيْفَةِ، ثُمَّ يُهْلُ حِينَ تَسْتَوِي بِهِ قَائِمَةً. (الحدیث ۱۵۱۴ - طرفه فی: ۱۶۶) ۱۳۷.

نیبنوعومهر (رمزی خوبان آن به) - فہرمووی: جاران پیغہمبہر کہ ولاخہ کہی
سہری دہخستہ سہر کیوی بہیدا، لہلای مزگہوتہ کہی ژولحولہیفہ
رادمہوستا، نہنجا ئیحرامی دادہبہست، واتہ: نیتی چوونہ ناو حہجی
دہینا بہگوتنی ئەم گوتہیہ: (لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ لَبَّيْكَ، لَبَّيْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ، لَبَّيْكَ
إِنَّ الْحَمْدَ وَالنِّعْمَةَ لَكَ، وَالْمُلْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ). (ت/۱۷۰/۲ ف-۱).
۷۳۰- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَجَّ
عَلَى رَجُلٍ وَكَانَتْ زَامِلَتُهُ. (الحديث ۱۵۱۷):

نہنہس (رمزی خوی آن به) - فہرمووی: پیغہمبہر - درودی خوی لہسہر به - لہ حہجی
مالاوایدا، بہسواری وشتریکی بی کہزاوہ حہجی کرد، لہسہر کورتانیکی
پووتہوہ، بارو بنہکەشی لہہمان وشتہر نابوو.

پاڤە و پوونکردنەوہ:

دەستووری دەولەمەندان و گەورە پیاوان و ناغاو بەگەکان لہ سەفەردا
واپە، بو کہشخەیی و رابواردن سواری کہزاوہ دەبن، وەبارو بنەکەشیان
دەنن لہ وشتریکی یەدەک کہپیی دەلنن بارەبەر، لہ عەرەبیدا بہ وشتری
سواری دەلنن: (راحلة) بہ وشتری باریش دەلنن: (زاملة = بارەبەر:
بارکیش).

جا پیغہمبہر - درودی خوی لہسہر به - لہبەربیی ھەوایی، وشتری سواری یەکە
کۆپانیکی ئاسایی سادە پێوہ بوو، وەہەمان وشتہر تفاقیی سەفەرکەیشی
ھەن دەگرت.

۷۳۱- عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَلْهَا قَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ،
نَرَى الْجِهَادَ أَفْضَلَ الْعَمَلِ، أَمْ لَا نُجَاهِدُ؟ قَالَ: (لا، لَكُنَّ أَفْضَلُ الْجِهَادِ حَجٌّ

مَبْرُورُ). (الحديث ۱۵۲۰ - أطرافه فی: ۱۸۶۱، ۲۷۸۴، ۲۸۷۵، ۲۸۷۶)^{۱۳۸}:

دایکی مسولمانان عائیشہ کی کچی ٹہبوبہ گری صدیق (رمزی خوی لی بس) فہرمووی: ٹہی پیغہ مبہری خودا! ٹیمہ خہبات و غہ زاکردن بہباشترین کردہوہ دزمانین، چونکہ ٹہوہندہ بہزوری لہفورٹان و سوننہتدا، باسی گہورمیی دہکری، جا ٹایا ٹیمہی ژنانیش وەك پیاوان نہچین بۆ غہزاو خہباتگیران؟ فہرمووی درووی خوی لہسەر بس: (نہو، چونکہ بۆ ٹیوہی ژنان حہجی باش گہورمترین غہزاو خہباتہ). (تاج/۲/۱۴۹ - ب/ن).

۷۳۲- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: (مَنْ حَجَّ لِلَّهِ فَلَمْ يَرَفْثْ وَلَمْ يَفْسُقْ، رَجَعَ كَيَوْمِ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ). (الحديث ۱۵۲۱ - طرفاه فی: ۱۸۱۹، ۱۸۲۰)^{۱۳۹}.

ٹہبوہورہیرہ (رمزی خوی لی بس) فہرمووی: بہگوئی خۆم لہ زاری پیروزی پیغہ مبہرم درووی خوی لہسەر بس: بیست دہیفہرموو: (ہہرکہسی بۆ خودا، حہجی بکاو، لہکاتی کردنی حہجہکەدا، پاریز لہکەیف کردن لہگەل ژندا بکاو، گوریز لہ ہہرزہگوئی و قسہی پروپووج بکاو، گوناہ نہکا، ٹہوہ وەك ٹہو پۆژہی کە لہدایک بووہ، لہگوناہ پاک دہبیتہوہ). (تاج/۲/۱۴۹ + ریاض/۳/۹۳۳ ز/۲۳۳).

۷۳۳- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: إِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَّتَ لِأَهْلِ الْمَدِينَةِ، ذَا الْحُلَيْفَةِ، وَلَأَهْلِ الشَّامِ الْجَحْفَةَ، وَلَأَهْلِ نَجْدٍ قَرْنَ الْمَنَازِلِ، وَلَأَهْلِ الْيَمَنِ يَلَمْلَمَ، هُنَّ لَهُنَّ، وَلِمَنْ أَتَى عَلَيْهِنَّ مِنْ غَيْرِهِنَّ، مِمَّنْ أَرَادَ الْحَجَّ

(۱۳۸) أخرجه مسلم في الحج، باب فضل الحج والعمرة (ج/۹/۱۱۹ صم - المترجم).

(۱۳۹) أخرجه مسلم في الحج، باب: فضل الحج والعمرة (ج/۹/۱۱۹ صم - المترجم).

وَالْعُمْرَةَ، وَمَنْ كَانَ دُونَ ذَلِكَ فَمِنْ حَيْثُ أَلْشَأْ، حَتَّى أَهْلُ مَكَّةَ مِنْ مَكَّةَ).
(الحديث ١٥٢٤ - طرفاه في: ١٥٢٦، ١٥٢٩، ١٥٣٠، ١٨٤٥) ١٤١:

ثِيَابُ عَمْرَةَ بَاس (رمزي خوي ن بن) فخر موموي: يَنْفَعُهُ مَبْر - دروودي خوي له سهر
بِ (ذولحوله يفه) كه نيسا ناوداره به بيري على دياري كردووه بو جيگه
نيحرام دابه ستنى خه لكى مه دينه، وه بو خه لكى شاميش جوحفه، ومبو
خه لكى نه جديش فخرنوله نازيل، ومبو خه لكى يه مهنيش يه له لم،
ومفخر موموي: (نهم شوي نانه جيگه نيحرام دابه ستنن بو نهو كه سانهى كه
دين بو حج و عمره، له خه لكى نهم ولا تانهو، له خه لكى نهو ولا تانهى
تريش كه به سهر نهم شوي نانه دا دين بو حج و عمره، وه كه سى له لم
شوي نانهى ناومان هي نان نزيك تر بو، نهوه جيگه نيحرام دابه ستنى لهو
شوينه وهيه كه لييه وه ده كه ويته رى! ته نانهت خه لكى مه كه له مه كه وه
نيحرام داده ستن!) (تاج/٢/١٦٠ - ش / د / ت / ن).

٧٣٤ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ أُنَاخَ بِالْبُطْحَاءِ، بِذِي الْحَلِيفَةِ فَصَلَّى بِهَا، وَكَانَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ
عَنْهُ يَفْعَلُ ذَلِكَ (الحديث ١٥٣٢): بروانه: ژماره: ٢٩٥ ت = ٤٨٤ فتح) ١٤١.

٧٣٥ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ كَانَ يَخْرُجُ مِنْ طَرِيقِ الشَّجَرَةِ، وَيَدْخُلُ مِنْ طَرِيقِ الْمَعْرَسِ، وَأَنَّ رَسُولَ
اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا خَرَجَ إِلَى مَكَّةَ يَصَلِّي فِي مَسْجِدِ الشَّجَرَةِ،
وَإِذَا رَجَعَ صَلَّى بِذِي الْحَلِيفَةِ، بِبَطْنِ الْوَادِي، وَبَاتَ حَتَّى يُصْبِحَ. (الحديث
١٥٣٣) ١٤٢:

(١٤٠) أخرجه مسلم في الحج، باب: موافيت الحج والعمرة، رقم: ١٨١.

(١٤١) أخرجه مسلم في الحج، باب: التعريس بذى الحليفة.. رقم: ١٢٥٧.

(١٤٢) أخرجه مسلم في الحج، باب: استحباب دخول مكة من الثنية العليا. رقم: ١٢٥٧.

(بروانه: ژماره / ٢٩٥ ت = ٤٨٤ ف).

عەبدوللای کۆری عومەر (زمزی خوێبان ئی بن) - فەرمووی: پێغه مبه‌ری خوا دروودی
خوای لاسەر بن. کاتی له مه‌دینه بوو، که ده‌چوو بۆ شوینیکی تر، له‌رێگه‌ی نه‌ل-
شه‌جه‌ره‌وه له‌مه‌دینه درده‌چوو، که ناوی جیگه‌یه‌کی شه‌ش میل
له‌مه‌دینه‌وه دووره، ده‌که‌وێته سەر رێگه‌ی مه‌دینه بۆ مه‌که‌که، وا له‌لای
مزگه‌وته‌که‌ی ذولحوله‌یفه‌دا، وه‌کاتی ده‌گه‌رايه‌وه بۆ مه‌دینه، وه‌ک نوێزی
جه‌ژن، رێگه‌ی ده‌گۆری، له‌رێگه‌ی موعه‌رر سه‌وه ده‌هاته ناو شاره‌وه، که‌وا
له‌خوار مزگه‌وته‌که‌ی ذولحوله‌یفه‌وه، ده‌ستووری پێغه‌مبه‌ر دروودی خوای لاسەر بن.
وابوو، که له‌مه‌دینه‌وه ده‌چوو بۆ مه‌که‌که، له‌مزگه‌وتی شه‌جه‌ره، که‌وا له
ذولحوله‌یفه‌ نوێزی ده‌کرد، کاتی ده‌گه‌رايه‌وه له‌ذولحوله‌یفه، وه‌ له‌ناو
شیوی عه‌قیق داده‌به‌زی و نوێزی ده‌کردو له‌وێ وچانی ده‌گرتو هه‌تا
به‌یانی له‌وێ ده‌مایه‌وه، ئه‌وجا ده‌که‌وته‌رێ و له‌رێگه‌ی موعه‌رر سه‌وه
داخڵی ناوشار ده‌بوو. مه‌به‌ستی پێغه‌مبه‌ر له‌م وچانه ئه‌وه‌بوو که
خه‌لکه‌که به‌و شه‌وه له‌ناکاو هه‌لنه‌کوته‌ سه‌ر ماڵ و منالیا).

٧٣٦- عَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
بِرَادِي الْعَقِيقِ يَقُولَ: (أَتَانِي اللَّيْلَةُ آتٍ مِنْ رَبِّي فَقَالَ: صَلِّ فِي هَذَا الرَّادِي
الْمُبَارِكِ، وَقُلْ: عُمْرَةٌ فِي حَجَّةٍ). (الحديث ١٥٣٤ - طرفاه في: ٢٢٣٧،
٧٣٤٣) ١٤٣:

پێشه‌وا عومەر (زمزی خوای ئی بن) - فەرمووی: له‌شیوی عه‌قیق، که‌وا له‌نزیک
به‌قیق، که‌ چوارمیل له‌ مه‌دینه‌وه دووره، گویم له‌پێغه‌مبه‌ر دروودی خوای لاسەر بن.
بوو، ده‌یفه‌رموو: (ئهم شه‌و فریشه‌یی، له‌لایه‌نی په‌رومردگارمه‌وه هات
بۆلام، ده‌فه‌رموو پێم: له‌م شیوه‌ پیرۆزدا نوێز بکه، وه‌ به‌فه‌رموو: ئه‌وا

نیجرامی عمرهم له گەل حەجابە یە کەووە دابەست). (ت/۱۷۸/۲- ب/د/ئەحمەد).

۷۳۷- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ رَأَى وَهُوَ فِي مَعْرَسٍ بِذِي الْحَلِيفَةِ، بَطْنِ الْوَادِ، قِيلَ لَهُ: إِنَّكَ بِنُطْحَاءٍ مُبَارَكَةٍ (الحدیث ۱۵۳۵) ۱۴۴:

ئیبنو عمرەر -رمزای خوایان ئی بێ- فەرمووی: پێغەمبەر -خوودی خۆی لەسەر بێ- فەرمووی: لە موعەررەس، لە ذولحولەیفە، لەناو شیوی عەقیقا، لەخەون دا پێم گوترا: تۆ وایت لەناو شیویکی زیخەلاناوی پێرۆزدا).

۷۳۸- عَنْ يَعْلَى بْنِ أُمَيَّةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ قَالَ لِعُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَرْنِي النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ يُوحَى إِلَيْهِ، قَالَ: فَبَيْنَمَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْجُعْرَانَةِ، وَمَعَهُ نَفَرٌ مِنْ أَصْحَابِهِ، جَاءَهُ رَجُلٌ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، كَيْفَ تَرَى فِي رَجُلٍ أَحْرَمَ بِعُمْرَةٍ، وَهُوَ مُتَضَمِّخٌ بِطَيْبٍ؟ فَسَكَتَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَاعَةً، فَجَاءَهُ الْوَحْيُ، فَأَشَارَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ إِلَى يَعْلَى، فَجَاءَ يَعْلَى وَعَلَى رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثَوْبٌ قَدْ أَظْلَلَ بِهِ، فَأَدْخَلَ رَأْسَهُ، فَبَإِذَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُحَرَّمُ الْوَجْهِ، وَهُوَ يَغِطُّ، ثُمَّ سُرِّي عَنْهُ، فَقَالَ: (أَيْنَ الَّذِي سَأَلَ عَنِ الْعُمْرَةِ). فَأَتَى بِرَجُلٍ، فَقَالَ: (اغْسِلِ الطَّيْبَ الَّذِي بِكَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، وَانزِعْ عَنْكَ الْجُبَّةَ، وَاصْنَعْ فِي عُمْرَتِكَ كَمَا تَصْنَعُ فِي حَجَّتِكَ). (الحدیث ۱۵۳۶ - أطرافه في: ۱۷۸۹، ۱۸۴۷، ۴۳۲۹، ۴۹۸۵) ۱۴۵:

یەعلای کوری ئومەییە (رمزای خۆی ئی بێ) بەئیمامی عمرەری فەرموو: لەکاتی هاتنی وەحی بۆ پێغەمبەر، پێغەمبەرمان نیشان بەدە، پێغەمبەر -خوودی

(۱۴۴) أخرجه مسلم في الحج، باب: التعريس بذی الحلیفة والصلاة بها، رقم: ۱۳۴۶.

(۱۴۵) أخرجه مسلم في الحج، باب: ما یباح للمحرم یجمع.. رقم: ۱۸۸۰.

خوای لسمر بر. له جیعرانه بوو، که یه کیکه له جیگه دابه ستنی ئی حرام، ده که ویتنه خاکی حیلله وه، له نیوانی طائف و مه که دایه، له مه که وه نزیکتره، له وئ له جیعرانه، کاتئ پیغه مبه ر. دروودی خوای لسمر بر. له ناو کۆمه ئی، له هاو پئیانی دا بوو، پیاوئ پش و قزی خوئ له بۆنی خوشا زمره کردبوو، وه جبه یه کی له بهر دا بوو، هاته خزمه تی پیغه مبه ر. دروودی خوای لسمر بر. عه رزی کرد: ئه ی ره وانه کراوی خودا ئی حرامی عه مره م دابه ستوو وه به م شیومه شم که ده مبیی ؟ پیغه مبه ر. دروودی خوای لسمر بر. تاو یك بی دمنگ بوو، ئه و جا سروس (وحی) ی بۆهات، عومه ریش. دروودی خوای لسمر بر. ئامازه ی بۆ یه علا کرد، جا یه علا هات، روانی پۆشاکئ وه ک چه ترو په رده دراوه به پیغه مبه ر، یه علا ده فهرموئ: سه رم کرد به ژیر ئه و په رده یه دا، ته ماشام کرد: وا پیغه مبه ر. دروودی خوای لسمر بر. له بهر قورسی باری هاتنی سروس، رووی سوور سوور هه لگه پراوه وه ک خه وتوو ی هه ناسه سوار بوو، پر خه برخی دئ. پاشان به ره به ره فهرامۆشی بۆ هات و ئه و حاله ته به ری داو باری له شی سووک بوو، وه هاته وه سه رباری ئاسایی، ئه و جا فهرمووی: (ئه وه ی که له باری عه مره وه پر سیاری هه بوو کوا له کوئی یه؟) جا پیاوه که یان هی نا بۆ خزمه تی، فهرمووی: (سئ جار ئه م بۆنه خوشه بشۆره که داوته له خۆت، وه جبه که شت له بهر ت داکه نه، عه مره یش له م لایه نانه وه وه ک هه ج وایه، له بهر ئه وه له هه جبه که تا چی ده که ی له عه مره که شتا هه مان شت بکه).

بوونکردنه وه:

بروانه: تاج/٢/١٦٢٢/٢-ز-٨٣.

ئەم داستانە ئەوکاتە پروویداو، کە پېغەمبەر دروودی خوی لەسەر بێ. لەغەزای
حونەین گەراوئەتەو، لەسالی هەشتی کۆچی دا بوو. ئەم جۆرە بەهراوە
لەم فەرموودە وەردەگیرێن:

۱- موفتی لە وەلامدانەو دا پەلە نەکا، هەتا زانستی تەواو لەبارە
پرسیارە کەو وە مسۆگەر نەکا وەلام نەداتەو.

۲- کە هەندێ شت لە عەمرەو لە حەجا یەک بڕیارێان هەیه.

۳- هەندێ حوکم هەیه، بە وەحی چەسپاوە، کە ئەو وەحیە غەیری
قورئانە، کەواتە مەرج نییه هەموو وەحیی قورئانی دەورەو کراوێ.

یەعلا کۆری ئومەییە تەمیمی، هاوڕێی پېغەمبەر بوو، لە رۆژی
نازاکردنی مەککەدا ئیسلام بوو پیاویکی دەولەمەندی زۆر سەخی بوو،
ئامادە شەری تائیف و حونەین و تەبووک بوو، لەخزمەت پېغەمبەر دا،
نۆژدە فەرموودە هەیه، لە موقەددیمە فەتحو لباریدا دەفەر موی: سێ
فەرموودە لە بوخاری شەریفدا هەیه، یەکیکیان ئەم فەرموودەیه
نێرەیه، کە صەفوانی کۆری دەگێرێتەو لێیهو، یەعلا پیاویکی ناواری
لێهاتوو بوو، لەبەرئەو لە کاتی حوکمرانی هەر چوار جێنشینهکانی
پېغەمبەر دا، رۆژی گەورە بێنیو، ئەبۆبەکر کردی بەکار بە دەستی سەر
حلوان لە کاتی جەنگی رێدەدا، لە سەر دەمی عومەر دا بوو بە عامل لە سەر
هەندێ لە ولاتی یەمەن، لە سەر دەمی عوسمانیشدا بوو بەکار بە دەستی
عوسمان لە سەر صەنعاو ئەو سالی کە عوسمان شەهید کرا هات بۆ حەج،
زۆر لە دژی بکوژانی عوسمان خەباتی گێرا، لەگەڵ عائیشەدا ئامادە
جەنگی ئەل - جەمەل بو، ئەو حوشرە کە لە و جەنگەدا لە ژێر
حەزرەتی عائیشەدا بوو (رەزای خوی ئی بێ)، کە شەرە کە بەناوی ئەو و شترەو
ناو دا، ناوی عەسکەر بوو، یەعلا بە دووسەد لێرە زێر کڕی و دای بە

عائیشه، لهو پرووداوه دلتەزینەدا سواری بوو !

له پاشا له گهڵ ئیمامی عه‌لی‌دا ناماده‌ی شه‌ری صفین بوو، له‌م شه‌ره‌دا له سائی (۲۸) دا شه‌هید کرا، په‌زاو په‌حمه‌تی خودای لایبی.

باسی به‌کاره‌ینانی بۆنی خو‌ش له‌کاتی ئی‌حرام دا به‌ستن دا

۷۳۹- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَتْ: كُنْتُ أَطِيبُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِإِحْرَامِهِ حِينَ يُحْرِمُ، وَلِحُلِّهِ، قَبْلَ أَنْ يَطُوفَ بِالْبَيْتِ. (الحديث ۱۵۳۹ - أطرافه في: ۱۷۵۴، ۵۹۲۲، ۵۹۲۸، ۵۹۳۰) ١٤٦:

عائیشه (هم‌زی‌ خ‌و‌ی ن‌ ب‌ن‌) فه‌رمووی: بۆ خۆم بۆنی خو‌شم د‌م‌دا له‌ پ‌ی‌غه‌م‌به‌ر -ج‌روودی خ‌و‌ی له‌سه‌ر ب‌ن‌- له‌کاتی ئی‌حرام به‌ست‌ندا، به‌لام له‌پ‌ی‌ش نه‌وه‌دا که ئی‌حرام به‌به‌ستی، وه‌ هه‌روه‌ها بۆ ئی‌حرام شکاندنیش، له‌پاش په‌جمی شه‌یتان و سه‌رتاشین، له‌پ‌ی‌ش نه‌وه‌دا که ته‌وافی به‌یت بکا، بۆنی خو‌شم له‌پ‌ی‌غه‌م‌به‌ر د‌م‌دا. (تاج/۲ ۱۶۷/ز ۸۷).

باسی لۆک کردنی ق‌ژو په‌ستانه‌وه‌ی له‌کاتی ئی‌حرام به‌ست‌نا

۷۴۰- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُهَلُّ مُلِدًا. (الحديث ۱۵۴۰ - أطرافه في: ۱۵۴۹، ۵۹۱۴، ۵۹۱۵) ١٤٧:

(۱۴۶) أخرجه مسلم في الحج، باب: الطيب للمحرم عند الاحرام، رقم: ۱۸۸۹.

(۱۴۷) أخرجه مسلم في الحج، باب: التلبية وصفتها ووقتها، رقم: ۱۸۸۴.

ثیبنو عومەر (رمزی خوی لی بن) فەرمووی: پیغەمبەر - درودی خوی لەسەر بن - لەپیش ئیجرام دابەستندا، قژە سەری خۆی، بە سڕێژو دەرمان و شتیوا، وەك لباد، دەپەستایەوهو دەیچەسپان بە یەكەوه، ئەوجا بەچاوی خۆم پیغەمبەرم دی بەو شیوێه، بەدەنگی بەرز دەستی کرد بە تەلبییە کردن و ئیجرامی دابەست. مەبەست لەم لۆك كردنه ئەوێه كەلێی هەلنەومری و رشك و ئەسبێ هەلنەهینی).

۷۴۱- وَعَنْهُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: مَا أَهْلَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَّا مِنْ عِنْدِ الْمَسْجِدِ، يَعْنِي: مَسْجِدِ ذِي الْحُلَيْفَةِ.. (الحديث ۱۵۴۱) ۱۴۸:

دیسان ئیبنو عومەر -رمزی خوێبان لی بن- لەبەرپەجی قسە ی هەندی کەسا، کە دەیان گوت: ئیجرام دابەستن لەسەر تەختای یەكە ی کێوی بەیدائە، فەرمووی: (بە خوا پیغەمبەر هەرگیز ئیجرامی حەجی دانەبەستوووە مەگەر لە لای مزگەوتەكە ی ذولحولەیفەدا، کە ئیستا پێی دەگوتری: بیری (علی).

پوونکردنەوه:

نموونه یی لەکۆکردنەوه (جەمع) لەنیوانی دوو فەرموودە ی بەدیمنە جیاوازا، هاوڕێیان (رمزی خوی لی بن) کۆمەلێکیان دەیانفەرموو: پیغەمبەر لە مزگەوتەكە ی ذولحولەیفە ئیجرامی دابەست، هەندی تریان دەیانفەرموو: شەو لە ذولحولەیفە مایەوه، بەیانی کە سواری و شترەكە ی بو، کە و شترەكە رێك هەلسایە سەری ئەو کاتە ئیجرامی دابەست، هەندی تر دەیانفەرموو:

شەو لە مزگەوتە کە مایەوێ تا بەیانێ، ئنجای سواربوو پڕۆیشت، تا وڵاخە کە سەری خستە سەر شاخی بەیداو، لەوێ ئیجرامی دابەست. سەعیدی کۆری جوبەیر (رمزای خۆی ئی) گوتی: گوتم بە ئیبنو عەباس: ئەو باوکی عەباس! سەرم سورماوێ لە راجیایی ھاوڕێیانی پێغەمبەر - دروودی خۆی لەسەر بێ - لەبارە جیگە ئیجرام دابەستنی پێغەمبەرەو، هەر کۆمەڵێ شوێنێ دەلی؟

ئیبنو عەباس (رمزای خۆی ئی) فەرمووی: (من لەم بارە مایەوێ لە ھەموو کەسێ باشتی ئی دەزانم، ئاشکرایە کە پێغەمبەر - دروودی خۆی لەسەر بێ - لە پاش کۆچ یەك حەجی کردووە، ھۆی راجیایی ئەو خەڵکە ئەمەییە: پێغەمبەر - دروودی خۆی لەسەر بێ - جاری دا کەوا دەچی بۆ حەج، عەشاماتیکی زۆر لەگەڵیدا چوون بۆ حەج، لەبەر زۆرییان کۆمەڵ کۆمەڵ لە مەلەبەندەکانی حەج دا بەخزمەتی دەگەیشتن، مەودا نەبوو کە ھەموویان ھەموو کاتێ لەخزمەتیا بن، خەڵکە کەیش لە ھەموو لایە کەوێ بەرودوا کۆمەڵ کۆمەڵ لێ کۆدەبوونەو، جاکاتێ پێغەمبەر - دروودی خۆی لەسەر بێ - دوو پکات نوێزی لە مزگەوتە کە دۆلحولەیفە کرد، ھەر لەو مەجلەسەیدا کاتێ لە دوو پکاتە نوێژە کە بۆو، حەجی لەسەر خۆی پێویست کردو بەدەنگی بەرز لەبەبەیکە کردو ئیجرامی دابەست، جائەوانەو لەوێ بوون ئەو میان لە پێغەمبەرەو وەرگرتو لەبەر کرد، پاشان کاتێ لە دۆلحولەیفە بەرپکەوت، کە سواری و شترە کە بوو، وە و شترە کە پێک ھەڵسایە سەرپێ و پێغەمبەر جیگە خۆی گرت لەسەر پشتی، دیسان بەدەنگی بەرز دەستی کردووە بەتەلەبیە کردن، کۆمەڵیکیش ناگای لەمەبوو، ناگای لە ئیجرام دابەستنی یە کەمی نەبوو، لەپاشا پێغەمبەر - دروودی خۆی لەسەر بێ - کەوتە پێ و پڕۆیشت، ھەتا سەرکەوتە سەرکیوی بەیدا، ھەمدیسان لەوێش بەدەنگی بەرز، دەستی کردووە بەتەلەبیە کردن، کۆمەڵیکیش لەمکاتەدا لەوێ بوون، ئەمەیان

له بهر کرد، جا هه رکۆمه ئی له مانه، به پێی ناگاداری خۆیان قسه یان له جێگه ی ئیحرام دابه ستنی پێغه مبه رکردوو، و ده هه مووشیان راستیان کردوو).
 (کردوو).

سواربوون و له پاشکۆدا سواربون له چه ج دا

۷۴۲- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ أَسَامَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ كَانَ رَدَفَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ عَرَفَةَ إِلَى الْمُزْدَلِفَةِ، ثُمَّ أَرَدَفَ الْفَضْلَ مِنَ الْمُزْدَلِفَةِ إِلَى مِئِي، قَالَ: فَكِلَاهُمَا قَالَ: لَمْ يَزَلِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُلَبِّي حَتَّى رَمَى جَمْرَةَ الْعَقَبَةِ. (الحديث ۱۵۴۳ - طرفه فی: ۱۶۸۶) و (الحديث ۱۵۴۳ - أطرافه فی: ۱۶۷۰، ۱۶۸۵، ۱۶۸۷) ۱۴۹:

ئیبنو عبباس رحمهی خویشان لێ بهی فه رمووی: له چه جی مالاواییدا، ئوسامه له پاشکۆی پێغه مبه ره وه سواربوو بوو، له کۆی عه رمفه وه هه تا موزده لیفه، پاشان پێغه مبه ر حروودی خوی لسه ر بهی له موزده لیفه، هه تا مینا، فه زلی کوری عه باسی خسته پاشکۆی خۆی. فه رمووی: هه ردووکیان ئوسامه وه فه زل، ده میان فه رموو: پێغه مبه ر حروودی خوی لسه ر بهی له وه ماوه یه دا هه رخه ریکی (لَبَّيْكَ) کردن بوو، هه تا ره جمی شهیتانی ته واکرد، له کۆگا به رده که ی جه مره تول عه قه به). (تاج/۲/۱۲۷ ف/۵ ش/د/ت).

جلو بهرگی که سی له ئیحرام دا بی

۷۴۳- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: انْطَلَقَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ

(۱۴۹) اخرجه مسلم في الحج، باب: استحباب إدامة الحاج التلبية حتي يشرع في رمي...

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنَ الْمَدِينَةِ، بَعْدَمَا تَرَجَلَ وَادَّهَنَ، وَلَبَسَ إِزَارَهُ وَرِدَاءَهُ، هُوَ وَأَصْحَابُهُ، فَلَمْ يَنْتَهَ عَنْ شَيْءٍ مِنَ الْأَرْدِيَةِ وَالْأَزْرِ ثَلَبَسُ، إِلَّا الْمُرْغَفَةَ الَّتِي تَرَدُّعُ عَلَى الْجِلْدِ، فَاصْبَحَ بِذِي الْحُلَيْفَةِ، رَكِبَ رَاحِلَتَهُ، حَتَّى اسْتَوَى عَلَى الْبَيْدَاءِ أَهْلٌ هُوَ وَأَصْحَابُهُ وَقُلَّدَ بَدَنَهُ، وَذَلِكَ لَخَمْسٍ بَقِيْنَ مِنْ ذِي الْقَعْدَةِ، فَقَدِمَ مَكَّةَ لِأَرْبَعِ لَيَالٍ خَلَوْنَ مِنْ ذِي الْحِجَّةِ، فَطَافَ بِالْبَيْتِ وَسَعَى بَيْنَ الصَّفا وَالْمَرْوَةِ، وَلَمْ يَحِلَّ مِنْ أَجْلِ بُدْنِهِ، لِأَنَّهُ قَلَّدَهَا، ثُمَّ نَزَلَ بِأَعْلَى مَكَّةَ عِنْدَ الْحُجَّوْنَ وَهُوَ مَهْلٌ بِالْحَجِّ وَلَمْ يَقْرِبِ الْكَعْبَةَ بَعْدَ طَوَافِهِ بِهَا حَتَّى رَجَعَ مِنْ عَرَفَةَ، وَأَمَرَ أَصْحَابَهُ أَنْ يُطَوِّفُوا بِالْبَيْتِ وَبَيْنَ الصَّفا وَالْمَرْوَةِ، ثُمَّ يُقْصِرُوا مِنْ رُؤُسِهِمْ، ثُمَّ يَحْلُوا، وَذَلِكَ لِمَنْ لَمْ يَكُنْ مَعَهُ بَدَنُهُ قَلَّدَهَا، وَمَنْ كَانَتْ مَعَهُ امْرَأَتُهُ فَهِيَ لَهُ حَلَالٌ، وَالطَّيْبُ وَالثِّيَابُ). (الحديث ١٥٤٥ - طَرَفَاةُ فِي: ١٦٢٥، ١٧٣١) ١٥٠

عہ بدوللای کوری عہباس (رمزی خوی ن ہر) فہر مووی: پیغہ مبہری
خوشہ ویست لہ مہ دینہ سہرو ریشی خوی بہ بوئی خوش چہ ور کردو
شانہی کرد، وہ خوی و ہاور پیانی، سہرو دوو پہشتہ مال (نیزارو ریدا) یان
لہ بہر کردو ننجہ بہرہو مہ ککھی نازدار کہوتنہ ری، پیغہ مبہر - دروودی خوی لہ سہر
پیگہی لہ بہر کردنی ہہ موو جوڑہ پہشتہ مال کی دا، بیجگہ لہ وانہی کہ
زہ عفرانہ ویہ کی وہا بن کہ پہنگ بدہنہ وہو لہش زہرد بکہن، جا نہو
پوڑہ جووہ ذولحولہ یفہ، وہشہو لہوئی مایہ وہ، وہبہ یانی سواری ولاخہ کہی
بوو، وہر ویشت تا سہر کہوتہ سہر کیوی بہیدا، جا لہوئی خوی و ہاور پیانی
نیجرامیان بہست، وہشہو وشترہ دیاریانہ کہ پیغہ مبہر - دروودی خوی لہ سہر
ہینا بوونی، کہ لہ مہ ککہ بیانکات بہقوربانی، لہوئی نیشانہی کردن و سہرو
جووت سوئی کردہ ملیان، جا کہنہ مانہی کرد ہیشتا لہ مانگی ناوجہ زنان

پینچ پوڑی مابوو، لہ پوڑی چوارہمی مانگی قورباندا گہیشته مہککہ، جا تہوافی بہیتی کردو، سہعی نیوانی صفافو مہ پوہی بہجی ہینا، وہخوی ئیحرامی نہشکاند، چونکہ وشتری دیاری (ہہدی)ی ہینابوو لہ گہل خوی، ئنجا لہ سہرو مہککہوہ، لہلای حہ جوون دابہزی و بارگہکہی خست، وہ پیغہ مہر دروودی خوی لہسر ہن۔ تہنیا ئیحرامی حہجی بہستبوو، کہ تہوافی کہعبہی کرد، ئیتر توخنی نہکہوتہوہ تا لہکیوی عہرفہ گہ پاپہوہ، بہلام فہرمانیدا بہ ہاورپیکانی واتہ: بہو کہسانہیان کہ وشتری دیاری بہیت و قوربانیان لہ گہل خویان نہہینابوو، فہرمانی پیکردن: کہ تہوافی بہیت بکہن و تہوافی نیوانی صفافو مہ پوہ بکہن و، ئنجا مووی سہری خویان کورت بکہنہوہ و ئیحرام بشکینن، وہبیکہن بہ عہمرہ، وہ لہم ماوہیہدا کہ ئیحرام دہشکینن تا ئیحرامی حہج دہبہستن، نہوہی ژنی خوی لہ گہل بی، وہک جاران بوئی حہ لالہ، وہہرودہا بہکارہینانی بوئی خوش و پوشینی جل و بہرگی ئاسایی). (تاج/۲/۱۶۸ ف/۴).

باسی تہلبیہ کردن

۷۴۴- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ ثَلِيَّةَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ لَبَّيْكَ، لَبَّيْكَ لِأَشْرِيكَ لَكَ لَبَّيْكَ، إِنَّ الْحَمْدَ وَالنِّعْمَةَ لَكَ وَالْمُلْكَ، لِأَشْرِيكَ لَكَ). (الحديث ۱۵۴۹) ۱۵۱.

ئیبنو عومہر (زمای خوی لہسر) فہرمووی: لہبہیکہ کردنی پیغہ مہر دروودی خوی لہسر ہن۔ وابوو: (لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ لَبَّيْكَ، لَبَّيْكَ لِأَشْرِيكَ لَكَ لَبَّيْكَ، إِنَّ الْحَمْدَ

وَالنِّعْمَةُ لَكَ وَالْمَلِكُ، لَا شَرِيكَ لَكَ):

واته: بهروردگار! هه میسه که مەری بهنده ییم بهستوووه بۆ جیبه جی کردنی فهرمانی تو، تو بیچوون و بی هاوه لی، سوپاس و ستایش هه ربۆ تویه، وه به خشش و نازو به ههرو نیعمهت و دارایی و پاشایی و خاومنی، هه ره خوۆت دئی و هه ره خوۆت جوانه، بی چوونی و بی هاوه لکی تو ناشکراو نمایانه). (تاج/۲/ ۱۷۰ ف ۱-ش/د/ت/ن).

۷۴۵- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَنَحْنُ مَعَهُ بِالْمَدِينَةِ الظُّهْرَ أَرْبَعًا، وَالْعَصْرَ بِذِي الْحُلَيْفَةِ رَكَعَتَيْنِ، ثُمَّ بَاتَ بِهَا حَتَّى أَصْبَحَ، ثُمَّ رَكِبَ حَتَّى اسْتَوَتْ بِهِ عَلَى الْبَيْدَاءِ، حَمَدَ اللَّهَ وَسَبَّحَ وَكَبَّرَ، ثُمَّ أَهْلًا بِحَجٍّ وَعُمْرَةٍ، وَأَهْلًا النَّاسُ بِهِمَا، فَلَمَّا قَدِمْنَا أَمَرَ النَّاسَ فَحَلَّلُوا، حَتَّى كَانَ يَوْمَ التَّرْوِيَةِ، أَهَلُّوا بِالْحَجِّ، قَالَ: وَحَرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَدَنَاتٍ يَسِدِهِ قِيَامًا، وَذَبَحَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْمَدِينَةِ كَبْشَيْنِ أَمْلَحَيْنِ). (الحديث: ۱۵۵۱) ۱۰۲:

ئەنەس (رەزى خەوى ئى بى) فەرمووی: پێغەمبەر -درووی خەوى لەسەر بى- کە چوو بۆ حەجى مالاوایی، لە مەدینە نوێژى نیومرۆی بە چوار پکات بۆمان کرد، ئنجا کە وتەپڑ، کە گەشتە ذولحولە یفە، لەوئى نوێژى عەصرى بە قەصر، بە دوو رکات، بە جەماعەت بۆمان کرد، ئەوجا شەو لەوئى مایە وە هەتا بە یانی، نوێژى بە یانی لەوئى بۆ کردین، پاشان سواریبوو رۆشت تا وڵاخە کەى ژێرى سەرى خستە سەر شاخى بەیدا، جالەوئى سوپاس و ستایشى خودای کردو سوبحانە للّاه و ئەللاھو ئەکبەرى کرد، ئنجا بەو تەلپە

کهوا له فہرموودہی ژماره (۷۴۴) دا ئیجرامی حہج و عہمرہی پیکہوہ دابہستو، خہلکەگەیش ئیجرامی حہج و عہمرہیان دابہست، بەلام کہچووینہ مەککە فەرمانی کرد بەخەلکەکە ئیجرامیان شکاند، ئنجا لەپوژی هەشتەمی مانگی قوربانا، کەدەکاتە پوژی تەرویبە، ئەوانەیی کە ئیجرامیان شکاندبوو، سەرلەنوێ ئیجرامی حەجیان بەستەوہ. فەرمووی: پیغەمبەر -حزوری خوی لەسەر یە- بەدەستی خۆی چەند وشتێکی لەمەککە سەربری، لەکاتی سەربرپنەکەدا وشتەرکان بەپیوہ راوەستابوون لەسەرسێ قاج.

کاتی گەراشەوہ بو مەدینە دوو بەرانی تەوی سەربری و کردی بە قاوەلتی بەبۆنەیی گەرانەوہیەوہ لە حەج). (تاج/۲/ ۱-۱۷۷).

۷۴۶- عَنْ نَافِعٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ ابْنُ عُمَرَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا صَلَّى بِالْفِدَاةِ بِذِي الْحُلَيْفَةِ، أَمَرَ بِرَاحِلَتِهِ فَرُحِلَتْ ثُمَّ رُكِبَ فَإِذَا اسْتَوَتْ بِهِ اسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ قَائِمًا ثُمَّ يَلْبِي حَتَّى يَبْلُغَ الْحَرَمَ، ثُمَّ يُمَسِّكُ حَتَّى إِذَا جَاءَ ذَاطَوَى بَاتَ بِهِ حَتَّى يُصْبِحَ فَإِذَا صَلَّى الْغَدَاةَ اغْتَسَلَ، وَزَعَمَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَعَلَ ذَلِكَ. (الحديث ۱۵۵۳ - أطرافه في: ۱۵۵۴، ۱۵۷۳، ۱۵۷۴) ۱۰۳:

نافیع (حزری خوی ئی) فەرمووی: جاران کاتی ئیبنوعومەر -حزری خوێبان ئی- لە دۆلحو لەیفە نوێژی بەیانێ دەکرد، ئەوسا فەرمانی دەدا وشتەرکەیان کوپان دەکرد بو، ئەوجا سوار دەبوو، جا کە بەباشی لەسەر پشتی وشتەرکەیی خۆی دەگرت و پێک دادەمەزرا لەسەر پشتی، بەسەر وشتەرکەوہ قیت دادەنیشت و پووی دەکردە پووگەیی پیرۆز، نیت دەستی دەکرد

به ته لببیه کردن و بهینه بهینه به بی پسان ته لببیهی ده کرد، تاده گه یشته خاکی حهره م، نه و جا به ته وافو نه رکه گانی تری حه جه وه خه ریک ده بوو، که متر ده پیه رزایه سهر ته لببیه، هه تا ده چوو زو و طه وا، که نیستا پیی ده گوتری: (آبار الزاهد) له وی شهو ده مایه وه هه تا به یانی، جاکاتی له وی نویژی به یانی ده کرد، نه وسا خوئی ده شور د، به قسه ی ئیبنو عومه ر، پیغه مبه ر خوئی - دروودی خوئی له سهر بی- ناوای ده کرد).

بوونکردنه وه:

نافیعی کوری سهر جیس (رمزی خوئی ئی بی)، تابییعییه، نازاد کراوی ئیبنو عومه ر بووه، فه قیشی بووه، له نه صلا خه لکی مه غریبه، له غه زایه کا دیلکراو بهر پشکی ئیبنو عومه ر که وت، له خزمه تی ئیبنو عومه ردا بوو تاکاتی مهرگی، زانست و فهرموودمیه کی زوری لیو مرگرت، عومه ری کوری عه بدولعه زیز ناردی بو میصر، هه تا خه لکه که ی له سونه تی پیغه مبه ردا شارمزا بکات، وه له و مه و دایه دا رولیکی جوانی بینی، زورینه ی فهرمووده شوناسه گه ورمان ریوایه تیان لیوه کردووه، سالی سه دو حه قده له مه دینه کوچی دوایی کرد (رمزی خوئی ئی بی) •

۷۴۷- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (أَمَّا مُوسَى: كَأَنِّي أُنْظَرُ إِلَيْهِ، إِذِ الْخَدَرَ فِي الْوَادِي يُلَبِّي). (الحدیث ۱۵۵۵ - طَرَفَاهُ فِي: ۳۳۵۵، ۵۹۱۳) ۱۵۴:

ئیبنو عه عباس (رمزی خوئی ئی بی) فهرمووی: پیغه مبه ر - دروودی خوئی له سهر بی- جاری له مه دینه وه دمرویی بو مه ککه، گه یشته شیوی، فهرمووی: (نهم شیوه کوئییه؟)

عہر زیان کرد: نہمہ وادیلئہ زہرق (شیوہ شین) ۵. فہرمووی: (دہلئی نیئستایش لہبہرچاومہ کہ مووسا سہلامی خوای لی بی۔ کہ لہشہوی نیسرادا دیم، لہددانہی یالہکہوہ دادہپہری، دوو پہنجہی دانابوو لہناو دووگونہ گوئچکہی خویدا، لہناو نہم شیوہوہ رادہبووردو، ہاواری دہکرد لہخوداو دہنگی لہبہیکہ کردنی بہبہرزی دہہات..). (تاج/۴/۱۳۸۷ - م).

روونکردنہوہ:

نہو بہہرانہی کہ لہم فہرموودہیہو وینہیہوہ، ووردہگیرین:

۱. ﴿الْأَنْبِيَاءُ أَحْيَاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ﴾: پیغہمبہران زیندوون، لہ خزمہت خوداوہندا رزق و رۆزیان پیدہدری ﴿﴾.

۲. پیغہمبہران لہژیانی بہرزہخا خواپہرستی دہگہن، وہک نوئزکردن و حہج کردن و یادی خودا، بگرہ کاری دنیایشیان لی صادردهبی، وہک گریان و رۆیشتن و ہاوارکردن و جل لہبہرکردن و ہہست بہسۆزو شہفہقت و سہر شانہکردن و قسہو گفتوگوکردن و چاک و چۆنی لہگہل یہکا.

۳. حہج و عہمرہ تایبہت نین بہنہتہوہی نیسلامہوہ، نہوہتا پیغہمبہرانی تریش وہک: ئیراہیم و عیسا و یونس و مووسا — تہوافو حہج و تہلبیہو نوئز نہمانہ دہگہن. (بروانہ: ب/۱ ز/۱۵۹ ل/۱۷۲).

نیحرام دابہستن وہک نیحرام دابہستنی کہسیکی تر دروستہ

۷۴۸- عَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: بَعَثَنِي النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى قَوْمٍ بِالْيَمَنِ فَجِئْتُ وَهُوَ بِالْبَطْحَاءِ، فَقَالَ: (بِمَا أَهْلَلْتُ). قُلْتُ: أَهْلَلْتُ

كَاهِلَالِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: (هَلْ مَعَكَ مِنْ هَذِي) قُلْتُ: لَا، فَأَمَرَنِي فَطَفْتُ بِالْبَيْتِ وَبِالْصَّفَا وَالْمَرْوَةِ ثُمَّ أَمَرَنِي فَأَخْلَلْتُ فَأَتَيْتُ أَمْرَأَةً مِنْ قَوْمِي فَمَشَطَنِي، أَوْ غَسَلَتْ رَأْسِي. فَقَدِمَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، فَقَالَ: إِنْ نَأْخُذَ بِكِسَابِ اللَّهِ فَإِنَّهُ يَأْمُرُنَا بِالتَّمَامِ، قَالَ اللَّهُ: (وَأَتَمُّوا الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ لِلَّهِ). وَإِنْ نَأْخُذَ بِسُنَّةِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَإِنَّهُ لَمْ يَحِلَّ حَتَّى نَحْرَ الْهَذَى. (الحديث ١٥٥٩ - أطرافه في: ١٥٦٥، ١٧٢٤، ١٧٩٥، ٤٣٤٦، ٤٣٩٧) ١٥٥:

ئەبو موسای ئەشعەری (زەوی خۆی لێ بێ) فەرمووی: پێغەمبەر -خروودی خۆی لەسەر بێ- لەسائلی دەی کۆچیدا، ناردمی بۆ یەمەن کردمی بەسەرکاری سەرھۆزەکە ی خۆم، جا سائی حەجی مالاوایی چووم بۆ حەج، کە چوومە بەردوھ پێغەمبەر -خروودی خۆی لەسەر بێ- لە ئەبطەح بوو، واتە: لە (موحەصەب = تەحصیب = حەصبە = بەطحاء = خەیفی بەنی کینانە) لە سەرەتای حەجەوھ بوو، فەرمووی: (ئیحرامت چۆن دابەستوو؟) گوتم: ئاوا ئیحرامم دابەستوو: پێغەمبەر -خروودی خۆی لەسەر بێ- چۆن ئیحرامی دابەستووە منیش وەك ئیحرام بەستەنەکە ی ئەو ئیحرامم دابەست. فەرمووی: (نازەلی دیاری بەیتت هیناوە لەگەڵ خۆت، کە لەشەرعا پێی دەگوتری: هەدی بەیت؟). گوتم: نەو، پێم نایە. فەرمووی: (دە ی مادەم دیاری بەیتت لەگەڵ خۆت نەهیناوە برۆ تەوافی بەیت و تەوافی صەفا و مەرپوھ بکە، ئەوجا ئیحرام بشکێنەو تەمەتووع و خۆشی وەر بگرە، منیش وام کردو فەرمانەکانی پێغەمبەر بەجی هیناوە ئەوجا ئیحرامم شکاندو چووم بۆلای ژنیکی خزمی خۆم قژەکەمی بۆ شانە کردم - یافەر مووی: سەری شۆردم.

نُه‌بو مووسا (رمزی خوی لٚ بښ) فهرمووی: جاکاتی سهردهمی جینشینی
 نیمامی عومهر (رمزی خوی لٚ بښ) هات، وهباسی نه‌ووم ده‌کردو فه‌توای
 ته‌مه‌تتوعم له‌هه‌جدا ددها، دواپی بیستمه‌وه که‌عومهر (رمزی خوی لٚ بښ) نه‌هی
 له‌ته‌مه‌تتووع ده‌کاو ته‌مه‌تتوعی له‌هه‌جا پی‌ناخو‌شه.

جاکاتی به‌خزمه‌تی عومهر که‌یشتم و نه‌مهم عهرزی کردو عهرزیم
 کرد تو‌بو ته‌مه‌تتووع له‌هه‌ج دا پی‌ناخو‌شه، عومهر له‌وه‌لاما فهرمووی:
 (من نِحْرَامِ نَاشِکِیْنِم وِ رَام وَا نِیْیَه، چونکه‌شتیوا پی‌چه‌وانه‌ی نامه‌ی
 خوداو سوننه‌تی پی‌غه‌مبه‌ره درووی خوی لٚ بښ. نه‌وه‌تا قورئان به‌دهق
 ده‌فهرموئ: ﴿وَأْتُمُوا الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ لِلَّهِ - وَاتِه: نه‌ی مسوئمانان! هه‌ج و
 عهره‌تان که‌دهست پی‌کرد، ته‌واویان بکه‌ن، وه‌ههر بو‌خودا نه‌نجامیان
 بده‌ن﴾. خو‌نه‌گهر کار به‌سوننه‌تی پی‌غه‌مبه‌ریش بکه‌ین، پی‌غه‌مبه‌ر درووی
 خوی لٚ بښ. خو‌ی که‌هه‌جی دابه‌ست نیتر نیحرامی نه‌شکان هه‌تا نازه‌لی
 دیاری به‌ست (ههرهم‌ی سهربری).

بو‌تیگه‌یشتنی ته‌واو له‌م داستانی نیوانی نه‌بومووساو نیمامی
 عومهره‌وه بپروانه‌ تاج/۲/۱۷۴ ز/۹۰) باسی ته‌مه‌تتووع.

کاتی هه‌ج کردن و مانگه‌کانی هه‌ج

۷۴۹- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ
 عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي أَشْهُرِ الْحَجِّ، وَلِيَالِي الْحَجِّ، وَحُرُمِ الْحَجِّ، فَتَزَلْنَا بِسَرْفٍ، قَالَتْ:
 فَخَرَجَ إِلَى أَصْحَابِهِ فَقَالَ: (مَنْ لَمْ يَكُنْ مِنْكُمْ مَعَهُ هَدًى، فَأَحَبُّ أَنْ يَجْعَلَهَا
 عُمْرَةً فَلْيَفْعَلْ، وَمَنْ كَانَ مَعَهُ الْهَدْيُ فَلَا). قَالَتْ: فَلَا أَخِذَ بِهَا وَالتَّارِكُ لَهَا مِنْ
 أَصْحَابِهِ قَالَتْ: فَأَمَّا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَرِجَالٌ مِنْ أَحْبَابِهِ، فَكَانُوا

أَهْلَ قُوَّةٍ، وَكَانَ مَعَهُمُ الْهَدْيُ، فَلَمْ يَقْدِرُوا عَلَى الْعُمْرَةِ، قَالَتْ: فَدَخَلَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَنَا أَبْكِي فَقَالَ: (مَا يُبْكِيكِ يَا هَيْثَا). قُلْتُ: سَمِعْتُ قَوْلَكَ لِأَصْحَابِكَ، فَمُنِعْتُ الْعُمْرَةَ، قَالَ: (وَمَا شَأْنُكِ) قُلْتُ: لِأَصْلِي، قَالَ: (فَلَا يَضِيرُكَ، إِنَّمَا أَنْتِ امْرَأَةٌ مِنْ بَنَاتِ آدَمَ، كَتَبَ اللَّهُ عَلَيْكَ مَا كَتَبَ عَلَيْهِنَّ، فُكُونِي فِي حَجَّتِكَ، فَعَسَى اللَّهُ أَنْ يَرْزُقَكِيهَا).

قَالَتْ: فَخَرَجْنَا فِي حَجَّتِهِ حَتَّى قَدِمْنَا مِنِّي، فَظَهَرْتُ، ثُمَّ خَرَجْتُ مِنْ مِنِّي، فَأَفْضْتُ بِالْبَيْتِ، قَالَتْ: ثُمَّ خَرَجْتُ مَعَهُ فِي النَّفَرِ الْآخِرِ، حَتَّى نَزَلَ الْمُحَصَّبُ، وَنَزَلْنَا مَعَهُ، فَدَعَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي بَكْرٍ، فَقَالَ: (اخْرُجْ بِأَخْتِكَ مِنَ الْحَرَمِ فَلْتَهْلِلْ بِعُمْرَةٍ، ثُمَّ افْرُغَا، ثُمَّ اثْبَايَاهَا هُنَا، فَإِنِّي أَنْظَرُكُمَا حَتَّى تَأْتِيَانِي). قَالَتْ: فَخَرَجْنَا حَتَّى إِذَا فَرَعْتُ، وَفَرَعْتُ مِنَ الطَّوَافِ، ثُمَّ حِثُّهُ بِسَحَرٍ فَقَالَ: (هَلْ فَرَعْتُمُ) فَقُلْتُ: نَعَمْ، فَادْنِ بِالرَّحِيلِ فِي أَصْحَابِهِ، فَارْتَحِلِ النَّاسُ فَمَرَّ مُتَوَّجَةً إِلَى الْمَدِينَةِ). (الحديث ١٥٦٠) ١٥٦:

عائِشَه (رَضِيَ خُوَاي لَ عَنْهَا) فَهَرْمُووِي: لَهْمَانْگَه کَانِي حَه ج و لَه شَه وَه کَانِي حَه ج و لَه شَوِيْن و کَات و بَارُوْدُوْخَه کَانِي حَه ج دَا، لَه سَالِي حَه جِي مَالَاوَايِدَا، لَه خَزْمَت پِيْغَه مَبَه رَدَا، لَه گَهْل جَه مَادِرِيْکِي حَه ج کَارِي زُوْرَدَا، لَه مَه دِيْنَه وَه بَه رَه وَ مَه کَه کَه وَ تِيْنَه رِيْ بُوْ حَه ج، رُوْیَشْتِيْن هَه تَا گَه یَشْتِيْنَه سَه رَه ف، کَه نَاوِي شُوْیْنِيْکَه دَه کَه وَیْتَه سَه ر سنووري مَه کَه کَه، لَه وِيْ بَارُو بِنَه مَان خَسْت و دَابَه زِيْن. عائِشَه فَهَرْمُووِي: جَا پِيْغَه مَبَه ر جُرُوْدِي خُوَاي لَ عَسَمَر بِيْن. لَه گُوْمَه زِيْیَه کَه ی دَه رَجُوو، تَه شَرِيْفِي بَرْد بُوْ نَاو هَاوَرِيْکَانِي، پِيْیَانِي فَهَرْمُوو؛ (هَه رَه کَه سِيْ نَاژَه لِيْ دِيَارِيْ بَه يْتِيْ پِيْ نِيْیَه، نَه گَه ر حَه زَدَه کَا

باحه جه که ی هه لوه شینیت هوهو بیکات به عه مره، به لام ئه وه ی که ئازهلئ دیاری به یت واپئ با به رده وام بئ له سهر چه جه که ی و ئی حرام نه شکینئ). عائیشه (رمزای خوی ئ بئ) فهر مووی: جا به پئی حال، هه ندئ له هاوړپییانی پیغه مبه ر - دروودی خوی له سهر بئ - چه جه که یان کرد به عه مره، وه هه یان بوو نه یان کرد به عه مره به رده وام بوون له سهر چه ج).

عائیشه (رمزای خوی ئ بئ) فهر مووی: به لام پیغه مبه رو کۆمه لئ له هاوړپییانی ته وانا یان هه بوو، ئازهلئ دیاری خانه ی خودایان پئ بوو، له بهر نه وه ریگه ی عه مره کردنیان نه بوو. عائیشه فهر مووی: جا پیغه مبه ر - دروودی خوی له سهر بئ - ته شریفی هات بو لام، من له وکاته دا ده گریام، فهر مووی: (ها کچکه! ئه وه چیه بو ده گری؟!). گوتم: گویم له فهر مایشته که ی تۆبوو، ده بینم ئه م عه مره یه م له کیس چوو. فهر مووی: (بوچی چیه که وا ناتوانی عه مره ئه نجام بده ی؟!). گوتم: بئ نو یژم، نو یژو شتی تری وام بو ناکرئ! فهر مووی: (قهیناکات، زیانی نییه بوئ، ئه وه شتیکی خوانووسه، تۆیش یه کیکی ت له که چانی نه وه ی ئاده م، خودا له چاره ی هه موو میینه یه که له نه وه ی ئاده م ئه م بئ نو یژیه ی نووسیوه، که واته: به رده وام به له سهر چه جه که ت، خوا یاربئ عه مره که یشته به نسیب ده بئ).

عائیشه (رمزای خوی ئ بئ) فهر مووی: ئیتر پئ به پئی پیغه مبه ر له و چه جه یدا، له که لئ رویشتن، هه تا گه یشینه مینا، له وئ له بئ نو یژیه ی پاکه وه بووم، ئه و جا له مینا وه چووم بو مه که که، له وئ ته وافی ئیفاچه ی به یتم کرد.

عائیشه (رمزای خوی ئ بئ) فهر مووی: له پاشا له خزمهت پیغه مبه ردا له رۆزی سیازده ی قورباندا، له رۆزی چواره می رۆژه کانی مینادا، دمر چووم، پیغه مبه ر - دروودی خوی له سهر بئ - رویشته هه تا له موحه صصه ب دابه زی، وه نئمه ش

لهوئ له خزمه تیدا دابه زین. جا عه بدو پرده حمانی برامی بانگ کردو پیی
 فهرموو: (له گه ل عانی شهی خوشکتا برؤ، تا له به ست (خاکی حهره م)
 ده چنه دمره وه، با له ته نعیم عانی شه ئی حرامی عه مره دابه ستی، کاتی
 لیبوونه وه ودرنه وه بؤ لای خوُم بؤ ئیره، چونکه من لی ره چاو وروانتان
 ده که م هه تا دینه وه بؤ لام).

عانی شه (زمای خوی ن بن) فهرمووی: جامن و عه بدو پرده حمانی برام
 دمر چووین، هه تا له عه مره که بوومه وه، وه له ته وافی و مداع بوومه وه، ئه و جا
 له به ره به یانا چوومه وه بؤ خزمه ت پیغه مبه ر.

فهرمووی: (وادیاره له عه مره که ت لیبوو ویته وه؟). گوتم: به ئی، ئه و سا
 پیغه مبه ر (درووی خوی لسمه ر بن). جاریدا به ناو هاوړپیانیدا که و ده که پینه وه،
 ئه و سا خه لکه که که و تنه ری و به ره و مه دینه که پانه وه). (بر: به رگی ۱/
 ۳۴۸/ل)

۷۵۰- وَعَنْهَا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا فِي رِوَايَةٍ: قَالَتْ: خَرَجْنَا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ
 عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلَا تُرَى إِلَّا أَنَّهُ الْحُجُّ، فَلَمَّا قَدِمْنَا تَطَوُّفُنَا بِالْبَيْتِ، فَأَمَرَ النَّبِيُّ صَلَّى
 اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ لَمْ يَكُنْ سَاقَ الْهَدْيِ أَنْ يَحُلَّ، فَحَلَّ مَنْ لَمْ يَكُنْ سَاقَ الْهَدْيِ
 وَنِسَاؤُهُ لَمْ يَسْقَنْ فَأَخْلَلْنَ، قَالَتْ صَفِيَّةٌ: مَا أَرَانِي إِلَّا حَابِسَتْهُمْ، قَالَ: (عَقْرِي
 حَلَقِي، أَوْ مَا طُفْتُ يَوْمَ التَّحْرِيرِ) قَالَتْ: قُلْتُ: بَلَى، قَالَ: (لَا بَأْسَ أَنْفِرِي).
 (الحديث: ۱۵۶۱) ۱۰۷:

دیسان له گپړانه ووهی کی تر دا عانی شه (زمای خوی ن بن) فهرمووی: سالی
 حه جه که ی پیغه مبه ر (درووی خوی لسمه ر بن). له مه دینه وه له خزمه ت پیغه مبه ر دا
 که و تینه ری بؤ مه که که، و امان هه ست ده کرد که ده چین بؤ حه ج و به س،

کاتی گه‌یشتینه پی‌شه‌وه ته‌وافی به‌یتمان کرد، نه‌وجا پی‌غه‌مبه‌ر حروودی خوی لسه‌ر بی. فه‌رمانی کرد: هه‌ر که‌سی نازده‌لی دیاری خانه‌ی خودای واپی با نی‌جرام بشکینی، جائه‌وانه ی‌که‌دیاری به‌یتیان پی‌نه‌بوو‌کردیان به‌عه‌مه‌رو نی‌جرامیان شکاند، ژنه‌کانی پی‌غه‌مبه‌ر حروودی خوی لسه‌ر بی. نازده‌لی دیاری به‌یتیان نه‌هینابوو له‌گه‌ل خویان، له‌به‌رنه‌وه نه‌وانیش نی‌جرامیان شکاند، شه‌وی نه‌فر، سه‌فیه (رمزی خوی ن بی) که‌وته سه‌ر بی‌نوژی، جا سه‌فیه‌ی هاوسه‌ری پی‌غه‌مبه‌ر حروودی خوی لسه‌ر بی. فه‌رمووی: (وابزانم گل‌تان دده‌مه‌وه، چونکه که‌وتوو‌مه‌ته بی‌نوژی‌یه‌وه و هیشتا ته‌وافی مال‌اوایی (طه‌را فی ویداغ) یشم نه‌کردوو، پی‌غه‌مبه‌ریش حروودی خوی لسه‌ر بی. فه‌رمووی: (له‌ش به‌بارو زار به نازار بی، بو‌خیر به‌دمیا نایی نه‌ی رژی جه‌ژن ته‌وافی نه‌کردوو ؟). عایشه (رمزی خوی ن بی) فه‌رمووی: گوتم: با، نه‌ی پی‌غه‌مبه‌ری خودا نه‌و ته‌وافی کردوو، به‌لام ته‌وافی مال‌اوایی نه‌کردوو؟ فه‌رمووی: (دمبا بکه‌ویته ری له‌گه‌لمان دمرپینه‌وه بو‌مه‌دینه، ماده‌م ته‌وافی فه‌رزی به‌جیه‌یناوه، ته‌وافی مال‌اوایی بو‌نه‌و، له‌به‌رنه‌وه‌ی که‌بی نوژه، نه‌شی کات قه‌یناکات (تاج/۲/۶-۲۲۷).

بوون‌کردنه‌وه:

سه‌فیه‌ی کچی حویه‌یی کوری نه‌خطه‌بی نه‌ضریه (رمزی خوی ن بی) به‌ره‌گه‌ز جووله‌که‌یه، له‌نه‌وه‌ی جه‌زده‌تی هاروونی برای جه‌زده‌تی مووسایه سلاوی خودا له‌سه‌ر پی‌غه‌مبه‌ری خۆمان و نه‌وانیش بی. له‌غه‌زای خه‌یبه‌ردا یه‌خسیرکرا، کاتی ژنه‌تالانییه‌کان دابه‌ش ده‌کری‌ن به‌سه‌ر جه‌نگاو‌مره‌کانا، سه‌فی به‌ر ده‌حیه‌ی که‌لبی ده‌که‌وی، به‌لام له‌پاشا عه‌رزی پی‌غه‌مبه‌ر ده‌که‌ن، که‌سه‌فی سازاده‌یه، هه‌ر قابیل به‌خویه‌تی، نی‌تر پی‌غه‌مبه‌ریش و مریده‌گریته‌وه له‌ده‌حیه‌و ماره‌ی کرد له‌خوی و نازادی کردو

نازادکردنه که ی خسته بری مارهی بوی. صفیه خاتون ده فەرموودهی
گیراوتته وه، یه ک فەرموودهی له بوخاریدا ههیه.

صفه زۆر هیمن و به پێزو سه لارو هۆشمنه بوو، له سه رمه رگا
عه رزی پێغه مبه ری کرد: ئه ی پێغه مبه ری خودا! سویندم به خودا
حه زده که م که ئه م ئیش و نازاره ی تۆ به منه وه بوایه نه وه ک به تۆوه،
پێغه مبه ر -دروودی خوی لسه ر بئ- فەرمووی: راست ده که یت.

قه سه ده گاته وه به صفه ی خان که حه زره تی عایشه و حه زره تی
حه فسه ده لێن: صفه ی بنه جووه، ئیمه له و باشرین، ئیمه ئاموزای
پێغه مبه رین، ئه و کچه جووله که یه، ئه ویش له داخا ده ست ده کا به گریان،
پێغه مبه ر ده چی به سه ریا، ده روانی ده گری، ده فەرمووی: ئه وه بۆچی
ده گری؟ ده لێ: حه فسه ی ژنت و عایشه ی ژنت پیم ده لێن: من کچه
جووله که م و تانه ی بنه جوویم لێ ده دن. پێغه مبه ر فەرمووی: بۆ پیت
نه گوتن: منی که باوکم هاروون پێغه مبه ر بئ و، مامه م موسا پێغه مبه ر
بئ و، میردم موحه ممه د پێغه مبه ر بئ، ئیتر چۆن ئیوه له من باشر
ده بن. له مانگی رهمه زانی سالی په نجای کۆچیدا، له سه رده می موعاوییه دا
خاتوو صفه ی گیانی پاکی سپارد. ره زاو ره حمه تی خودای لئ بئ. (به روانه:
تاج/۳/ ۹۳ ف/۳ + ل/۸۲ ف/۲ + تاج/۵/ ۱۶۱- ف/۱ + تاج/۸/ ۲۲۳ ف/۱).

۷۵۱- وَعَنْهَا - فِي رِوَايَةِ أُخْرَى - قَالَتْ: خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَامَ حَجَّةِ الْوَدَاعِ، فَمِنَّا مَنْ أَهْلٌ بِعُمْرَةٍ، وَمِنَّا مَنْ أَهْلٌ بِحَجَّةٍ وَعُمْرَةٍ،
وَمِنَّا مَنْ أَهْلٌ بِالْحَجِّ، وَأَهْلٌ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْحَجِّ، فَأَمَّا مَنْ أَهْلٌ
بِالْحَجِّ، أَوْ جَمَعَ الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ، لَمْ يَحِلُّوا حَتَّى كَانَ يَوْمُ النَّحْرِ. (الحديث
: ۱۵۶۲/۱۰۸)

له گپړانه وده په کی تردا عائشه (رضی الخوی لې یر) فهر مووی: له سائی چه جی
مالا واییدا، له مه دینه وه له خزمهت پیغه مبهردا، له مانگه کانی چه جا، بهر وه
مه که که ووتینه پری، له سهر نه م سئ شیوهیه ئی حرامان دابه ست: هه مان
بوو بهس ئی حرامی عه مری به ستبوو، هه مان بوو ئی حرامی چه ج و
عه مری به سهر په که وه به ستبوو، هه مان بوو بهس ئی حرامی چه جی
به ستبوو، پیغه مبهردا خوی له سهر یر: ی بهس ئی حرامی چه جی به ستبوو، جا
نه وانه ی که ته نیا ئی حرامی چه جیان به ستبوو، له گهل نه وانه دا که
ئی حرامی چه ج و عه مریان به سهر په که وه به ستبوو، ئی حرامیان نه شکاند
هه تا په که م روژی جه زن). (تاج/۲/۱۷۳- د - ش/د/ن).

۷۵۲- عَنْ مَرْوَانَ بْنِ الْحَكَمِ قَالَ: شَهِدْتُ عُثْمَانَ وَعَلِيًّا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ
ثُمَّ انْتَهَى عَنِ الْمَتْعَةِ، وَأَنْ يُجْمَعَ بَيْنَهُمَا، فَلَمَّا رَأَى عَلِيٌّ أَهْلًا بِهَمَّاكَ لَبَّيْكَ بِعُمْرَةٍ
وَ حَجَّةٍ، قَالَ: مَا كُنْتُ لَأَدْعَ سُنَّةَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلِ أَحَدٍ (الحديث
۱۵۶۳ - طرفه في ۱۵۶۹) ۱۵۹:

مهروانی کوری چه که م فهر مووی: سائی له سهر دده می جینشینیی
عوسماندا، دهر جووین بو چه ج، له عوسفان، که دهوری سیی و شهش میل
له مه که که وه دووره، خو م به دیاره وه بووم، عوسمان نه یی ده گرد له
موتعه ی چه ج، هه روا نه یی ده گرد له قیران که نه ودهیه چه ج و عه مری
تیکهل بکری و به یه که وه بکری، به لکو پای وابوو چه ج له سهر شیوه ی
افراد بکری، واته: چه ج به جیا، بکری و عه مری به جیا، ئی مامی عه لی که
نه مه ی بینی فهر مووی: نه ی عوسمان ! نه مه ی تو ده ی ئیت پیچه وانه ی
نه ودهیه که پیغه مبهردا خوی کردوویه تی !

جا بو رینمایو و بو پیاده کردنی گوتار به کردار، عهلی خوئی به پیچه وانهی نه هییه که ی عوسمانه وه، عه مره و حه جی به یه که وه دابه ست و فهرمووی: (لَیْسَ بِعُمْرَةٍ وَحَجَّةٍ: خودایه ! ئیجرامی حه ج و عه مره به یه که وه بو توی گه وره دادمه بستم). عهلی ئه و جا فهرمووی: (به قسه ی که س واز له ریبازو سوننه تی پیغه مبه ر ناهینم - درودی خوئی له سه ر به -)

۷۵۳- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانُوا يَرَوْنَ أَنَّ الْعُمْرَةَ فِي أَشْهُرِ الْحَجِّ مِنْ إِفْجَرِ الْفُجُورِ فِي الْأَرْضِ، وَيَجْعَلُونَ الْحَرَّمَ صَفْرًا، وَيَقُولُونَ إِذَا بَرَأَ الدَّبْرُ، وَعَقَا الْأَثَرُ، وَأَنْسَلَخَ صَفَرُ، حَلَّتِ الْعُمْرَةُ لِمَنْ اعْتَمَرَ. قَدِمَ النَّبِيُّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَأَصْحَابُهُ صَبِيحَةَ رَابِعَةِ مِهْلَيْنَ بِالْحَجِّ، فَأَمَرَهُمْ أَنْ يَجْعَلُوهَا عُمْرَةً، فَتَعَاظَ ذَلِكَ عِنْدَهُمْ، فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَيُّ الْحِلِّ؟ قَالَ: (حِلُّ كُلُّهُ). (الحدیث ۱۵۶۴/۱۶)

ئیبینو عه باس (رمزی خوئی ئی به) فهرمووی: له سه رده می پئیش ئیسلاما، هوژی قورمه یش و ئه وانهی که له سه ر ئایینه پووچه که ی قورمه یش بوون، وایان دانا بو که کردنی عه مره له مانگه کانی حه جداب له گونا هه هه ره گه وره کانه و له وه خراپتر رووی نه داوه له سه ر رووی زه وی! وه له باتی مانگی موحه پرهم، که خوئی یه کیکه له و چوار مانگه که ناودارن به ئه شه رول حوروم، که ره جهب و شه عبان و قوربان و موحه پرهم، ده چوون مانگی صه فهریان ده کرد به مانگی حه رام، له جیاتی موحه پرهم. وئاوا کاتی کردنی عه مره میان دیاری ده کردو دمیانگوت: کاتی زام و ناوکه پرژی پستی و لاخی ژیر حاجیان، له پاش ته و او کردنی حه ج سارپژ بوو، وه شوینه واری کاروانی حاجیان کویره وه بوو، وه مانگی موحه پرهم

تهواو بوو، نهو حه له ههركهسێ بیهوی عهمره بکا، عهمره ی بۆ دروست بوو!

جا کاتی لهحه جی مالاواییدا، که پێغه مبهرو هاو پیکانی دروودی خوی لهسهر بی. له بهیانی رۆژی چواره می مانگی قورباندا هاتن بۆ مهککه، ئیحرامی هه جیان بهستبوو، ئیتر پێغه مبهر دروودی خوی لهسهر بی. فهرمانی پیکردن، که ههجه کهیان بکهن به عهمره، لهپاشا ئیحرام بشکینن لهپاش تهواوکردنی کردارهکانی عهمره، بهلام نهوان نهو کاره زۆر گهورهوگران بووه لهسهر شانیا، چونکه نهوان لهوهوپیش شتی وایان نه دیبوو، وهکردنی عهمره میان له مانگهکانی هه جدا، به گوناهیکی گهلی گهوره دادهنا، نجا که بهباشی له باسه که تیگه پشتن گوتیان: نهی پێغه مبهری خودا! بهم ئیحرام شکاندنه جیمان بۆ ههلال دهبیتهوه، لهو شتانهی که بههوی ئیحرام بهستنهوه لیان قهدهغه بوو بوون؟ فهرمووی: (هه موو شتیکتان بۆ ههلال دهبیتهوه). (تاج/ ٢٤٥/ ٢ - ١١/ ١ د)

٧٥٤- عَنْ ابْنِ عُمَرَ عَنْ حَفْصَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهَا قَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَا شَأْنُ النَّاسِ حَلُّوا بِعُمْرَةٍ وَلَمْ تَحُلُّ أَلَيْتَ مِنْ عُمْرِكَ؟ قَالَ: إِنِّي لَبَدْتُ رَأْسِي، وَقَلَدْتُ هَذِي، فَلَا أَجَلَ حَتَّى الْخَرِّ. (الحديث ١٥٦٦ - أطرافه في: ١٦٩٧، ١٧٢٥، ٤٣٩٨، ٥٩١٦) ١١:

ئیبینوعومهر له هه فسهی خوشکیه وه که هاوسهری پێغه مبهر بوو. دروودی خوی لهسهر بی. فهرمووی: (نهی پێغه مبهری خودا! نهوه بۆچی نهو هه لکهی تر ئیحرامیان شکاندو کردیان به عهمره، که چی تو وات نه کرد؟ فهرمووی: (ناخر من قژه سهری خۆم پهستاندووته وهو، و شتری دیاریی بهیتم له گهه خۆم هیناوهو، نیشانهم کردوونو، سهرو جووت سۆلم

کردوته ملیان، تا خه لک بزائن که نه وه دیاری بهیته، له بهر نه وه من
نیحرام ناشکینم هه تا قوربانی سه رنه بېرم).

۷۵۵- عَنْ شُعْبَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو جَمْرَةَ، نَصْرُ بْنُ عَمْرَانَ
الضُّبَيْيُّ، قَالَ: تَمَتَّعْتُ فَتَهَانِي نَاسٌ، فَسَأَلْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَأَمَرَنِي،
فَرَأَيْتُ فِي الْمَنَامِ كَأَنَّ رَجُلًا يَقُولُ لِي: حَجٌّ مَبْرُورٌ، وَعُمْرَةٌ مُتَقَبَّلَةٌ، فَأَخْبَرْتُ ابْنَ
عَبَّاسٍ، فَقَالَ: سُنَّةُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: لِي أَقِمْ عِنْدِي فَأَجْعَلَ لَكَ
سَهْمًا مِنْ مَالِي، قَالَ شُعْبَةُ: فَقُلْتُ: لِمَ؟ فَقَالَ: لِلرُّؤْيَا الَّتِي رَأَيْتُ. (الحديث
۱۵۶۷ - طرفه: ۱۶۸۸) ۱۶۲:

شوعبه (رمزی خوی ن ب) فهرمووی: نه بو جه مره، نه صری کوری عیمرانی
چوبه عی هه والی پیمان دا، فهرمووی: جاری چووم بو حج تمتع کرد،
چهند که سی گو تیان شتی وا مه که، منیش بو نه مه سه له یه له نیبو
عه بباسم پرسی، فهرمووی: بیکه قهیناگا، جا شه وی له خه وما، وهک
پیاوی پیم بلئ: حه جه که ت پیرۆزی و عه مره که ت قه بوول بی ! منیش
نه مه خه ونه م بو نیبو عه بباس گیرایه وه، فهرمووی: نه لاهو نه کبهر،
نه لاهو نه کبهر، حه ج و عه مره له سه ر شیوه ی ته مه تتوع، سوننه ته،
پیغه مبه ر خو درودی خوی له سه ر بن. فهرمانی پیکردوو، نه و جا نینو عه بباس
فهرمووی پیم: (له لای من بمینه وه، پشکئ له سامانه که مت بو دهرمه وه،
ومنه م خه ونه ت له باره ی موته عی حه جه وه بو مه ردوم بگپرمره وه) شوعبه
فهرمووی به نه بوجه مره م گوت: له به رچی وایفه رموو ؟ فهرمووی:
له خو شئ نه مه خه ونه که من له م بارمیه وه بینیم، که به لگه ی راست و
دروستی فه تو اکه ی نیبو عه بباس بوو، سه باره ت به کردنی عه مره و حه ج
له سه ر شیوه ی ته مه تتوع).

پوونکردنه وه:

ئەم چەند بەھرانە لەم فەرموودەیە وەردەگیرین:

۱. مژدانە دروستە، کەسێ هەوالێکی خۆشت پێ دەدا، واباشە خەلاتی بکە، مژدانە یەکێ سامانی پێ بەدە.
۲. کاتێ قسە زانایی رێکی حەق دەرچوو، خۆشحالی دەربرین بوێ دروستە.
۳. دروستە خەونی باش، بەتایبەتی کە هی پیاویکی باش بێ، بکری بە پالپشت بۆ بەلگە شەری و، لەم بارە یەوێ استئناسی پێ بکری.
۴. گێرانی وە خەون بۆ زانا کاریکی باشە.
۵. ئەللاھو ئەکبەر کردن لەکاتی پوودانی خۆشی و لەکاتی گەشتنی هەوالی خۆشدا باشە و کاریکی پەسەندە.
۶. کار بەظاهیری بەلگە دەکری، هەتا بە بەلگە یێ غەیری ظاهر تەرجیح دەکری.
۷. راجیایی لەنیوان زانیاندا دروستە، بەنیازی ئەو کە فەرماشتی بەهیز کاریکی بەلگەکاری پێ بکری، هەروەک دەبێ بەهۆی رەحمەت بۆ ئوممەت.
۸. شوعبە کوری حەججاج (زەوی خوی ئێ بێ) تابیی تابیی یە، بەیەکرایێ زانیان پێشەوایە کە لەپێشەوایانی فەرموودە، شوعبە لەپیاوان (رجال) ی صحیحە یە، جێگە ی بتمانە ی شیخی بوخاری و شیخی موسلیمە، تەنیا ئەو لە (کوتوبی سیتتە = شەش پەرپاوه) کەدا ناوی شوعبە کوری حەججاجە، بەلام شوعبە ناوی تر، کە ناوی باوکی جیایی لە نەسائی و ئەبوداودا هەیه، شوعبە کوری تەوئەمیش

هه ندى ده لىن: سه حابى يه، نه گهر و ابى شوعبه ناو له ناو يارانى
پيغه مبهردا هه يه، له ئىصابه دا دمه رموى: شوعبه ي عه نبه رى،
پيغه مبه ر - درووى خوى لىسر بى: به ذوئه يى كورى دمه رموى: (خودا پيت و
فه رت تيخواو بته يلى بؤ باوك و دايكت) كه چى له ته رجه مەى ناوى
ذوئه يبا، له ئىستيعابو له اصابه دا: ذوئه يى كورى شوعثم نووسروه،
له ئىستيعابدا: ذوئه يى كورى شوعئه نى عه نبه ريش نووسراوه،
له ئىصابه ش دا ناماز ه بؤ شوعئه ن كراوه!

پيشه وا موسليم - په حمه تى خوداى لى بى - په سه ن و مه تى كى زورى
جوانى شوعبه ده كا، به تاي به تى له پيشه كى سه حيجى موسليم دا
دمه رموى: (پيشه وايانى فه رموود مناسه كان وهك: ماليكى كورى نه نه س و
شوعبه ي كورى سه حاج و سوفيانى كورى عويه ينه و يه حياى كورى
سه عيدى قه ططان و عه بدو پره حمانى كورى مه هدى و.. له پيشه وا پايه
به رزه گانى فه رموودهن).

سوفيانى نه ورى - كه هاوړى قه قى يه تى بووه، ناوا شوعبه
ده رخيئى: (شوعبه ميرى ئيماندارانه له زانستى فه رموودهدا). ئيمامى
نه حمه د دمه رموى: (له م بواره دا شوعبه به ته نيا خوى نه ته وديه كى
سه ربه خو يه).

يه حياى كورى سه عيد دمه رموى: (له سوفيانى نه ورى و شوعبه و
ماليكى كورى نه نه س و ئيبنو عويه ينه م پرسى له باره ي پياوړى كه وه كه
(ثبت = چه سپاو) نه بى، گه لى جار هه ندى پياو له باره ي پياو و اوه
پرسى ارم لى ده كهن !؟

فه رموويان: (ته نيا نه وه ندميان بى بلى: كه نه و پياوه چه سپاو (ثبت)

نییه). عەبدوللای کۆری موبارەك دھەر موئ: (چووم بۆ خزمەت شوعبە،
 كە گەیشتمە خزمەتی گویم لیبوو دەیفەر موو: ئەو پیاوھ عوببادی کۆری
 كە پیرە پارێز لە گێرانیەوێ فەر موو دە لەو وەبکەن).

عەبدوللای کۆری موغانی ئەل عەنبەری دھەر موئ: باوکم
 فەر موو: نامەم نووسی بۆ شوعبە، لەبارە ئەبوشەیبەو، كە قازی
 واسیط بوو، لییم پرسی، فەر موو: شوعبە بەنامە وەلامی دامەو،
 فەر موو بوو: ریوایەتی لیو مەكە، واتە: زەعیفو لاوازە.

جا لەبەر ئەوێ كە ئازاوھ دروست نەبێ، نامەكەێ من بۆیم نووسی
 بوو دەرپێنێ، نەبادا بگاتەو بەقازی و بەحوكمی ئەوێ كە قازییە
 كێشەیی، ئازاری، ناھەمواریەكمان بۆ دروست بكە.

نمونهێ لە (جەرح و تەعدیل) ئیمامی موسلیم - پەحمەتی خودای
 لی- دھەر موئ: مەحموودی کۆری غەیلان فەر موو دە پیمان فەر موو،
 ئەبو داوود فەر موو دە پیمان فەر موو: فەر موو: شوعبە پێی فەر موو:
 بچۆ بۆ لای جەریری کۆری حازم، پێی بلی: (پەوانییە بۆت كە گێرانیەوێ
 فەر موو دە لە حەسەنی کۆری عومارەو ئەنجام بەدەیت چونكە درۆدەكا).

ئەبو داوود فەر موو: گوتم بەشوعبە: بۆم روون بكەرەو چۆن؟
 شوعبە فەر موو: (چەند شتیکی بۆمان گێرانیەو لەحەكەمەو، كە
 چوومە بنج و بناوانی وانەبوو، بی-ناغە بوو) گوتی: پیم گوت: وەكو
 چی؟ فەر موو: لە حەكەمەم پرسی: ئایا پێغەمبەر - دروودی خوی لەسەر بی- نوێزی
 لەسەر تەرمی شەھیدەكانی ئوحدو كێدوو؟

فەر موو: نوێزی لەسەر نەكێدوون، كەچی حەسەنی کۆری عومارە
 لە حەكەمەو، لە میقسەمەو، لە ئیبنو عەبباسەو، دھەر موئ: پێغەمبەر

درودى خواى لمسىر بى: نوڤڙى مردووى لهسەر تهرى شههيدانى ئوحد كردوووه ناشتوونيشى).

له چهكههم پرسى: سهبارمت بهمنالى زۆل چى دمهرمووى؟

فهرمووى: (نوڤڙ لهسەر تهرى زۆل دهكرى) عهرزيم كرد: له فهرموودهى كيدا شتىوا گيڤدراوهتهوه؟

فهرمووى: له چهسهنى بهصرييهوه دهگيڤرنهوه، كه چى چهسهنى كورى عوماره لهم بارهيهوه دهئى: چهكههم له يهحيائى كورى جهزارهوه له عهلى كورى ئهبو تاليبهوه (!).

مهبهست لهم رپوونكردنهوه له پلهى يهكهما، پيادهكردنى زانستى فهرموودهيه، ئاشنابوونه به كهله پياوانى فهرمووده شوناس، لهبهرنهوه دريژه پيدانى بى بههره نابى.

ههئى زانيارى بهنرخى تر لهبارى شوعبهوه، شوعبه زمان پيس بوو، كهسناوى ئهبو بوسطامه نازناوى ئهزدييه، له واسيط و له بهصره ژياوه، فهرموودهى له زوركهس وهرگرتوووه، خۆى فهقى و شاگردى زۆرى ههبووه، شوعبه مامۆستائى بوخارييه، واته: شىخى شىخهكهيهتى، لهم فهرموودهى كه واين لهخزمهتيدا، پشتكهى لهصهحيى بوخاريدا ئاوايه: بوخارى دمهرمووى: (حَدَّثَنَا آدَمُ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ.. تَاد) ههئى لهمامۆستاكاني شوعبه:

۱- عهطائى كورى سانيب، عهطا لهكوئايى تهمهنيذا تووشى تيكهل و پيكهلى بووبوو، بهلام سوفيانى شهورى، شوعبه لهسهردهمى متمانه پيكراويدا فهرموودهكانيان ئى بيستوووه، لهبهرنهوه فهرموودهى ئهم دوو

زاتہ لہ عہطاوہ نیحتیاجی پیدہکری، ہہروا نہو فہرموودانہی کہوان لہ صہحیحہینداو لہعہطاوہن ہی پیش نیختیلاط (تیکہل و پیکہلی)ن.

۲۔ الحکم: ثقہ بوو، جیگہی باوہر بوو، متمانہ پیکراوی فہرموودہناسان بوو، لہپیاوانی صہحیحہینہ، نہوہوی لہبارہیہوہ دمفہرموی: (ج/۱/۶۲): (حہکہمی کوری عوتہیبہ یہکیکہ لہ شہرعزانہ گہورہکانی تابعین و، یہکیکہ لہبہندہ ہہرہ خواہہرستہکانی تابعین).

یہکہم فہرموودہی لہبوخاریدا فہرموودہی ژمارہ (۱۱۷)ہیہ لہ فہتج الباریدا. شیخی عہینی دمفہرموی (ج/۲/۱۷۸): (پیاویکی خواناسی سوئیلکہی سوننہتہرورہ بوو، جیگہی متمانہی فہرموودہ شوناسان بوو، کومہلی فہرموودہ شوناسہکان فہرموودہکانی ٹہویان گیراوتہوہ، سالی سہدو جواردہ، یا سہدو پازدہی کؤچی مردوہ).

۳۔ مہنصوری کوری معتمری کوری عہبدوللا، لہ پیاوانی صحیحین و شہش پہراوہکہیہ، شیخی بوخاری لہصہحیحی بوخاریدا فہرموودہکانی لہم زاتانہوہ دہگیرپڑتہوہ: لہ شوعبہو ٹہوری و ٹیبنو عویہینہو شہیبان و روحی کوری قاسم و حہممادی کوری زہیدو جہریری کوری عہبدولحہمید، پیشہوا نہوہوی دمفہرموی: (ٹہحمہدی کوری عہبدوللا دمفہرموی: چہسپاوترینی خہلکی کووفہ مہنصورہ، راست و پھوانہ وہکو دووخ، گہسئ نییہ لہ فہرموودہ شوناسان کہ پرخنہی لیئی ہہبی، شہست سال بہرؤژ بہرؤژو دہبوو، بہ شہویش شہونویژری دہکرد، پہرستش و زوہدو ومرعی لہ ٹہندازہ بہدہر بوون، میریی بہزؤر ویستی بیکا بہ قازی قہبوولی نہکرد، پرخمہتی خودای لی بی..).

ہہندی لہ شاگردہکانی شوعبہ:

۱- یه حیای کوری سه عیدی قه ططان، که سناو (کونیہ) ی نه بو سه عیده، کومه لہی فہرمودہ ناسہ کان فہرموودہ گانی نہویان گیراومتہوہ، بہکوی دہنگ، بہبی راجیایی دایانناوہ بہ پی شہوایہ کی پایہ بہرزی حوججہی متمانہ پیکراو، شاگردی نہم زاتانہ بووہ، لہگیرانہوہی فہرموودہدا:

یہ حیای نہ نصاری و موحہ ممہدی کوری عہ جلان و نہوری و نیبنوئہ بیء ذیئب و مالیک و شوعبہ و کہسانی تریش، نہم زاتانہیش شاگردی نہو بوون.

نہوری و نیبنو عویہینہو شوعبہو عہ بدورپہرمانی کوری مہدی و نہ حمہدو یہ حیای کوری معین و عہلی کوری مداینی و نیسحاقی کوری راہہو دیہ و.. کہسانی تریشن کہواتہ: ہندی لہ فہقیکانی ماموستاشی بوون، وک: نہوری و شوعبہ، شتی وایش لہگیرانہوہدا ہر زور زورہ، یہ حیای کوری معین دمفہرموی: (بیست سالی رہبہق لہسہر یہک ہہموو شہوو رورزی یہ حیای کوری سه عید، خہمیکی قورنانی دہکرد، چل سال لہسہر یہک یہ حیا لہکاتی زہوادا نامادہی مزگہوت دہبوو).

۷۵۶ - عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّهُ حَجَّ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ سَاقِ الْبُذْنِ مَعَهُ، وَقَدْ أَهْلُوا بِالْحَجِّ مُفْرِدًا، فَقَالَ لَهُمْ: (أَحِلُّوا مِنْ إِحْرَامِكُمْ، بِطَوَافِ الْبَيْتِ وَبَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ، وَقَصَرُوا، ثُمَّ أَقِيمُوا حِلًّا، حَتَّى إِذَا كَانَ يَوْمُ الدَّرَوِيَةِ فَأَهْلُوا بِالْحَجِّ، وَاجْعَلُوا الَّتِي قَدِمْتُمْ بِهَا مُتَعَةً). فَقَالُوا: كَيْفَ نَجْعَلُهَا مُتَعَةً وَقَدْ سَمَّيْنَا الْحَجَّ؟ فَقَالَ: (أَفْعَلُوا مَا أَمَرْتُكُمْ، فَلَوْلَا أَنِي سَقْتُ الْهَدْيَ لَفَعَلْتُ مِثْلَ الَّذِي أَمَرْتُكُمْ، وَلَكِنْ لَا يَحِلُّ مِنِّي حَرَامٌ حَتَّى يَبْلُغَ الْهَدْيُ مَحِلَّهُ) فَفَعَلُوا. (الحديث ۱۵۶۸): ۱۶۳

جابیری کوری عہ بدوئل (رمزی خوی ن بن) فہرمووی: لہحہجی مالآواییدا کہ

پیغهمبهر - دروودی خوئی لیسهر بیر- وشتری دیاری بهیتی لهگهل خوئی برد، خۆم
 لهخزمهتیدا چووم بۆ چهج، لهوچهجهدا چهجکاران بهس ئیحرامی
 چهجیان بهجیا دابهستبوو، لهسهر شیوهی ئیفراد پیغهمبهر - دروودی خوئی لیسهر بیر-
 بهیارانی فهرموو: (چهجهکهتان ههلوهشیننهوهو بیکهن به عهمره لهسهر
 ئهم شیوهیه: تهوافی بهیتو سهعی نیوانی صهفاو مهروه بیکهن و موی
 سهرتان کورت بیکهنهوه ئیتر کردارهکانی عهمره تهواو. ئیتر لهوهپاش لهم
 ماوهیهدا بهبی ئیحرام له مهککه بمیننهوه، ههتا رۆژی تهروییه، کهرۆژی
 ههشتهمی مانگی قوربانیه، نهوسا سهرلهنوئ لهناو مهککهوه ئیحرامی
 چهج بهجیا دابهستنهوه، ومئهو چهجهی که بهتهنها، لهپیش هاتنتانا بۆ
 مهککه ئیحرامیتان بهستبوو لهسهر ئهم شیومییهی باسکرا بیکهن به
 عهمره، وهلهم ماوهیهدا ههتا رۆژی تهروییه پشوو و مرگرن و بیکهن
 بهحهسانهوه). حاجیان فهرموویان: چۆن بیکهین بهعهمره و پشوو
 و مرگرن، خۆ ئیمه له سهرهتاوه ناوی چهجمان لی ناوهو نیتی چهجمان
 هیناوه ئیتر چۆن بیکهین به عهمره ؟ پیغهمبهر - دروودی خوئی لیسهر بیر- فهرمووی:
 (من جیتان پی دهئیم بهبی چهندو چون بیکهن، خۆشم لهبهرنهوه نهبی
 که نازهلی دیاری بهیتم لهگهل خۆم هیناوه، ههمان شتم دهکرد که به
 نیوه دهئیم بیکهن، بهلام نهو شتانهی که بههۆی ئیحرام بهستنهوه لهمن
 قهدهغه بووه، بۆم رهواو ههلال نابنهوه- ههتا نازهله دیارییهکانم نهگهنه
 جیگهی دیاریکراوی خۆیان و کاتی سهربرپینیان نهیهت، که نهومیه له
 رۆژی دهی قورباندا له مینا سهربرپین و بدرین به پیشیاوان). (تاج
 .(۱-۱۷۴/۲/

پاڻھ و ڀوون ڪرڻ ۽ وه:

هه ڏيئي شوڻي سهربرپڻ و کاتي سهربرپڻي تايبه تي خوي ههيه. هه ڏيئي بهيت ٺاڙه ٿيڪه ڪه دهست بدا بڻ قورباني، ڪه واته: بزن و مهر و ڀڄهه و لاخ و شتر دهست دهمڻ بڻ ٺاڙه ٿي ديارى بهيت، گاميشيش دهمڻ، چونڪه گاميش بڻ حوڪمه شهرعبيه ڪان، حوڪمي ڀڄهه و لاخي ههيه، هه ڏيئي ههيه تي نه دره، نه وه حوڪمي نه زري ههيه، ههيه تي خيرى ڀووته واته: تطوعه — نه م جوڙميان هه موو ڪه سڏ دهتوانى لڀي بخوات.

هه ڏيئي بهيت حيايه له قورباني و له ٺاڙه ٿي ڪه فارمت و له خيرى ناسايي، نه مه به شيويه ڪي گشتي، به زورينه ڪات کاتي سهربرپڻي هه ڏيئي بهيت ڀوڙاني سهربرپڻي قوربانويه، بڻ زانياري ته واو ڀروانه (مفتي المحتاج ۱/ص ۵۳۲-۵۳۵ — باب الاحصار والفتوات) + (تاج ۲/ ۲۵۵ ز — ۱۲۷ — باس ٺاڙه ٿي ديارى بهست) + (پر: ژماره: ۷۸۶).

۷۵۷ — عَنْ عِمْرَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: تَمَتُّعًا عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَنَزَلَ الْقُرْآنُ، قَالَ رَجُلٌ بِرَأْيِهِ مَا شَاءَ. (الحديث ۱۵۷۱ — طرفه في: ۴۵۱۸) ۱۶۴:

موطه رريف فهرمووي: له سهرمه رگا، عيمراني ڪوري حوصهين (رمزي خوي ٿي ٻڌ) فهرمووي پيم: فهرموودهيه ڪت پي دهليم، هيوايه ڪه خودا بيڪا به مايه بههره ٻوٽ: پيغه مبهر خوي درووي خوي له سر ٻڌ. و نيمهش له خزمه تي ڏا به ته مه تتوع هه ڄمان ڪردوه، وه هه تا خوشي ڪوچي دوايي ڪرد نه مڪاره له سر نه م شيويه وه ڪ خوي مابوو، نه پيغه مبهر.

دروودی خوی لسمر بن۔ له پيش مهرگيدا ياساخى كردبوو، وه نه قورئان قهدهغهى كردبوو، له گيرانهوى ئهم شوينهدا: (عيمراني كورې حوصهين (رمزى خوى ئ بن) فهرمووى: نايهتى پشوودان و حهسانهوه، له نيوانى عهمره و حه جدا، كه ناوداره به نايهتى ته مه تتوعى حه ج، له نامهى پيروزى خودادا هاتووه، ئيمه خويمان له گهال حه زرمى خويدا، عهمره و حه جمان له سمر ئهو شيويه كهوا له نايه ته كهدا كردووه، وه ههتا حه زره تيش دروودى خوى لسمر بن: كوچى دوايى كرد، ئهم كاره له سمر ئهم شيويه وهك خوى مابوو، وه نه قورئان قهدهغهى كردبوو، وه نه پيغه مبه ر دروودى خوى لسمر بن: ياساخى كردبوو نيتر هه ندئ كه س- وهك ئيمامى عومهر، يا ئيمامى عوسمان بئ - له لاي خويه وه به نارمزوى خوى شتى بلئ، كه جيا بئ له م شيويهى كه من له م فهرمووده يه دا رپوونم كرده وه، ئه وه له بهر نه وهى به راي خويه تى بايه خى نيه). (تاج/ ۱۷۶/ ۲- ۱۷۸).

۷۵۸- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَخَلَ مَكَّةَ مِنْ كَدَاءٍ، مِنَ الثَّنِيَةِ الْعُلْيَا الَّتِي بِالْبَطْحَاءِ، وَيَخْرُجُ مِنَ الثَّنِيَةِ السُّفْلَى (الحدیث ۱۵۷۵) طرفه فى: ۱۵۷۱^{۱۶۰}:

ئيبنو عومهر (رمزى خوى ئ بن) فهرمووى: ده ستوورى پيغه مبه ر وابوو له كه دائه وه (واته: له دانهى ژوورو وه وه كه پيى ده گوتري: ئه نيبه تولعو ليا، كهوا له ناو به طحادا) دمرؤيشته ناو شارى مه كه وه، وه له دانهى خوارووشه وه كه پيى ده گوتري: ئه نيبه تول سو فلا، له مه كه دمرده چوو). (تاج/ ۱۷۱/ ۲- ۹۳- ش/ د/ ت/ ن).

۷۵۹- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: سَأَلْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ عَنِ الْجَذْرِ أَمِنَ الْبَيْتِ هُوَ؟ قَالَ: (نَعَمْ) قُلْتُ: فَمَا لَهُمْ لَمْ يُدْخِلُوهُ فِي الْبَيْتِ؟ قَالَ: (إِنَّ قَوْمَكَ قَصَّرَتْ بِهِمُ التَّفَقُّهُ). قُلْتُ: فَمَا شَأْنُ بَابِهِ مُرْتَفِعًا؟ قَالَ: (فَعَلَ ذَلِكَ قَوْمُكَ، لِيُدْخِلُوا مَنْ شَاؤُوا وَيَمْنَعُوا مَنْ شَاؤُوا، وَلَوْلَا أَنَّ قَوْمَكَ حَدِيثٌ عَنْهُمْ بِالْجَاهِلِيَّةِ فَأَخَافُ أَنْ تُنْكِرَ قُلُوبُهُمْ، أَنْ أَدْخِلَ الْجَذْرَ فِي الْبَيْتِ، وَأَنْ أُلْصِقَ بَابَهُ بِالْأَرْضِ) (الحديث: ۱۵۸۴) ۱۶۶:

عائشہ (رضی الخوی لہا) فہرمووی: پرسیارم کرد لہ حہ زہمت درویدی خوی لہ سہر ہن۔
 نایا حیجر ی نیسماعیل لہ بنہ رتدا بہ شیکہ لہ مالی بہیت یا نا؟
 فہرمووی: (بہ لئ بہ شیکہ لہ مالی بہیت) عہر زیم کرد: نہی بؤچی نیستا
 نہ خراوہ تہوہ سہر بہیت؟ فہرمووی: (چونکہ گہلی تۆ کاتی کہ کا بہیان
 دروست کردہوہ دہستیان کورت بوو). گوتم: نہی بؤچی دہرگای بہیت
 بہر زہ؟ فہرمووی: (گہلی تۆ کہ ہؤزی قورہیشہ، بؤیہ وا لہ بہرزی دہرگای
 بہیتیان دروست کردوہ، ہتا بہنارمزی خویان کییان ویست کہ بجیتہ
 ناوی، پینگہی ہی بدہن و، کییان نہ ویست نہ ہی لئ بجیتہ ناوی، لہ بہر نہوہ
 نہ ہی کہ گہلی تۆ ہیشتا نۆ مسولمانانن و، دہترسم لہ دلہوہ پییان ناخوش
 ہی، دہنا حیجرم دہخستہوہ سہر بہیت و دہرگا کہیشم لہ سہر زہویہ کہ
 دادہنا، نہوہک و ہک نیستای ناوا بہ بہر زہوہ) (تاج/۲/۲۷۳ز-۱۳۵-ش/ت)
 بہیت واتہ: کہ عہہ.

روونکردنہوہ:

مہککہو مہدینہو مہسجیدولجہرامو کہ عہہو بہیت و قبیلہو حہرہم و
 حہرہمی مہککی و حہرہمی مہدہنی و مہسجیدولنہ قساو خاکی پیروؤو

زۆر ناوی تری شوینە پیرۆزمەکانی دیاری موقەددەسە، وەك کێوی عەرەفەو جەبەلو رحەمەو میناو موزدەلیفەو مەشعەرولحەرەم و تەنعیم و.. تاد، ئەم جۆرە شوینانە هەر یەکیکیان بگرت، نەخشەو ڕێگەو سنوورو نەخشە تاییبەتی خۆی هەیه، لەکتیبە گەرەکاندا بەروونی ڕونکراوەتەوه، ئەوەدیشی پەيوەندى بە مەساجیدو چۆنیتی و جوغرافیایە هەبى لەشوینی خۆیان زۆر بەجوانی ڕوون کراوەتەوه.

ئەوێ که زۆر مەبەستە که لەم شوینەدا ناماژەى بۆ بکەم ئەمەیه:

١- (خائیکى زۆر گرنگ لەم فەرموودەیه وەردەگیرى، که ئەویش ئەمەیه: دلى کۆمەلەى مسولمانان ڕاگیرى، کەئىستا پى دەگوترى: ڕیز گرتنى هەستى جەماوەر، ئەوێ که لەسەردەمى پىغەمبەردا -درودى خۆى لەسەر بى- پى دەگوترا: أَسْئَلُكَ قُلُوبِي مُؤَلَّفَةً، گەرچى عومەر لەکاتى خۆیدا فەرمووی: ئىستا ئىسلام عەزیزو بەهێزە، کارمان بەمانە نەماوە، بەلام بەراستى ئىستا کاتى ئەو هاتۆتەوه..).

٧٦٠- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَهَا: (يَا عَائِشَةُ لَوْلَا أَنَّ قَوْمَكَ حَدِيثُ عَهْدٍ بِجَاهِلِيَّةٍ، لَأَمَرْتُ بِالْبَيْتِ فَهْدَمَ، فَأَدْخَلْتُ فِيهِ مَا أَخْرَجَ مِنْهُ، وَأَلْزَقْتُهُ بِالْأَرْضِ، وَجَعَلْتُ لَهُ بَابَيْنِ بَاباً شَرْقِيّاً وَبَاباً غَرْبِيّاً، فَبَلَّغْتُ بِهِ أَسَاسَ إِبْرَاهِيمَ) (الحديث ١٥٨٦) ١٦٧:

عائیشە (زەوى خۆى ئى) فەرمووی: پىغەمبەر -درودى خۆى لەسەر بى- پى فەرمووم: هۆزى تۆ نۆ مسولمانن لەبەرئەو دەترسم که لەدلەو پىيان ناخۆش بى، ئەگینا کەعبە (بەیت) م دەرۆخان و لەناستى زەوى مزگەوتەکە تەختى بنەکەیم دادەناو، دەرگەکەیشم لەسەر تەختى زەویەکە دادەنا، وە دوو

دەرگایشم بۆ دروست دهمکرد: دەرگایی له خۆرهه لاتییهوهو دەرگایی له خۆرنشینیهوه، تا له دەرگایهکیانهوه خه لک بچنه ژورهوهو، لهو دەرگاکی تریانیهوه بپوونه دهرهوه، وشهش بالیشم له حیجری ئیسماعیل دهخسته سهری، چونکه قورمیش که گابهیان دروست کردوه - لهبر دهست کورتی- کورتیان کردوهوه، لهسه ر بناغهکانی ئیبراهیم دروستیان نه کردهوه. (تا/۲/۲۷۳- ش/ت).

۷۶۱- عَنْ أَسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ قَالَ: يَارَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَيْنَ تَنْزُلُ فِي دَارِكَ بِمَكَّةَ؟ فَقَالَ: (وَهَلْ تَرَكَ عَقِيلٌ مِنْ رِبَاعٍ أَوْ دُورٍ). وَكَانَ عَقِيلٌ وَرِثَ أَبَا طَالِبٍ، هُوَ وَطَالِبٌ وَلَمْ يَرِثْهُ جَعْفَرٌ وَلَا عَلِيٌّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ شَيْئًا، لِأَنَّهُمَا كَانَا مُسْلِمَيْنِ، وَكَانَ عَقِيلٌ وَطَالِبٌ كَافِرَيْنِ. (الحديث ۱۵۸۸- أطرافه في: ۳۰۵۸، ۴۲۸۲، ۶۷۶۴) ۱۶۸:

ئوسامه کوری زهید (زمزی خوی ئی) فهرمووی: لهکاتی گرتنی مهککه دا گوتم: نهی پیغه مبهری خوداسبهینی لهکوئ دادهبهزی، ئایا بارگه کهت له خانووکهی مهککهت دهخهیت و نهوی دهکهی به باره گای خوت؟ فهرمووی: (جا بۆچی عهقیل ههچ خانووبهری بۆ ئیمه ههشتوتهوه، ههتا تیا دابهزین؟).

ئهوجا فهرمووی: (نه مسوئمان که له پوور له نامسوئمانان و مرده گری، وه نه نامسوئمان که له پوور له مسوئمان و مرده گری، ههچیان که له پوور له ههچ کامیان و مرناگرن). به زوهریان گوتم: نهی کێ که له پوور میراته کهی ئه بوطالیبی برد بۆ خوی؟! فهرمووی: عهقیل و طالیب بریدیان و ته ریکه ی باوکیان بوو به میراتی ئهوان، چونکه ئه بوطالیبی باوکیان

لهسەر دینی ھۆزەکە ی مرد، عەقیل و طالیبیش ئەو کاتە نامسوڵمان بوون و لهسەر دینی ئەو بوون، بەلام جەعفەری کۆری و ئیمامی عەلی کۆری لەبەر ئەوەی ئەو کاتە مسوڵمان بوون میراتیان لە ئەبو طالیبی باوکیان نەبرد). (تاج/٨/٢٣٢ ز/٩٥ ف/٣) + (تاج/٦/٢١٣ ز/١٠ ف/٢٢).

پاشا و پوونکردنەو:

جەعفەر و عەلی و عەقیل و طالیب ھەر چواریان برابوون، ھەق ئامۆزای پێغەمبەر بوون، چونکە کۆری ئەبو طالیبی مامە ی پێغەمبەر بوون، جەعفەر دە سال لە عەلی گەورە تر بوو، عەقیلیش دە سال لە جەعفەر گەورە تر، طالیبیش دە سال لە عەقیل گەورە تر، طالیبیان لە غەزای بەدردا، بئ سەر و شوین بوو، مسوڵمان نەبوو، جەعفەریان لە گۆچکارە پێشینەکان بوو، گۆچی کرد بۆ ولاتی حەبەشە، لە غەزای خەیبەر دا گەڕایەو، بۆ خزمەت پێغەمبەر خوای لەسەر بێ لە مەدینە، فەر مووی: (نازانم بە کام لەم دوو مژدە یە شادمان ترم بە ھاتنی جەعفەر، یا بە ئازاد کردنی خەیبەر). ناودارە بە جەعفەری طەیار، واتە: جەعفەری بالدار، چونکە لە غەزای مۆتەدا لە ولاتی شام، لە شەر لە گەل سوپای رووم دا، کە شەھید کرا، ھەردوو دەستی برا، وە تەرمە کە ی بە شەھیدی کە دۆزرایەو زیاتر لە نەو مە سەر مەرم و دەمە شیر و جیگە تیری پێو بوو، لەو دەو پێغەمبەر خوای لەسەر بێ فەر مووی: جەعفەر م دی لە بەھەشتا لە گەل فریشتەکاندا بە دوو بال دەفری. (فرمۆی خوای ئ بێ) دەستووری وابوو، کاتی سلاوی لە عەبدو للای کۆری جەعفەر دە کرد، دەیفەر موو: سلاو لەتۆ، ئە ی کۆری خاوەنی دوو بال!

له فہرموودہیہ کی تردا پیغہمبہر - درودی خوی لسمہر بہ - فہرمووی: ئیمشہو
 جہعفرم پیگہیشٹ، لہناو پۆلی فریشتہدا بوو، ہہردووبالی خہلتانی
 خوین بوو. جہعفر برای باوک و دایکی ئیمامی عہلی بوو، دہلین: بیست و
 شہشہم کہس بووہ کہ مسوئلمان بووہ، پیغہمبہر - درودی خوی لسمہر بہ - پیپی
 فہرموو: (ہم شپوہی شیرینت و ہم پرفتاری جوانت لہخۆم دہچی!)
 جہعفر ہہژارانی زۆر خوش دەویست، خزمہتی زۆری دہکردن، بہدہستی
 خوی نان و ناوی بۆ دادہنان و لہلایان دادہنیشٹ و قسہو گوفتوگووی لہگہلدا
 دہکردن، پیغہمبہریش ناوی نابوو: باوکی ہہژاران! لہکاتی موئاخاتدا
 (برایہتی بہستن دا) پیغہمبہر - درودی خوی لسمہر بہ - کردی بہ برای موعاذی
 کورپی جہبہل، نہجاشی پاشای جہبہشہو تاقمہکەہی لہسہر دہستی
 جہعفردا مسوئلمان بوون، کاتی جہعفر ہاتہوہ پیغہمبہر - درودی خوی لسمہر بہ -
 ناوچہوانی ماچ کرد.

جہعفر دەوری چل سال ژیاوہ، لہ سالی ہہشتی کۆچیدا لہ غہزای
 مۆتہدا شہید بوو، بروانہ: (تاج/۵/۱۰۵ ز/۱۸ ف/۱+۲+۳+۴+۵ تاج/۸/۲۴۴
 ز/۱۰۰). عہقیل درہنگ مسوئلمان بوو، لہسالی نازاد کردنی مہککەدا ئیسلام
 بوو، چہند فہرموودہیہ کی گپراوہتہوہ، لہ بوخاریدا فہرموودہی نییہ،
 زانیہ کی رڤگہزناس بوو، لہ مزگہوتہکەہی مہدینہدا قالیچہیہ کی
 دادہخست و لہپاش نوپژ لہسہری دادہنیشٹ و خہلک لہدەوری کۆمەل
 دہبوون، فیتری زانستی رڤگہزناسیی دہکردن، وەلام نامادہبوو، وەلامەکانی
 دہمکوتکەر بوو، لہ عہلی برای جیاوہبوو، لہگہل موعاوییہی نہپاری
 عہلدا بوو، دہلین: پۆژی موعاوییہ دہلی: (عہقیل دہزانی من بوی لہ
 عہلی برای باشرتم بوی، بۆیہ لہگہل ئیمہدایہو وازی لہ عہلی ہیناوہ!).
 عہقیل (رمزی خوی ل بہ) دہفہرمووی: (قسہی راست دہوی، براکەم بۆ ئایینم بۆ

من له تۆ باشتره، وه تۆ بۆ من بۆ جیهانم لهو باشتري بۆم، وهمن نیستا
دوای دنیا کهوتووم، وه له خوا داوادهکهه که ناخرم بهخیر بگیڕئ).

له سههرهتای جینشینی یهزیدی کوری موعاوییهوه مردووه.

ئیبنوعهبدولبههر لهئیستیعابا دهفهرموئ: خووم فهرموودهیهکم
گیڕاومهوه: پیغه مبههر - دروودی خوی لسههر بن - پیی دهفهرموئ: نهبویهزیدمن لهبههر
ئهه دوو هویه دووجار تۆم خووش دهوئ - جارئ لهبهرنهوه که خزمی،
جاریکیش لهبهرنهوه که دزمانم ئهبو طالیبی مامهه توی زور خووش
دهووست، پرماو پرهمهتی خودای لی بن.

۷۶۲- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ حِينَ أَرَادَ قُدُومَ مَكَّةَ: (مَنْزِلُنَا غَدَا إِنْ شَاءَ اللَّهُ بِخَيْفِ بَنِي كِنَانَةَ، حَيْثُ
تَقَاسَمُوا عَلَى الْكُفْرِ) يَعْنِي ذَلِكَ الْخَصْبَ، وَذَلِكَ أَنَّ قَرِيشًا وَكِينَانَةً تَحَالَفَتَ عَلَى
بَنِي هَاشِمٍ وَبَنِي عَبْدِ الْمُطَّلِبِ، أَوْ بَنِي الْمُطَّلِبِ: أَنْ لَا يُنَازِكُوهُمْ، وَلَا يُبَايِعُوهُمْ،
حَتَّى يُسَلِّمُوا إِلَيْهِمُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ). (الحديث ۱۵۹۰) أطرافه
فی: ۱۵۸۹، ۳۸۸۲، ۴۲۸۴، ۴۲۸۵، ۷۴۷۹، ۱۶۹.

ئه بهورهیره (رماي خوی لی بن) فهرمووی: هیشتا له مینا بووین که چه زهت
- دروودی خوی لسههر بن - فهرمووی پیمان کاتی ویستی بگهڕیتهوه بۆ مهکهکه: (خوا
حهزکا سبهینئ له خهیف، له قوقزاییهکهی بهنی کینانه قوناخ دهگرین
- واته: له موچه صهب - واته: لهو شوینهدا که کاتی خوی دوشمنهکانی
نیسلام پهیمانیان بهست لهسههر کوفر).

ئهه پرووداو میش ناوا بووه: کاتی خوی کافرهکانی قورهیشو بهنی

کینانه، لهو جیگایه‌دا له‌دزی به‌نی هاشم و به‌نی موططه‌لیب که پاریزگاری پی‌غه‌مبه‌ریان ده‌کرد- بووبوون به‌یه‌ک و سویندیان بو‌یه‌کتری خواردبوو له‌سەر ئه‌مه: (هه‌تا به‌نی هاشم و به‌نی موططه‌لیب، پی‌غه‌مبه‌ر دروودی خوی له‌سەر بن- نه‌ده‌ن به‌ده‌ستیانه‌وه، بو‌ئه‌وه‌ی بیکوژن، نه‌ژن و ژنخوازیان له‌گه‌ل بکه‌ن و نه‌سه‌وداو مامه‌ئه‌ ١). (تاج/٢/٢٢٧ز - ١١٥- ش)

پاشه‌و بوونکردنه‌وه:

له‌ژياننامه‌ی پی‌غه‌مبه‌ردا هاتوو: (کاتی قورمیش بی‌باومرانی مه‌که‌که بیستیانه‌وه که پادشای حه‌به‌شه‌نه‌جاشی، ریزیکی زوری جه‌عه‌فرو هاو‌پزکانی پی‌غه‌مبه‌ری گرتوو، ئه‌وه‌یان زور پی‌ناخوش بوو، ناگریان تیبه‌ربوو، له‌دلی خو‌یانا گوتیان: وابروا کاری موحه‌مه‌د سه‌رده‌گرئ، ئیمه‌ی تیا‌ده‌چین، ئیتر به‌کوی را برپاریاندا که پی‌غه‌مبه‌ر بکوژن، به‌یماننامه‌یه‌کیان له‌ناو خو‌یانا نووسی، هه‌موو کۆمه‌کی و سه‌وداو مامه‌ئه‌یی له‌گه‌ل خرمان و که‌سوکاری پی‌غه‌مبه‌ردا راب‌رگن، هه‌تا ناچاریان بکه‌ن که پی‌غه‌مبه‌ریان ته‌سلیم بکه‌ن، ئه‌و تۆمارنامه‌یان بو‌گرنگی پیدان له‌ناو مالی کابه‌دا هه‌لواسی، وه‌بو‌ماوه‌ی سی‌سال ئاب‌لۆقه‌یه‌کی ئابووری سه‌ختیان سه‌پان به‌سه‌ر به‌نی هاشم و به‌نی عه‌بدول موططه‌لیب‌دا، له‌گه‌ل که‌مارۆیه‌کی کۆمه‌لا‌یتی، وه‌له‌ (شعبی ئه‌بو‌طالب) دا عه‌زلیان کردن و هه‌موو په‌یوه‌ندی‌یه‌کیان له‌گه‌ل‌دا برین، گه‌لی گه‌لی له‌م ئاب‌لۆقه ئابووریه‌ سه‌خت‌تر، که ئیستا ئه‌مه‌ریکا خستوو‌یه‌تیه‌ سه‌ر عی‌راق! یا عی‌راق دایناوه له‌سه‌ر کوردستان! خوا تۆله‌ی سه‌خت له‌هه‌موو نا‌هه‌قی‌کاری بسه‌نی.

باشان پیغهمبهر حرودی خوی لسمیر بی- بهفهرمانی خودا، ههوالی پییاندا، که به فهرمانی خودا مؤریانه نهو شوینانهی له تۆمارنامهکه خواردوو، که زۆرو ناحهقی و ستهمی تیادا نووسراوه، بهلام نهو شوینانهی هیشتوتهوه که ناوی خوی واتیادا. ههتا لهپاش گوفتوگۆیهکی دوورودریژ لهسالی دهی پیغهمبهرایهتیادا ئابلۆقهکه ههگیرا. دهلین: نهو کابرایهی که بهیماننامهکهی نووسی، دهستی تووشی گۆدی بوو، خودا پیی نواند.

٧٦٣- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (يُخَرَّبُ الْكَعْبَةَ ذُو السُّوَيْفَتَيْنِ مِنَ الْحَبَشَةِ). (الحديث ١٥٩١ - طرفه في: ١٧٠) (١٥٩٦).

نهبو هورهیره (رهزای خوی ل سمیر بی) فهرمووی: پیغهمبهر حرودی خوی لسمیر بی- فهرمووی: (پیاویکی دوو لاق باریکی حه به شهیی که عبه دهرووخی نی!) لهگیرانه وهیهکی تاج دا: دمفه رموی: دهلنی وا له بهرچاوم، نهو کابرا قوله ره شه بهیزنه نه گه لاوگه لهی که کابهی پیروز، بهرد به بهرد هه لده ته کی نی!) (تاج/ ٢/ ٢٧٦ ز/ ١٣٧- ش)

٧٦٤- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: كَانُوا يَصُومُونَ عَاشُورَاءَ قَبْلَ أَنْ يُفَرِّضَ رَمَضَانُ، وَكَانَ يَوْمًا تُسْتَرُ فِيهِ الْكَعْبَةُ، فَلَمَّا فَرَضَ اللَّهُ رَمَضَانَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (مَنْ شَاءَ أَنْ يَصُومَهُ فَلْيَصُومْهُ، وَمَنْ شَاءَ أَنْ يَتْرُكَهُ فَلْيَتْرُكْهُ) (الحديث ١٥٩٢ - أطرافه في: ١٨٩٣، ٢٠٠١، ٢٠٠٢، ٣٨٣١، ٤٥٠٢، ٤٥٠٤) (١٧١):

(١٧٠) أخرجه مسلم في الفتن وأشراف الساعة، باب: لاتقوم الساعة رقم: ٢٩٠٩.
(١٧١) أخرجه مسلم في كتاب الصوم، باب صوم عاشوراء (صم ٨ ص ٤ وما بعدها الي ص ٢ - المترجم).

عائیشہ (رمزی خوی ن بے) فہرمووی: جاران ھۆزی قورمیش لەسەردەمی نەزانیدا پۆژووی پۆژی عاشورایان دەگرت، کەدەمی مانگی موخەرپرەمە، قورمیش لە سەردەمی نەزانیدا، ھەموو سائێ لە دەمی موخەررەما بەرگی نوێیان بۆ کعبە دەکردو بەرگە کۆنەکەیان دەگۆڕی، پێغەمبەریش ھەرووی خوی لەسەر بێ. چاوی لەوان دەکردو دەگرتو کاتێ ھاتیش بۆ مەدینە ھەر دەگرتو، فەرمانیشی بەمسوڵمانان دەکرد بەگرتنی. جاکاتێ خودای گەورە پۆژووی مانگی ڕەمەزانی دانا لەسەر مسوڵمانان، ئیتر پێغەمبەر ھەرووی خوی لەسەر بێ. خۆی وازی لەگرتنی پۆژووی پۆژی عاشورا ھینا، وە بەخەلکەکە فہرموو: (ھەرکەسێ دەپەوێ بابیگری، وە ھەرکەسێ ھەزەمکا باوازی لیبھینی و ئیتر نەیگری). (تاج/٢/١٢٤ز—٥٩—ش/د/ت).

٧٦٥— عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (لِيَحْجَنَّ الْبَيْتُ وَلِيَعْتَمِرَنَّ بَعْدَ خُرُوجِ يَأْجُوجَ وَمَأْجُوجَ) (الحديث ١٥٩٣) ١٧٢:

ئەبوسەعیدی خودری (رمزی خوی ن بے) لە پێغەمبەرەو دەفەرموێ ھەرووی خوی لەسەر بێ: (لەپاش پەیدا بوونی یەئجووج و مەئجووجیش خەلک ھەردەچن بۆخانەى خودا، بۆ کردنی ھەج و ەمرە!).

پووخانی کەعبە

٧٦٦— عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (كَأَنِّي بِهِ أَسْوَدُ أَفْحَجْ، يَقْلَعُهَا حَجْرًا حَجْرًا). (الحديث ١٥٩٥) ١٧٣.

ومرگەپراوەکەى بەدەق لەکۆتایی ژمارە (٧٦٣) دا ڕابورد.

(١٧٢) لم يوافقہ مسلم علي تخريجه (فتح/٢/ خاتمة — ٥٩٦ — المترجم).

(١٧٣) لم يوافقہ مسلم علي تخريجه (فتح/٢- خاتمة — ٥٩٦ — المترجم).

ماچ کردنی بهرده ره شه که = چه جه رول نه سوهد

۷۶۷- عَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ جَاءَ إِلَى الْحَجَرِ الْأَسْوَدِ فَقَبَّلَهُ، فَقَالَ: إِنِّي أَعْلَمُ أَنَّكَ حَجَرٌ، لَا تَضُرُّ وَلَا تَنْفَعُ، وَلَوْلَا أَنِّي رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقْبَلُكَ مَا قَبَّلْتُكَ. (الحديث ۱۵۹۷ - طَرَفَاةُ فِي: ۱۶۰۵، ۱۶۱۰) ۱۷۴:

پیشوا عومهر (رمزی خوی لی بن) چوو بؤلای چه جه رولنه سوهدو ماچی کردو، فهرمووی: (نهی چه جه رولنه سوهد من دزمانم که تو بهردی کیت، نه زیان دمبه خشیتو، نه بههره سوود، بهلام نه وندده هیه من خوم به چاوی خوم پیغه مبهرم دیوه که توی ماچ کردوو، بویه منیش ماچت ده کهم، نه گینا ماچم نه ده کردیت) (تاج/۲ ۱۸۵/ز ۹۵- ۱/د/ت/ن) + (تاج/۲ ۱۸۵/ز ۹۵ هتا کو تای) + (ز/۷۷۵).

رافه و پوونکردنه وه:

چهند زانیارییه کی به سوود لهم بارمیه وه، که لهم فهرمووده هیه وه و مرده گیرین، راگو یزین ده کهم له شهرحی عهینی و له شهرحی فهتحول بارییه وه، له گهل ره چاو کردنی ژماره: ۱۶۰۵ و ۱۶۱۰ و ۱۶۰۹.

۱. ئیبنوعه بباس (رمزی خوی لی بن) له پیغه مبهروه درووی خوی له سه ر بن- دمه فهرموئ: (بهرده ره شه که که کاتی له بهه شته وه هاته خواره وه، له چری شیر سپتر بوو، بهرمبه ره گوناھی ئاده میزاد مکان له کاتی ماچ کردنیدا ره شی کرد). تهریزی دمه فهرموئ: فهرموو دهیه کی دروسته (حه دیسیکی صه حیه).

۲. بهرده رهش زمان و دوو لیوی هیه، هه روا دوو چاوی هیه، قسه دهکا، له رۆزی قیامه تدا شایه تی بؤ نه وانه دهدا که بهه ق زیاره تیان کردوو.

۳. بەردە رەشەگە لەخۆیەوه زیان یا سوود نابەخشی، بەلام بەفەرمانی خوا هەم سوود، هەم زیان دەبەخشی.
۴. ھەزەرەتی عومەر ھەموو جاری سێ ماچی دەکرد.
۵. فەزڵ و گەورەیی بەردە رەش لەخواوەیە نەوێک لەخۆیەوه.
۶. کاری پێغەمبەر - ھەروەدێ خۆی لەسەر بێ - کردبێتی، بەبیانوی ئەوێ کەباوی بەسەرچوو، یا ھۆکەکی کاتی بوو، ئیستا ئەو ھۆیە پۆلی نەماو، نابێ کاری پێغەمبەر کردبێتی بەم جوړە مەھانانە تەرک بکری. لەکاتی وادا، راو قیاس کاریان بێ ناکری، بەئکو اتباع پەسەندە.
۷. لەکاتی زیارەتکردنی بەردە رەشەگەدا ماچکردنی سێ جار سوننەتە، وا باشە ماچەگە دەنگی نەبێ، ھەردوو لێوی لەسەر بەردەگە دانێ، ئەگەر مەودای ماچکردنی نەبوو دەستی پیاپھێنی و دوایی دەستی خۆی ماچ بکات، لەحەدیسێکی موسلیما دەفەرموێ: (پێغەمبەر لەتەوافی بەیتدا بەگۆچانی ئیستیلامی بەردەرەشی کردو دوایی گۆچانەگەکی ماچکرد).
۸. مۆتابەعەکی پێغەمبەر دەبێ بکری، باھۆو بایستی پەپرەوی - واتە: اتباعەگەیش - نەزانری، ھەتا پەپرەویی پێغەمبەر ھەبێ کار بە رای ئەم و ئەو ناکری.
۹. خوا باوو فەزلی ھەندێ بەردو دارو ئازەلی داو بەسەر ھەندێ بەردو دارو ئازەلیتردا، وەک چۆن باوی ھەندێ شوپن و کات و پۆژی داو بەسەر ھەندێ شوپن و کات و پۆژی تردا.
۱۰. جابیر (زمزی خۆی ئ بێ) دەستی بەبەردە رەشەگەدا ھیناو چاوەکانی پەرپوون لە فرمیسک و ماچی کردو دەستەکانی دانا لەسەری و ھینانی بەرپووی خۆیدا بۆ موفەرکی.
۱۱. ماچ کردنی شوپنە پیرۆزەکان بەمەبەستی موفەرکی، وە ھەروا ماچ کردنی گۆری پیاوچاگان و ھەلسان لەبەر چاگان و گەورە پیاوان و

ههروهها ماچکردنی دهست و پێو ریش و جهستهی پیاوچاگان کاریکی جوانی پهسهنده، بهپێی مهبهست و نیازهکهی (تاج/ ۱۰/ ۱۲۹-ز/ ۴۲).
 بپروانه: فتح الباري ج/ ۳ ص/ ۶۵، حيث قال الشيخ العسقلاني بالنص: (...
 واختلف في شد الرّحال إلى غيرها، كالدّهَابِ إِلَى زِيَارَةِ الصّالِحِينَ أَحْيَاءَ
 وَأَمْوَاتًا وَإِلَى الْمَوَاضِعِ الْفَاضِلَةِ، لِقَصْدِ التَّبَرُّكِ بِهَا وَالصَّلَاةِ فِيهَا، فَقَالَ الشَّيْخُ
 أَبُو مُحَمَّدٍ الْجَوْنِيُّ: يَحْرُمُ شَدُّ الرَّحَالِ إِلَى غَيْرِهَا... إلخ... إِلَى أَنْ قَالَ
 الْعَسْقَلَانِيُّ: (... وَالصَّحِيحُ عِنْدَ إِمَامِ الْحَرَمَيْنِ وَغَيْرِهِ مِنَ الشَّافِعِيَّةِ أَنَّهُ لَا
 يَحْرُمُ...)

۱۲. نهبو هورمیره ناوکی ئیمامی حهسهنی ماچ کرد، گوئی: چونکه دیومه که پێغه مبهری باپیرمت نهو شوینهی ماچ کردوو.

۱۳. ثابیتی بهنانی هه موو جارێ دهستی ئیمامی نه نهسی ماچ دهکردو دهیفرموو: (ئه مه دهستی که له دهستی پێغه مبهر که وتوو!).

۱۴. ئیمامی نه حمه د فهتوای داوه که ماچکردنی قهبری پێغه مبهرو ماچ کردنی مینه بهر کهی قهیدی نییه.

۱۵. ئیمامی نه حمه د کراسیکی شافعی شۆردو ئاوه کهی بو موبارهکی و موفه رک خواردوو! شیخی ئیبنوتیمیه له م دووکاره ی ئیمام نه حمه د متعجب بوو!

۱۶. ماچ کردنی بهرگو په ره ی قورئان و په راوی حه دیث و کتیبی شه ریعت و ماچ کردنی گۆری پیاوچاگان دروسته، بگره مو حیبی طه بهری ده فرموی: (يُسْتَنْبَطُ مِنَ تَقْبِيلِ الْحَجَرِ وَأَسْتِلامِ الْأَرْكَانِ جَوَازُ تَقْبِيلِ مَا فِي تَقْبِيلِهِ تَعْظِيمُ اللَّهِ تَعَالَى فَإِنْ لَمْ يَرِدْ فِيهِ خَيْرٌ بِالذَّبِّ لَمْ يَرِدْ بِالكَرَاهَةِ). بپروانه کۆتایی بهرگی یه که می ته رجه مه ی فیهی ئاسان به کوردی (ل/ ۴۲۱).

۱۷. حیّ به حیّ گردنی سوننهت فہرقی قہولی و عہمہلی نییہ.
۱۸. دروستہ کہ دارو بہردو بیگیان قسہ بکات، شت ببینی، یا بگری، یا کہ سیکی خوش بوئی، یا رقی لیئی بی، وہک تہ سبیحاتی زیخو بہردہ وردہو نان و حیشت و کؤلہ کہو گورگ و حوببی کیوی ٹوحد.
- ۷۶۸- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: أَعْتَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَطَافَ بِالْبَيْتِ، وَصَلَّ خَلْفَ الْمَقَامِ رَكْعَتَيْنِ، وَمَعَهُ مَنْ يَسْتُرُهُ مِنَ النَّاسِ، فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ: أَدْخَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْكَعْبَةَ؟ قَالَ: لَا. الْحَدِيثُ ۱۶۰۰ - أطرافه فی: (۱۷۹۱، ۴۱۸۸، ۴۲۵۵) ۱۷۰:

عہ بدوللای کوری ٹہ بونہ وفا (رمزای خوائ لی بی) فہرمووی: لہ سالی حہوتی کؤچیدا، لہ پیٹش ٹازادکردنی مہککہدا، پیغہمبہر درودی خوائ لہسہر بی۔ لہ عہمرہتول قہچادا، کہ عہمرہی کرد، تہوافی بہیتی کرد، دوو رکات نویژی سوننہتی لہ پشت مہقامی ٹیراہیمہوہ کرد، کہ سانئ لہ خزمہتیدا بوون، بہریان لہ خہلک دہگرت، نہبادا نویژمکہی پی بپرن، یا ٹازاریکی بو دروست بکہن. پیوائ پی گوت: ٹایا لہم عہمرہیہدا پیغہمبہر درودی خوائ لہسہر بی چووہ ناو ژوری کہعبہوہ؟ فہرمووی: نہء).

ہہندی دہستوورو نادابی دینی کابہی پیروژ

۷۶۹- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمَّا قَدِمَ، أَبِي أَنْ يَدْخُلَ الْبَيْتَ وَفِيهِ الْإِلَهِةُ، فَأَمَرَ بِهَا فَأُخْرِجَتْ، فَأُخْرِجُوا صُورَةُ إِبْرَاهِيمَ وَ إِسْمَاعِيلَ فِي أَيْدِيهِمَا الْإِزْلَامَ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (قَاتِلْهُمْ اللَّهُ أَمَا وَاللَّهِ قَدْ عَلِمُوا أَنَّهُمَا لَمْ يَسْتَقْسِمَا بِهَا قَطُّ). فَدَخَلَ الْبَيْتَ

فَكَبَّرَ فِي نَوَاحِيهِ وَلَمْ يُصَلِّ فِيهِ). (الحديث ۱۶۰۱):

ثیبنوعه باس (رمزای خوی ن بـ) فہرمووی: پیغہمبہر دروودی خوی لسمہر بـ کہ تہشریفی ہات بوّ مہککہ، لہ سائی نازادکردنی مہککہدا، ہتا بتہکان لہناو ژووری کابہدا بوون، قاییل نہبوو کہ بجیتہ ناوی، جا پیغہمبہر دروودی خوی لسمہر بـ فہرمانی کرد بتہکانیان لیہینایہ دمرہوہ، کہ پھیکہری ئیبراہیم و ئیسماعیلیان لہ بہیت ہینایہ دمرہوہ نہ زلامیان لہ دەستا بوو، پیغہمبہر دروودی خوی لسمہر بـ فہرمووی: (دەک خودا بجیت بہ گزیانا! ئەمە چۆن بوختانیکە گەئەم خودانەناسانە بوّ ئەم دووزاتەیان کردووہ، دەسا بہ زاتی خودا خۆیان زۆر باش دمرانن کہ ئەو دوو پیغہمبەر بہرپزانە، ہەرگیزاو ہەرگیز بہم نہ زلامانہ بہخت و فالیان نہ گرتۆتہوہ).

جا کہ خودا دروینہکانیان لہ بہیت دمرہینا، ئەو جا حەزرمەت دروودی خوی لسمہر بـ تہشریفی چووہ ناو ژووری کابہو، لہ ناویدا دەستی کرد بہ ئەللاھونہ کبەر کردن، بہ تاییبەتی لہلا تہ نیشتہکانیدا، بہ لام نوویزی لہ ناویدا نہ کرد). (تاج/ ۲ / ۲۷۱ ز- ۱۳۵۰ ب/ د).

رہ مہل = لوقہ کردن لہ کاتی تہوافی بہیت دا

۷۷۰- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَدِمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَصْحَابُهُ، فَقَالَ الْمُشْرِكُونَ: إِنَّهُ يَقْدُمُ عَلَيْنَا وَقَدْ وَهَنَتْهُمْ حُمَى يَتَرَبَّ فَأَمَرَهُمُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يَرْمُلُوا الْأَشْوَاطَ الثَّلَاثَةَ، وَأَنْ يَمْشُوا مَا بَيْنَ الرُّكْنَيْنِ، وَلَمْ يَمْنَعَهُ أَنْ يَأْمُرَهُمْ أَنْ يَرْمُلُوا الْأَشْوَاطَ كُلَّهَا إِلَّا الْإِبْقَاءُ عَلَيْهِمْ). (الحديث ۱۶۰۲ - طرفه فی ۴۲۵۶) ۱۷۶:

ئىبنوعەبباس (رەزى خۇي ئى بىن) فەرمووى: لەسالى ھەوتەمى كۆچىدا، كە پىغەمبەر و يارانى ھاتن بۆ مەككە بۆ كەردنى عەمرە، لەپاش رېكەوتنى جودەبىبىيە، ھاوبەش پەيدا كەرەكان گوتيان: وا محمد خۆى و تاقمەكەى دىن بۆ ناوتان لەرزو تاى مەدىنە كزو بى ھىزى كەردوون!

پىغەمبەریش -رەزى خۇي لەسەر بى- فەرمانى بە يارانى كەرد: كە لەسە سەرى پىشەودى تەوافدا بە لۆقە بېرۆن و چالاكى و ھىزى خۆيان نىشانى دوشمن بەدن، تاجا و ترسىنيان بكەن، بەلام لەنيوانى دوو روكنە يەمانىيەكانا بەرپۇشتنى ئاسايى بېرۆن، ھەتا لەو ماوەيەدا كەمى بچەسىنەودە، چونكە لەویدا لە بىتەرستەكانەودە ديار نەبوون! بۆيەيش فەرمانى پىنەدان كەھەر ھەوت جارەكەى تەواف بەلۆقە بېرۆن، نەبادا بەھۆى ئەودەودە تەواف شېرزدەيان بكا).

لەگىرپرانەودەيەكى تاجا: جا ھاوئل پەيدا كەرەكان گوتيان: بەمانەتان دەگوت: گوايە لەرزوتاي مەدىنە كەنەفتى كەردوون، چاكى كەنەفت نەكەردوون، خۆنەودەتانی لە ھەمووكەس نازا و نەبەردترن! تاج/۲/ ۱۸۴ ز/۹۴- ش/د/ت/ن).

۷۷۱- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ يَقْدُمُ مَكَّةَ، إِذَا اسْتَلَمَ الرُّكْنَ الْأَسْوَدَ، أَوَّلَ مَا يَطُوفُ: يَخْبُ ثَلَاثَةَ أَطْوَافٍ مِنَ السَّبْعِ. (الحديث ۱۶۰۳ - أطرافه فى: ۱۶۰۴، ۱۶۱۶، ۱۶۱۷، ۱۶۴۴) ۱۷۷:

ئىبنوعومەر -رەزى خۇمان ئى بىن- فەرمووى: بەچاوى خۆم پىغەمبەرم دىو، دەستوورى وابوو، كە دەچوو بۆ ھەج و عەمرە، يا كە دەچوو ناو

مەككەو، كە دەگەيشته مەككە، لەپيشا تەوافى بەيتى دەکرد، بەم شيوەيه: رۆيشته ناو مزگەوت و دەستى هينا بە حەجەرولئەسوودا، لە سەردتای تەوافەگەيهو، لە پاش ماچکردنى بەرده رەشەگە: بەنەرمة غار، سى تەوافى لەحەوت تەوافەگان ئەنجام دا). (تاج/۲/۱۸۲ز - ۹۴- ش/د/ت/ن).

۷۷۲- عَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ قَالَ: فَمَا لَنَا وَلِلرَّمْلِ، إِمَّا كُنَّا رَأَيْنَا بِهِ الْمُشْرِكِينَ، وَقَدْ أَهْلَكَهُمُ اللَّهُ، ثُمَّ قَالَ: شَيْءٌ صَنَعَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَا نُحِبُّ أَنْ نُتْرَكُهُ (الحديث ۱۶۰۵) ۱۷۸:

پيشەوا عومەر (رمزى خوى ن بى) فەرمووى: هەقمان چىيە بەسەر رەملەو، لەكاتى تەوافا، كە ئەوئەيه لە سى سەرى يەكەمى حەوت سەردەگانى تەوافدا بە نەرمة لۆقە بپروا، ئەوئەى كاتى خۆى كە لەخزمەتى پيغەمبەردا، لە تەوافا رەملەمان ئەنجام دەدا، لەبەر ئەوئەبوو: هيزو باهووى خۆمان پيشانى هاوبەش پەيداكەرەگان دەدا، تاوا نەزانن كە ئيمە ماندووو بيهييز بووين و ئەگەر بچن بەگژماندا دەرەقەتمان دین، بەلام خۆ ئەو تەوافا ئەوانى لەناوداودو ترسى ئەوانمان نەماو، كەواتە: ئيستا كارمان بە رەمل نەماو لەكاتى تەوافا، لە پاشا عومەر لەم بۆچوونەى پەشيمان بۆو، فەرمووى: (ئەمە شتيكە سوننەتى پيغەمبەر، چونكە كاريكە كە ئەو زاتە ئەنجامى داو، لەبەرئەو حەزناكەين كە وازى لى بهينين).

رأىه و پوونکردنەو:

ئيمامى عومەر (رمزى خوى ن بى) كەسايەتتیهكى زۆر هۆشيارو بليمت بو،

خاوهنی عه قلیکی داهینهری اجتهادی بووه، له سائی ریمادهدا که وشکه سائیکی نیجگار سهخت بوو، دهستی دزی ههزاری نه دمبری، ماومی پشکی (مؤلفه القلوب) له پشکهکانی زهکات بری، به مههانهی نهودی که نیسلام بههیز بووه، پیویستی به پشگیری نهوان نهماوه. به لام لهگه نهودهشا لهناستی سوننهتی پیغه مبهرو فهروانی شهرع دا ملکه چ بوو، به موو له سوننهتی پیغه مبهر لای نهدهدا. ودهمه بهستی سهرومکی نیمامی عومهر لهم جوړه فهروامیشتانه لهپلهی پهکه مدها نهومیه: که سهرونجی مسولمانان رابکیشی بولای سوننهتی پیغه مبهرو اتباعی و دوورکه وتنهوه له خودزینهوه له جیبه جی کردنی شهریهتی خوا، بههوی بیانوی لاوازهوه!

۷۷۳- عن ابن عمر رضي الله عنه قال: مَاتَرَكْتُ اسْتِلاَمَ هَذَيْنِ الرُّكْنَيْنِ، فِي شِدَّةٍ وَلَا رَخَاءٍ مُنْذُ رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَسْتَلِمُهُمَا (الحدیث ۱۶۰۶- طرف فی ۶۱۱۱) ۱۷۹:

نیبنوعومهر (دزی خوی نه) فهرومووی: لهوکاتهوه که بهچاوی خوم پیغه مبهرم دیوه، لهکاتی تهوافی بهیتا، دهستی هیناوه بهم دووگوشه پهمانییهی بهیتا و ماچی کردوون، لهوکاتهوه منیش لهکاتی تهوافی بهیتا، وازم له دهست پیدا هینان و ماچ کردنی نه م دوو گوشه پهمانیانه نه هیناوه).

۷۷۴- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ طَافَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ عَلَى بَصِيرٍ يَسْتَلِمُ الرُّكْنَ بِمِخْنٍ. (الحدیث ۱۶۰۷- اطرافه فی: ۱۶۱۲، ۱۶۱۳، ۱۶۳۲، ۵۲۹۳) ۱۸۰:

(۱۷۹) اخرجه مسلم في الحج، باب: استحباب استلام الركنين اليمانيين رقم: ۱۲۶۸.

(۱۸۰) اخرجه مسلم في الحج باب: جواز الطواف علي بعير.. رقم: ۱۲۷۲.

ئیبنو عەباس (رمزای خوای لی بن) فەرمووی: لەحەجی مالاویدی دا پیڤەمبەر دروودی خوای لەسەر بن. بە سواری و وشترئ تەوافی بەیتی دەکرد، هەموو جاری کە دەگەشتە ئاستی گۆشە ی بەردە ڕەشەکە، گۆچانیکی بە دەستەو بەو، گۆچانەکە ی دەهینا بە بەردە ڕەشەکە دا. لە گێڕانە و دیەکی پیڤەشە و موسلیم دا دەفەرموئ: (بە گۆچانی ئیستیلامی حەجەر و لئەسوودی دەکرد و پاشان گۆچانەکە ی ماچ دەکرد).

٧٧٥- عَنْ الزَّيْرِ بْنِ عَرَبِيٍّ رَحِمَهُ اللَّهُ تَعَالَى قَالَ: سَأَلَ رَجُلٌ ابْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنْ اسْتِلَامِ الْحَجَرِ، فَقَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَسْتَلِمُهُ وَيُقَبِّلُهُ. قَالَ: قُلْتُ: أَرَأَيْتَ إِنْ رُحِمْتُ، أَرَأَيْتَ إِنْ غُلِبْتُ؟ قَالَ: أَجْعَلَ أَرَأَيْتَ بِالْيَمَنِ، رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَسْتَلِمُهُ وَيُقَبِّلُهُ (الحدیث ١٦١١) ٨١:

زوبەیری کوری عەرەبی ڕەحمەتی خوای گەورەمان ئێسە. فەرمووی خۆم لە ئیبنوعومەر مەرسە: لەبابەت دەستەینان و ماچ کردنی بەردە ڕەشەو فەرمووی: (کاریکی ڕەوایە، چونکە بۆ خۆم پیڤەمبەر مینیو دەستی هیناو بە بەردە ڕەشەکە دا و ماچی کردووە). عەرزیم کرد: ئەری پیم بلئ: ئەگەر لەبەر جەنجالی و قەرەبالی دەستم نەپەرژا بەم کارە هەستم؟ یا ئەگەر کەسانی تر زۆریان بۆم هیناو بەزاند میان بۆم نەکرا چۆن؟ ئیبنوعومەر فەرمووی: (ئەو چۆن قسەیکە، مەن پیت دەلیم پیڤەمبەر وادەفەرموئ، کەچی تۆ بڕو بیانوو دەهینیتەو، لەکاتی وادا پەیرەوی ڕیبازی پیڤەمبەر بکە، ڕای جیاوازی خۆت تووڕدە بۆ وولاتی خۆت کە یەمەنە (١).

٧٧٦- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ أَوَّلَ شَيْءٍ بَدَأَ بِهِ حِينَ قَدِمَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ تَوَضَّأَ ثُمَّ طَافَ، ثُمَّ لَمْ تَكُنْ عُمْرَةً. ثُمَّ حَجَّ أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا مِثْلَهُ (الحديث ١٦١٤ - طرفه في: ١٦٤١) ١٨٢:

عائشه (رضی خوی لى بنى) فهرمووى: پیغه مبه ر - درووى خوی لى سهر بنى - له حه جه كهيدا، كاتى هاته ناو مه كه وه، يه كه م شت كه كردى، طه وافى قودوم بوو له پيشدا بو ته وافه كهى ده ستونويزكى گرت، نه و جا ته وافى قودومى نه نجامدا، وه نه مه يش به عه مره دانه نرا. له پاش پیغه مبه ريش نه بو به كر له سهرده مى جينشيني خويدا عومهر له سهرده مى جينشيني خويدا (رضى خوى لى بنى) له سهر نه م شيويه ي پیغه مبه ر حه جيان كرد). (تاج/٢/٨٢ ب).

٧٧٧- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا طَافَ فِي الْحَجِّ أَوْ الْعُمْرَةِ، أَوَّلَ مَا يَقْدُمُ سَفَى ثَلَاثَةِ أَطْوَافٍ، وَمَشَى أَرْبَعَةً، ثُمَّ سَجَدَ سَجْدَتَيْنِ ثُمَّ يَطُوفُ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ (الحديث ١٦١٦ - طرفه: ١٦٠٣ وأطرافه) ١٨٣:

عه بدوللاى كورى عومهر (رضى خوى لى بنى) فهرمووى: به جاوى خوم پیغه مبه رم ديوه، كاتى ده جوو بو حه ج يا بو عه مره، كاتى ده گه يشته ناو مه كه كه، له پيشا ته وافى قودومى له سهر نه م شيويه نه نجام ددها: سى جار به هه را كردن ده سوو رايه وه به ده وورى به يت داو چوار جار يش به رويشتنى ناسايى، نينجا دوو ركات نويزى سوننه تى ته وافى ده كرد، نينجا ته وافى نيوانى صه فاو مه روه شى ده كرد). (تاج/٢/٨٢ ز-٩٤ ف-٢ ش/د/ت/ن).

٧٧٨- عَنْ أَنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ وَهُوَ يَطُوفُ بِالْكَعْبَةِ بِإِنْسَانٍ رَبَطَ يَدَهُ إِلَى إِنْسَانٍ بَسِيرٍ أَوْ بِخَيْطٍ أَوْ بِشَيْءٍ غَيْرِ

ذَلِكَ، فَقَطَعَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدَهُ، ثُمَّ قَالَ: (قُدُّهُ يَدَهُ)
(الحديث ۱۶۲۰ - أطرافه في: ۱۶۲۱، ۶۷۰۲، ۶۷۰۳) ۱۸۴:

ثِيْبَنُوْعُهُ بَاس (رمزی خوی ن بی) فهِرْمُوْی: جَارِی پِیْغِهِمْبِهَر - حِرْوَدِی خَوِی لِسْمِی -
تِهَوَافِی کِه عِبِه ی دِه کَرْد، مَرُوْفِیْکِی بِنِی بِه سِیْرِمِه یِ، یَا بِه هِه وِدَایِ، یَا
بِه شَتِیْ تَر، دِه سَتِی خَوِی بِه سَتَبُوو بِه مَرُوْفِیْکِی تَر هَوِه، پِیْغِهِمْبِهَر - حِرْوَدِی خَوِی
لِسْمِی - پِه تِه کِه ی قَر تَانْد، نِه وِجَا پِیْی فهِرْمُوو: (دِه نِه مِجَار دِه سَتِی بَگَر هَوِ
رَا یَکِشِه !).

۷۷۹ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ أَبَا بَكْرٍ الصَّدِيقَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ،
بَعَثَهُ - فِي الْحَجَّةِ الَّتِي أَمَرَهُ عَلَيْهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَبْلَ حَجَّةِ
الْوِدَاعِ - يَوْمَ النَّحْرِ، فِي رَهْطٍ يُؤَدُّنَ فِي النَّاسِ: أَلَا، لَا يَحُجُّ بَعْدَ الْعَامِ مُشْرِكٌ،
وَلَا يَطُوفُ بِالْبَيْتِ غُرْيَانٌ). (الحديث ۱۶۲۲ - ۱۸۵):

نُهَبُو هَوْرِه رِه (رمزی خوی ن بی) فهِرْمُوْی: لِهَو حِه جِه دَا کِه پِیْغِهِمْبِهَر - حِرْوَدِی
خَوِی لِسْمِی - نِه بُو بِه کَرِی کَرْد بُوو بِه سِه رِدَارِی سِه رِ حِه ج، کِه بِه ر لِه حِه جِی
مَالَاوَا یِ بُوو، لِهَو حِه جِه دَا نِه بُو بِه کَر مَنِی لِه گِه لَ دِه سَتِه یِه کِی تَر دَا نَارْد،
رُوْزِی جِه زَن جَار مَانْدَا: نِیْز لِه م سَال بِه دَوَاوِه بَتِه رِسْت و هَاو بِه شِپِه یِدَا کَر
نِه یِه ن بُو حِه ج، وِه کِه سِیْش نَابِی بِه رَوْتِی تِهَوَافِی بِه یِت بَکَا. (تاج/۲-۸۸ -
ش/ت).

۷۸۰ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَدِمَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ مَكَّةَ، فَطَافَ وَسَعَى بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ، وَلَمْ يَقْرَبِ الْكَعْبَةَ بَعْدَ طَوَافِهِ بِهَا

(۱۸۴) لم يوافقهُ مسلم علي تخريجه حسب خاتمة كتاب الحج في الفتح الباري) ..

(الترجم)

(۱۸۵) أخرجه مسلم في الحج، باب: لا يحج بالبيت مشرك. رقم: ۱۳۴۷.

حَتَّى رَجَعَ مِنْ عَرَفَةَ (الحديث ۱۶۲۵) ۱۸۶:

عہدوئلائی کوپری عہباس (رمزی خوی ن ہن) فہرمووی: لہ حہجی مالآواییدا، پیغہمبہر - درویدی خوی لمسر ہن: کاتخ ہاتہ ناو مہککہ تہوافی قودومی کرد، وسعی نیوان صفواو مہرودی نہنجام دا، پاش نہودی کہتہوافی کہعبہی کرد، نیتز نزیکی کہعبہ نہکہوتہوہ تا لہ جپای عہرمفات گہراپہوہ).

ناو دان بہ حاجیان

۷۸۱- عَنْ ابْنِ عَمْرِو بْنِ رَضِي اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: اسْتَأْذَنَ الْعَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ الْمَطْلَبِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَنْ يَبْتَئ بِمَكَّةَ، كَيْالِي مَنِيٍّ، مِنْ أَجْلِ سِقَايَتِهِ، فَأْذِنَ لَهُ. (الحديث ۱۶۳۴ - أطرافه: ۱۷۴۳، ۱۷۴۴، ۱۷۴۵) ۱۸۷:

ثیبنو عومہر (رمزی خوی ن ہن) فہرمووی: عہباسی کوپری عہدولوطہلیب، کہ مامہی پیغہمبہر بوو، پیخوازی لہ پیغہمبہر کرد، کہریگہی بدا، شہوہکانی مینا لہ مہککہ بمینیتہوہ، لہبہر ناودان بہ حاجیان نہویش ریگہی مانہوہی ہی دا). (تاج/۲/۲۱۰-۱۰۶-ش/د/ن)

۷۸۲- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَاءَ إِلَى السَّقَايَةِ فَاسْتَسْقَى، فَقَالَ الْعَبَّاسُ: يَا فَضْلُ اذْهَبْ إِلَى أُمِّكَ فَاتِ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِشَرَابٍ مِنْ عِنْدِهَا. فَقَالَ، (أَسْقِنِي). قَالَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ، إِنَّهُمْ يَجْعَلُونَ أَيْدِيَهُمْ فِيهِ، قَالَ: (أَسْقِنِي). فَشَرِبَ مِنْهُ، ثُمَّ أَتَى زَمْزَمَ، وَهُمْ

(۸۶) قال العلامة العيني - عليه الرحمة -: (هذا الحديث من أفراد البخاري ج/۹/۲۳۸ - المترجم).

(۸۷) أخرجه مسلم في الحج، باب: وجوب المبيت بمني،... رقم: ۱۳۱۵.

يَسْقُونَ وَيَعْمَلُونَ فِيهَا، فَقَالَ: (اعْمَلُوا، فَإِنَّكُمْ عَلَى عَمَلٍ صَالِحٍ) ثُمَّ قَالَ: (لَوْلَا أَنْ تُغْلَبُوا لَنَزَلْتُ، حَتَّى أَضَعَ الْحَبْلَ عَلَى هَذِهِ). يَعْنِي: عَاتِقَهُ، وَأَشَارَ إِلَى عَاتِقِهِ). (الحديث ١٦٣٥) ١٨٨:

ثیبنو عہبباس (رمزی خوی ن ہر) فہرمووی: پیغہمبہر - درویدی خوی لسمہر ہر۔ ہات بو سہرچاوہکھو داوای ناوی خواردنہوہی کرد، عہبباسیش بہفہزلی کوری فہرموو: نہی فہضل برپو لہ لای دایکت خواردنہوہی باش بہینہ بو پیغہمبہر - درویدی خوی لسمہر ہر۔ پیغہمبہریش - درویدی خوی لسمہر ہر۔ فہرمووی: ناوم بدری لہم ناوہی دمیدہی بہم خہلکہ۔ عہبباسیش فہرمووی: نہی پیغہمبہری خوداناخر مہردومہکہ دمستی تیدہخہن؟ فہرمووی: بم دہری قہیناکا، خو من ناغاو پاشا نیم تاخوم لہیہکہیہکی نہتہوہ جیابکہمہوہ۔

ننجا لیی خواردموہو چوو بو سہر زہمزہم، لہوکاتہدا ناویان ہلہدہگوستو دمیاندہ بہخہلک، فہرمووی: ناو ہلہگوژن، بہراستی نیشہکہتان نیشیکی گہلی چاکہ). لہپاشا فہرمووی: (نہبادا خہلکہکھی تریش چاو لہ من بکہنو، کہلکہتان لی بکہنو لہ نہنجاما زورتان بو بہیننو مہوداتان نہدن کارہکہتان نہنجام بدن، نہگینا منیش لہولآخہکہم دادمہزیمو وہک نیوہ گوریسی سہتلہکہم دنایہ سہر نیروہم خوشم لہگہل نیوہدا ناوم لہگہلتانا ہلہدہگوژی و دم دا بہحاجیان! وہ نامازہی بو سہرسانی کرد، لہویدا کہ فہرمووی: گوریسی سہتلہکہم دنایہ سہر نیروہم۔ (تاج/٢/٢٦٧ ز - ١٣٣ - ب)۔

٧٨٣- عَنْ عَصِمٍ عَنِ الشَّعْبِيِّ: أَنَّ ابْنَ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ حَدَّثَهُ قَالَ: سَقَيْتَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ زَمْزَمَ فَشَرِبَ وَهُوَ قَائِمٌ قَالَ

عَاصِمٌ: فَخَلَفَ عِكْرَمَةُ: مَا كَانَ يَوْمَئِذٍ إِلَّا عَلَى بَعِيرٍ. (الحديث ۱۶۳۷ - طرفه فی: ۵۶۱۷) ۱۸۹:

عاصیم له شه عبی یه وه (رمزی خوی ن بن) فه رمووی: ثیب نو عه بباس قسه ی بو کردم، فه رمووی: به دهستی خوّم له ناوی بیرى زه مزه م ناوی خوار دنه وه ببشکه ش به پیغه مبه ر کرد، به را وه ستانه وه خوار دیه وه. عاصیم فه رمووی: عه کرده مه سویندی خوارد: که پیغه مبه ر (رمزی خوی ن بن) له وکاته دا که نه و ناوه ی نوش کرد، به سواری و شترى بوو). (تاج ۲/۳۶۵-۱۳۲).

۷۸۴- عَنْ عُرْوَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَأَلْتُ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا فَقُلْتُ لَهَا: أَرَأَيْتَ قَوْلَ اللَّهِ تَعَالَى: إِنَّ الصَّافَا وَالْمَرْوَةَ مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ فَمَنْ حَجَّ الْبَيْتَ أَوْ اعْتَمَرَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِ أَنْ يَطُوفَ بِهِمَا فَأَوَّلَهُ مَا عَلَى أَحَدٍ جُنَاحُ أَنْ لَا يَطُوفَ بِالصَّافَا وَالْمَرْوَةَ قَالَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا بئسَ مَا قُلْتَ يَا ابْنَ أُخْتِي، إِنَّ هَذَا لَوْ كَانَتْ كَمَا أَوَّلْتَهَا عَلَيْهِ، كَانَتْ: لَا جُنَاحَ عَلَيْهِ أَنْ لَا يَطُوفَ بِهِمَا، وَلَكِنَّهَا أُنْزِلَتْ فِي الْأَنْصَارِ، كَانُوا قَبْلَ أَنْ يُسَلِّمُوا، يُهْلُونَ لِمَنَاةَ الطَّائِفَةِ الَّتِي كَانُوا يَعْبُدُونَهَا عِنْدَ الْمُشَلِّ، فَكَانَ مَنْ أَهْلٌ يَتَحَرَّجُ أَنْ يَطُوفَ بِالصَّافَا وَالْمَرْوَةَ، فَلَمَّا أَسْلَمُوا، سَأَلُوا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ ذَلِكَ، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّا كُنَّا نَتَحَرَّجُ أَنْ نَطُوفَ بَيْنَ الصَّافَا وَالْمَرْوَةَ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى: (إِنَّ الصَّافَا وَالْمَرْوَةَ مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ) الْآيَةَ. قَالَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: وَقَدْ سَنَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الطَّوْفَ بَيْنَهُمَا، فَلَيْسَ لِأَحَدٍ أَنْ يَتْرُكَ الطَّوْفَ بَيْنَهُمَا). (الحديث ۱۶۴۳ - أطرافه فی: ۱۷۹۰، ۴۴۹۵، ۴۸۶۱) ۱۹۰:

عورو هى كورى زوبه ييرى خوشكه زای حه زره تی عائیشه (رمزی خوی ن بن)

(۱۸۹) أخرجه مسلم في الأشربة، باب: في الشرب من زمزم قائما، رقم: ۲۰۲۷.

(۱۹۰) أخرجه مسلم في الحج باب: بيان أن السعي بين الصفا والمروة ركن لا يصلح الحج إلا به رقم: ۱۳۷۷.

فهرمووی: له عانیشه‌ی پوورم پرسی، پیم گوت: پووری به‌خودا واده‌زانم نه‌گهر که‌سی له‌کاتی چه‌ج و عه‌مردها نه‌یش گه‌ری له‌ناوه‌ندی صه‌فاو مه‌پردها گونا‌هی نا‌گا؟ فهرمووی: بۆ؟ عه‌رزیم کرد: چونکه خودای گه‌وره ده‌فه‌رموی: ﴿إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ فَمَنْ حَجَّ الْبَيْتَ أَوْ اعْتَمَرَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِ أَنْ يَطُوفَ بِهِمَا﴾ - واته: صه‌فاو مه‌روه له دروشمه‌کانی خودان، جا هه‌رکه‌سی چه‌جی کرد، یا عه‌مره‌ی کرد، گونا‌هی له‌سه‌رنیه که بگه‌ری له نیوانی ئەم دوو ده‌کا. ده‌ی ئەمه به‌لگه‌ی ئەوه‌یه که‌کردنه‌که‌ی تاوان نییه، نه‌ک به‌لگه‌ی ئەوه‌بی که‌کردنه‌که‌ی پیویسته. که‌واته: نه‌کردنی دروسته‌عانیشه (رمزی خوی ن ب) فهرمووی: ئە‌ی خوشکه‌زای شیرینم!

ئە‌مه‌ی تۆ ده‌یلتیت قسه‌یه‌کی زۆر ناپه‌سه‌نده، چونکه ئە‌م نایه‌ته، نه‌گهر وه‌ک تۆ ته‌نویلی ده‌که‌یت وابی، ده‌بوو نه‌ظمه‌که‌ی ناوا بوايه:

﴿لَا جُنَاحَ عَلَيْهِ أَنْ لَا يَطُوفَ بِهِمَا﴾: تاوانی له‌سه‌ر نییه نه‌گهر ته‌وافی نیوانی ئە‌م دوو ده‌کا. له‌به‌رئه‌وه هه‌رکه‌سی له‌ناوه‌ندی صه‌فاو مه‌پردها هاتو‌چۆ نه‌کا، له‌سه‌ر شیوه‌ی ب‌پ‌یار‌دراو، ئە‌وه خودا نه‌چه‌جی ته‌واو ده‌کاو نه‌ عه‌مره‌ی.

ده‌زانی بۆ‌چی ئە‌م نایه‌ته له‌سه‌ر ئە‌م شیوه‌یه‌ی که‌هه‌یه هاته خواره‌وه: چونکه له‌پیشا یاریده‌ده‌ران (ئه‌نصار) له سه‌رده‌می نه‌زانی‌دا، له‌پیش ئیسلام بوونیاندا، جاران ئیجرامی چه‌جیان بۆ بوتی ده‌به‌ست که ناوی مه‌نات بوو، که مسو‌لمانان ناویان نا: مه‌ناتی طاغیه، واته: مه‌ناتی سه‌رکه‌ش، چونکه خه‌لکیکی ئیجگار زۆری گوم‌را‌کرد‌بوو، ئە‌م بته له‌لای موشه‌لله‌ بوو، که ناوی شوینیکه‌ و له‌نزیکه‌ قه‌دیده‌وه، له‌پرووی ده‌ریاوه، له‌ویدا ده‌یان‌په‌رست، جا ئە‌وانه‌ی که‌ئیجرامی چه‌جیان بۆ ئە‌م بته

سهرکەشە دمیەست، ئیتەر دوورە پارێزیان لەتەوافی صەفاو مەرپووە دەگرت،
هەتا توخنی بتهکانی خەلکی مەککە نەکەون، کە ناویان ئیسافو نائیلە
بوو، ئیساف لەسەر تەپۆلگەی صەفا بوو، وە نائیلە لەسەر تەپۆلگەی
مەرپووە بوو، جاکات ئێکە یاریدەمدەران ئیسلام بوون، لەم بارەیهوه پرسیاریان
لە پێغەمبەر کرد، عەرزیان کرد:

قوربان! ئێمە جاران ئاقاری راگردنی نیوانی صەفاو مەرپووە
نەدەکەوتین، جا ئایا ئیستا ئەرکی سەرشانمان لەم بارەیهوه چیه؟
ئیتەر بەم بۆنەیه خودای گەورە، یەزدانی مەزن، ئەم نایەتە ی ناردە
خوارمەوه: ﴿إِنَّ الصِّفَا وَالْمَرْوَةَ مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ. البقرة: من الآية ۱۵۸﴾ تا
کۆتایی نایەت.

عائیشە (ڕەزای خۆی ئی) فەرمووی: وەکی تریش ئەومتا پێغەمبەر خۆی.
بروونی خۆی لەسەر بێ. بەگەردارو بە گوتار، تەوافو هەلسوورانی نیوانی صەفاو
مەرپووە کردووه بە دەستوور، کەواتە: هیچ کەسێ مافی ئەوێ نییه کە
واز لە هەلسوورانی نیوانی ئەم دوانە بهێنێ بەهیچ مەهانەیی.
(تاج/۲/۱۸۹۸-ز ۹۷).

پاشەو بوونکردنەوه:

عووروێ کۆپی زوبەیر کچەزای حەزەرتی ئەبوبەگری صەدیقه، فەقیی
عائیشە ی پووری بووه، هەمیشە لەگەڵ کۆمەڵی زانای تردا، ئامادە ی کۆپی
زانستی عائیشە دەبوون، کە لە مالی خۆیدا لە مەدینە دمیەست، بۆ پەخشی
زانست و راگەیانندی فەرموودەکانی پێغەمبەر -بروونی خۆی لەسەر بێ-.

عووروو یەکیکە لەپیشەوا هەرە ناودارە پێژدارە مەزنەکانی پەیرەوان

که پییان دهگوتری: (تابعین: چینی دووهمی مسوئلمانان) یه کیکه له
حهوت مه لا گه وره کانی جیهانی ئیسلامی، که له زارای شهردا ناودارو
ناسراون به (فوقه های سهبعه = حهوت شه عزانه کان).

که نهم زاتانه:

۱. عووروه.

۲. سه عیدی کوپی موسه ییب.

۳. عوبه یدوئلای کوپی عهبدوئلای کوپی عوتبه.

۴. قاسمی کوپی موحه ممه دی کوپی نه بوبه کری سه دیق.

۵. سلیمانی کوپی یه سار.

۶. خاریجهی کوپی زهیدی کووپی ثابت.

۷. سالی کوپی عهبدوئلای کوپی عومه ر.

هه ندی دهلین: هه وتهم: نه بوبه کری کوپی عهبدوورپه حمانی کوپی
حاریشه، هه ندی تر دهلین: هه وتهم: نه بوسه له مهی کوپی
عهبدوورپه حمانه.

ناوی دایکی نه سمای کچی نه بوبه کری سه دیقه، که خوشکی باوکی
عائیشهیه خاوه نی نهم شانازیانهیه: پیغه مبه ر - درودی خوی لسمه بی - زاویه تی،
نه بوبه کر باپریه تی، زوبه یر باوکیه تی، نه سماو دایکیه تی، عائیشه
پوریه تی خوشکی دایکیه تی، سالی بیستی کوچی له دایک بووه، له نه وه دو
چوارا مردوووه، کو مه له ی فهرمووده زانه کان فهرمووده کانی نه ویان
گیراوده وه،

واته: جیگهی متمانه ی نه وانه، که واته: له پیاوانی سه حیجی بوخاری

و صحیحی موسلیمیشہ، لہ شہش کتیبہ ناودارہکانی فہرموودہدا جگہ لہ
خوی عوروہی کوری زوبہیر ناوی تریان تیاا نییہ، لہناو ہاودہلانیشدا
عوروہی زوبہیر ناویان تیاا نییہ، بو زیدہ بہرہو شارہزابوون ہروانہ:
(تاج/۵/۷۹ز-۱۰- مہزناہی زوبہیری کوری عہوام + ژمارہ/۳ لہم بہراوہ
ہیروژہ، کہوا لہبہرگی یہکہمیدا + ژ/۳۴۹/۶۰۲ + ژ/۷۵ + تاج/۵/۱۵۲ ز/۳۷ +
ریاض/۱/۱۸۶ ز/۲۰۲ + ژ/۲۵ + تاج/۱۰/۲۵۴ ز/۹۷).

۷۸۵- عن ابن عمر رضي الله عنهما قال: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا طَافَ الطَّوَافَ خَبَّ ثَلَاثًا وَمَشَى أَرْبَعًا، وَكَانَ يَسْنَعِي بَطْنَ الْمَسِيلِ
إِذَا طَافَ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ (الحديث ۱۶۴۴) '۹۹:

نیبنوعومہر - رمزی خوبان ن ہن- فہرمووی: جاران دہستووری پیغہمبہر - درودی
خوای لہسہر ہن- وابوو کہ تہوافی یہکہمی ٹہنجامدہدا، کہ ناودارہ بہتہوافی
قودووم -واتہ: ہہٹسورانی ہاتنہ پیش- سی سہری یہکہمی لہ حہوت
سہرمکانی تہواف بہ نہرمہغار ٹہنجامدہدا، وہچواریشیانی بہرپویشتنی
ناسایی ٹہنجام دہدا، وہگاتن تہوافی نیوانی سہفاو مہروہی دہکرد، بہنیو
شیوہکہی نیوانی سہفاو مہروہدا پای دہکرد).

ہوونکرندہوہ:

شیخی عہینی -ہمہمت خودی لہسہر- دہفہرموی: (مہسیل کہ بہ واتا
ٹاورپژگہیہ -شیویکہ وا لہنیوانی گردی سہفاو گردی مہروہدا، ہریتیہ لہ
ٹہندازہیہکی زانراو، لہپیش ٹہوہی کہ بگہیتہ میلہ سہوزہکہی کہ
بہگوٹشہی مزگہوتہکہوہ ہہٹواسراہ، ہہتا دہگاتہ ٹاستی دوو میلہ

سه روز که ی کهوان له به رابه ی یه کتری، که یه کیکیان وا له حه وشه ی
مرگه وتا و نه وی تریان وا له خانو و ده کی عه بباس دا (رمزی خوی لی بن).

۷۸۶- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: أَهْلَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هُوَ وَأَصْحَابُهُ بِالْحِجِّ، وَلَيْسَ مَعَ أَحَدٍ مِنْهُمْ هَدْيٌ غَيْرَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَطَلْحَةَ، وَقَدِمَ عَلَيَّ مِنَ الْيَمَنِ وَمَعَهُ هَدْيٌ، فَقَالَ: أَهَلَّتْ بِمَا أَهَلَّ بِهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَأَمَرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَصْحَابَهُ أَنْ يَجْعَلُوهَا عُمْرَةً وَيَطُوفُوا، ثُمَّ يَقْصِرُوا وَيَحْلُوا إِلَّا مَنْ كَانَ مَعَهُ الْهَدْيُ، فَقَالُوا: نَنْطَلِقُ إِلَى مَنَى وَذَكَرُ أَحَدِنَا يَقْطُرُ، فَبَلَغَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: (لَوْ أَسْتَقْبَلْتُ مِنْ أَمْرِ مَا اسْتَدْبَرْتُ مَا أَهْدَيْتُ، وَلَوْلَا أَنَّ مَعِيَ الْهَدْيَ لَأَحْلَلْتُ) (الحديث: ۱۶۵۱) ۱۹۲:

جابر ی کوری عه بدو لالا (رمزی خوی لی بن) فه رمووی: له حه جی مالا واییدا، پیغه مبهرو هاوړپیکانی نیحرامی حه جیان دابه ست، جگه له پیغه مبهرو طه لحه، که سیان دیاری به یتیان پی نه بوو، عه لیش له یه مهنه وه هات بو حه ج نازده لی دیاری له گه ل خوی هی نابوو، عه لی فه رمووی: منیش کاتی نیحرام دابه ستن گو توومه: نه و نیحرامم دابه ست ریک وده نیحرام دابه ستنی پیغه مبهرو (دروودی خوی لسمر بن) جا له مه که که پیغه مبهرو (دروودی خوی لسمر بن).

فه رمانی کرد به هاوړپیکانی، که حه ج که یان بکه ن به عه مره، له سه ر نه م شیوه یه: ته وافی به یت بکه ن و توافی نیوانی صه فاو مه روه یش بکه ن و نه و جا مووی سه ریان کورت بکه نه وه، نیتر نیحرام بشکینن، هه تا رۆزی ته رویه (بپ: ژماره/ ۷۵۶) به لام نه وانه یان که نازده لی دیاری به یتیان واپی بابه رده وام بن له سه ر حه ج که یان و نیحرام نه شکینن و نه یکه ن به

عەمرە.

هاورپییانی پیڤه مبه ریش خروودی خوی لسمه بئ. وهك سه رسام بوونی،
فه رموویان: شتی وا سه پره! چونكه سه رده كیشی بۆنه وه، كاتی ئیحرام
ببه ستینه وهو بكه وینه پئی له مه ككه وه به رهو میناو عه رمفات، چووك
(زه كهه) مان مه نی لئ بتهی، كه ئیحرام بشكینین، له گه ل ژنیش
كو ده بینه وه، شتی وایش له گه ل باری چه ج دا پئی ناكه وئ.

جا كاتی ئه م قسه یه یان گه یشته وه به پیڤه مبه ره خروودی خوی لسمه بئ.
فه رمووی: (له ده ستم چوو! دما ئه گه ر ئیستام نه وسا بوايه، منیش ناژه لئ
دیاری به یتم له گه ل خوّم نه ده هینا، وه له به ره نه و میش نه بی كه دیاری
به یتم وایی منیش ئیستا ده مكرده به عه مره و ئیحرامم ده شكاند).

۷۸۷- عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ رُفَيْعٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَأَلْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ
رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قُلْتُ: أَخْبِرْنِي بِشَيْ عَقَلْتُهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَيْنَ
صَلَّى الظُّهْرَ وَالْعَصْرَ يَوْمَ التَّوْبَةِ؟ قَالَ: بِمَنِي، قُلْتُ: فَأَيْنَ صَلَّى الْعَصْرَ يَوْمَ النَّفَرِ؟
قَالَ: بِالْبَاطِحِ، ثُمَّ قَالَ: أَفْعَلْ كَمَا يَفْعَلُ أَمْرَاؤُكَ. (الحديث ۱۶۵۳- طرفاه
فی: ۱۶۵۴، ۱۷۶۳) ۱۹۳:

عه بدوله زیزی كورپی روفه یع فه رمووی: له ئه نه سی كورپی مالیكم
پرسی، گوتم: شتیكم پئی بفه رموو: كه خوّت له بیرت مایی و له
پیڤه مبه ره وه وهرتگرتبی له م باره یه وه: پۆزی ته رویه، كه پۆزی
هه شته می مانگی قوربانه، پیڤه مبه ره و مسولمانانی چه جكار له كوئ نوژی
نیوه پۆو عه صریان كرده؟ فه رمووی: له مینا گوتم: نه ی نه و پۆزه ی كه
ناوداره به پۆزی نه فر، كه پۆزی سیازده ی مانگی قوربانه، كه حاجیان له

میناوه دمگه پښه وه بؤ مه ککه، پښه مبهرو هاورپیانې نوپژې عه صریان له کوئې کرد؟ نه نه س فهرمووی؛ له نه بطه ح (بر: ژماره: ۱۵۵۹/۷۴۸) نه و جا نه نه س (رمزی خوی لې بن) فهرمووی؛ (گرنګ نه و میه له کاتې نه نجامدانی حه ج و عه مردها په پړه ویی فهرمانړه واکانت بکه ی و نه وان چی ده کن تویش و ا بکه و بهمه هانه ی هندی ورده کاری جیاوازی و دووبه رمکی له ناو پړی کومه ته ی حاجی یان دا بهرپامه که). (تاج/۲/۲۲۵/۱۱۵ - ش).

۷۸۸- عَنْ أُمِّ الْفَضْلِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: شَكَ النَّاسُ يَوْمَ عَرَفَةَ فِي صَوْمِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَبَعَثْتُ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِشَرَابٍ فَشَرِبُهُ). (الحديث ۱۶۵۸ - اطرافه فی: ۱۶۶۱، ۱۹۸۸، ۵۶۰۴، ۵۶۱۸، ۵۶۳۶) ۱۹۴:

نومول ففضل (رمزی خوی لې بن) فهرمووی؛ پړوژې عارفه، که پړوژې نو هه می مانګی قورباننه، که حاجیان له و پړوژدا له چیا ی عه رفه سه رګه رمی نه نجامدانی کرداره گانی حه جن، مه ردومه که که وتنه گومانه وه که نایا پښه مبهرو (دروودی خوی لې بن) له و پړوژدا به پړوژو یانا؟ جا منیش جامی شیرم بؤی نارد، تابزانین به پړوژو وه یا نا، جا حه زره ت (دروودی خوی لې بن) شیر ه که ی خواردو وه، نیتر زانیمان که به پړوژو و نییه). (بر: تاج/۲/۱۳۴ ز/۶۶ - ش/د/ت).

نومول ففضل، ناوی لوبابه ی کچی حاریته، له پښ کؤچ دا نیسلام بووه، فهرمووده ی زوری له پښه مبهرو هه گپراو ته وه، پښه مبهرو (دروودی خوی لې بن) ده فهرموئ؛ (جوار خوشکه مسوئمانه که: مه میوونه ی کچی حاریث و نومول ففضل و سه لاو نه سماء). مه میوونه یان هاوسه ری پښه مبهرو بوو،

کہ خوشکی ھےقی ئومومول فہضلہ. جارئ خہوئ دہبینئ، دہیگیر پتہوہ بو پیغہ مہر، عہرزی دہکا: قوربان! لہ خہونمدا بینیم ئہندامئ لہئہندامہکانی تو لہ مائی مندا بوو، پیغہ مہر (درودی خوی لہسر ہئ۔ فہر مووی: فاطیمہی کچم کورپکی دہبی، تو شیرئ پی دہدی، زوری پیئہچوو حوسہین لہدایک بوو).

گہلئ جار پیغہ مہر بو ریزلینانی دہچوو بو مائی ئوموفہضلی ناموژنی.

ئوموفہضل لہ پیئش ئیمامی عہباسی میردیدا لہ سہردہمی جینشینئی عوسماندا دہمرئ. رہزاو رہحمہتی خودای لئبی.

۷۸۹- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَلَّهُ: جَاءَ يَوْمَ عَرَفَةَ حِينَ زَالَتْ الشَّمْسُ، فَصَاحَ عِنْدَ سَرَادِقِ الْحَجَّاجِ، فَخَرَجَ وَعَلَيْهِ مِلْحَفَةٌ مَعْصِفَةٌ، فَقَالَ: مَالِكُ يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ؟ فَقَالَ: (الرَّوَّاحُ إِنْ كُنْتَ تُرِيدُ السُّنَّةَ) قَالَ: هَذِهِ السَّاعَةُ؟ قَالَ: نَعَمْ، قَالَ: فَأَلْظَرْنِي حَتَّى أَفِيضَ عَلَى رَأْسِي ثُمَّ أَخْرُجْ، فَتَنَزَلَ حَتَّى خَرَجَ الْحَجَّاجُ، فَسَارَ بَيْنِي وَبَيْنَ أَبِي، فَقُلْتُ: إِنْ كُنْتَ تُرِيدُ السُّنَّةَ فَأَقْصِرِ الْخُطْبَةَ وَعَجِّلِ الْوُقُوفَ، فَجَعَلَ يَنْظُرُ إِلَى عَبْدِ اللَّهِ فَلَمَّا رَأَى ذَلِكَ عَبْدُ اللَّهِ قَالَ: صَدَقَ، وَكَانَ عَبْدُ الْمَلِكِ قَدْ كَتَبَ إِلَى الْحَجَّاجِ: أَنْ لَا يُخَالِفَ ابْنُ عُمَرَ فِي الْحَجِّ (الحديث ۱۶۶۰ - طرفاه فی: ۱۶۶۲، ۱۶۶۳) ۱۹۰:

سالی کوری ئیبینوعومہر (رمزای خوی ئ ہئ) فہر مووی: عہبدول مہلیکی کوری مہروان کہ یہکئ بوو لہ بہناو جینشینہکانی ئہمہوی یہکان۔ نامہی نووسی بو حہججاجی کوری یوسفی ئہل ئہقہفی کہ والی عہبدولمہلیک

جا پڙڙي عمر مڙهه ڪه له نه ميره دابهزي بوون، له ڪاتي دهمي نيومرڙوڏا
من خؤم له ڪهڻ ئي بنو عومهردا بووم، ڪه له و ڪاته دا ته شريضي هات هه تا
گه پشته لاي سه را بهر ده ڪهي چه حجاج، له وي هاواري لي هه ٿسا!!

چه جاجیش دمرپه‌ری، به‌رکۆش (ازار) یکی گه‌وره‌ی به‌عه‌صفه‌ر
 رهنگرای گرتبۆوه، گوتی: نه‌وه چیه‌ ئه‌ی باوکی عه‌بدوره‌حمان! خیره
 چی قه‌وماوه، بۆ واده‌که‌ی؟ ئیبنو عومه‌ر رمزی خواهان لێ بێ- پێی فهرموو: (ئیسّا
 ده‌می رۆیشتنه، کاتی نه‌وه هاتوو هه‌بکه‌وینه‌رێ و به‌زویی برۆین بۆ
 ئیستگای عه‌رفات، نه‌گه‌ر ده‌ته‌وێت په‌یره‌ی ته‌واوی سونه‌تی پیغه‌مبه‌ر
 بکه‌ی له‌م لایه‌نه‌وه) چه‌ججاج گوتی: ئیسّا نا به‌م قرچه‌ی گه‌رمایه؟
 باوکم فهرمووی: (به‌لێ). چه‌ججاج گوتی: ده‌ مۆله‌تم بده تا ئاوێ ده‌که‌م
 به‌خۆم دا و خۆم ده‌شۆرم و دمرده‌جم. جا ئیبنو عومه‌ر دابه‌زی تا چه‌ججاج
 ئاوێکی کرد به‌سه‌ر خۆیدا و نه‌وجا دمرچوو وه‌که‌وته‌ رێ، سالم فهرمووی:
 (له‌ رینگه‌ چه‌ججاج له‌ به‌ینی من و باوکمدا دمرپویی، جاپییم گوت: (نه‌گه‌ر
 ده‌ته‌وێت به‌ته‌واوی سونه‌تی پیغه‌مبه‌ر دروودی خوای لاسمه‌ر بێ- له‌م باره‌یه‌وه
 بپیکیت نه‌وا نوێژ به‌ زوویی بکه‌و وتاره‌که‌ کورت بکه‌ره‌وه‌و به‌زوویی
 بگه‌ره ئیستگای عه‌رفه‌، هه‌تا وه‌ستان له‌کیوی عه‌رفه‌ زوو نه‌نجام
 بده‌یت). چه‌ججایش ته‌ماشایه‌کی استفساو نامی‌زی باوکمی کرد، وه‌ک بلی
 ئایا وایه؟ باوکیشم که‌وای بی‌نی پێی فهرموو: (به‌لێ سالم راست ده‌کا).

روونکردنه وه؛

- نهم بههرانه لهم فهرموودهيه و مردهگیرین، لهسه ر فهرمایشتی مامؤستای عهینی و مامؤستای عهسقهلانی؛
۱. نویزی جهماعهت لهپاش نیمامی بهدکارو فاسقهوه دروسته، بهلام به مهرجی بیدعهت و فیسقهکهی نهگاته رادهی کوفرو دزایهتی نیسلام.
 ۲. زانا نهگهر بؤ پیویستی کاری مسوئلمانان هاموشوی پیاوی دهمهلاتداری ستهمکار بکا قهیدی نییه، وهك نهم هاتنهی ئیبنوعومهر بؤلای چهجاج، بؤ کهوتنهپی لهگاتی دیاریکراوی خؤیدا.
 ۳. دروسته باشر لهژیر فهرمانی لهخوی خوارتردا بی، وهك ئیبنو عومهر له ژیر فهرمانی چهجاج دا بوو.
 ۴. تیگهیشتن و وهرگرتنی زانست بهئامازهیش دهبی، وهك سه رلهقاندنو به چاوو دهمت ئامازهکردن.
 ۵. دروسته شاگرد له حوزوری مامؤستای دا فهتوا بدا. وهك سالم له خزمهت باوکیدا فهتوای دا.
 ۶. دروسته زیانی کهم لهپیناوی سوودی گهورمتردا قهبوول بکری، که نهمه له شهرعی پیروژدا پیی دهگوتری؛ (احتمال المفسدة القليلة لتحصيل المصلحة الكبيرة).
- ۷۹۰- عَنْ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: أَضَلَلْتُ بَعِيرًا لِي، فَذَهَبْتُ أَطْلُبُهُ يَوْمَ عَرَفَةَ، فَرَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ واقفًا بِحَرَفَةَ فَقُلْتُ: هَذَا وَاللَّهِ مِنَ الْحُمُسِ، فَمَا شَأْنُهُ هَهُنَا؟ (الحديث ۱۶۶۴) ۱۹۶.

جوبه پیری کوری موطعیم (رمزی خوی ن بئ) فهرمووی و شتریکم ون بو بوو،
 رۆژی عارفه بوو چووم بۆی بگه پیم، بینیم پیغه مبه ر - درووی خوی لسه ر بئ -
 له خاکی عهرمفات وهستا بوو، که عهرمفات وا له دهره وهی خاکی حهره م،
 له بهرئه وه سه رم سوپما، چونکه پیغه مبه ر قورمیشیه، قورمیشیش
 به خویان دهگوت: حومس، له بهر ئه وه له رۆژی عهرمه دا نه ده چوون بۆ
 عهرمه و له خاکی حهره م دهرنه ده چوون، له موزده لیفه ده وهستان، جا
 عه جایه ب مام وگوتم: چ عه جهب پیغه مبه ر لی ره وهستاوه، خۆبه خوا
 نه ویش له حومسه کانه).

روونکردنه وه:

بۆ تیگه یشتنی ته واو له م فهرمووده یه ئه م فهرمووده یه تر له تاجول
 ئوصووله وه راگوئیز ده که یین، بهرگی دووم، لاپه ره (۲۰۱):

عائیشه (رمزی خوی ن بئ) فهرمووی: جاران قورمیش و ئه وانیه ی له سه ر
 نایینی قورمیش بوون، له موزده لیفه راده وهستان، له رۆژی عهرمه دا،
 وه پییان دهگوتن: حومس، که کو ی (أَحْمَس) ی عهره بی یه، واته: دلیره کان،
 عهره به کانی تریش له عهرمه راده وهستان، جاکاتی که نایینی پیرۆزی
 ئیسلام هات، خودای گه وره سه ره ور، فهرمانی کرد به پیغه مبه ری خوی،
 که له خاکی به ست (حهره م) دهرچی و وه ک خه لکانی تر بروات بۆ خاکی
 عهرمفات، له وی راره ستی و له پاشا له وی وه دایه رن و برۆن بۆ موزده لیفه و
 مه شه ره و له حهرام و مینا. وه ک خودا له م نایه ته دا دمه رمو ی: ﴿ثُمَّ أَلْبَسُوا
 مِنْ حَيْثُ أَفَاضَ النَّاسُ. البقرة: من الآية ۱۹۹﴾.

۷۹۱- عَنْ أَسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ سُئِلَ: كَيْفَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَسِيرُ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ حِينَ دَفَعَ؟ قَالَ: كَانَ يَسِيرُ الْعَنْقَ، فَإِذَا وَجَدَ فَجُوءَ نَصًّا. (الحديث ١٦٦٦ - طرفاه في: ٢٩٩٩، ٤٤١٣) ١٩٧:

عوروه (رمزی خوی لی بی) فہرمووی: خوُم دانیشتبووم لہ خزمہتی ئوسامہی کوری زمیددا، کہ لییان پرسی: لہحہجی مالواییدا، ئهوکاتہی کہ پیغہمبہر دروودی خوی لسمہر ہن۔ دہرچوو لہ عہرمفاتہوہ بو موزدہلیفہ، کہ بہم کردارہ لہ زاراوی شہرعی پیروژدا دہگوتری (دفع) لییان پرسی: لہ ری چوَن دہرپویشٹ؟ فہرمووی: بہ رہوت وشرہکەہی ژیری لیدہخوری، ئہگہر ہواریشی دہست کہوتایہ تاوی دہدا). (پر: تاج/٢/٢٠٦-ز/١٠٤-ش/د/ن - دہمعی خودیان لہ بی)۔

پوونکردنہوہ:

لہتاج دا دہفہرموی: (خوُم دانیشتبووم لہخزمہتی ئہنہس دا..تاد). وا دہزانم: ئہنہس ہلہی نووسیاریہ، یا سبق القلمہ، چونکہ لہ عہینی و فہتحوالباری و سہرچاودہکانی بہرہدہستم دا، ہہموویان ہہر ریوایہت لہ ئوسامہی کوری زمیدہوہ دہکەن، زورینہی کات ئہگہر فہرموودمی لہدوو کہسہوہ بگیرنہوہ ئامازہ بو ہہردووکیان دہکەن ہروانہ: عمدہ القاری بہرگی دہیہم لاپہرہ/٦، فتح الباری فہرموودہی ژمارہ/١٦٦٦ ج/٣ ص/٥٨، صم، ٩ ص/٣٤ بحث الافاضة من عرفات الى المزدلفة. صم = صہحیحی موسلیم بہ شہرحی نہوہوی).

٧٩٢- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّهُ دَفَعَ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَ عَرَفَةَ، فَسَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَرَاءَهُ زَجْرًا شَدِيدًا، وَضَرْبًا وَصَوْتًا لِلْإِبِلِ فَأَشَارَ بِسَوْطِهِ إِلَيْهِمْ، وَقَالَ: (أَيُّهَا النَّاسُ، عَلَيْكُمْ بِالسَّكِينَةِ فَإِنَّ الْبِرَّ

لَيْسَ بِالْإِضَاعِ). (الحدیث ۱۶۷۱) ۱۹۸:

ثیبنو عه‌بباس (رمزی خوی ن بن) فهرمووی: رۆژی عه‌ره‌فه که له‌خزمه‌تی
حه‌زهره‌تدا دروودی خوی له‌سهر بی. له عه‌ره‌فه‌وه رۆیشترین بۆ موزده‌لیفه، له‌ری
پینغه‌مبه‌ر دروودی خوی له‌سهر بی. گوپی لی بوو، هه‌ندی گه‌س، له‌دوایه‌وه، ده‌ییان
له ولا‌خه‌کانیان ده‌کردو به‌توندی تی‌یان ده‌خو‌رین و لی‌یان ده‌دان، تا‌خیرا
برۆن، جا پینغه‌مبه‌ر دروودی خوی له‌سهر بی. به‌قامچییه‌که‌ی ئاماژه‌ی بۆیان کردو
فه‌رمووی: (ئه‌ی مسو‌لمانینه‌له‌سه‌ره‌خۆ بن باشی به‌ په‌له په‌ل نییه‌).
(تاج/۲/۲۰۶ز - ۱۰۴- ب/د).

۷۹۳- عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهَا نَزَلَتْ لَيْلَةَ جَمْعٍ عِنْدَ
الْمُزْدَلِفَةِ، فَقَامَتْ تُصَلِّي، فَصَلَّتْ سَاعَةً ثُمَّ قَالَتْ: يَا بَنِيَّ هَلْ غَابَ الْقَمَرُ؟ قُلْتُ:
لَا، فَصَلَّتْ سَاعَةً، ثُمَّ قَالَتْ: هَلْ غَابَ الْقَمَرُ؟ قُلْتُ: نَعَمْ، قَالَتْ: فَارْتَحِلُوا،
فَارْتَحِلْنَا وَمَضَيْنَا، حَتَّى رَمَتِ الْجُمُرَةَ، ثُمَّ رَجَعَتْ فَصَلَّتِ الصُّبْحَ فِي مَنْزِلِهَا،
فَقُلْتُ لَهَا: يَا هَيْتَاهُ مَا أَرَانَا إِلَّا قَدْ غَلَسْنَا، قَالَتْ: يَا بَنِيَّ، إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَذِنَ لِلظُّعْنِ). (الحدیث ۱۶۷۹) ۱۹۹:

عه‌بدو‌للای مه‌ولای ئه‌سه‌مای کچی ئه‌بو‌به‌کری سه‌دیق دروودی خوی له‌سهر بی.
فه‌رمووی: شه‌وی موزده‌لیفه، که شه‌وی جه‌زنه، که‌پیی ده‌گوتری: شه‌وی
جه‌مع، چونکه نو‌یژی شی‌وان و خه‌وتنان له‌وی کۆده‌کری‌نه‌وه، له‌خزمه‌تی
ئه‌سه‌ماء دا بوم، خه‌ریکی ئه‌نجام دانی هه‌ج بوو، له موزده‌لیفه دابه‌زی بوو،
هه‌ستا تاویک ده‌ستی کرد به نو‌یژکردن، پاشان پیی فه‌رمووم: رۆله‌که‌م!
بزانه مانگ ئاوا بووه؟ گوتم: نه‌و، دیسان تاوی تریش ده‌ستی کرده‌وه به

(۱۹۸) لم یوافقہ مسلم علی تخریجہ (فتح/۲/۵۹۶ - خاتمة کتاب الحج) - المترجم).

(۱۹۹) اخرجہ مسلم فی الحج، باب: استحباب تقدیم دفع الضعفة رقم: ۱۲۹۱.

نویژ کردن، دیسان فهرموویه وه: نایا مانگ ئاوابووه؟ گوتم: بهئی، فهرمووی: کهواته بارکه‌ن با برۆین بۆ ره‌جمی شه‌یتانی گه‌وره، جاکه‌وتینه ریگه‌و رۆیشتین هه‌تا ره‌جمی شه‌یتانی کرد له‌کوگا به‌رده‌که‌ی عه‌قه‌به، که‌پیی ده‌گوتری: (جمرة العقبة: الجمرة الكبرى: کوگا به‌رده‌که‌ی عه‌قه‌به) نینجا نه‌سما گه‌راپه‌وه بۆ هه‌واره‌که‌ی مینای، وه‌نویژی به‌یانه‌کی له‌شوینه‌که‌ی خوی له‌مینا کرد. منیش پیم گوت: خانم! واده‌زانم: زوو رۆشتین له‌موزده‌لیفه‌وه بۆ ره‌جمی شه‌یتان و زووه‌تین له‌موزده‌لیفه‌ وه‌بۆ ئیره‌ که‌مینایه؟ فهرمووی: کوری شیرینم! پیغه‌مبه‌ر خوای له‌سهر بی. مؤله‌تی ژنانی داوه، که‌به‌شه‌و له‌موزده‌لیفه‌وه بکه‌ونه‌ی بۆ مینا، وه‌به‌ر له‌جه‌نجالی، ره‌جمی شه‌یتان نه‌نجام بده‌ن و نویژی به‌یانه‌کی له‌مینا بکه‌ن (وه‌ک له‌م فهرمووده‌یه‌دا ده‌فهرموی: ئیبنو عه‌بباس (رمزی خوی ئی بی) فهرمووی: (پیغه‌مبه‌ر خوای له‌سهر بی. منی له‌گه‌ل لازه‌بونه‌کانی که‌سوکاری خویا نارد، به‌شه‌و له‌موزده‌لیفه‌وه به‌ره‌و مینا که‌وتینه‌ی ری، نویژی به‌یانیمان له‌مینا کردو ره‌جمی شه‌یتانمان کرد — نه‌سانی گیراوپه‌ته‌وه).

۷۹۴- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَتْ: نَزَّلْنَا الْمَزْدَلِفَةَ، فَاسْتَأْذَنْتِ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَوْدَةَ: أَنْ تَدْفَعَ قَبْلَ حَطْمَةِ النَّاسِ، وَكَانَتْ امْرَأَةً بَطِيئَةً فَاذِنْ لَهَا، فَدَفَعَتْ قَبْلَ حَطْمَةِ النَّاسِ، وَأَقَمْنَا حَتَّى أَصْبَحْنَا نَحْنُ، ثُمَّ دَفَعْنَا بِدَفْعِهِ، فَلَأَنْ أَكُونَ اسْتَأْذَنْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَمَا اسْتَأْذَنْتُ سَوْدَةَ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ مَفْرُوحٍ بِهِ. (الحديث ۱۶۸۱) ۲۰۰:

عائیشه (رمزی خوی ئی بی) فهرمووی: سه‌وده‌ی دایکی مسولمانان، ئافره‌تیکی

قهقهه‌ی گرانه رُو بوو، له‌به‌رئ‌ه‌وه داوای له‌پښه‌مبه‌ر کرد، که رڼگه‌ی بدا که به‌شه‌و له موزده‌لیفه‌وه برپوات بُو مینا له‌گه‌ل لازم‌بوون و بئ هیزه‌کانا، به‌ر له‌وه خه‌لکه‌که بیکه‌ن به قه‌ره‌بالغی و جه‌نجالی، پښه‌مبه‌ریش درویدی خوی لسم‌ه‌ی رڼگه‌ی نه‌وه‌ی دا، خُوژگه‌م منیش وه‌ک سه‌وده بُو نه‌مه، کاتی خوی، روخصه‌تم له پښه‌مبه‌ر ده‌خواست، شت نییه که وه‌ک نه‌وه پیم خوش بئ). (تاج/٢٠٦/٢ ز/١٠٥ ش)

روونکردنه‌وه:

وه‌ک له فهرمووده‌گه‌ی ئیره دمرده‌که‌وئ: عانیسه له‌و حه‌جه‌دا، که حه‌جی مال‌اوایی بوه، داوای مؤله‌تی له‌پښه‌مبه‌ر نه‌کردووه که له‌گه‌ل لا زه‌بونه‌کانا، شه‌و بگرئ به‌ده‌مه‌وه‌و له موزده‌لیفه‌وه برپوات بُو مینا، به‌لکوو له‌خزمه‌ت پښه‌مبه‌ردا له موزده‌لیفه‌وه ماوه‌ته‌وه، هه‌تا به‌یانی لی داوه، له‌وی نوپزی به‌یانیان زوو به‌زوو کردووه نه‌وسا له‌گه‌ل پښه‌مبه‌ردا له موزده‌لیفه‌وه دمرچووین بُو مینا.

٧٩٥- عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدٍ - رَحِمَهُ اللَّهُ تَعَالَى - قَالَ: خَرَجْنَا مَعَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ إِلَى مَكَّةَ، ثُمَّ قَدِمْنَا جَمْعًا، فَصَلَّى الصَّلَاتَيْنِ، كُلَّ صَلَاةٍ وَخَذَهَا بِأَذَانٍ وَإِقَامَةٍ وَالْعِشَاءُ بَيْنَهُمَا، ثُمَّ صَلَّى الْفَجْرَ حِينَ طَلَعَ الْفَجْرُ، قَائِلٌ يَقُولُ طَلَعَ الْفَجْرُ، وَقَائِلٌ يَقُولُ: لَمْ يَطْلُعِ الْفَجْرُ، ثُمَّ قَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (إِنَّ هَاتَيْنِ الصَّلَاتَيْنِ حَوْلَتَا عَنْ وَفْتِهِمَا فِي هَذَا الْمَكَانِ، الْمَقْرَبِ وَالْعِشَاءِ، فَلَا يَقْدِمُ النَّاسُ جَمْعًا حَتَّى يُغْتَمُوا، وَصَلَاةَ الْفَجْرِ هَذِهِ السَّاعَةِ). ثُمَّ وَقَفَ حَتَّى أَسْفَرَ، ثُمَّ قَالَ: لَوْ أَنَّ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ أَفَاضَ الْآنَ أَصَابَ السُّنَّةَ. فَمَا أَذْرَى: أَقَوْلُهُ كَانَ أَسْرَعَ أَمْ دَفَعَ عَثْمَانُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَلَمْ يَزَلْ يَلْبِى

حَتَّى رَمَى جَمْرَةَ الْعَقَبَةِ يَوْمَ النَّحْرِ). (الحديث ۱۶۸۳) أطرافه فی: (۱۶۷۵)،
 ۱۶۸۲) ۲۰۱:

عہبدو لہرحمانی کوپی یہزید (رمزی خوی لہ بن) فہرمووی: لہخزمہتی
 عہبدو لہلای کوپی مہسعوددا، لہ سہردہمی جینشینی عوسمانا، لہ مہدینہ
 دمرچوویں بؤ مہککہ بؤ حہج، کاتی گہیشتینہ موزدہلیفہ لہوئ عہبدو لہلای
 نوپڑی شیوان و نوپڑی خہوتنانی بہجہمع کرد، لہپیشہوہ بؤ شیوان
 بانگو قامہت کرا، ئہوسا بؤ خہوتنانیش بانگو قامہت کرا، وہ
 لہنیونینا شیوی خوارد، ئہوجا زور بہزوی نوپڑی بہیانیشی
 لہموزدہلیفہ کرد، زور زو بو، یہکئ دہیگوت شہبہقی داوہ، یہکئ
 دہیگوت شہبہقی نہداوہ. ئہوجا ئیبنومہسعود فہرمووی: پیغہمبہر خرووی
 فہرمووی: (ئہم دوو نوپڑہ - واتہ: شیوان و بہیانی - لہم
 شوینہدا کہ موزدہلیفہیہ - کاتہکہیان گورپاوہ، شیوان دوا دہخرئ تاکاتی
 نوپڑی خہوتنان و لہگہل ئہودا بہجہمع دہکری، بہیانیش کہمی لہپیش
 کاتی ئاسایی خویدا دہکری، چونکہ حہجکاران نایہن بؤ موزدہلیفہ، تا
 تاریک نہکا، لہبہرئہوہ شیوان لہگہل خہوتنانا، لہکاتی خہوتنانا بہجہمع
 دہکہن، بہیانیش لہم دہمہدا، کہکہمی پیش کاتی ئاسایی خویہتی).
 عہبدو لہرحمان فہرمووی: ئنجا ئیبنو مہسعود لہمہشعہرول حہرام
 رپاوہستا، تابہری پورژ زمرد ہہلگہرا، ئہوجا فہرمووی: (بریا ئا ئیستا لہم
 دہمہدا فہرمانرہوای مسوئمانان ئیمامی عوسمان دہستی دہکرد
 بہرہوکردن بؤ مینا، دہی ئہگہر واپکا سوننہتی پیغہمبہر خرووی خوی لہسر ہن.
 دہپیکی، ئہوہی کہ پیغہمبہر خوی کردوویہتی لہم کاتہدا بہرہوی ئہوہ
 دہکا). عہبدو لہرحمان فہرمووی: جا نازانم: قسہکہی ئیبنو مہسعود

کردی، خیراتر بوو، یار و وکردنی عوسمان، نیتړ ثیبنومه سعوود به دهم
رېگه وه و تابه ردی فرمدا بو کؤگا به رده کهی عهقه به له یه کهم رۆزی
جه ژندا، هر له ببه یکه ی ده کرد). (تاج/۲/۲۰۶ ز - ۱۰۴ ف/۱+۲+۳+۴+۵+۶
ل-۲۰۱ ز-۱۰۷ ف/۳+۱)

۷۹۶- عن عمر رضي الله عنه أنه صلى بجمع الصبح، ثم وقف فقال:
إِنَّ الْمُشْرِكِينَ كَانُوا لَا يَفِيضُونَ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ، وَيَقُولُونَ: أَشْرَقَ نَسِيرٌ، وَأَنَّ
النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَالَفَهُمْ، ثُمَّ أَفَاضَ قَبْلَ أَنْ تَطْلُعَ الشَّمْسُ. (الحديث
۱۶۸۴- طرفه فی: ۳۸۳۸) ۲۰۲:

عه مری کورې مهیموون (دغزی خوی لېسې) فه رمووی: بوخوم له گهل عومه ری
کورې خه طابدا بووم، له کاتی جینشینیی خویدا، له کاتی هج کردندا،
کاتی نویزی به یانی له موزده لیفه کرد، فه رمووی: جاران
هاوبه شپه یدا که ره کان که له زار او ددا بییان ده گوتړی: موشریکین - تاخوړ
نه که وتایه، له موزده لیفه وه په ویان نه ده کرد بو مینا، له م باره یه وه
دهیانگوت: (با خوړ له چای په بیر گزنگ بدا نه وسا دپروین بو مینا).
(به لام پیغه مبه ر - درودی خوی لېسې - پیچه وانه ی نه وانی ده کردو له پیش
خوړ که وتندا دپرویشت بو مینا). (تاج/۲/۱۰۸ ز-۱۰۴ ف/۶).

۷۹۷- عن أبي هريرة رضي الله عنه أن رسول الله صلى الله عليه وسلم
رَأَى رَجُلًا يَسُوقُ بَدَنَةً، فَقَالَ: (ارْكَبْهَا) فَقَالَ: إِنَّهَا بَدَنَةٌ، فَقَالَ: (ارْكَبْهَا) قَالَ:
إِنَّهَا بَدَنَةٌ، قَالَ: (ارْكَبْهَا وَتِلْكَ). فِي الثَّالِثَةِ أَوْ فِي الثَّانِيَةِ. (الحديث ۱۶۸۹ -
أطرافه فی: ۱۷۰۶، ۲۷۵۵، ۶۱۶۰) ۲۰۳:

(۲۰۲) لم يوافقهم مسلم علي تخريجه وهو من افراد البخاري عن مسلم (فتح/۳/۵۹۶-
خاتمة، عيني/۱۰/۲۲) - المترجم).

(۲۰۲) أخرجه مسلم في الحج، باب: جواز ركوب البدنة المهداة لمن احتاج إليها، رقم: ۱۲۲۲.

نه‌بوهورهیره (رمزای خوی لآ به) فهرمووی: پیغهمبه‌ر - دروودی خوی لمسر به- تهماشای
کرد واپیای و شتری لآ ده‌خور و خوی به‌پی دمروا، فهرمووی: (سواری
به) پی‌اوکه گوتی: ناخر چون سواری به، نه‌مه و شتری دیاری مه‌ککه‌یه؟
فهرمووی: (سواری به) گوتی: ناخر نه‌مه و شتری دیاری مه‌ککه‌یه؟
پیغهمبه‌ر - دروودی خوی لمسر به- له جاری سییهم دا، یا له جاری دووهمدا، بو
تہمی کابرا پیی فهرموو: (سواری به نهی خانه خراب!). بو یه
پیغهمبه‌ر وای پیغهمموو، چونکه مافی نه‌وی نه‌بوو، که فهرمانه‌کی
جی‌به‌جی نه‌کا).

۷۹۸- عن ابن عمر رضي الله عنهما قال: تَمَتَّعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ بِالْعُمْرَةِ إِلَى الْحَجِّ، وَأَهْدَى، فَسَاقَ الْهَدْيَ مِنْ ذِي الْحَلِيفَةِ، وَبَدَأَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَهْلًا بِالْعُمْرَةِ، ثُمَّ أَهْلًا بِالْحَجِّ، فَتَمَتَّعَ النَّاسُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْعُمْرَةِ إِلَى الْحَجِّ، فَكَانَ مِنَ النَّاسِ مَنْ أَهْدَى فَسَاقَ الْهَدْيَ، وَمِنْهُمْ مَنْ لَمْ يَهْدِ، فَلَمَّا قَدِمَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَكَّةَ، قَالَ لِلنَّاسِ (مَنْ كَانَ مِنْكُمْ أَهْدَى فَأِنَّهُ لَا يَحِلُّ لَشَيْءٍ حَرَّمَ مِنْهُ، حَتَّى يَقْضِيَ حَجَّهُ، وَمَنْ لَمْ يَكُنْ مِنْكُمْ أَهْدَى فَلْيَطْفِ بِالْبَيْتِ وَبِالصُّفَا وَالْمُرْوَةِ، وَلْيَقْصِرْ وَلْيَحْلِلْ، ثُمَّ لِيَهْلَ بِالْحَجِّ، فَمَنْ لَمْ يَجِدْ هَذَا فَلْيَصُمْ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ فِي الْحَجِّ وَسَبْعَةَ إِذَا رَجَعَ إِلَى أَهْلِهِ). (الحديث ۱۶۹۱) ۲۰۴:

نیبنو عومهر - رمزای خوابان لآ به- فهرمووی: پیغهمبه‌ری خودا - دروودی خوی لمسر به-
له‌حه‌جی مالآوا‌ییدا، عهمروو‌ه‌حه‌جی به‌یه‌که‌وه‌کرد، له‌سه‌رشپوه‌دی‌قیران،
وه‌نازه‌لی‌دیاری به‌یتیشی له‌ذول‌حول‌ه‌یفه‌وه‌له‌گهل‌خوی‌برد، پیغهمبه‌ر -
دروودی خوی لمسر به- له‌پیش‌ه‌وه‌نی‌جرامی به‌حه‌ج‌دابه‌ست، نه‌وسا عهمره‌یشی

تیگه‌ل کرد، له‌کاتی تیگه‌لکردنی عه‌مرکه به‌حه‌جه‌که‌وه دیسان دهستی کرده‌وه به‌ته‌لبییه‌کردن به‌هه‌ردووگیان، جا‌حه‌جکاران هه‌یان بوو رپک وه‌ک پیغه‌مبهر حه‌ج و عه‌مره‌یان کرد، چونکه: هه‌یان‌بوو ئازهلّی دیاری به‌یتی له‌گه‌ل خۆی هه‌یان‌بوو، وه‌هه‌یان بوو ئازهلّی دیاری به‌یتی له‌گه‌ل خۆی نه‌هه‌یان بوو. جاکاتی پیغه‌مبهر خوای له‌سه‌ر بی. گه‌یشه‌ مه‌که‌که، به‌مه‌ردومه‌که‌ی فه‌رموو: (هه‌ره‌که‌سی له‌ئیه‌ ئازهلّی دیاری به‌یتی له‌گه‌ل خۆی هه‌یانوه، ئه‌وه ده‌بی به‌رده‌وام بی له‌سه‌ر ئیجرامه‌که‌ی و ئیجرام نه‌شکینه هه‌تا حه‌جه‌که‌ی ته‌واوده‌کا، چونکه هه‌ج شتی له‌وانه‌ی که‌به‌هۆی ئیجرام به‌ستنه‌که‌یه‌وه لیی قه‌ده‌فه بووه، هه‌تا حه‌جه‌که‌ی ته‌واو نه‌کا، ئه‌و شتانه‌ی بۆ ره‌وا نابێته‌وه، به‌لام هه‌ره‌که‌سی له‌ئیه‌ دیاری به‌یتی له‌گه‌ل خۆی نه‌هه‌یانوه با ته‌وافی به‌یت و ته‌وافی نیوانی سه‌فاو مه‌روه‌ بکاو مووی سه‌ری گورت بکاته‌وه و ئیتر ئیجرام بشکینه، له‌پاشا له‌پۆژی ته‌روویه‌دا ئیجرامی حه‌ج به‌به‌ستیه‌وه، به‌لام ئه‌وانه‌ی که ئیجرام ده‌شکینه ده‌بی دیاری به‌یت سه‌ر‌ب‌رن، جا ئه‌گه‌ر ئه‌مانه دیای به‌یتیان بۆ په‌یدا نه‌کرا، ئه‌وا ده‌بی سی پۆژ له‌پۆژانی کاتی‌کردنی حه‌جه‌که به‌پۆژوو‌بن و حه‌وت پۆژیش که‌گه‌رانه‌وه بۆ ناو که‌س و کاریان).

۷۹۹- عَنْ الْمُسَوِّرِ بْنِ مَخْرَمَةَ وَمَرْوَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَا: خَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنَ الْمَدِينَةِ فِي بَضْعِ عَشْرَةِ مِائَةٍ مِنْ أَصْحَابِهِ، حَتَّى إِذَا كَانُوا بِذِي الْحُلَيْفَةِ، قُلَّدَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْهَدْنَى وَأَشْعَرَ وَأَحْرَمَ بِالْهُمُرَةِ (الحديث ١٦٩٤ - أطرافه في: ١٨١١، ٢٧١٢، ٢٧٣١، ٤١٥٨، ٤١٧٨، ٤١٨١). (الحديث ١٦٩٥ - أطرافه في: ٢٧١١، ٢٧٣٢، ٤١٥٧، ٤١٧٩، ٤١٨٠) ٢٠٠:

میسومری کورپی مه خرده مه و مه پروانی کورپی چه که م (رمزی خوی ئی بی) ده فهرموون: له کاتی پروودای حوده یبیه دا، پیغه مبه ر - درودی خوی لسمر بی- خوی و نزیکه ی هه زارو چوار سه ده کس له یارانی، له مه دینه وه رۆیشتن بۆ مه ککه، جارۆیشتن هه تا گه یشتنه ذولحوله یفه، له وئ پیغه مبه ر - درودی خوی لسمر بی- و شتره دیارییه کانی به یتی دیاری کردو یه کی جووتی سۆلی کرده ملیان و تیغی دا له دوو گیان، تانیشانه ببن که ئهم ئازده لانه دیاری مالی خودان، باکس ده ستیان بۆ نه با، هه تا ده گنه جیگه ی سه ربهرینیان، ئه گه ر که سیکیش کاری به گۆشته که یان هه یه باشوینیان بکه وئ بۆنه وئ. وه پیغه مبه رو هاوړیانی له میقاتی خه لکی مه دینه وه که ذولحوله یفه ئیجرامی عه مره یان به ست). (تاج/۲/ ۱۱۹-ز + تاج/۲/ ۱۶۰-ز / ۸۱/ ف/ ۲۴۲+ ۱۸/ ف/ ۱ + ۲۴۳/ ل/ ۱۱۹/ ف/ ۱).

پاڤه و پرووتکردنه وه:

میسومری کورپی مه خرده مه (رمزی خوی ئی بی) هاوړپی پیغه مبه ره، به دوو سال له دوا کۆچ له مه ککه له دایک بووه، له ریجالی سه حیه یین، واته: له بیاوانی بوخاری و موسلیمه، که پیغه مبه ر و وفاتی کرد ئه و ته مه نی هه شت سالان بوو، مه لایه کی شه رعزانی گه وره بوو، زۆر به رپزو به دین بوو، له ته مه نی شه ست و دوو سالی، له حیصاره که ی مه ککه دا، له سه رده می ئیبنو زوبه یردا، له شه ست و چواری کۆچیدا، له کاتیکا، له مه سجید و لحه رام، له ناو حیجردا، نوپژی ده کرد، به ردی له مه نجه نیقی گه مارۆ دمه گانه وه به ری که وت و شه هیدی کرد، ئیبنو زوبه یر له حه جون نوپژی له سه ر ته ره مه که ی کرد.

مەرۋانى كۆرى حەكەم (رەزى خەۋى ئى بى) قورەيشىيە، ئەمەۋىيە، دەلىن: لەپاش كۆچ بە دوو سال، يا بە چوار سال لە داىك بوو، چەسپاۋە كە پىغەمبەرى بە منالى ديو، بەلام نەچەسپاۋە كە شتى لە پىغەمبەر بىستى، ئەم فەرمودەيە لە مەراسىلى صەحابەيە.

۸۰۰- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: أَنَّهُ بَلَغَهَا: أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: مَنْ أَهْلٌ هَذَا، حُرِّمَ عَلَيْهِ مَا يَحْرُمُ عَلَى الْحَاجِّ، حَتَّى يُنْحَرَ هَدْيُهُ، فَقَالَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا لَيْسَ كَمَا قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ، أَنَا قَلِيلٌ هَذَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدِي، ثُمَّ قَلَّدَهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِيَدِهِ، ثُمَّ بَعَثَ بِهَا مَعَ أَبِيصْ، فَلَمْ يَحْرُمْ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَيْئًا أَحَلَّهُ اللَّهُ حَتَّى تُحْرِمَ الْهَدْيُ). (الحديث ۱۷۰۰- اطرافه فى: ۱۶۹۶، ۱۶۹۸، ۱۶۹۹، ۱۷۰۱، ۱۷۰۲، ۱۷۰۳، ۱۷۰۴، ۱۷۰۵، ۲۳۱۷، ۵۵۶۶/۲۰۶:

گەيشتەو بەعائىشە (رەزى خەۋى ئى بى) كە عەبدوللاى كۆرى عەباس (رەزى خەۋى ئى بى) دمفەرموى: گوايە ھەركەسى ئازەلى ديارى بنىرى بۆ مەككە، ئەوھى لە حاجى لەكاتى حەج كردندا، حەرام دەبى لەوېش حەرام دەبى، ھەتا ئازەلە ديارىيەكەى لە كاتو جىگەى خۇيدا سەردەبەررى، ئەوسا چى لى قەغەدە بوو، بۆى رەۋادەبىتەو. عائىشە (رەزى خەۋى ئى بى) فەرمووى: ئەمە وا نىيە ھەك ئىبنوعەباس دەلى، چونكى من بەدەستى خۆم ملوانكەكانى ئازەلە ديارىيەكانى پىغەمبەرم ھۇنىوئەتەو، پىغەمبەرىش بەدەستى خۆى ئەو ملوانكەكانەى كەردە مل وشرە ديارىيەكانىو، ئەوجا لەو سائەدا

کەئەبوبەکرى باوکەم مېر حەج بوو، بە باوکەم ناردنى بۆ ھەژارانى مەككە،
وہ پيغەمبەر خوشى لەو ماومەيدا بەھۆى ناردنى ئەو ديارپيەو، ئەوہى
خوای بۆى حەلال کردبوو، لىي قەدەغە نەبوو).

٨٠٠ (مکرر ١) - وَعَنِهَا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا فِي رِوَايَةٍ، قَالَتْ: أَهْدَى النَّبِيُّ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّةً غَنَمًا. (الحديث ١٧٠١ - اطرافه تقدمت قبله):

لەگىرپانەوہ يەکی تریدا عانیشە (رمزى خوای لى يى) فەرمووی: سالى پيغەمبەر
دروودی خوای لەسەر بى. ئازەلى وردەى بە ديارى نارد بۆ مەككە.

٨٠٠ (مکرر ٢) - وَفِي رِوَايَةٍ عَنْهَا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: كُنْتُ أَفِيلُ
الْقَلْبَ لِنَبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَيُقْلِدُ الْغَنَمَ، وَيُفِيمُ فِي أَهْلِهِ حَلَالًا. (الحديث
١٧٠٢):

لەگىرپانەوہ يەکی تریدا: خۆم ملیوانکەم دەھۆنییەوہ بۆ پيغەمبەر.
دروودی خوای لەسەر بى. بۆ ديارى کردنى ئازەلى ديارخانەى خودا، پيغەمبەریش دروودی
خوای لەسەر بى. بە دەستی خۆى دەیکردە ملی بزن و مەرو دەیناردن بە ديارى بۆ
بەیت، وەخوشى لەناو مال و منالی خۆیدا دەمايەوہو نەدەچوو بۆ حەج،
وہ لەو ماومەدا حالى حالى بى ئیحرام بوو، نەوہک حالى ئیحرامدار
(تاج ٢/٢٥٧ ف/٥٤).

٨ - (مکرر ٣) - وَفِي رِوَايَةٍ عَنْهَا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَتَلْتُ قَلْبَدَهَا مِنْ
هَيْهَنْ كَانَ عِنْدِي. (الحديث ١٧٠٥):

لەگىرپانەوہ يەکی تردا عانیشە (رمزى خوای لى يى) فەرمووی: ملیوانکەى ئازەلە
ديارپيەکانەم لەھەندى خورى بادا، کەھى خۆم بوو.

٨٠١ - عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: أَمَرَنِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ أَنْ أَتَصَدَّقَ بِحِلَالِ الْبُذْنِ الَّتِي نَحَرْتُ وَبِجُلُودِهَا (الحديث ١٧٠٧ -

اطرافه فی: ۱۷۱۶ و ۱۷۱۶م، ۱۷۱۷، ۱۷۱۸، ۲۲۹۹) ۲۰۷.

پیشہوا علی کوری نہبوطالیب (رهزای خوی ن ہی) دمفہرموی: پیغہمبہر - درودی
خوی لسمہر ہی۔ فہرمانی پیگردم کہ رابوہستم بہسہر وشرہ قوربانۃیہکانیہوہ،
وہگوشت و پیست و جلو و کوپانہکانیان ببہخشمہوہ، وہہیجیان لینہدہم
بہفہسابہکہ، لہباتی کریں سہربرپین، بہلام لہجیاتۃ پشک فہیناکات،
فہرمووی: خویمان شتیکیتری لہ باتی نہوہ دہدہینن) (تاج/۲-۲۱۶-ش/د/ن)
+ (تاج/۲۵۶/۲/ف/۲) + (بر: ژمارہ/۸۰۵).

۸۰۲- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَتْ: خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِخَمْسِ بَقِينَ مِنْ ذِي الْقَعْدَةِ، لِأَتِيَ إِلَّا الْحَجَّ، فَلَمَّا ذَكَّوْنَا مِنْ مَكَّةَ، أَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ لَمْ يَكُنْ مَعَهُ هَدْيٌ إِذَا طَافَ وَسَقَى بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ أَنْ يَحِلَّ، قَالَتْ: فَذَخِلَ عَلَيْنَا يَوْمَ النَّحْرِ بِلَحْمٍ بَقَرٍ فَقُلْتُ: مَا هَذَا، قَالَ: نَحْرَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ أَزْوَاجِهِ (الحديث ۱۷۰۹) ۲۰۸:

عائیشہ (رهزای خوی ن ہی) فہرمووی: لہخزمہت پیغہمبہردا - درودی خوی لسمہر ہی۔
لہمانگی ناوجہژنان پینج شہوی مابوو، لہمہککہ دمرچووین بو حہج،
لہسالی حہجی مالآواپیدا، جا کاتۃ نزیکی مہککہ بووینہوہ، پیغہمبہر -
درودی خوی لسمہر ہی۔ فہرمانی کرد بہوانہی کہ نازہلی دیاری خانہی خودایان پی
نییہ، تہوافی بہیت بکہن و سہعی نیوانی سہفاو مہرہوہ بکہن و نہوجا
سہرکورت بکہنہوہو نیحرام بشکینن، عائیشہ فہرمووی: لہ روژی جہژندا
گوشتی گایان بو ہینانین۔ من پرسیم: نہمہ چییہ؟ وتی: پیغہمبہر - درودی
خوی لسمہر ہی۔ قوربانۃ کردوہ بو ہاوسہرہکانی).

(۲۰۷) أخرجه في الحج، باب: في الصدقة بلحوم الهدي وجلودها وجلالها رقم: ۱۳۱۷.

(۲۰۸) أخرجه مسلم في الحج (عيني/۱۰/۴۷) - المترجم).

۸۰۳- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ كَانَ يَنْحَرُ فِي الْمَنْحَرِ،
يَعْنِي: مَنْحَرَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (الحديث ۱۷۱۰) ۲۰۹:

نافع (رمزی خوی نى بو) فہرمووی: دستووری عہدوللای کورپ عومہر رمزی
خوابان نى بو۔ وابوو، لہ وجیگہیہدا کہ پیغہمبہر نازہلی دیاری تیادا سہردہبری،
ئویش نازہلی دیاری خوی لہویدا سہردہبری).

۸۰۴- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: أَنَّهُ أَتَى عَلَى رَجُلٍ قَدْ أَتَاخَ بَدَنَتَهُ،
يَنْحَرُهَا، قَالَ: أَبْعَثْهَا قِيَامًا مُقَيَّدَةً، سُنَّةَ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. (الحديث
۱۷۱۳) ۲۱۰:

ئیبنو عومہر رمزی خوابان نى بو۔ پیاویکی دی، وشتریکی قوربانى ییخ دا بو،
خەریکبو سەری دەبری دەیکرد بەقوربانى بوخوی، ئیبنو عومہر پئی
فہرموو: ھەئیسینە سەر پئیو، دەستی چەپی لہ ئەزنویا بچەمینەوہو
بەپەتئ ببەستە بە قۆئیەوہ، چونکہ یاساو دەستووری پیغہمبہر ەروودی خوی
نەسر بو۔ وابوو، لەسەر ئەو شیومیە وشتری قوربانى و دیاری بەیت و وشتری
ترى سەردەبری (تاج/۲-۲۱۵ ش/د/ن).

روونکردنەوہ:

لە عەرەبیدا (نەحر) و (زەبح) جیاوازییان ھەیە، بۆ روونکردنەوہو
تیگەیشتنی تەواو لەم بابەتە، ئەم دەقە لە پەراوی (۳- بپارەکانی
سەرپرین و سەربرپاوەکان) راگوێژ دەکەم، لەزنجیرەى روشنیری
تەندروستی، لە روانگەى دەستوورەکانى ئایینەوہ، کە ریکخراوی

(۲۰۹) قال العيني: (وهذا الحديث من أفراد البخاري) - المترجم).

(۲۱۰) أخرجه مسلم في الحج، باب: نحر البدن قِيَامًا مُقَيَّدَةً، رقم: ۱۳۲۰.

تەندروستی جیهانی دەری کردوون بە عەرەبی، وەبەندە حەوت ژمارەیانم وەرگیراوەتە سەرزمانی شیرینی کوردی، وە لەسالی (١٩٩٩) چاپکراون، لەلایەن رێکخراوی ناوبراوەوە:

١- چەند بڤه مایه کی گشتی:

١- حەلال کردنی ئەو گیانلەبەرانیە که گۆشتیان دەخوری، لەسەر شیوەی شەری، جۆرە خواپەرستی یەکه، بەلای مسوڵمانانەوە، وەبەیه کی لەم شیوە شەری یانە ی دواوە تەواو دەبی:

١- سەربرین، لە شەرا بپیتیە لەوە که قورقورچکە و سوورینچکە و دووشا دەمارەکانی ئەم دیوو ئەو دیوی قورقورچکە بەتەواوی بپین، ئەم جۆرە بەزۆری بۆ بزنی و مەرۆ پەشە و لاخ و بالندە دەبی، بۆ شتی تریش دروستە بەکاربەینری.

ب- سەربرین لە بۆتەقە ی مل دا، لە دەم سەرروی سینگەوە، که (ئەم جۆرەیان) بەعەرەبی پپی دەگوتری: (النحر). شیوەی (ا) بەعەرەبی پپی دەگوتری: (الذبح). جیاوازی ئەم دوو شیوازە ئەوەیە:

یەکه میان لەلای سەروی ملەوە ئەنجام دەدری (جیگە ی سەربرینە که لەلای سەرەو نزیکه) دوو میان لەلای خواروی ملەوە ئەنجام دەدری، (واتە: لەچە ئەمە ی سینگەوە نزیکه). ئەم شیوەی (ب) یە، بەزۆری بۆ و شترو شتی ملدیری و وکوو و شتر بەکار دەهینری، دروستە بۆ پەشە و لاخیش بەکار بەینری.. (بروانە: پەراوی ناوبرا، لاپەرە/٦) وەکی تر گوتە ی هاورپی پیغەمبەر - دروودی خوی لەسەر بی- که بفرموی: (سوننەتی پیغەمبەر لەم بارمەوە وا وایە، یا یاسا و دەستووری پیغەمبەر، سەبارەت بەم کارە وایە) یان بفرموی: (ئەم شتە لە سوننەتدا وایە) ئەم گوتە یە

داده نری به فہرموودہی بہرزوہ بوو، واتہ: بہ حہدیسۍ مہرفووع، لہلای
ہہردوو پیر، کہ شیخی بوخاری و شیخی موسیلمن، رہحمہتی خودایان
لیبی، چونکہ ئہوہتا ئہم دوو زاتہ، ئہم فہرموودہیہیان کردووہ بہبہلگہ
لہسہریہگی لہ سہرباسہکانی صہحیحہینہکہیان.

۸۰۵- عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ أَمَرَنِي النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ
أَقُومَ عَلَى الْبُذْنِ، وَلَا أُعْطِيَ عَلَيْهَا شَيْئًا فِي جِزَارَتِهَا (الحديث ۱۷۱۶
مکرر) ۲۱۱:

وہرگیپراوی ئہم فہرموودہیہ بہتہواوی لہژمارہ/۸۰۱ دا راپوورد.

۸۰۶- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كُنَّا لَا نَأْكُلُ مِنْ لَحْمِ بُذْنِنا
فَوَقَّ ثَلَاثَ مَنِيٍّ، فَرَخَّصَ لَنَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (كُلُوا وَتَزَوَّدُوا)
فَاكَلْنَا وَتَزَوَّدْنَا (الحديث ۱۷۱۹ - أطرافه في: ۲۹۸۰، ۵۴۲۴،
۵۵۶۷) ۲۱۲:

جابیری کوپی عہدوئلا (رمزی خوی ن ہی) فہرمووی: لہپیشدا بہس لہماوہی
سی رۆژہکانی مینادا، کہ لہکاتی حہج دا لہوی دہماینہوہ، لہگوشتی
قوربانی خویمان دہخوارد، ہہروا لہگوشتی ئازہلی دیاریخانہی خوداو
گوشتی تری لہم بابہتانہ، لہپاشدا پیغہمبہر (خوودی خوی لہسہر ہی) ریگہی داین و
فہرمووی: (لیی بخون و تویشوویشی لی بہرن بو ریگہتان، ئیتر ئیمہیش لہوہ
دوا ہہم لییمان دہخواردو ہہم تویشووشمان لی دہکرد). (تاج/۲/۲۱۶-ش).

(۲۱۱) حسب قول الشيخ العسقلاني في خاتمة كتاب الحج الحديث من افراد البخاري
وحسب قول الشيخ العيني الحديث طرف من حديث طويل رواه مسلم - المترجم).
(۲۱۲) أخرجه مسلم في الاضحي، باب: بيان ما كان من التهي عن اكل لحوم الاضاحي
رقم: ۱۹۷۲.

۸۰۷- عَنْ أَنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: حَلَقَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي حَجَّتِهِ. (الحديث ۱۷۲۶ - طرفاه فی: ۴۴۱۰، ۴۴۱۱) ۲۱۳:

ثیبینوعومهر - رمزی خویشان آن بی- فهرمووی: پیغهمبهر - درودی خوی لمهر بی-
له حجه که ید، که له سائی حه جی ما لا واییدا نه نجامیدا، له پاش
ته واکردنی کرداره کانی حه ج، بو نیحرام شکاندن سهری خوی تاشی).
(تاج/۲/۲۱۶ ز/۱۱۱ به تایبته تی فهرمووده ی ژماره/۲)

۸۰۸- وَعَنْهُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
(اللَّهُمَّ ارْحَمْ الْخَلِيقَ). قَالُوا: وَالْمَقْصُرِينَ يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَالَ: (اللَّهُمَّ ارْحَمْ
الْخَلِيقَ) قَالُوا: وَالْمَقْصُرِينَ يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَالَ: (وَالْمَقْصُرِينَ). (الحديث
۱۷۲۷) ۲۱۴:

دیسان ثیبینوعومهر - رمزی خویشان آن بی- فهرمووی: حه زرهت - درودی خوی لمهر بی-
بوئه وهی مسولمانان حالی بکا، که له پاش حه ج و عه مره، سهرتاشین باشتره
له سهر کورتکردنه وه، فهرمووی: (رهحه تی خودا له و که سانه بی که
له پاش ته واکردنی حه ج و عه مره، قژمه سهری خویان ده تاشن). یارانیش
عه رزیان کرد: قوربان نه ی پیغهمبهری خودا رهحه مت بکه له و که سانه ش
که مووی سهریان کورت ده که نه وه ؟ به لام پیغهمبهر - درودی خوی لمهر بی- دیسان
فهرموویه وه: (سوژو رهحه تی خودا له و که سانه بی، که سهری خویان
ده تاشن). دیسانه وه یارانی پیغهمبهر عه رزیان کرده وه: نه ی پیغهمبهری
خودا رهحه مت بکه له و که سانه ش که مووی سهریان کورت ده که نه وه ؟
ئه و جا خوشه ویست - درودی خوی لمهر بی- فهرمووی: (سوژو رهحه تی خودا

(۲۱۳) أخرجه مسلم في الحج، باب: تفضيل الحلق علي التقصير وجواز التقصير، رقم: ۱۳۰۴.

(۲۱۴) أخرجه مسلم في الحج، باب: تفصيل الحلق علي التقصير وجواز التقصير، رقم: ۱۳۰۱.

له وكه سانهش بئ كه مووى سهرىيان كورته ده كه نه وه. (تاج / ٢ / ٢١٧ ف-١- ش/د).

٨٠٩- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِلْمُحْلِقِينَ). قَالُوا: وَلِلْمُقَصِّرِينَ. قَالَ: (اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِلْمُحْلِقِينَ) قَالُوا: وَلِلْمُقَصِّرِينَ، قَالَهَا ثَلَاثًا، قَالَ: (وَلِلْمُقَصِّرِينَ) (الحديث ١٧٢٨) ٢١٥:

واتاو مهبهست لهم فهرموودهيه لهژماره / ٨٠٨ دا ليك درايه وه.

٨١٠- عَنْ مُعَايَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَصَّرْتُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَشْقَصٍ. (الحديث ١٧٣٠) ٢١٦:

موعاوييه (رمزي خوي نى بن) فهرمووى: پيغه مبهه درووى خوي له سهر بن. جارى
عه مرهى كرد، له پاش ته واو كردنى عه مره كه، من به ده مه په يكانيكى
پانكوله، مووى سهرىم كورت كرده وه.

٨١١- عَنْ وَبَرَةَ -رَحِمَهُ اللَّهُ تَعَالَى- قَالَ: سَأَلْتُ ابْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: مَتَى أَرْمِي الْجِمَارَ؟ قَالَ: إِذَا رَمَى إِمَامُكَ فَارْمِهِ، فَأَعَدْتُ عَلَيْهِ الْمَسْئَلَةَ، قَالَ: كُنَّا نَتَحَيَّنُ، فَإِذَا زَالَتِ الشَّمْسُ رَمَيْنَا. (الحديث ١٧٤٦) ٢١٧:

وهبره (رحمته خوي نى بن) فهرمووى: له نيبنو عومهرم پرسى: له روزه گانى
پاش يه كه م روزه جه ژنى قورباندا، چ حه لى ره جمى شهيتان بكه م ؟

(٢١٥) آخره مسلم في الحج، باب: تفصيل الحلق علي التقصير وجواز التقصير، رقم: ١٣٠٢.

(٢١٦) اخرجه مسلم في الحج، باب: التقصير في العمرة، رقم: ١٢٤٦.

(٢١٧) لم يوافق مسلم علي تخريجه، علي ما ذكره العسقلاني بصدد هذا الحديث في خاتمة كتاب الحج، بقوله: (وحديث جابر في رمي جمرة العقبة ضحي وبعد ذلك بعد الزوال، وحديث ابن عمر في هذا المعنى...).

فهرمووی: میرحه جه کهت کهی ره جمی شهیتانی کرد، توش نه وکاته بیکه، با نه بی بهتیکه ولیکه و ههرکه سی بۆ خوی. منیش دووباره پرسیاره کهم لیی دووباره کرده وه، فهرمووی: (جاران ئیمه کاتمان راده گرت و چاوه نوارپان ده کرد: کهی خور له ناوه پاستی ناسمان لای ددها، ئیتر ده ستمان ده کرد به ره جمی شهیتان).

۸۱۲- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّهُ رَمَى مِنْ بَطْنِ الْوَادِي، فَقِيلَ لَهُ: إِنَّ نَاسًا يَرْمُونَهَا مِنْ فَوْقِهَا؟ فَقَالَ: وَالَّذِي لَا إِلَهَ غَيْرُهُ، هَذَا مَقَامُ الَّذِي أُنْزِلَتْ عَلَيْهِ سُورَةُ الْبَقَرَةِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. (الحديث ۱۷۴۷- اطرافه فی: ۱۷۴۸، ۱۷۴۹، ۱۷۵۰) ۲۱۸:

جاری عه بدوللای کوری مه سعوود (رمزی خوی لێ من) له ناو شیوه که وه، له خواره وه بۆ سه ره وه، به ردی فرمدا بۆ کۆگا به رده کهی عه قه به، عه رزیان کرد: هه ندئ کهس له لای سه رووی شیوه که وه به ردی بۆ فره ددهن؟ فهرمووی: (به تاقه خواکه، نا ئیرمه که من ره جمی شهیتانم لییه وه کرد، جیگهی پیغه مبه ر خۆیه تی، که سوورتهی به قه ره ی بۆ هاتۆته خواره وه، که نه و سوورمه یه زۆربه ی یاساو ده ستوورمه کانی چه جو عه مره ی واتیادا، پیغه مبه ر خۆشی نا له مییدا به ردی فرمدا بۆ نه م کۆگا به رده).

۸۱۲ مکرر- وَعَنْهُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّهُ أَتَاهُ إِلَى الْجَمْرَةِ الْكُبْرَى، جَعَلَ الْيَتَّ عَنْ يَسَارِهِ، وَمِنْهُ عَنْ يَمِينِهِ، وَرَمَى بِسَجٍّ، وَقَالَ: هَكَذَا رَمَى الَّذِي أُنْزِلَتْ عَلَيْهِ سُورَةُ الْبَقَرَةِ. (الحديث ۱۷۴۸ - اطرافه سَبَقَتْ فِي رَقْم: ۸۱۲ / ۱۷۴۷) ۲۱۹:

(۲۱۸) اخبره مسلم في الحج، باب: رمي جمرة العقبة من بطن الوادي رقم ۱۲۹۶۰.

(۲۱۹) م / اخبره مسلم في الحج، رقم: ۱۲۹۶.

عەبدوڕەحمانی کۆری یەزید (ڕەزای غوای ئی بێ) فەرمووی: عەبدوڵلای کۆری مەسعوود (ڕەزای غوای ئی بێ) چوو بۆ ڕەجمی شەیتان، ڕۆشت هەتا تەشریفی گەیشتە کۆگا بەردە گەورەکە، کە لەزاراوی یاسانامە ی پڕۆزی خوادا ناودارە بە جەمرە تولکوبرا، ئیتر لەوێدا ڕاوەستاو خانووی بەیتی خستەلای شانی ڕاستی و مینای خستەلای شانی چەپی و ڕووی کردە میلەکەو حەوت بەردی بۆ فەرپەدا، ئەوجا فەرمووی: پێغەمبەری خودا، کە سوورەتی بەقەرە ی بۆ هاتوووە لەسەر ئەم شیوەیە ڕەجمی ئەم کۆگا بەردە ی کرد. (اج/۲/۲۱۰ف-۱).

۸۱۳- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: أَنَّهُ كَانَ يَرْمِي الْجَمْرَةَ الدُّنْيَا بِسَبْعِ حَصَيَاتٍ، يُكَبِّرُ عَلَىٰ إِثْرِكُلِّ حَصَاةٍ، ثُمَّ يَتَقَدَّمُ حَتَّىٰ يُسْهَلَ فَيَقُومُ مُسْتَقْبِلَ الْقِبْلَةِ فَيَقُومُ طَوِيلًا، وَيَدْعُوا وَيَرْفَعُ يَدَيْهِ، ثُمَّ يَرْمِي الْوُسْطَىٰ ثُمَّ يَأْخُذُ ذَاتَ الشِّمَالِ فَيُسْهَلُ، وَيَقُومُ مُسْتَقْبِلَ الْقِبْلَةِ، فَيَقُومُ طَوِيلًا وَيَدْعُوا وَيَرْفَعُ يَدَيْهِ وَيَقُومُ طَوِيلًا، ثُمَّ يَرْمِي جَمْرَةَ ذَاتِ الْعَقْلَةِ مِنْ بَطْنِ الْوَادِي وَلَا يَقِفُ عِنْدَهَا، ثُمَّ يَنْصَرِفُ، فَيَقُولُ: هَكَذَا رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَفْعَلُهُ. (الحديث ۱۷۵۱ - طرفاه فی: ۱۷۵۲، ۱۷۵۳) ۲۲۰:

سالی کۆری عەبدوڵلای (ڕەزای غوای ئی بێ) فەرمووی: باوکم فەرمووی: پێغەمبەر -خوودی غوای لەسەر بێ- کە ڕەجمی شەیتانی دەکرد، لە ڕۆزی دووەمی جەژندا، لەسەر ئەم شیوەیە دەیکرد: یەکەم جار حەوت بەردی فەرپەدا بۆ کۆگا بەردەکە ی ئەولای مزگەوتەکە ی میناوە، کەوا ڕێکەوتوووە لە هەموو کۆگاکانی تر لە میناوە نزیکترەو لە مەککەووە دوورترە، لە پاش هەڵدان ی هەموو بەردی ئەللاھو ئەکبری دەکرد دەیفەرموو:

(الله أكبر، الله أكبر، لا إله إلا الله، والله أكبر، الله أكبر والله الحمد) ئىنجا دەچووه پېشه‌وه هەتا دەگەيشته دهمشايى، له‌وئ به‌رمو ږووهگه ږاده‌وستاو، هەردوو دەستی له‌کاتی پارانه‌ومو نزاکردندا به‌رزموه ده‌کرد، وه به‌پېوه له‌ویدا زۆر ده‌پاراپيه‌وه، ئنجا دمړوښت بۆ کۆگا به‌رده‌که‌ی دووم، واته: بۆ کۆگا به‌ردی ناوم‌پاست (الجمرة الوسطى) وه حه‌وت به‌ردی تری فږه‌ ده‌دا بۆ ئەو میله‌پاش، وه‌له‌پاش تیگرتنى هه‌موو به‌ردئ ئە‌للأهو ئە‌که‌به‌ری له‌سه‌ر شیوه‌ی پېشوو ده‌کرد، ئنجا به‌لای چه‌پا له‌لای شیوه‌که‌وه دادمه‌په‌ری، هەتا دەگەيشته ناو دهمشايى و له‌وئ ماوه‌یه‌کی دوورودرېژ به‌پېوه ږاوه‌ستاو هەردوو دەستی به‌رزموه ده‌کردو زۆر زۆر نزاى دم‌کردو ده‌پاراپيه‌وه، ئە‌نجا دمړوښت بۆ کۆگا به‌رده‌که‌ی کن عه‌قه‌له، له‌ناو شیوه‌که‌وه، له‌خواره‌وه بۆ سه‌رموه، حه‌وت به‌ردی فږه‌مه‌دا بۆ ئەم میله‌ش، له‌وه‌پاش تیگرتنى هه‌ر به‌ردئ له‌سه‌ر شیوه‌ی پېشوو ئە‌للأهو ئە‌که‌به‌ری ده‌کرد، ئیتر ده‌گه‌رايه‌ومو له‌وئ نه‌ده‌وستا). (تاج/۲/ ۲۲۴ ز/ ۱۱۱۴ - ب/د).

ږوونکردنه‌وه:

که ده‌چینه‌وه سه‌ر سه‌حیحی بوخاری له‌م شوینده‌دا ده‌بینین، پېشه‌وا بوخاری له‌م شوینده‌دا به‌رودوا ئەم فه‌رمووده‌یه‌ی کردووه به‌هه‌لگه‌ بۆ سئ بابته، وه به‌ سئ له‌فز (بیژه‌)ی که‌مئ جیا‌جیا وه به‌ سئ ږشته‌ی جیا‌جیا، که ژماره‌/ ۱۷۵۱، ۱۷۵۲، ۱۷۵۳ ین له‌فه‌تحولباری له‌م شوینده‌دا، گېږاویه‌تیه‌وه. به‌نده‌ له‌کاتی وم‌رگېږانی فه‌رمووده‌کاندا سوود له‌م لایه‌نه، وم‌رده‌گرم، له‌گه‌ل گېږانه‌وه‌کانی تاج الاصول دا، وه‌ته‌رجه‌مه‌ کوردیه‌که‌ له‌ ژماره‌/ ۱۷۵۲ وه‌ نزیک‌تره‌.

ئهم گېږانه‌وه‌ی ئیتره‌ دم‌فه‌رموئ: ئیبنوعومەر - رم‌زى خوابان لى سى - خوئ

وایدم کرد، وه له کو تاییدا، که له رهجم کردنی ههرسی کۆگاگان ده بیته وه ده فهرمووی: (به چاوی خویم پیغه مبهرم دی ئاوا له سهر ئهم شیوهیه رهجمی ئهم سی میلهی ئه نجامدا).

۸۱۴- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: أَمَرَ النَّاسُ أَنْ يَكُونَ آخِرُ عَهْدِهِمْ بِالْبَيْتِ إِلَّا أَنَّهُ خُفِفَ عَنِ الْحَائِضِ. (الحديث ۱۷۵۵) (تاج/۲/۴۸-۱۲۱ ز- ۲۲۱).

ئیبینوعه بباس (رهزای خوای ئی بن) فهرمووی: فهرمان کراوه به حاجیان که ناخر شت دهیکهن تهوافی مالاوایی خانهی خودایی، که ناوداره به تهوافی وه داع، به لام بو ئافرهتی بیئویژ چاوپۆشی لهم تهوافه کراوه، ههروایش بو زهستانیش چاوپۆشی لهم تهوافه کراوه).

۸۱۵- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى الظُّهْرَ وَلَعَصَرَ وَالْمَغْرِبَ وَالْعِشَاءَ، ثُمَّ رَقَدَ رَقْدَةً بِالْمَحْصَبِ، ثُمَّ رَكِبَ إِلَى الْبَيْتِ فَطَافَ بِهِ. (الحديث ۱۷۵۶ - طرافه فی: ۱۷۶۴) (تاج/۲/۲۲۶- ۲۲۲).

ئهنه سی کورپی مالیک (رهزای خوای ئی بن) فهرمووی: پیغه مبههر - دروودی خوای له سهر بی- نوژی نیومرپوو عه صرو شیوانو خه وتنانی کرد، ئه وجا له موحه صه ب که پاناییه که وا له نیوانی مه که وه مینادا، سه ره خه ویکی شکاند، ئه وجا سواربوو رویشت بو بهیت، له وی تهوافی مالاوایی کرد).

۸۱۶- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: رُخِّصَ لِلْحَائِضِ أَنْ تَنْفَرَ إِذَا

(۲۲۱) أخرجه مسلم في الحج، باب: وجوب طواف الوداع وسقوطه رقم: ۱۳۲۸.

(۲۲۲) والحديث من أفراد (عيني/ ۱۰/ ۲۹۵ - المترجم).

أَفَاضَتْ (الحديث ١٧٦٠) قَالَ: وَسَمِعْتُ ابْنَ عُمَرَ يَقُولُ: إِنَّهَا لَا تَنْفَرُ، ثُمَّ سَمِعْتُهُ يَقُولُ بَعْدُ: إِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - رَخَّصَ لَهُنَّ. (الحديث ١٧٦١) ٢٢٣:

تاووس له ئىبنوعه باسه وه (رمزى خوى ئى بن) فهرمووى: رڭگه ى ئافره تى بئىنويز دراوه: كه بگه رڭته وه بؤ ولاتى خوى و ته وافى مالاوايى نه كا، نه گهر له وه پيش به پاكي ته وافى ئىفازه ى كردبوو، ته وافى ئىفازه فه رزه.

تاووس رحه مه تى خودا ى ئى بن- فهرمووى: وه له ئىبنوعومهرم بىست، له سه ره تاوه ئاوا فه تاوى ددا، ده يفه رموو: ژنى بئىنويز نابى بگه رڭته وه بؤ ولاتى خوى، ده بى چاوهر وان بكا، له مه ككه، هه تا له بئىنويزى پاك ده بڭته وه، نه وسا به پاكي ته وافى مالاوايى نه نجام بدا نه و جا بگه رڭته وه. به لام له وه پاش له م فه رمايشته ى خوى په شميان بووه وه به گوڤى خوّم لييم بىست ده يفه رموو: (پښغه مبه ر- دروودى خوى له سه ر بن- رڭگه ى به م جوړه ژنانه داوه كه بگه رڭنه وه بؤ ولاتى خوڤان با ته وافى وه داعيشيان نه كرده بى).

٨١٧- عن ابن عباس رضي الله عنه قال: لَيْسَ التَّخَصُّيبُ بِشَيْءٍ إِلَّا مَا هُوَ مَنَزَلٌ نَزَلَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. (الحديث: ١٧٦٦) ٢٢٤:

ئىبنو عه بباس (رمزى خوى ئى بن) بؤ مه سه له ى دابه زين له موحه صصه ب، كاتى حاجى له مينا رهو ده كا به رهو مه ككه، بؤ ته وافى مالاوايى فهرمووى نهو وچان گرتن و سه ر خه وشكاندنه له موحه صصه ب، له ياساو رڭساكانى هه ج نيه، به لكوو نه وه كاتى خوى هه وارى بوو، پښغه مبه ر- دروودى خوى له سه ر بن- له وئى دابه زى و، وچانى گرت و سه ر خه وږكى شكاند، چونكه نه وه بوو به هو ى نه وه كه دهرچونيان بؤ مه دينه ئاسانتر بكات).

(٢٢٣) لاحظ خاتمة كتاب الحج في الفتح الباري، يشعر بانه من المتفق عليه. المترجم).

(٢٢٤) أخرجه مسلم في الحج، باب: استحباب النزول بالمحصب يوم النفر، رقم ١٣١٢.

۸۱۸- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّهُ كَانَ إِذَا أَقْبَلَ بَاتِ بِذِي طُوًى،
حَتَّى إِذَا أَصْبَحَ دَخَلَ، وَإِذَا نَفَرَ مَرَّ بِذِي طُوًى وَبَاتَ بِهَا حَتَّى يُصْبِحَ، وَكَانَ يَذْكُرُ
أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَفْعَلُ ذَلِكَ (الْحَدِيثُ ۱۷۶۹ فِي فَتْحِ الْبَارِي
شرح صحیح البخاری للإمام ابن حجر العسقلانی رَحِمَهُ اللَّهُ تَعَالَى) ۲۲۵.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

پایانی

ماموستای عه سقه لانی رحمتی خودی لغتین: دهفه رمووی: نامه‌ی حج
له سه رمه تاپه وه، هه تا ئیره که نامه‌ی عه رمیه، سی سه دو دوازده فه رموده‌ی
له خو گرتو وه، بی رشت (ته علیق) ده گانیان په نجاو حوت فه رمودن، نه وانی
تریان که دو سه دو په نجاو پینج فه رموودن- گشتیان په یوه ست
(موصول)ن، دوو بار موبو ده گانیان - واته: نه وانه یان که له چهند شوینیکا، له
سه رمه تاپه په پراوه که وه، هه تا ئیره که کوتایی نامه‌ی حه جه -
دوو بار موبو ده گانیان سه دو نه وه دو یه که فه رموودن، بوخته که یان: (۳۱۲-
۱۹۱=۱۲۱) سه دو بیستو یه که فه رمودن، پی شه و موسلیمیش - پر گوری
پیر وزی له نوور بی- هه موو فه رمووده پالفته گانی گپراو ته وه، بیجکه له م
فه رمودانه‌ی دواوه، که ناماژ میان بو ده که یان، نه وه دو یه که فه رموودنه یان له
ته جریده که دا هه ن، له ژماره (۷۲۸) وه هه تا ژماره (۸۱۸) ناوا: ۸۱۸-۷۲۷=۹۱.
نه وه فه رموودانه‌ی که له نه فرادی بوخارین، واته: نیمای موسلیم -
رحمتی خودی بی- نه یگپراو نه ته وه نه مانه ن:

(۲۲۵) لاحظ خاتمة کتاب الحج، حيث أشار العسقلاني إلى أن هذا الحديث من المتفق
عليه بين الشيخين، إذ لم يحكم فيه بافراد البخاري فيه عن مسلم - المترجم).

۱. فهرمووده‌ک‌هی جابیر، ژماره (۱۵۱۵)، له‌فه‌ت‌حول‌باریدا، له‌ته‌ج‌ریده‌ک‌ه‌دا نییه.
۲. فهرمووده‌ک‌هی ئه‌نه‌س، ژماره (۷۳۰ ت = ۱۵۱۷ ف).
۳. فهرمووده‌ک‌هی عانیشه (رمزای خ‌وای ل‌ی‌ه‌ی) (ل‌کن‌ ا‌فض‌ل‌ الج‌ه‌اد‌ ح‌ج‌ م‌بر‌ور) (۷۳۱ ت = ۱۵۲۰ ف).
۴. فهرمووده‌ک‌هی ئی‌بن‌وع‌ه‌ب‌باس (و‌ت‌زو‌د‌وا ف‌ان‌ خ‌یر‌ الز‌اد‌ الت‌ق‌وی) (۱۵۲۳ ف) له‌ ته‌ج‌ریده‌ک‌ه‌دا نییه.
۵. فهرمووده‌ی (ح‌د‌ ل‌اه‌ل‌ ل‌ج‌د‌ ق‌ر‌ن‌ا. ۱۵۲۲/ف) له‌ته‌ج‌ریده‌ک‌ه‌دا نییه.
۶. فهرمووده‌ک‌هی ع‌وم‌ه‌ر: (و‌ق‌ل‌: ع‌م‌رة ف‌ی ح‌ج‌ة). (۷۳۶ ت = ۱۵۳۴ ف).
۷. فهرمووده‌ی ابن‌ ع‌ب‌اس (ان‌ط‌لق‌ م‌ن‌ الم‌دین‌ة ب‌عد‌ما ت‌رج‌ل‌ و‌اد‌هن). (۷۴۳ ت = ۱۵۴۵ ف).
۸. و‌ح‌د‌ی‌ث‌ه‌ ا‌ل‌له‌ س‌ئ‌ل‌ ع‌ن‌ م‌ت‌عة الح‌ج‌، ئه‌گ‌ه‌ر مه‌به‌ست له‌م فهرمووده‌یه ژماره (۷۵۵ ت = ۱۵۶۷ ف) ب‌ی، ئه‌ه‌وا ئه‌م فهرمووده‌یه‌ش ئی‌مام‌ی موس‌لیم گ‌ی‌راوی‌ه‌تی‌ه‌وه، ب‌روانه په‌راوی‌زی ژماره (۷۵۵ ت = ۱۵۶۷ ف).
۹. فهرمووده‌ی ئه‌بو سه‌ع‌یدی خ‌ود‌ری: (ل‌ی‌ح‌ج‌ن‌ الب‌یت‌ و‌ل‌ی‌ع‌ت‌م‌رن‌ ب‌عد‌ خ‌رو‌ج‌ یا‌ج‌وج‌ و‌ما‌ج‌ج‌وج‌) (۷۶۵ ت = ۱۵۹۳ ف).
۱۰. فهرمووده‌ک‌هی ابن‌ ع‌ب‌اس (له‌بار‌ی‌ رو‌وخ‌اند‌نی‌ ک‌ابه‌وه) (۷۶۶ ت = ۱۵۹۵ ف).
۱۱. فهرمووده‌ی ژماره (۷۶۹ ت = ۱۶۰۱ ف).
۱۲. فهرمووده‌ک‌هی ئی‌بن‌وع‌وم‌ه‌ر له‌بار‌ی‌ ده‌سه‌ته‌ی‌نان‌ و‌ ما‌ج‌کرد‌نی‌ ح‌ه‌ج‌ه‌رول‌ ئه‌سه‌وه‌ده‌وه (۷۷۵ ت = ۱۶۱۱ ف).
۱۳. فهرمووده‌ی ئی‌بن‌و ع‌ه‌ب‌باس (۷۷۸ ت = ۱۶۲۰ ف).
۱۴. فهرمووده‌ی عانیشه (ت‌ط‌رف‌ ح‌ج‌رة م‌ن‌ الر‌جال). (۱۶۱۸ ف) له‌ته‌ج‌ری‌ک‌ه‌دا نییه.

١٥. فهرموودهى زوهرى (لم يطف النبي إلاًصلى ركعتين). (ژمارهى نبيهه وا له پيش ژماره/١٦٢٣ لهففتح دا.
١٦. ئيبنو عهباس (قَدِمَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَكَّةَ فَطَافَ وَسَعَى = ١٦٢٥ ف) له (ت) نبيهه.
١٧. عائشه (كراهة الطواف بعد الصبح = ١٦٢٨ف) له (ت) نبيهه.
١٨. ئيبنو عهباس (في الشرب من سقاية العباس) (١٦٣٥ف = ٧٨٢ت).
١٩. ابن عمر (تعجيل الوقوف بعرفة). (٧٨٩ ت = ١٦٦٠ف).
٢٠. فهرموودهى (ليس البر بالإيضاع). (٧٩٢ت = ١٦٧١ف).
٢١. ئيبنو عهباس (تقديم الضعفة..). (١٦٧٨ف) له (ت) نبيهه.
٢٢. عومهر (إفاضة المشركين من مزدلفة). (٧٩٦ت = ١٦٨٤ف).
٢٣. فهرموودهكهى ميسومرو مهروان (في الهدى). (٧٩٩ت—١٦٩٤ف).
٢٤. ئيبنوعومهر (النحر فى المنحر). (٨٠٣ت = ١٧١٠ف).
٢٥. جابير (في السؤال عن الخلق قبل الذبح = ١٧٢١ف). لهتهجريددهكهدا نبيهه.
٢٦. فهرموودهى ئيبنوعومهر (حَلَقَ فِي حَجَّتِهِ). (٨٠٧ت = ١٧٢٦ف).
٢٧. ههديسى ئيبنو عهباس (اخر الزيارة إلى الليل). بى ژمارهيه وا لهپيش ژماره (١٧٣٢ف)دوه.
٢٨. فهرموودهى جابير (فى رمي جرة العقبة ضحى وبعد ذلك بَعْدَ الزوال) تهعليقه، ژمارهى نبيهه وا لهپيش ژماره/١٧٤٦ف. لهتهجريددهكهدا نبيهه.
٢٩. فهرموودهى ئيبنو عومهر (٨١١ت = ١٧٤٦ف).
٣٠. فهرموودهى ئيبنوعومهر (كان يرمى الحجرة الدنيا بسبع..). (٨١٣ت = ١٧٥١ف).

۳۱. فہرموودہی ثیبنوعموہر (فی نزول الغصب). (۱۷۶۷ف) لہ
تہجریدہکەدا نییہ.

۳۲. فہرموودہی ثیبنو عہبباس (کَانَ ذُو الْحِجَازِ وَعُكَاظُ). لہ تہجریدہکەدا
نییہ لہفہتج دا ژمارەکەہی (۱۷۷۰ف).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۳۳- باسەکانی عەمرە (أبواب العمرة)

۸۱۹- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
وَسَلَّمَ قَالَ: (الْعُمْرَةُ إِلَى الْعُمْرَةِ كَفَّارَةٌ لِمَا بَيْنَهُمَا، وَالْحَجُّ الْمَبْرُورُ لَيْسَ لَهُ جَزَاءٌ
إِلَّا الْجَنَّةُ). (الحديث: ۱۷۷۳) ۲۲۶:

ئەبو ھورەیرە (رەزای خەوی ئی بێ) فەرمووێ: پێغەمبەر -خەروودی خەوی لەسەر بێ-
دەفەرموێ: (ئەم عەمرە ھەتا ئەو عەمرە بریتیی گوناھێ نیوانی
ھەردووکیان دەکەوێ، ھەجی قەبوولیش ھەر بەھەشتە پاداشی و بەس).
(تاج/ ۱۴۹/ ۲ + ریاض/ ۹۳۳/ ۳/ ف/ ۵/ ز/ ۲۳۳).

۸۲۰- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّهُ سُئِلَ عَنِ الْعُمْرَةِ قَبْلَ الْحَجِّ؟ فَقَالَ:
لَا بَأْسَ وَقَالَ: اعْتَمَرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَبْلَ أَنْ يَحُجَّ (الحديث
: ۱۷۷۴) ۲۲۷:

لە ئیبنوعموہر پرسیار کرا: ئایا لەپێش ھەج دا، کەسێ لہ ژیانیدا

حەجی نەکردبێ، دروستە عەمرە بەتەنھا بکا؟ فەرمووی: (قەیدی نییە، چونکە پێغەمبەر خۆی دروددی خۆی لەسەر بێ لەپێش نەوهدا، کە حەج بکا، چەند عەمرەیهکی کرد، سائی عەمرەتولقەضاو عەمرەدی جەعرانە).

۸۲۱- عن مجاهدٍ رضي الله عنه قال: دخلتُ أنا وعُرْوَةُ بْنُ الزُّبَيْرِ الْمَسْجِدَ، إِذَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، جَالِسُ إِلَى حُجْرَةٍ عَائِشَةَ، وَإِذَا نَاسٌ يُصَلُّونَ فِي الْمَسْجِدِ صَلَاةَ الضُّحَى قَالَ: فَسَأَلْنَاهُ عَنْ صَلَاتِهِمْ، فَقَالَ: بَدْعَةٌ. ثُمَّ قَالَ لَهُ: كَمْ اعْتَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ قَالَ: أَرْبَعًا: إِخْدَاهُنَّ فِي رَجَبٍ فَكَرِهْنَا أَنْ نَرُدَّ عَلَيْهِ (الحديث ۱۷۷۵ - طرفه فی: ۴۲۵۳) ۲۲۸:

موجاهید (زمای خۆی ن بێ) فەرمووی: من و عورووی کۆری زوبەیر چوین بۆ مزگەوت، کە چووینە ژورەو تەماشامان کرد ئیبنوعومەر دانیشتوو، پشتی داو بەھۆدەکە عایشە هاسەری پێغەمبەرەو، کە تەماشامان کرد واکۆمەلێ لەناو مزگەوتەکە پێغەمبەرەو نوێژی چێشتەنگاو دەکەن. فەرمووی: لەبارە ئێم نوێژکردنە ئێم کۆمەلەو لەئیبنوعومەرمان پرسی: ئێمە حوکمی چییە؟ فەرمووی: بیدەتە، کاری تازە قەللا، لەپاشان عورو لە ئیبنوعومەری پرسی: قوربان! پێغەمبەر دروددی خۆی لەسەر بێ چەند عەمرەدی کردوو؟

فەرمووی: چوار عەمرە، یەکیکیان لەرەجەبا بوو، ئیتر حەزمان نەکرد کە رەد لەئیبنوعومەر بدەینەو. فەرمووی: گوێمان لەدەنگی سیواک کردنی عایشە بوو، کە لەژورەو لەھۆدەکە خۆیدا، کەدەرگاکی لەسەرماڵی مزگەوت بوو، بەسیواکی سیواکی دەرکرد، جا عورووی خوشکەزای عەرزی کرد: پووری:

ئەى دايكى ئيمانداران! خۇ گويت لىيە ئەبوعەبدورەحمان - واتە: ئىبنوعومەر - چى دىمفەرموى؟

عائيشە (رەزى خەلى لى بىن) فەرمووى: چى دىمفەرموى؛

فەرمووى: دىمفەرموى؛ (پېغەمبەر - دروودى خەلى لەسەر بىن - چوار عەمرەى كىردوودە، عەمرەيەكەن لە مانگى رەجەبا بوودە).

فەرمووى: رەحمەتى خودا لە باوكى عەبدورەحمان، چ زوو وا لە بىرى چوو، خۇ پېغەمبەر - دروودى خەلى لەسەر بىن - چەند عەمرەى كىردى ئەوى لەگەل دا بوودە، بەلام پېغەمبەر - دروودى خەلى لەسەر بىن - ھەرگىز لە رەجەبدا عەمرەى نەكىردوودە).

۸۲۲- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ سُئِلَ: كَمْ اعْتَمَرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ قَالَ: أَرْبَعًا: عُمْرَةُ الْحَيَّةِ فِي ذِي الْقَعْدَةِ حَيْثُ صَدَّهَ الْمُشْرِكُونَ، وَعُمْرَةُ مِنَ الْعَامِ الْمُقْبِلِ فِي ذِي الْقَعْدَةِ، حَيْثُ صَالَحَهُمْ، وَعُمْرَةُ الْجِعْرَاءِ، إِذْ قَسَمَ غَنِيمَةً - أَرَاهُ - خَتْنَيْنِ، قُلْتُ: كَمْ حَجَّ؟ قَالَ: وَاحِدَةً (الحديث ۱۷۷۸ - أطرافه في: ۱۷۷۹، ۱۷۸۰، ۳۰۶۶، ۴۱۴۸) + (تاج/۲/۲۴۲ ز/۱۱۸) ۲۲۹:

پرسىارگرا لەپېشەوا ئەنەسى كورى مالك: پېغەمبەر - دروودى خەلى لەسەر بىن - چەند عەمرەى كىردوودە؟

فەرمووى: (چوار عەمرە: عەمرەكەى سالى رېكەوتنەكەى حودەيبىيە، كە لەمانگى ناوجەژناندا بوو، كە ھاوبەشەيدا كەرەكان نەيان ھىشت كە تەواوى بكا، وە عەمرەكى سالى ئايىندە، كەئەویش ھەر لەمانگى ناو جەژنان دابوو، كە لەسەر ئەو رېك كەوتبوون، كە

پیغمبر و یارانِ ثَمَو سَالَه بگه پرنه وه و له سالی ناییندهدا باین بو
 عه مره، وه عه مره که ی جیعرانه، که له سالی نازا کردنی مه که که دا بوو، که
 له وکاته دا ثَم عه مره یه ی کرد، که غه زای حونه یین له سالی هه شتی
 کۆجیدا، له مانگی شه شه لاند ا پروویدا، که له پاش سه رکه وتن به سه ر
 دوشمندا، پیغمبر - دروودی خوی له سه ر بی- تالانییه که ی دابه شکرد به سه ر
 جه نگا و ره گاندا. عه رزیم کرد: ئه ی له پاش فه رز بوونی جه ه له سه ر
 مسو لمانان، پیغمبر - دروودی خوی له سه ر بی- چهند جه جی کرد و وه؟

فه رمووی: (یه که جه ه ج که جه جی مالاوایی بوو، که له گه ل ثَم
 جه جیدا عه مره یه کیشی کرد، نه وه بوو به چوار عه مره).

۸۲۳- عَنْ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: أَعْتَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى
 اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: أَعْتَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي ذِي الْقَعْدَةِ قَبْلَ
 أَنْ يَحْجَّ مَرَّتَيْنِ. (الحديث ۱۷۸۱ - اطرافه فی: ۱۸۴۴، ۲۶۹۸، ۲۶۹۹،
 ۲۷۰۰، ۳۱۸۴، ۴۲۵۱) ۲۳۰:

به رانی کوری عازیب (ره زای خوی ل بی) فه رمووی: پیغمبر - دروودی خوی له سه ر بی-
 له مانگی ناو جه ژنان (زیلقه عده) دا، له پیش نه وه دا که جه ج بکا، دوو
 عومره ی کرد و وه.

۸۲۴- عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
 وَسَلَّمَ أَمَرَهُ أَنْ يُرْدِفَ عَائِشَةَ وَيُعِمِّرَهَا مِنَ التَّعْمِيمِ. (الحديث ۱۷۸۴ - طرفه
 فی: ۲۹۸۵) ۲۳۱:

عه بدوره حمانی کوری ئه بویه کری سه دیق (ره زای خوی ل بی) فه رمووی:
 پیغمبر - دروودی خوی له سه ر بی- فه رمانی پئ کردم، که عائیشه ی خوشکم له پاشکوی

خُوْمَه‌وِه سوار بکهم و بچم له ته‌نعیم ئیحرامی عه‌مره‌ی پێ ببه‌ستم و عه‌مره‌یه‌کی پێ ته‌واو بکهم، منیش وامکرد (تاج/۲/ ۱۷۹ ز/ ۹۲ + تاج/۲/ ۱۹۸ ز/ ۱۰۰ ف/ ۱ + بپروانه: ژماره‌/۷۴۹ که له پێشه‌وه له‌م به‌رگه‌دا راپورده‌).

۸۲۵- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ سُرَاقَةَ بْنَ مَالِكٍ بْنِ جُعْشَمٍ لَقِيَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ بِالْعَقْبَةِ وَهُوَ يَرْمِيهَا، فَقَالَ: أَلَكُمُ هَذِهِ خَاصَّةٌ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: (لا، بَلْ لِلْأَبَدِ). (۱۷۸۵) ۲۳۲:

جابی‌ری کوری عه‌بدو‌للا (روزی خوی ئی) فه‌رمووی: سورا‌قه‌ی کوری مالی‌کی کوری جو‌عشو‌م، له‌حه‌جی مالا‌وا‌ییدا، له‌عه‌قه‌به‌ گه‌یشته‌ به‌پێغه‌مبه‌ر -خوای لسه‌ر بێ- پێغه‌مبه‌ر -خوای لسه‌ر بێ- خه‌ریکی ره‌جمی شه‌یتانه‌که‌ی عه‌قه‌به‌ بوو، سورا‌قه‌ عه‌رزى کرد: ئه‌ی پێغه‌مبه‌ری خو‌دا! ئه‌مه‌ی که‌ عه‌مره‌ له‌مانگه‌کانی هه‌ج دا دروسته‌، یا ئه‌وه‌ی که‌ عه‌مره‌و هه‌ج تیکه‌ل بکری‌ن و له‌سه‌ر شی‌وه‌ی قیران بکری‌ن، هه‌ر بۆ تۆ وایه‌ به‌تایبه‌تی، یا بۆ هه‌موو مسو‌لمانان وایه‌ هه‌تا هه‌تایه‌؟

فه‌رمووی -خوای لسه‌ر بێ-: (ئه‌ه، هه‌ر بۆ من به‌تایبه‌تی وانیه‌، به‌لکو‌و بۆ هه‌موو نه‌ته‌وه‌ی ئیسلام وایه‌ هه‌تا هه‌تایه‌).

۸۲۶- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُوَافِينَ لِهِلَالِ ذِي الْحِجَّةِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (مَنْ أَحَبَّ أَنْ يُهْلَ بِعُمْرَةٍ فَلْيُهْلْ، وَمَنْ أَحَبَّ أَنْ يُهْلَ بِحِجَّةٍ فَلْيُهْلْ، وَلَوْ لَا أَنِّي أَهْدَيْتُ لَاهْلَلْتُ بِعُمْرَةٍ). فَمِنْهُمْ مَنْ أَهْلَ بِعُمْرَةٍ، وَمِنْهُمْ مَنْ أَهْلَ بِحِجَّةٍ، وَكُنْتُ مِمَّنْ أَهْلَ بِعُمْرَةٍ، فَحِصْنْتُ قَبْلَ أَنْ أَدْخُلَ مَكَّةَ، فَأَذْرَكَنِي يَوْمَ عَرَفَةَ أَنَا حَائِضٌ، فَشَكَّوْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: (دَعِي عُمْرَتَكَ، وَانْقِضِي رَأْسَكَ وَامْتَشِطِي،

وَأَهْلِي بِالْحَجِّ). فَفَعَلْتُ، فَلَمَّا كَانَتْ لَيْلَةُ الْحِصْبَةِ، أَرْسَلَ مَعِيَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ إِلَى التَّنْعِيمِ، فَأَرْدَفَهَا فَأَهَلْتُ بِعُمْرَةٍ مَكَانَ عُمْرَتِهَا، فَقَضَى اللَّهُ حَجَّهَا وَعُمْرَتَهَا، وَلَمْ يَكُنْ فِي شَيْءٍ مِنْ ذَلِكَ هَذِي وَلَا صَدَقَةٌ وَلَا صَوْمٌ). (الحديث ۱۷۸۶) ۲۳۳:

عائشه (رضی الخوی لہ) ہاوسہری پیغہمبہر - درودی خوی لہسہر ہی۔ فہرمووی: لہحہجی مالآواییدا، لہگہل پیغہمبہردا، لہمہدینہ دمرچوویں بو مہککہ بو حہج، مانگی ناوجہژنان (ذولقعدہ) پینج شہوی مابوو، لہرئ مانگی نوئی قوربانمان لی ہہلہات، لہ رؤژی چواری نویمینہدا ہہلرژاینہ ناو مہککہوہ، پیغہمبہر - درودی خوی لہسہر ہی۔ فہرمووی: (ہہرکہسی حہزدہکا بائیحرامی عہمرہ ببہستی، وہ ہہرکہسی دہیہوی با ئیحرامی حہج ببہستی، ودمن خؤم لہبہرنہوہ نہبی کہ ناژہلی دیاریخانہی خودام لہگہل خؤم ہیئاوہ، دہنا منیش ئیحرامی عہمرہم دہبہست)۔

جا حہجکاران ہہیانبوو ئیحرامیان بہعہمرہ بہست، وہ ہہیانبوو ئیحرامیان بہ حہج بہست، عائشہ فہرمووی: من خؤم یہکیک بووم لہوانہی کہ ئیحرامیان بہ عہمرہ بہستبوو، بہلام پیش نہوہی کہ بچمہ ناو مہککہوہو عہمرہکہم لہوی تہواو بکہم، کہوتمہ سہر بیئویژری، رؤژی عارفہ من بیئویژر بووم، کاتئ سکاالی نہم حالہم بو پیغہمبہر کرد، فہرمووی: (واز لہ عہمرہکہت بہینہو قزہکہت ہہلومشینہوہو شانہی بکہو ئیحرامی حہج ببہستہ)۔ منیش ناوام کرد، جا کاتئ حہجمان تہواوکرد، شہوی حہصبہ (بر: ژ/۷۴۹) گوتم: نہی پیغہمبہری خودا! نہم خہلکہ ہہموو حہجو عہمرہیان کردوہ، تہنیا من نہبی، کہہہر حہجہم بو گراوہ؟ جا پیغہمبہر - درودی خوی لہسہر ہی۔ فہرمووی بہ نہورہحمانی برام،

ئەویش لەپاشکۆی و شترەکی خۆیدا. بردمی هەتا چووینە تەنعیم، جالەوئ ئیحرامی عەمرەم دابەست، لەباتی ئەو عەمرەیهی کە خەلکە کە کردبوویان، ئاوا خودا حەج و عەمرە لە چارە عائیشە نووسی، و دێهەوئ ئەووە کە عەمرەکی تیگەل بە حەج کردو، هەروا بەهەوئ ئەووە کە عەمرەیهکی سەر بەخۆی لە تەنعیمەوە دامەزراند نە ئازەلی دیاریکەوتە سەر، نەخێرو نەپۆژوو). (تاج/۲/ ۱۷۹ ز/ ۹۲ ف/ ۱ + تاج/۲/ ۱۹۸ ز/ ۱۰۰ ف/ ۱ + ژ/ ۱۵۶۰/۷۴۹ لەپێشەووە رابووورد).

۸۲۶ مکرر - وَعَنْهَا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: يَارَسُولَ اللَّهِ، يَصْدُرُ النَّاسُ بِنُسْكَيْنٍ وَأَصْدُرُ بِنُسْكَ؟ فَقِيلَ لَهَا: (انتظري، فإذا طَهَرْتَ فَاخْرُجِي إِلَى التَّعْنِيمِ فَأَمْلِي، ثُمَّ اثْنَيْنَا بِمَكَانٍ كَذَا وَلَكِنَّهَا عَلَى قَدَرٍ تَفَقَّتِكَ أَوْ نَصَبِكَ). (الحديث ۱۷۸۷/۲۳۴).

دێسان عائیشە (عزای خۆی نەبێ) فەرمووی: ئەهی پێغەمبەری خودا! هەموو حەج کارەکان حەج و عەمرە لەگەڵ خۆیان دەبنەووە بۆخۆیان، کە حەج و عەمرە دوو پەرستشی جیا جیا، بەس من بەیەک عیبادەتەووە دەگەرێمەووە کە حەجە؟

پێغەمبەر (خووی لەسەر نەبێ) پێی فەرمووم: (چاوەروان بکە هەتا ئە بێنویژێ پاک دەبیتەووە، ئەوجا برۆ بۆ تەنعیم، لەوێوە ئیحرامی عەمرە دابەستەو کە تەواوت کرد، بێرەووە بۆلامان بۆ فیسارە شوین. بەلام ئەوەش بزانە، کە خێروفەرێ عەمرەکەت بەپێ خەرجیەکەت و ماندوو بوونەکەتە لەم عەمرەیدا). (بڕ: ژ/ ۱۵۶۰/۷۴۹).

۸۲۷ - عَنْ أَسْمَاءِ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهَا كَانَتْ كُلَّمَا مَرَّتْ

بِالْحَجَّوْنَ تَقُولُ: صَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ، لَقَدْ نَزَّلْنَا مَعَهُ هَاهُنَا وَنَحْنُ يَوْمَئِذٍ خِفَافٌ، قَلِيلٌ ظَهَرْنَا، قَلِيلَةٌ أَزْوَائُنَا، فَاعْتَمَرْتُ أَنَا وَأَخْتِي عَائِشَةُ وَالزَّبِيرُ وَقُلَانٌ وَقُلَانٌ، فَلَمَّا مَسَحْنَا الْبَيْتَ أَحْلَلْنَا، ثُمَّ أَهْلَلْنَا مِنَ الْعَشِيِّ بِالْحَجِّ. (الحديث ۱۷۹۶) ۲۳۵:

نہ سمای کچی نہ بوبہ کری صہدیق (رمزی خوی لئ یس) ہہ موو جاری، کہہ دهگہ یشتہ حہ جوون، کہ ناوی کیویکی ناسراوہ وا لہ مہ ککہ، دہیفہ رموو: (صَلَّی اللہ علی محمد = دروودی خودا لہ سہر مو حہ مہد، نا لہم شوینہدا لہ خزمہ تیدا، دابہ زین و وچانمان گرت، نہو رۆژگارہ بارمان سووک بوو، شہہ کی کہ ممان پی بوو، ولاخی سواریشمان کہم بو، نان و ناوو تویشوویہ کی سووکہ لہ مان پی بوو، من و عائیشہ ی خوشکم و زوبہ یری ہاوسہرم و فیسارو نہو فیسار، پاش نہوہ حہ جہ کہ مان پووچ کردہوہ لہ بہر نہوہ ناژہ لی دیاریمان پی نہ بوو، عہمرہ مان نہ نجامدا، جاکاتی لہو عہمرہ یدہدا، تہ وافی بہ یتمان کردو سہعی نیوانی صہفاو مہرودہ مان تہ و او کردو سہرمان کورت کردہوہ ئیتر لہ ئیجراما نہ ماین و بووینہوہ بہ بی ئیجرام، جا لہ پاشا، رۆژی تہ روییہ کہ ہہشتی مانگی قوربانہ، تاقی ئیوارئی، ئیجرامی حہ جمان دابہ ست).

۸۲۸- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا قَفَلَ مِنْ غَزْوٍ أَوْ حَجٍّ أَوْ عُمْرَةٍ يَكْبُرُ عَلَى كُلِّ شَرْفٍ مِنَ الْأَرْضِ ثَلَاثَ تَكْبِيرَاتٍ، ثُمَّ يَقُولُ: (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ، وَهُوَ عَلَى شَيْءٍ قَدِيرٌ آيُونَ تَائِبُونَ عَابِدُونَ سَاحِدُونَ لِرَبِّنَا حَامِدُونَ، صَدَقَ إِلَهُ وَعَدُهُ، وَنَصَرَ عَبْدُهُ وَهَزَمَ الْأَحْزَابَ وَخَدَعَهُ). (الحديث ۱۷۹۷ - أطرفه في: ۲۹۹۵، ۳۰۸۴، ۴۱۱۶، ۶۳۸۵) ۲۳۶.

(۲۳۵) أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الْحَجِّ بَابٍ: مَا يَلْزَمُ مِنْ طَافٍ بِالْبَيْتِ وَسَعْيٍ، رَقْمٌ: ۱۲۳۷.

(۲۳۶) وَأَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ أَيْضًا فِي الْحَجِّ (الْعَيْنِي/۱۰/۱۲۱) - الْمُرْجَم.

عہدوللای کوری عومہر (رمزی خواہان لے بن) فہرمووی: پیغہمبہر (درویدی خوی لہسہر
بن کاتیٰ لغہزا، یا لہ حہج، یا لہ عہمرہ، دہگہراپہوہ، لہرئی لہسہر ہہموو
بہرزاییہک و قوتکہ و قوقزایی و تہبؤلکھیئ کہ سہردہکہوتہ سہری،
بہدہنگیکی بیسراو، لہپیشا سئ جار ئہللأھو ئہکبہری دہکرد، ئہوجا
دہیفہرموو: (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى
كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ آيُونَ تَائِبُونَ عَابِدُونَ سَاجِدُونَ لِرَبِّنَا حَامِدُونَ، صَدَقَ اللَّهُ وَعْدُهُ
وَنَصَرَ عَبْدَهُ وَهَزَمَ الْأَحْزَابَ وَحْدَهُ). (ریاض/۳/۷۹۶ ف/۳) + (تاج/۹/۲۲۰ ف/۴
ز/۷۳).

۸۲۹- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: لَمَّا قَدِمَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ مَكَّةَ، اسْتَقْبَلَتْهُ أُعَيْلِمَةُ بِنْتُ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ، فَحَمَلَتْ وَاحِدًا بَيْنَ يَدَيْهِ وَآخَرَ
خَلْفَهُ (الحديث ۱۷۹۸ - طرفا في: ۵۹۶۵، ۵۹۶۶) ۲۳۷.

عہدوللای کوری عہباس (رمزی خوی لے بن) فہرمووی: ئہوکاتہی کہ
پیغہمبہر (درویدی خوی لہسہر بن) تہشریفی ہات، لہسائی ئازادکردنی مہککہدا، ہات
بو مہککہ، کوئمہئی منالانی نہوہی عہدولوتہلیبی باپیرہی، چوون
بہپیریہوہ، ئہویش دوانی لییان ہہلگرت، یہکیکیانی لہبہردہمیہوہ
ہہلگرت و ئہوی تریشیانی لہپاشکویہوہ).

۸۳۰- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
لَا يَطْرُقُ أَهْلَهُ لَيْلًا، كَانَ لَا يَدْخُلُ إِلَّا غُدُوَّةً أَوْ عَشِيَّةً (الحديث ۱۸۰۰) ۲۳۸.

ئہنہس (رمزی خوی لے بن) فہرمووی: دہستووری پیغہمبہر (درویدی خوی لہسہر بن) وا
بوو، کہ لہ سہفہر دہگہراپہوہ، بہشہو لہناکاودا نہیدہدا بہسہر مالو

منالیدا، به لککو یاسەر له بهیانی، یاسەر له نیواری دههاتهوه (ریاض/۳/۸۰۲ ف/۱ ز/۱۷۶).

۸۳۱- عن جابر رضي الله عنه قال: نهى النبي صلى الله عليه وسلم أن يطرق أهله ليلاً (الحديث ۱۸۰۱) ۲۳۹:

جابر (رمزی خوای ئی) فهرمووی: پیڤه مبهەر - دروودی خوای لسهەر بی- رینگه ی نهوه ی نهدهدا که پیاو به شهو له ناکاوا خوای بکا به مالا، مه بهستی نهوه بی که ژنه که ی تاقی بکاته وه ئایا ناپاکی دهکا یا نا، یا له هه له وه سه رسمی خیزانی خوای بگه ر (ریاض الصالحین /۳/۸۰۲ ف/۱).

۸۳۲- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا قَدِمَ مِنْ سَفَرٍ، فَأَبْصَرَ دَرَجاتِ الْمَدِينَةِ أَوْضَعَ نَاقَتَهُ، وَإِنْ كَانَتْ دَابَّةً حَرَكَهَا. وَزَادَ فِي رِوَايَةٍ: مِنْ حُبِّهَا. (الحديث: ۱۸۰۲) طرفه فی: ۱۸۸۱ ۲۴۰:

ئه نهس (رمزی خوای ئی) فهرمووی: جاران پیڤه مبهەر - دروودی خوای لسهەر بی- که له سه فهەر دههاته وه، که چاوی به قات قاته کانی (واته: پله کانی) رینگه که ی مه دینه ده که وت، له خو شه ویستی مه دینه و شتری خیرا ئی ده خو ری، نه گهر به سواری و لاخی تریش بوایه، و لاخه که ی تیز لئ ده خو ری، نه وه نده ی مه دینه خو ش ده ویست). (تاج/ ۲/ ۲۸۸ - ز - ۱۴۲).

۸۳۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (السَّفَرُ قِطْعَةٌ مِنَ الْعَذَابِ، يَمْنَعُ أَحَدَكُمْ طَعَامَهُ وَشَرَابَهُ وَتَوَمُّهُ، فَإِذَا قَضَى نَهْمَتَهُ فَلْيُعِجِلْ إِلَى أَهْلِهِ). (الحديث ۱۸۰۴ - طرفاه فی: ۳۰۰۱، ۵۴۲۹) ۲۴۱:

ئه بوهوره ی ره (رمزی خوای ئی) له خو شه ویسته وه - دروودی خوای لسهەر بی- ده فهرمووی:

(۲۳۹) أخرجه مسلم في الإمارة، باب: كراهة الطروق وهو الدخول ليلاً.. رقم: ۷۱۵.

(۲۴۰) والحديث انفرد به البخاري (عيني/ ۱۰/ ۱۳۵) - المترجم).

(۲۴۱) أخرجه مسلم في الإمارة، باب: السفر قطعة من العذاب.. رقم ۱۹۲۷..

(سەفەر پارچەیی سزاو مەینەتەو، کۆلئ ئەرک و ئازارە، ئەوھتا نان و ئاوو خەوو خۆراکتان لئ هەراسان دەکا، دەی کەواتە، هەرکاتی کە مەبەستی سەفەرکەتان هاتە دیی، ئیتەر بی درەنگ بگەرێنەووە بۆلای کەس و کارتەن). (ریاض/۳/۸۰۱ ز-۱۷۵- ش. بەشی کوردی).

بایانی

مامۆستای عەسقەلان: محمد بن خوندی لێی: (باسەکانی عەمرەو باسەکانی دەستوورەکانی گەرانیەو لە سەفەر، کەوا لەباش ئەم باسانە ی عەمرەو، چل فەرموودە بەرزەو بوی لەخۆی گرتوو، چواریان بی رشتەن، ئەوانە ی تریان پەییوەستن، بیستو یەکیان دووبارەن، موسلیمیش رەحمەتی خوندی لێی: هەموویانی گێراوتمەو، جگە لەم فەرموودانە:

۱. (۱۷۷۴ف) لە (ت) دا نییە.
 ۲. (أعتمر النبی قبل الحج - حدیث البراء فیہ) (۸۲۳ت = ۱۷۸۱ف).
 ۳. فەرموودە ی عائیشە: (العمرة علی قدر النصب). (۱۷۸۷ف = ۸۲۶ م ت)
 ۴. (۸۲۹ت = ۱۷۹۸ف) حدیث ابن عباس فی إزداف اثنین.
- هەروا مامۆستای عەسقەلان دەرەمۆ: پێنج بیسراوی مەوقوو فیشی وا تیادا، سیانیان پەییوەستن، لەزیمنی حەدیسەکە ی بەرادران. لەتەجریدەکە دا (۱۵) یان هەیه ئاوا: (۸۲۳ - ۸۱۸ = ۱۵).

تیبینی:

۱. باسی حەج و عەمرە بە دوورو درێژی وا لە بەرگی دووھمی تاج الاصول دا، وەرگیراوە کوردییەکە ی، لە لاپەرە/ ۱۴۹ وە هەتا لاپەرە/ ۲۹۵.
- واتە: لە زنجیرە ی حەفتا و هەشتەو، هەتا زنجیرە ی/ ۱۴۴.

۲. باسی حەج و عەمرە لە (ریاض الصالحین) دا، وەرگیراوە کوردییەکی،
وا لە بەرگی ۳/ م ۹۳۱/ ز ۲۳۳.
۳. لە فێقهی ئاسان دا، وەرگیراوە کوردییەکی، وا لە بەرگی یەکیەم دا،
لایەرە/ ۳۵۱ هەتا لایەرە/ ۴۲۸. واتە: لە زنجیرە/ ۱۵۷ هەتا زنجیرە/ ۱۸۴.
بەپشتی خودا مۆتالاکردنی ئەم شوێنانەش بۆ کەسی خۆی بێ بەهرە نابێ.

وەرگیر

نوری فارس حەمەخان

سلیمانی / مامۆستایان

۲۰۰۲/۱۰/۲۵

پیرستی سەرباسەکان

لاپەرە

بابەت

- ٢ باسی گەورەیی نوێژ لە مزگەوتی مەككەو مەدینەدا
- ٣ باسی مزگەوتی قوباء
- ٥ باسی گەورەیی نیوانی گۆزی پیرۆزی پیغەمبەر و مینبەرەكەى
- ١٢ **٢٧- باسەكانى كارکردن لەناو نوێژدا**
- ١٢ باسی ئەوەى كە لەناو نوێژدا نەبى ئى دەرئ
- ١٤ باسی تەخت كردنى چەوو شتى وا لەجیگەى كۆرپووش دا
- ١٦ باسی: ئەگەر وڵاخەكەى لەناو نوێژەكەیدا خۆى رادەپسكان چى بكات؟
- ١٩ لەناو نوێژدا وەلامى سلاو نادریتەوه
- ٢٠ نەبى كراوه لە دەست گرتن بە كەلەكەوه لەناو نوێژدا
- ٢١ **٢٨- باسەكانى هەلەى ناو نوێژ (أَبْوَابُ السُّمُومِ)**
- ٢١ باسی ئەوه: ئەگەر نوێژ خوێن بەهەلە پێنج ركاتى كرد
- ٢١ ئەگەر نوێژ خوێن قسەى لەگەڵدا كراو گوێى لەقسە گرتو بەدەست نامازەى كرد: كە نوێژ دەكەم، نوێژەكەى پووج نابێتەوه !
- ٢٤ **٢٩- نامەى تەرم**
- ٢٤ باسی ئەو كەسەى لە سەرەمەرگدا دوا وشەى ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ﴾ بى
- ٢٥ فەرمان كراوه بەشوێن كەوتنى تەرمى مردوو
- ٢٦ چوونە ژوورەوه بۆ لای مردوو لە پاش كفن كردنى
- ٣٠ دروستە لەسەر شۆمەكەى پەوا مردنى مردوو رابگەپەنرئ
- ٢٢ نوێژى مردوو لەسەر مردووى نادیار دروستە
- ٢٢ پاداشتى منان مردن
- ٢٣ شۆردنى مردوو دەستنوێژگرتن بۆى بە ناوو بەمۆرد
- ٢٤ بەرگى سبى بۆ كفن باشە، باسى كفن
- ٤٦ كفن نامادە كردن بۆ كاتى مردن دروستە

- ۴۷ چوونى ژان لەگەل تەرما بۇ گۆرستان
- ۴۸ ماتەم دانانى ژان لە سى رۇژ بۇ غەيرى مىردى
- ۵۰ دىنى و سەردانى گۆر و گۆرستان
- ۵۱ گريان بۇ مردوو، پەواو نارەواى
- ۵۸ باسى راسپىرى و بەزمى ھاتنەو بەمردوودا
- ۶۰ شىن و شەپۇر روومەت و قز رننەو دانىشتن بەغەمبارى
- ۶۷ ھەستان لەبەر تەرم و شتى ترى وەھا
- ۷۰ ئەو شوپانەى كە نوپۇر تيا باش نىيە
- ۷۱ نوپۇر خوین لە كوئى تەرمەو دەوستى
- ۷۲ مردوو لە ناو گۆردا شت دەبىستى و گفتوگۇ دەكا
- ۷۵ نوپۇر لەسەر تەرمى شەھىد
- ۷۸ داواى ئىمان ھىنان لەمنال دەكرى
- ۸۲ داواى باومپ ھىنان لە بى پروا لەكاتى سەرە مەرگا
- ۸۶ باسى خویندەنەوئى نامۇزگارى لەسەر گۆر و دانىشتن لەدەورى نامۇزگار
- ۸۸ باسى خۇ كوشتن
- ۹۰ باسى بەچاكە ناو ھىنانى مردوو
- ۹۲ سزاي ناو گۆر
- ۹۶ پەناگرتن بەخودا لە سزاي گۆر
- ۹۷ مردوو لەگۆر، بەيانىان و ئىواران چىگەى خۇ پىشان دەدرى
- ۹۸ منالى بىرپوايان، كە بەمندالى دەمرن چىگەيان كوئىنە؟
- ۹۸ ئەوئى كە لەبارەى مندالى ناموسولمانەكانەو لەئاپىندا پروون كراومتەو
- ۱۰۳ مردنى كوتوپرى
- ۱۰۴ باسى گۆرى پىغەمبەر و ئەبوبەكر و عومەر
- ۱۱۲ ۴۰- نامەى زەكات
- ۱۱۲ باسى پىويستى زەكات
- ۱۱۶ تاوانى زەكات نەدەر
- ۱۲۲ ئەو مالەى زەكاتەكەى بدرى بەر ئەو (كنز) ناكەوئى كە ھەر شەى سەخت

- له خاومنه کهی کراوه
 ۱۲۳ خیر کردن له که سابه تی پاک
 ۱۲۴ تا زوو خیر بکری درمنگه
 ۱۲۸ خیر که میشی همر زوره
 ۱۲۹ کام خیره زور خیره
 ۱۳۱ خیر به ده و له مه نندو دزو داوین پیس
 ۱۳۲ خیر به خزمی خوت و به کوپرو کچی خوت
 ۱۳۴ خیر کردن مهرج نییه مروف به دهستی خوی بیکا
 ۱۳۵ خیر دمیج له سهر تیری بی
 ۱۳۸ باسی هاندان له سهر خیر کردن
 ۱۴۰ خیر کردن کلیل به دهست له و ماله ی وا له زیر دهستیدا
 ۱۴۴ زهکاتی نازه ل
 ۱۵۴ دانی زهکات به خزمی پی شیاو خیر تره
 ۱۵۸ دانی زهکات به هه تیو و به میرد
 ۱۶۴ باسی نایه تی ﴿وَفِي الرِّقَابِ وَالْغَارِمِينَ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ﴾
 ۱۶۷ باسی پووسووری دووری له سوال
 ۱۷۲ باسی خه مل و خه رساندن به رزه درخت
 ۱۷۵ زهکاتی دانه ویله و به روو بوومی دیمی و به راو
 ۱۷۵ کاتی و مرگرتنی زهکاتی خورما کاتی رنینی به ره که یه تی
 ۱۷۶ نایا دروسته زهکاتدم زهکاته که ی له زهکات و مرگر بکری ته وه؟
 ۱۷۹ زهکات دهشی به نازاد کراوه کانی هاوسه ره کانی پیغه مبه ر
 ۱۸۰ که ی زهکات له زهکاتی دمردچی
 ۱۸۰ زهکات له ده و له مه نند و مرده گیرئ و دهرئ به هه ژار
 ۱۸۱ نزای خیر کردن یو خیر که رو زهکاتدم
 ۱۸۳ نه وه ی که له دمیریا دمرد هینری
 ۱۹۴ له گه نجینه ی کونی دوزرا ودا پینج یه ک هه یه
 ۱۹۵ باسی لیپر سینه وه ی زهکات کۆکه ره وه
 ۱۹۵ باسی داخ کردن و شتری زهکات

- ۱۹۶ ۳۱- باسه کانی زه کانی سهر فیتره
- ۲۰۰ ۳۲- نامه ی هج
- ۲۰۰ ۱- باسی گه وره یی و پیویستیوونی هج
- ۲۱۰ باسی به کاره یئانی بۆنی خوۆش له کاتی ئیحرام دابهستن دا
- ۲۱۰ باسی لۆک کردنی قژو پهستانه وهی له کاتی ئیحرام بهستنا
- ۲۱۳ سوار بیوون و له پاشکۆدا سوار بیون له هج دا
- ۲۱۳ جل و بهرگی کهسێ له ئیحرام دا بی
- ۲۱۵ باسی تهلبییه کردن
- ۲۱۹ ئیحرام دابهستن وهک ئیحرام دابهستنی کهسیکی تر دروسته
- ۲۲۱ کاتی هج کردن و مانگه کانی هج
- ۲۴۸ رووخانی کهعبه
- ۲۴۹ ماچ کردن بمرده پشه که = هجه رول نه سوهد
- ۲۵۲ هه ندئ دستوو رو ئادابی دئنی کابه ی پیروژ
- ۲۵۳ پهمه ل = لۆقه کردن له کاتی تهوافی بهیت دا
- ۲۶۰ ئاو دان به حاجیان
- ۲۹۹ ۳۳- باسه کانی عه مره (أبواب العمره)
- ۳۱۱ پیترستی سه رباسه کان